

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇUBUK İLÇESİNİN (ANKARA) EĞİTİM DURUMU

HABİB YILMAZ

Danışman : Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Bilgin Ünal İBRET

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Muhammed ORAL

KASTAMONU-2024

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Habib YILMAZ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇUBUK İLÇESİNİN (ANKARA) EĞİTİM DURUMU

HABİB YILMAZ

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN: PROF. DR. DURAN AYDINÖZÜ

Eğitim insanların dünyayı anlama ve biçimlendirme çabasında ilerlemesini sağlayan ana güçlerden biridir. Sahip olduğu dinamiklerle eğitim çevreyle iç içedir. Çevresini, içinde bulunduğu toplumu etkiler ve ondan etkilenir. Çalışmamızda, köklü bir geçmişe sahip olan, tarihin birçok döneminden izler barındıran Çubuk ilçesi özelinde eğitimin durumunu çeşitli yönlerden incelemek ve beraberinde ilçenin yapısını farklı yönlerden ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çalışmada Çubuk ilçesinin sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihi yönleri ele alındıktan sonra eğitim yapısı çeşitli yönleriyle detaylı bir şekilde incelenip ortaya konulmaya çalışılmıştır. Eğitim alanında önemli bir seviyeye gelmiş olan Çubuk ilçesinde anaokulundan liseye her kademedен resmi ve özel birçok eğitim kurumu faaliyet göstermektedir. İlçedeki resmi ve özel tüm eğitim kurumları araştırmaya dahil edilmiştir. Çalışmamızda nitel araştırma modeli kullanılmış, amaçlı örneklem tercih edilmiştir. Örneklemde Çubuk ilçesinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı eğitim kurumları yer almaktadır. Veriler gezi, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sürecinde ilçenin çeşitli yönlerden özellikleri ortaya konulmuştur. İlçenin kuzey kesiminde dağlık ve yüksek alanlar bulunurken, güneyinde verimli düzlük ova tabanı bulunmaktadır. Ankara ilinin kuzeyinde yer alan Çubuk ilçesi eğitimin yanında tarım, hayvancılık, sanayi, ulaşım gibi farklı yönlerden gelişim göstermektedir. İlçedeki 67 eğitim kurumu ziyaret edilip okul yöneticileri ile mülakat yapılmıştır. Mülakatlarda eğitim faaliyetlerinin dinamik bir biçimde yürütüldüğü, zaman içerisinde eğitim kurumları ve öğrenci sayısında nüfusunda olduğu gibi artış yaşandığı görülmüştür. Eğitim kurumları ilçenin çeşitli yerlerine oldukça homojen bir şekilde dağılışı göstermekte ve devlet okullarının yanında özel eğitim kurumları da faaliyetlerini uzun zamandır sürdürmektedir. Eğitim faaliyetleri okul içinde olduğu gibi okul dışında da devam etmekte ve çeşitli gezi gözlem faaliyetlerinin, çoğu okulda birden fazla kez gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Eğitim faaliyetlerinin ihtiyaçlar doğrultusunda yürütülmesi sürecinde çevre ile etkileşimin daha da arttığı görülmektedir. Eğitim süreçlerinin beraberinde geliştirdiği farklı faaliyetlerin ilçeye çeşitli yönlerden canlılık kazandırdığı anlaşılmaktadır.

ANAHTAR KELİMELEER: Eğitim, Eğitim Durumu, Çubuk İlçesi

Mayıs 2024, 146 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

EDUCATIONAL SITUATION OF ÇUBUK DISTRICT (ANKARA)

HABİB YILMAZ

**KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION
SOCIAL STUDIES EDUCATION
SUPERVISOR: PROF. DR. DURAN AYDINÖZÜ**

Education is one of the main forces that enable people to advance in their efforts to understand and shape the world. Education is intertwined with the environment with its dynamics. It affects its environment, the society it lives in, and is affected by the society. In our study, it is aimed to examine the state of education from various aspects in Çubuk district, which has a deep-rooted history and contains traces from many periods of history, and to reveal the structure of the district from different aspects. In this study, after discussing the social, economic, cultural and historical aspects of Çubuk district, its educational structure was tried to be examined and presented in detail in various aspects.. Many public and private educational institutions at all levels, from kindergarten to high school, operate in Çubuk district, which has reached an important level in the field of education. All public and private educational institutions in the district were included in the research. In our study, a qualitative research model was used and purposeful sampling was preferred. Our sample consists of educational institutions affiliated with the Ministry of National Education of the Republic of Türkiye located in Çubuk district. Data was obtained through travel, observation, interviews and document review. During the research process, the characteristics of the district in various aspects were revealed. While there are mountainous and high areas in the northern part of the district, there is a fertile plain in the south. Çubuk district, located in the north of Ankara province, is developing in different aspects such as agriculture, animal husbandry, industry and transportation, as well as education. Sixty-seven educational institutions in the district were visited and school administrators were interviewed. During the interviews, it was seen that educational activities were carried out dynamically and that the number of educational institutions and students increased over time, as did the population. Educational institutions are distributed quite homogeneously in various parts of the district, and private educational institutions, as well as public schools, have been continuing their activities for a long time. Educational activities continue outside the school as well as inside the school, and it is understood that various field trip observation activities are carried out more than once in most schools. It is seen that the interaction with the environment increases further in the process of carrying out educational activities in line with needs. It is understood that the different activities developed along with the educational processes have brought vitality to the district in various aspects.

KEYWORDS: Education, Çubuk District, Educational Situation

May 2024, 146 Page

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın tamamlanmasına rehberlik eden, bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Duran AYDINÖZÜ'ne teşekkür ederim.

Çalışmalarına destek veren, kolaylık sağlayan Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne, iş arkadaşlarıma ve yöneticilerime teşekkür ederim.

Tüm lisansüstü eğitim süreci ve tez çalışmam boyunca iyi ve kötü her anımda sonsuz ve karşılıksız desteklerini hep yanımda hissettiğim, değerli zamanlarından kısıtığım eşime, çocuklarıma ve anneme sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Araştırma sürecindeyken kaybettiğim babamı saygı, rahmet ve özlemle anarım.

Habib YILMAZ

Kastamonu, 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Araştırma Sorunları / Hipotezler	3
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3 Araştırmanın Önemi	4
1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5 Kavram ve Terimler	5
2. YÖNTEM.....	6
2.1 Araştırma Modeli	6
2.2 Araştırma Evreni/Örnekleme	6
2.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	6
2.4 Verilerin Toplanması.....	7
2.5 Verilerin Analizi	7
3. ÇUBUK İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	9
3.1 Çubuk İlçesinin Coğrafi Özellikleri	9
3.1.1 İlçenin Coğrafi Konumu	9
3.1.2 İlçenin İklimi.....	11
3.1.3 Su Kaynakları	11
3.1.4 Bitki Örtüsü.....	14
3.1.5 Toprak Yapısı	14
3.1.6 Arazi Kullanımı	15
3.2 Çubuk İlçesinin Tarihi Özellikleri.....	17
3.2.1 İlk Yerleşmeler	18
3.2.2 Türklerin Anadolu'ya Gelişi	19
3.2.3 Osmanlı Devleti Dönemi	20
3.2.4 Cumhuriyet Döneminde Çubuk	23
3.3 Çubuk İlçesinin Nüfus Özellikleri.....	23
3.3.1 Cumhuriyet'in İlk Yıllarından Günümüze Çubuk İlçesinde Nüfusun Gelişimi	26
3.3.2 Çubuk İlçesinin Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü ve Hanehalkı Sayıları (2019-2022)	29
3.3.3 Çubuk İlçesinde Yaşayanların Nüfusa Kayıtlı Olduğu İller	33
3.3.4 Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfus.....	34
3.3.5 Çalışma Çağındaki Nüfus	35
3.3.6 Yaş Gruplarına Göre Çubuk İlçesinde Kadın ve Erkek Nüfus	37
3.3.7 Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Durumu	38

3.3.8	Cinsiyete Göre Ayılmış Mahalle Nüfusları	41
3.4	Çubuk İlçesinin Ekonomik Özellikleri	44
3.4.1	Çubuk İlçesinde Tarım.....	45
3.4.2	Tarımsal Üretim Miktarları.....	46
3.4.2.1	Çubuk ilçesinde örtüaltı tarım.....	49
3.4.3	Tarım Aleti ve Makinalar.....	50
3.4.4	Çubuk İlçesinde Hayvancılık.....	51
3.4.5	Çubuk Ticaret Borsası	54
3.4.6	İlçedeki Çiftçi Örgütleri (Kooperatifler).....	55
3.4.7	Çubuk İlçesinde Madencilik	56
3.4.8	Çubuk İlçesinde Sanayi	56
3.4.8.1	İlçede üretim yapan diğer sanayi kuruluşları	57
3.4.9	Çubuk İlçesinin Coğrafi İşaretli Ürünleri	60
3.4.9.1	Coğrafi işaretli Çubuk turşusu	60
3.4.9.2	İlçenin coğrafi işaretli diğer ürünleri.....	61
3.4.10	Çubuk İlçesinde Konut Satışları	62
3.4.11	Çubuk İlçesinin Ulaşım Özellikleri	63
3.4.11.1	Ankara Esenboğa Havalimanı.....	65
3.4.12	Çubuk İlçesinde Sağlık	66
3.4.12.1	Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi	66
4.	ÇUBUK İLÇESİNİN EĞİTİM DURUMU	68
4.1	Eğitimin Tarihsel Gelişimi	68
4.2	Çubuk İlçesinde Eğitimin Genel Durumu	70
4.2.1	İlçenin İkili Eğitim ve Tekli Eğitim Durumları	71
4.3	Okul Öncesi Eğitim Kademesi	72
4.3.1	İlçedeki Resmi ve Özel Anaokulları	74
4.3.2	Bünyesinde Anasınıfı Bulunan Okullar	75
4.3.3	Okulöncesi İçin Okul Bazlı Veriler	76
4.3.4	Okul Öncesi Eğitimde Okul İç Faaliyetler	78
4.3.5	Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Faaliyetler	79
4.3.6	İlçedeki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Bina Durumları.....	79
4.3.7	Okul Öncesi Eğitimde Öğrenci Hareketliliği.....	80
4.4	İlköğretim Kademesi	81
4.4.1	İlköğretimde Okullaşma Oranları	82
4.4.2	Genel İlköğretim Verileri.....	83
4.4.3	İlkokulların Durumu	84
4.4.3.1	İlkokullarda okul içi faaliyetler.....	88
4.4.3.2	İlkokullarda okul dışı faaliyetler	89
4.4.3.3	İlçedeki ilkokulların bina durumları.....	90
4.4.3.4	İlkokullar arasındaki öğrenci hareketliliği	92
4.4.3.5	İlkokullarda sürekli devamsızlık ve sınıf tekrarı.....	93
4.4.4	Çubuk İlçesinde Ortaokulların Durumu.....	94
4.4.4.1	Ortaokullarda okul içi faaliyetler	99
4.4.4.2	Ortaokullarda okul dışı faaliyetler	100
4.4.4.3	İlçedeki ortaokulların bina durumları.....	101
4.4.4.4	Ortaokullar arasındaki öğrenci hareketliliği.....	103
4.4.4.5	Ortaokullarda sürekli devamsızlık ve sınıf tekrarı	103
4.4.4.6	Ortaokul mezunlarının üst öğrenim kurumlarına yerleşme durumları	104

4.5	Ortaöğretim ve Çevre İlişkisi	106
4.5.1	Ortaöğretimde Okullaşma Oranları	107
4.5.2	Ortaöğretime Genel Bakış	107
4.5.3	Çubuk İlçesinde Ortaöğretim Kurumlarının (Liseler) Durumu	109
4.5.4	Ortaöğretim Kurumlarında Okul İçi Faaliyetler	114
4.5.5	Ortaöğretim Kurumlarında Okul Dışı Faaliyetler	115
4.5.6	İlçedeki Ortaöğretim Kurumlarının Bina Durumları	116
4.5.7	Ortaöğretim Kurumları Arasındaki Öğrenci Hareketliliği	118
4.5.8	Ortaöğretimde Sürekli Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı	119
4.5.9	Lise Mezunlarının Üniversiteye Yerleşme Durumları	120
4.6	Yaygın Eğitim	122
4.6.1	Çubuk Halk Eğitim Merkezi	122
4.7	Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Bursluluk Durumları	124
4.8	Çubuk İlçesinde Taşınmalı Eğitim	125
4.9	İlçedeki Okul Yöneticisi ve Öğretmenleri Durumu	128
4.9.1	İlçedeki Öğretmenlerin Dağılımı	128
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	131
5.1	Sonuç	131
5.2	Öneriler	136
KAYNAKLAR		138

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1 Araştırma alanının lokasyon haritası	1
Şekil 3.1 Çubuk ilçesinin fiziki haritası	9
Şekil 3.2 Çubuk Kavşakkaya barajı	13
Şekil 3.3 Çubuk Karagöl	13
Şekil 3.4 Çubuk ilçesinde toprak türleri	15
Şekil 3.5 Çubuk ilçesi bölgesel arazi kullanımı (2012-2018)	17
Şekil 3.6 Mustafa Kemal Atatürk'ün Çubuk'a gelişi	23
Şekil 3.7 Yıllara göre Çubuk ilçesinin nüfusu (1927-2022)	27
Şekil 3.8 Çubuk, Ankara ve Türkiye'nin ortalama hanehalkı büyüklüğü (2019-2022)	30
Şekil 3.9 Yıllara göre Çubuk ilçesinin hanehalkı sayıları (2019-2022)	31
Şekil 3.10 Çubuk ilçesinde yaşayanların nüfusa kayıtlı olduğu iller (2022)	33
Şekil 3.11 Çubuk ilçesinde yaşa bağlı bağımlılık oranı (2018-2022)	35
Şekil 3.12 Çalışma çağındaki nüfus (2022)	36
Şekil 3.13 Çubuk ilçesinin nüfus piramidi (2022)	38
Şekil 3.14 Çubuk ilçesindeki 15 yaş üzeri nüfusun eğitim düzeylerine göre dağılımı (2022)	39
Şekil 3.15 15 Yaş üzeri nüfusun okuma yazma durumu (2022)	40
Şekil 3.16 Çubuk ilçesi yıllara göre tarım alanı miktarları (2018-2022)	45
Şekil 3.17 Çubuk ilçesinde tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin toplam üretim miktarları (2020-2022)	47
Şekil 3.18 Yıllara göre toplam sebze üretim miktarları (2020-2022)	49
Şekil 3.19 Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali	61
Şekil 3.20 Çubuk ilçesinde ulaşım	63
Şekil 3.21 Esenboğa Havalimanından yapılan uçuşlar	66
Şekil 4.1 Yıllara göre okul öncesi öğrenci sayıları (2019-2022)	74
Şekil 4.2 Nezahat Onbaşı Anaokulu	77
Şekil 4.3 Yıllara göre ilkokul ve ortaokul öğrenci sayıları (2019-2022)	83
Şekil 4.4 Şehit Emre Tunca İlkokulu	86
Şekil 4.5 Çubuk Ortaokulu	96
Şekil 4.6 Çubuk ilçesi yıllara göre ortaöğretim öğrenci sayıları (2015-2022)	108
Şekil 4.7 Çubuk ilçesi kurum türlerine göre ortaöğretim öğrenci oranları (2022)	112
Şekil 4.8 Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	113
Şekil 4.9 Çubuk ilçesinde taşınmalı eğitim (2022)	127

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 Çubuk ilçesinin arazi sınıflandırması	16
Tablo 3.2 Çubuk ilçesi bölgesel arazi kullanımı özet raporu (2012-2018).....	17
Tablo 3.3 Çubuk ilçesinin nüfusu (1927-2022)	27
Tablo 3.4 Çubuk ilçesinin 2007-2022 yılları arasındaki nüfus durumu	29
Tablo 3.5 Çubuk ilçesinde yıllara ve hanehalkı tiplerine göre hanehalkı sayısı (2019-2022).....	32
Tablo 3.6 Çubuk ilçesinde yaş gruplarına göre çocuk nüfus (2019-2022)	34
Tablo 3.7 Çubuk ilçesinde çalışma çağındaki nüfus (2017-2022)	35
Tablo 3.8 Çubuk ilçesinde yaş gruplarına göre kadın ve erkek nüfus (2022).....	37
Tablo 3.9 15 yaş üzeri olan toplam nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımları (2022)	39
Tablo 3.10 Yıllara göre 15 yaş üzeri nüfusun okuma yazma durumu (2017- 2022).....	40
Tablo 3.11 Cinsiyete göre ayrılmış mahalle nüfusları (2022).....	41
Tablo 3.12 Yıllara göre Çubuk ilçesinin mahalle nüfusları ve değişim oranları (2018-2022).....	43
Tablo 3.13 Çubuk ilçesinin yıllara ve türlerine göre tarım alanı miktarı (2020- 2022)	46
Tablo 3.14 Çubuk ilçesi tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim miktarları (2020-2022).....	47
Tablo 3.15 Çubuk ilçesi sebze üretim miktarları (2020-2022)	48
Tablo 3.16 Örtüaltı sebze üretim miktarı (2020-2022)	49
Tablo 3.17 Meyve üretim miktarları (2020-2022)	50
Tablo 3.18 Yıllara göre Çubuk ilçesindeki tarım aleti ve makine adetleri (2020- 2022).....	51
Tablo 3.19 Çubuk ilçesinde yıllara göre canlı hayvan sayıları (2020-2022)	52
Tablo 3.20 Çubuk ilçesi yıllara göre süt üretimi (2017-2019).....	52
Tablo 3.21 Çubuk ilçesi yıllara göre hayvansal üretim miktarları (2020-2022).....	53
Tablo 3.22 Çubuk ilçesi yıllara göre kümes hayvanı sayıları (2020-2022)	53
Tablo 3.23 Çubuk Ticaret Borsasında işlem gören ürünler ve toplam tutarları (2022)	54
Tablo 3.24 Yıllara göre konut satış sayıları (2020-2022)	62
Tablo 3.25 İlçenin mahallelerinin ilçe merkezine olan uzaklıkları.....	64
Tablo 3.26 Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi	67
Tablo 4.1 Çubuk ilçesi genel eğitim verileri (2022)	71
Tablo 4.2 Çubuk ilçesindeki anaokulları	75
Tablo 4.3 Bünyesinde anasınıfı bulunan okullar.....	75
Tablo 4.4 Okulöncesi eğitim kademesi için okul bazlı veriler (2022).....	76
Tablo 4.5 Okulöncesi eğitim kademesi için ilçe geneli ortalamalar (2022)	78
Tablo 4.6 Çubuk ilçesi yıllara göre ilköğretim verileri (2019-2022).....	83
Tablo 4.7 Çubuk ilçesindeki ilkokullar.....	84
Tablo 4.8 Çubuk ilçesi ilkokullar için okul bazlı veriler (2022).....	85
Tablo 4.9 İlkokullar için ilçe geneli ortalamalar (2022)	86
Tablo 4.10 İlkokullar okul dışı faaliyetler (2022).....	89

Tablo 4.11 İlkokul ve Ortaokullarda hizmet binasını ortak kullanan kurumlar.....	92
Tablo 4.12 Çubuk ilçesindeki ortaokullar (2022)	94
Tablo 4.13 Çubuk ilçesi ortaokullar için okul bazlı veriler (2022).....	95
Tablo 4.14 Ortaokullar için ilçe geneli ortalamalar (2022).....	97
Tablo 4.15 Ortaokullarda okul dışı faaliyetler (2022)	100
Tablo 4.16 Ortaokulu bitiren öğrencilerin sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına kayıt durumları (2022).....	105
Tablo 4.17 Ortaokullarda yıllara göre ortaöğretime yerleşme oranları (2020-2022).....	106
Tablo 4.18 Ankara ve Türkiye’de ortaöğretim okullaşma oranları (2022).....	107
Tablo 4.19 Çubuk ilçesi yıllara göre ortaöğretim istatistikleri (2015-2022)	108
Tablo 4.20 Çubuk ilçesindeki ortaöğretim kurumları (2022)	110
Tablo 4.21 Liseler için ilçe geneli ortalamalar (2022).....	110
Tablo 4.22 Çubuk ilçesindeki liseler için okul bazlı veriler (2022).....	111
Tablo 4.23 Liselerde okul dışı faaliyetler (2022).....	115
Tablo 4.24 Devlet okullarında yükseköğretim kurumlarına yerleşen öğrenci sayıları (2022)	121
Tablo 4.25 Fakülte ve MYO yerleşen toplam öğrenci sayıları (2022)	121
Tablo 4.26 Ortaöğretim öğrencilerinin üniversiteye yerleşme oranları (2020-2022).....	122
Tablo 4.27 Çubuk Halk Eğitim Merkezi tarafından açılan kurslar (2022) (Çubuk Halk Eğitim Merkezi verileri 2022)	123
Tablo 4.28 Okullara göre burslu öğrenci sayıları (2022).....	125
Tablo 4.29 Çubuk ilçesinde taşınmalı eğitim (2022)	126
Tablo 4.30 Çubuk ilçesindeki yönetici sayıları.....	128
Tablo 4.31 Çubuk ilçesi branşlara göre öğretmen sayıları (2022)	129

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AVM	: Alışveriş Merkezi
CORINE	: Coordination of Information on The Environment (Çevresel Bilginin Koordinasyonu)
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DSİ	: Devlet Su İşleri
FETEMM	: Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) Tasarım Beceri Atölyesi
İHL	: İmam Hatip Lisesi
M.S.	: Milattan sonra
MEB	: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Milli Eğitim Müdürlüğü
MTAL	: Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
ODTÜ	: Ortadoğu Teknik Üniversitesi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü)
ÖSYM	: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SEGE	: Sosyal ve Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDİOSB	: Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi
THK	: Türk Hava Kurumu
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YKS	: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

1. GİRİŞ

Araştırma alanımız olan Çubuk ilçesi İç Anadolu Bölgesinin Yukarı Sakarya bölümünde yer alan Ankara ilinin kuzeydoğusunda ve il merkezine 40 km uzaklıktadır. Kuzeyinde Çankırı ili, doğusunda Kalecik, güneyinde Akyurt ve Pursaklar ve batısında Kahramankazan ve Kızılcahamam ilçeleri bulunmaktadır (Şekil 1.1). Nüfus büyüklüğü olarak ildeki 25 ilçe arasında 11. sıradadır. Yüz ölçümü 1198 km²'dir. İlçenin genel olarak güneyi ovalık ve düzlük iken kuzey kesimleri dağlık ve engebeli alanlardan oluşur. Ortalama yükseltisi 1.000 metrenin üzerindedir.

Şekil 1.1 Araştırma alanının lokasyon haritası

Tarihin eski dönemlerinden itibaren yerleşme alanı olan bölge toprakları ilk çağ uygarlıklarından olan Hititler ve Friglerden sonra Romalılar ve Bizanslıların kontrolüne geçmiştir. Daha sonra Malazgirt savaşının ardından Türk akınlarıyla beraber Çubuk bölgesine de Oğuz boylarının yerleşmeleri başlamıştır. Hüküm süren uygarlıklara ait çeşitli izler bulunduran Çubuk ilçesinde Romalılar döneminde ait farklı kalıntılar ve eserler bulunmaktadır. Mermer aslan heykeli, kale kalıntıları, mezar kalıntıları ile höyük ve tümülüs alanları bunlar arasındadır. İlçenin adı Türkler arasında o dönemde sıkça kullanılmakta ve boy beylerinde ve topluluk isimlerinde rastlanmaktadır. İlçenin adının duyulmasını sağlayan en önemli olay Timurlular ile Osmanlılar arasında 1402 yılında yapılan Ankara savaşıdır. Osmanlı Devleti kayıtlarında ağırlıkla Çubukâbad olarak geçen ilçe bu dönemde de önemli bir gelire sahip olan kaza statüsünde olduğu görülmektedir (Sezen, 2017).

Cumhuriyet döneminde de varlığını ve önemini korumayı sürdüren Çubuk ilçesi Mustafa Kemal Atatürk'ün de ziyaret edip konakladığı bir yerdir. Cumhuriyet döneminin ilk barajı olan Çubuk Barajı ilçenin ismini alan Çubuk çayı üzerine kurulmuştur. 1920'li yıllardan sonra farklı zamanlarda sınırları değişen ilçenin nüfusu genel olarak artış göstermektedir. Ekonominin ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılığa dayandığı Çubuk ilçesi uluslararası Esenboğa havalimanı ile havayolu ulaşımı ve karayolu ulaşımının yanında farklı alanlarda üretim yapan sanayi kuruluşları; eğitim, sağlık, ticaret gibi hizmet kolları gibi birçok farklı açıdan gelişmiştir. Çubuk Karagöl tabiat parkı, Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali ve diğer doğal ve tarihi mekanlar ile turizm açısından da belli bir yere sahip olan Çubuk ilçesi turşu üretiminin yanında et yemekleri vişnesi ve agat taşı ile de bilinirliğe sahiptir.

Araştırma sürecinde verilerin toplanması amacıyla öncelikle çalışma alanıyla ilgili kaynak taraması yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde ilçe hakkında genel bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çubuk ilçesinin geçmişten günümüze doğru tarihi özellikleri araştırılmış, nüfus ve sosyal özelliklerinin durumu çeşitli yönleriyle irdelenmiştir. İlçenin fiziki coğrafya özellikleri iklimi su kaynakları bitki örtüsü ve toprak yapısı incelenmiştir. Ayrıca ulaşım yapısı, ekonomik özellikleri, tarım hayvancılık ve sanayi gibi üretim faaliyetleri değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde çalışma alanındaki eğitim özellikleri ele alınmıştır. Eğitimin durumu geçmiş yıllar da dikkate alınarak okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerine göre araştırılmıştır. Okul sayıları öğretmen, öğrenci şube sayıları, öğretmen başına ve şube başına öğrenci sayıları ortaya konulmuştur. Eğitim faaliyetlerinin kademeler arası geçiş durumları, eğitimin yapısı araştırılmaya çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ilçenin çeşitli özellikleri hakkında kısa bir özet verildikten sonra çalışma süreciyle ilgili genel bir değerlendirme ile ilçedeki eğitimin durumu ve çeşitli önerilerin ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.1 Araştırma Sorunları / Hipotezler

Çalışmanın ana problem cümlesi “Ankara ili Çubuk ilçesinde eğitimin durumu nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu problem cümlesine bağlı olarak;

1. Çubuk ilçesinin genel coğrafi, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri nelerdir?
2. Çubuk ilçesinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı hangi eğitim öğretim kurumları bulunmaktadır?
3. Çubuk ilçesindeki eğitim kurumlarının eğitimsel faaliyetleri nelerdir?
4. Çubuk ilçesindeki eğitim kurumlarının sahip olduğu imkanlar ve sürdürülen yaygın eğitim faaliyetleri hangileridir? gibi sorulara da cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda Çubuk ilçesinin öncelikle beşerî ve fiziki coğrafya özellikleri, tarihi ve kültürel özellikleri, ekonomik faaliyetleri ele alınmıştır. Daha sonra eğitim yapısı incelenmiştir. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı tüm seviyelerdeki resmi ve özel eğitim kurumları; yıl, sınıf, kurum türü, öğrenci cinsiyeti, kuruluş tarihleri, bulundukları yerleşim yerleri, bir üst öğrenime öğrenci gönderme durumları, ilçe merkezindeki diğer kamu kurumlarıyla olan ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada Ankara iline bağlı Çubuk ilçesinin eğitim durumunun incelenmesi amaçlanmaktadır. İlçenin çeşitli özelliklerinin ortaya konulması, ilçedeki eğitim kurumlarının ve eğitimsel faaliyetlerinin incelenmesi ile eğitimin çeşitli yönlerden dağılımı ve yaygın eğitim faaliyetlerinin irdelenmesi amaçlanmaktadır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Ülkemizin gelişmesi ve ilerlemesinde eğitimin taşıdığı potansiyel oldukça büyüktür. Eğitim bireyleri sadece sınava değil hayata da hazırlamaktadır. Eğitim hayatın içinde olmalı, hayattan kopuk olmamalıdır. Güncel sorunlar, çevre, ekonomi, sağlık gibi toplumun tümünü ilgilendiren konular esasen eğitimin de konusu olmak durumundadır. Bu anlamda eğitimin farklı açılardan durumunu ele alan çalışmalar eğitimin farklı alanlarla olan bağının ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır. Türkiye'nin farklı yerleri hakkında eğitimin durumunu ve dağılışını ele alan çalışmalar bulunmakla birlikte köklü bir geçmişe sahip olan Çubuk ilçesinin eğitim açısından detaylı olarak inceleyen, eğitimin durumunu ve dağılımını ele alan yeterli bir çalışmaya rastlanılamamış olması nedeniyle çalışmamızın bu alandaki ihtiyacın giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca eğitimin paydaşlarına dönütler sağlayarak yatırım ve planlamaya yardımcı olması beklenmektedir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma Ankara iline bağlı Çubuk ilçesinin ilçe merkezi ve mahallelerinde bulunan okulları ile sınırlıdır. Çalışma, Çubuk ilçesinin son yıllardaki (2020 ile 2022 yılları arasındaki) durumu ve güncel verileri değerlendirilerek yapılmıştır. İlçenin, sağlıklı olarak geçmiş yıllara dönük verilerine ulaşmada, kopukluklar olması nedeniyle, çalışmamızda son ve güncel veriler ışığında bir durum tespiti ve eğitimsel kesit ortaya konulmasının da amaçlanmış olması nedeniyle araştırmamız ortalama olarak son üç yıllık verileri kapsayacak şekilde sınırlandırılmıştır.

1.5 Kavram ve Terimler

Eğitim: Bireylerde kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik yönde davranış değişimi meydana getirme sürecidir (Artut, 2007).

Kültür: Kişinin, halkın içinden bir birey olarak kazandığı tecrübe inanış, sanat gelenek ve yetkinliklerinin yanında alışkanlıklarını da içine alan sistemli ilişkiler bütünüdür (Tylor, 2016).

Nüfus: Sınırları belirli bir alanda belirli bir zamanda yaşayan insan sayısı demektir (Karaca ve Karakuş, 2020).

Ekonomi: Üretim, ticaret, dağıtım ve tüketim, ithalat ve ihracattan oluşan insan etkinliğidir. İnsanın ihtiyaçlarını karşılamada yapılan her türlü faaliyeti içerir.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Araştırmamızda nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma ele aldığı sorunun kendisini eleştirel bir bakışla temelinden ve doğasında anlamaya çalışan bir yöntemdir (Baltacı, 2019). Nitel araştırma bireylerin hayat hikayelerini ve hayatlarını sürdürme biçimlerini, olaylar ve durumlar karşısındaki tutumlarını, toplum içindeki hareketlerini ve sosyal değişimleri çözümlemeyi amaçlayan veriler ortaya koyma işidir (Özdemir, 2010). Araştırmamız toplumsal bir olgu olan eğitimi birçok yönden etraflica ele alan bununla birlikte eğitimin içinde sürdürüldüğü mekan ve toplumu da farklı yönleriyle incelemeyi amaçlayan bir çalışma olması nedeniyle nitel araştırma modeli seçilmiştir.

2.2 Araştırma Evreni/Örnekleme

Örnekleme modeli “amaçlı örneklem”dir. Amaçlı örneklem modelinde temel amaç, araştırmanın konusunu oluşturan kişi, olay ya da durum hakkında ve belirli bir amaç doğrultusunda derinlemesine bilgi toplamaktır (Özdemir, 2010).

Çalışmamızın örneklemini Ankara ili Çubuk ilçesi ve ilçedeki T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı eğitim öğretim kurumlarının tümü oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Nitel araştırmada çözümlenmeye çalışılan probleme gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleriyle yaklaşılır (Baltacı, 2019). Araştırmamızda üzerinde çalışacağımız veriler sosyal hayatı ve eğitimi konu edinmektedir. Araştırmamızda nitel araştırma desenlerinden “kültür analizi ve “durum çalışması” kullanılmıştır. Kültür Analizi; bir kültürü, o kültürdeki inanış ve değerleri ve bunların oluşma süreçlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmalardır. Durum çalışması bir örneğin, olgunun veya sosyal birimin, yoğun, bütüncül bir biçimde tanımlanması ve analizidir. Nitel durum çalışmalarının en önemli özelliği bir ya da birkaç durumun

derinlemesine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Merriam, 1988).

Verilerin toplanmasında “görüşme”, “gözlem” ve “doküman inceleme” teknikleri kullanılmıştır. Görüşme, çalışmaya dahil edilen kişilerin konuyla alakalı olarak duygu ve düşüncelerini ifade etmesidir. Gözlem, ev, mahalle, belde, ilçe vb. bir yerde veya kapalı bir mekânda yapılan işi veya meydana gelen olayı detaylarıyla betimlemek için uygulanan bir yöntemdir. Doküman incelemesi ise araştırılacak konu hakkındaki olay ve durumlar ile ilgili veriler barındıran yazılı dokümanların veri elde etmek amacıyla incelenmesine doküman incelemesi denilmektedir (Karataş, 2015).

2.4 Verilerin Toplanması

Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden eğitimle ilgili istatistiksel veriler toplanmıştır. Bunlara ek olarak çalışmamız için Çubuk ilçesindeki Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ve özel tüm eğitim öğretim kurumlarının yöneticileriyle (yalnızca idarecilerle) yapılan mülakatlarla veri toplanmıştır.

Ayrıca literatür taraması yapılarak Çubuk ilçesi hakkında ve araştırma konumuzla ilgili daha önce yapılmış olan bilimsel çalışmalar incelenmiş ve elde edilen veriler düzenlenerek çalışmaya dahil edilmiştir.

2.5 Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler “Betimsel Analiz” ve “İçerik Analizi” yöntemleriyle analiz edilmiştir. İçerik Analizi genellikle görsel ve yazılı verilerin analizinde tündengelimci bir yöntem izlenerek tercih edilir. Araştırmayı yapan kişi araştırmasını bölümlere ve aşamalara ayırır ve devamında verilerinin içinde bu bölümlere dahil olabilecek kısımları belirler. Betimsel Analiz ise araştırmacı tarafından farklı tekniklerle toplanmış verilerin, öncesinde belirlenmiş kategoriler doğrultusunda özetlendiği ve çıkarımlarda bulunduğu bir analiz şeklidir. Kişilerle yapılan

mülakatlar veya gözlemler sonucunda edinilen bilgilerin dikkat çekici bir şekilde aktarılması amaçlanarak blok aktarmalara başvurulabilmektedir. Bu analiz türünde hedeflenen, ulaşılan sonuçların ve elde edilen bilgilerin özet bir halde yorumlanarak iletilmesidir (Özdemir, 2010).

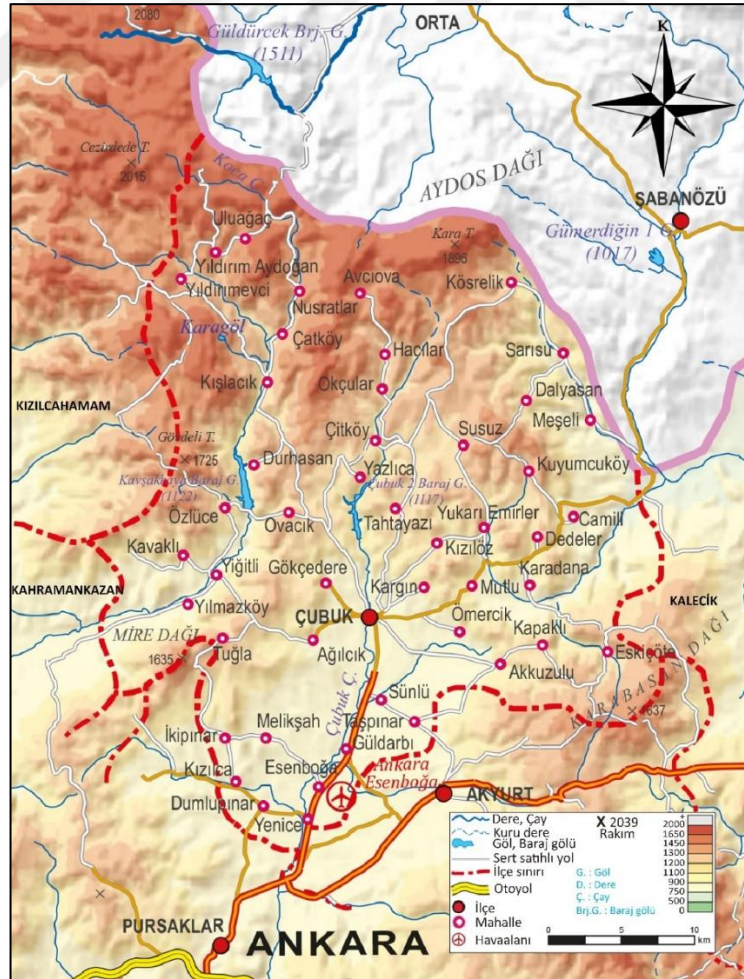

3. ÇUBUK İLÇESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

3.1 Çubuk İlçesinin Coğrafi Özellikleri

3.1.1 İlçenin Coğrafi Konumu

İç Anadolu Bölgesinin Yukarı Sakarya bölümünde yer alan Çubuk ilçesi Ankara ilinin 25 ilçesinden biridir. İlçe Ankara'nın kuzeydoğusunda yer almakta ve Karadeniz bölgesine geçiş kuşağında bulunmaktadır. Yer yüzü şekilleri olarak dağ, orman, plato ve ovalık alanlar içermektedir. İlçe merkezindekiler dahil olmak üzere 84 mahalleden oluşmaktadır. İlçenin kuzeyinde Çankırı iline bağlı Şabanözü ve Orta ilçeleri, doğusunda Kalecik ve Akyurt, güneyinde Pursaklar, batısında Kızılcahamam ve Kahramankazan ilçeleri bulunmaktadır (Aydos, 2012), (Şekil 3.1).

Şekil 3.1 Çubuk ilçesinin fiziki haritası (URL-9, 2022)

İlçe merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği 1.100 metredir. Ankara iline 40 km uzaklıkta olup yüzölçümü 1.198 km²'dir. Yüzölçümü büyüklüğü bakımından Ankara'nın 25 ilçesi içinde 9. sıradadır. İlçe topraklarının yüksekliği güney kesimler ve Çubuk Ovası hariç genel olarak 1.000 metrenin üzerindedir.

Ankara'daki dokuz büyük ovadandır biri olan Çubuk ovası 9.489,72 hektar alana sahip olup ilin büyüklük bakımından üçüncü ovasıdır (Soydan, 2019). İlçeye adını veren Çubuk ovası kuzeydoğu-güneybatı yönünde yer alır ve 20 km uzunluk 15 km genişliğinde bir alanı kaplamaktadır (Çubuk Kaymakamlığı, 2022b). İlçedeki toplam tarım alanı miktarı 2022 yılında 391.249,0 dekadır. Bunun 90 dekarını örtü altı tarım alanları oluşturmaktadır (TÜİK-3, 2022).

İlçenin batısında Karyağı (1.440 metre) ve Mîre (1.635 metre) dağı plato özelliğindedir. Işık dağı (2.050 metre) ve Aydos dağı (1.879 metre) ise kuzeyde yer almaktadır. Doğuda İdris (1.985 metre) ve Karbasan (1.634 metre) dağları uzanmaktadır.

Bunların yanında Büyükkuyulu tepesi (1.808 metre), Beytaş tepesi (1.880 metre), Kanlıkoca tepesi (1.661 metre), Karatepe (1.635 metre), Bozucaklı tepesi (1.592 metre), Kale tepesi (1.347 metre), İkizören tepesi (1.380 metre), Dumanlı tepe (1.416 metre), Ak tepe (1.416 metre), Ağıl tepe (1.272 metre), Seveşin tepesi (1.380 metre), Düşek tepe (1.380 metre), Çıtırğın tepesi (1.351 metre) bulunmaktadır (Sarıdemir, 2010).

İlçe merkezi 40.23874, 33.032668 koordinatlarındadır. En kuzeyinde Uluğaç mahallesi yer almaktadır. (40.540077N 032.971833E). En güneyinde Yenice mahallesi ve Esenboğa havaalanı yer almaktadır. (40.093963N 032.967267E). En doğusunda Oyumiğde mahallesi yer almaktadır. (40.321446N 033.263228E). En batısında Yakuphasan mahallesi yer almaktadır. (40.228588N 032.808583E), (URL-22, 2022).

3.1.2 İlçenin İklimi

İlçenin iklimi karasal iklim ile Karadeniz iklimi arasında geçiş iklimi niteliğindedir. Bu durumun sonucu olarak yazları sıcak ve kurak, kışları soğuk ve genellikle kar yağışlıdır (Çubuk Kaymakamlığı, 2022b). Meteorolojik verilere göre 1975-2006 yılları arasındaki 32 yıllık ortalama yağış 405 mm ve ortalama sıcaklık 10°C'dir. Bölgede yer alan iki meteoroloji gözlem noktasından (Çubuk ve Esenboğa Havalimanı) alınan verilere göre 32 yıllık (1975–2006) sıcaklık ortalaması 10°C ve ortalama yağış ise 405 mm'dir (Yastı, 2008).

Yıllık sıcaklık farkı (+30°C ile -25°C) ve günlük sıcaklık farkı fazladır. İlçedeki güneşlenme süresi DMİGM verilerine göre kış mevsiminde ocak-temmuz arasında artar ve ekim ayından itibaren düşüş görülmeye başlar ve aralık ayında en düşük seviyeye iner. İlçede en soğuk ayın ocak (-1,2°C), en sıcak ayın ise temmuz (21,1°C) olduğu görülmektedir. Mevsimlik olarak sıcaklık ortalamaları ise sonbaharda 10,8°C, kışın -0,6°C, ilkbaharda 10,6°C ve yaz mevsiminde ise 19,9°C sıcaklık ortalamalarına sahiptir (Sarıdemir, 2010).

Yıllık sıcaklık ortalaması 11,7°C iken, en yüksek 40,8°C ve en düşük ise -24,9°C olduğu görülmektedir. Bunun yanında don olayının görüldüğü gün sayısı 60 günün üzerinde olup, karlı gün sayısı 30 gün ve en fazla kar kalınlığı 30 cm olarak ölçülmüştür (Soydan, 2019).

Yağış miktarı ilçede, Ankara merkeze göre daha fazladır. Yıllık yağış miktarı 401 mm iken bu sayı kuzeye doğru 448 mm ye kadar artmaktadır. Yağış en fazla kış mevsiminde görülmektedir. Yıllık yağışlı gün sayısı 110 gündür. Çubuk'ta en fazla yağışın düştüğü ay 62 mm ile aralık ayı iken 59 mm ile mayıs ayı ikinci sırada gelmektedir. En az yağışın ise 11,2 mm ile ağustos ayında düşmektedir (Çubuk Kaymakamlığı, 2022b), (URL-4, 2022).

3.1.3 Su Kaynakları

İlçedeki su kaynakları olarak, Çubuk II barajı, Kavşakkaya barajı, Çubuk Karagöl, Kızılca göleti, Köşrelilik göleti, Yıldırımölören göleti, Yıldırım Aydoğan göleti,

Yıldırımevci göleti ve Yukarı Çavundur göleti bulunmaktadır. Çubuk çayı, Terme çayı, Ova çayı, Koyunözü deresi, Akkuzulu deresi, Ravlı deresi akarsuları arasında sıralanabilir. Ancak bu derelerin yılın bir bölümünde su taşımadıklarını belirtmek gerekir (Yastı, 2008; Tarım ve Orman Bakanlığı, 2017). Kızılca göleti sulama amaçlı olarak 1968 yılında işletmeye açılmış olup 448.000 m³ hacim ve 34 hektar sulama kapasitesine sahiptir. Kösrelik göleti 1969 yılında sulama amaçlı olarak işletmeye açılmış olup 260.000 m³ hacim ve 24 hektar sulama kapasitesine sahiptir (Ankara İli 2013 Yılı Çevre Durum Raporu, 2014).

Çubuk çayı iki kol halinde Aydos dağlarından doğar ve 70 km uzunluğundadır. Ayrıca Çubuk ilçesinin 5 km kuzeyindeki Çubuk-II barajını beslemektedir. Çubuk çayı ova içerisinde, batıdan Azman çayı ile doğudan Koyunözü deresi, Ravlı deresi, Balıkhisar deresi Özçay deresi ile birleştikten sonra Çubuk-I barajını beslemektedir. Daha sonra Çubuk çayı, Ankara ilinin içerisinde geçerken Ankara çayı adını almakta ve Sakarya nehrine katılmaktadır. 2020 yılı DSİ verilerine göre Çubuk çayı 1,539 m³/sn debiye sahiptir. Ravlı deresi ise 0,167 m³/sn, Sirkeli çayı ise 0,235 m³/sn debiye sahiptir.

Çubuk II barajının yapımı 1964 yılında tamamlanmış olup azami su hacmi 22 milyon metreküp ve baraj hattı 34,25 kilometredir (URL-10, 2022). Toprak dolgu tipinde olan Çubuk II barajı içme suyu temini amacıyla yapılmıştır. Göl alanı 1,26 km²'dir. Barajdan iletim hattı ile 75.000 m³/gün kapasiteli Pursaklar içme suyu arıtma tesisine su iletilmektedir. Buradan da 1999 yılından itibaren Ankara'ya yılda 20 hm³ su verilmeye başlanmıştır. Çubuk II barajından ayrıca Çubuk ilçesine de yılda 3,1 hm³ su verilmektedir. 1996 yılında işletmeye açılan Çubuk içme suyu arıtma tesisi günlük 8.640 m³ arıtma kapasitesine sahiptir (Ankara İli 2013 Yılı Çevre Durum Raporu, 2014).

Kavşakkaya barajı 2005-2007 yılları arasında yapılmış olup Çubuk II barajını ve Kahramankazan ilçesi sınırları içinde yer alan Kurtboğazi barajını desteklemektedir. Kocaçay deresi tarafından beslenen ve içme suyu amaçlı kurulan Kavşakkaya barajının su kapasitesi 90 milyon m³ olup ilçenin Özlüce mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. Barajın göl alanı 2,98 km² olup Ankara'ya yıllık 58 hm³ su temin edilmektedir (Ankara İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu, 2020) (Şekil 3.2).

Şekil 3.2 Çubuk Kavşakkaya barajı (URL-17, 2021)

Karagöl Tabiat Parkı içinde yer alan Karagöl, küçük ve derin bir krater gölü olup ilçenin kuzeybatısında Kızılcahamam sınırındadır. İl merkezine 68 km, ilçe merkezine 28 km uzaklıktadır (Çubuk Kaymakamlığı, 2022c) (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Çubuk Karagöl

Çubuk ovasında fay kaynaklı jeotermal kaynaklar da bulunmaktadır. Çubuk Melikşah köyünde jeotermal alan bulunmaktadır. Buradaki kaynak 31°C sıcaklığa ve 20 lt/sn

debiye sahiptir. Çubuk havzasının yer altı suyu potansiyeli 9 hm³/yıl olarak ölçülmüştür (Ankara İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu, 2020).

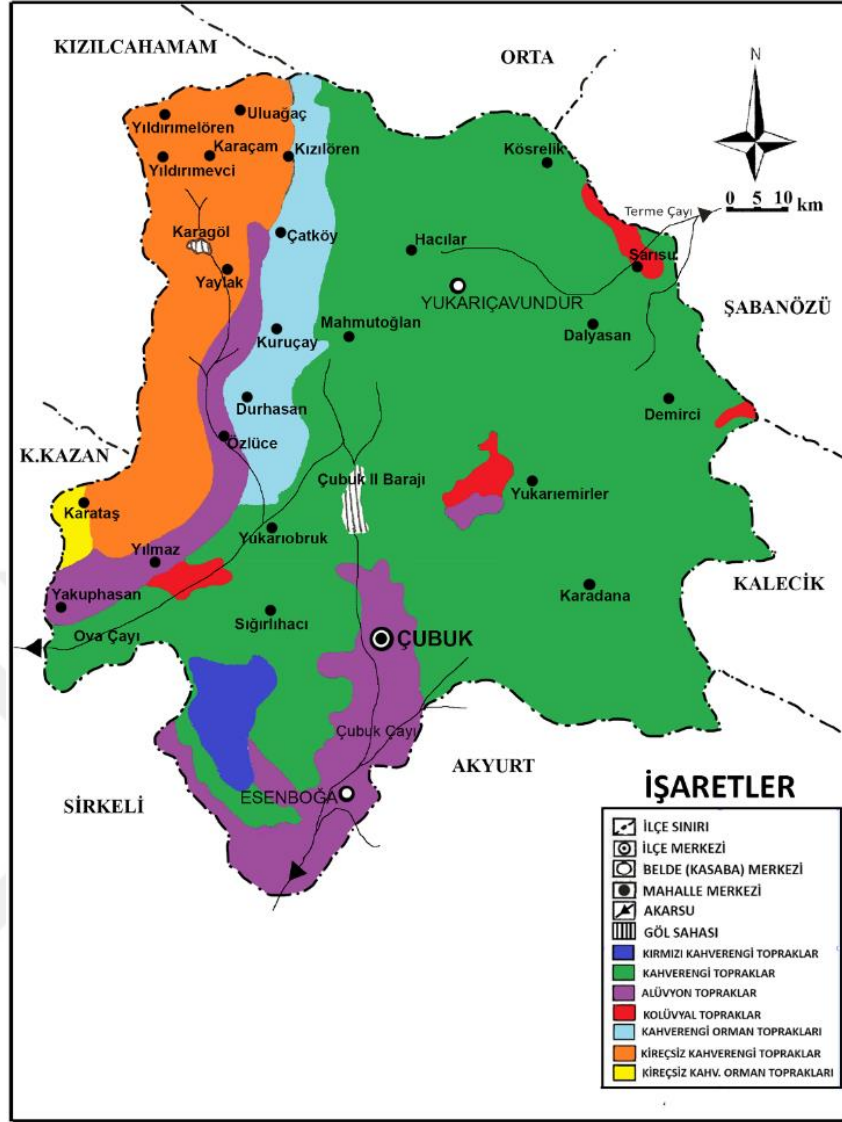
3.1.4 Bitki Örtüsü

İnceleme sahasında yağış ve yükseltisinin arttığı kuzeye doğru gidildikçe bitki örtüsünde de değişiklik gözlenmektedir. Güneyindeki bozkır yerini kuzeye doğru ormana bırakmaktadır. Ormanlardaki ağaç türleri büyük oranda meşe ve çamdan oluşur (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2017). İlçenin Özlüce mahallesi kırsalında orman içerisinde anıt ağaç bulunmaktadır. 226 yaşında olduğu belirtilen ve karaçam türünde olan bu ağacın boyu 10 metre, çapı yaklaşık 16 metre ve gövde çapı 117 cm olarak ölçülmüştür (Ankara İli 2022 Yılı Çevre Durum Raporu, 2023).

3.1.5 Toprak Yapısı

Çubuk ovasında geniş bir alanda kahverengi topraklar görülmektedir. Bunlardan başka kireçsiz kahverengi orman toprakları ve kireçsiz kahverengi topraklar da sahada görülen diğer toprak tipleridir. Ayrıca akarsu yatakları boyunca da alüvyal toprak yayılımı gösterir (Yıldırım, 2019). İklim koşullarının değişimi doğrultusunda toprak yapısı gibi toprağın tuzluluk oranı da değişmektedir. Ormanların daha fazla bulunduğu kuzey bölgelerde toprağın tuzluluk seviyesi az, daha güney bölgelerde tuzluluk seviyesi daha fazladır (Sarıdemir, 2010).

Çubuk geneli incelendiğinde kahverengi topraklar, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kırmızı kahverengi orman toprakları, alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar ve kireçsiz kahverengi topraklar olarak yedi toprak tipine rastlanır (Şekil 3.4). Bunlar içerisinde tarım açısından verimliliği en yüksek olan toprak türü alüvyal topraklardır. Bu toprak türü akarsu taşınmasıyla oluşur ve buna paralel olarak Çubuk çayı ve bağlı derelerin çevresinde (Güldarpı, Sönlü, Esenboğa, Dumlupınar ve Aşağı Çavundur) yoğunlaşmıştır (URL-4, 2020).

Şekil 3.4 Çubuk ilçesinde toprak türleri (URL-4, 2020)

3.1.6 Arazi Kullanımı

CORINE (Coordination of Information on The Environment - Çevresel Bilginin Koordinasyonu), arazi örtüsü belirleme ve sınıflandırma amacıyla 1985 yılında AB tarafından başlatılan bir projedir. Önce 10 yıllık aralıklarla veri alınırken daha sonra 6 yılda bir ölçüm yapılmaktadır (Özür ve Ataol, 2018).

CORINE projesinin ülkemizdeki yürütücüsü olan Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yayınlanan Bölgesel Arazi Kullanım Raporu 2018 yılı verilerine göre Çubuk ilçesinde en fazla orana sahip üç alan türü, doğal çayırliklar (%24,94), sulanmayan ekilebilir alanlar (%20,45), doğal bitki örtüsü ile karışık tarım alanları

(%18,43) şeklindedir. Bitki değişim alanları ise %9,35 orana sahiptir. Bitki değişim alanı; dağınık ağaçlarla birlikte çalı veya otsu bitkilerin bulunduğu, ormanların azalma, yeniden oluşum ya da yeniden şekillendiği alanlar olarak açıklanabilir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023c). Bir önceki veri dönemi olan 2012 ile 2018 arasındaki değişim durumları incelendiğinde ise “Sulanmayan Ekilebilir Alanlar, Bitki Değişim Alanları, Maden Çıkarım Sahaları, Endüstriyel ve Ticari Birimler” alanlarında küçük artışlar olduğu görülmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1 Çubuk ilçesinin arazi sınıflandırması (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023b)

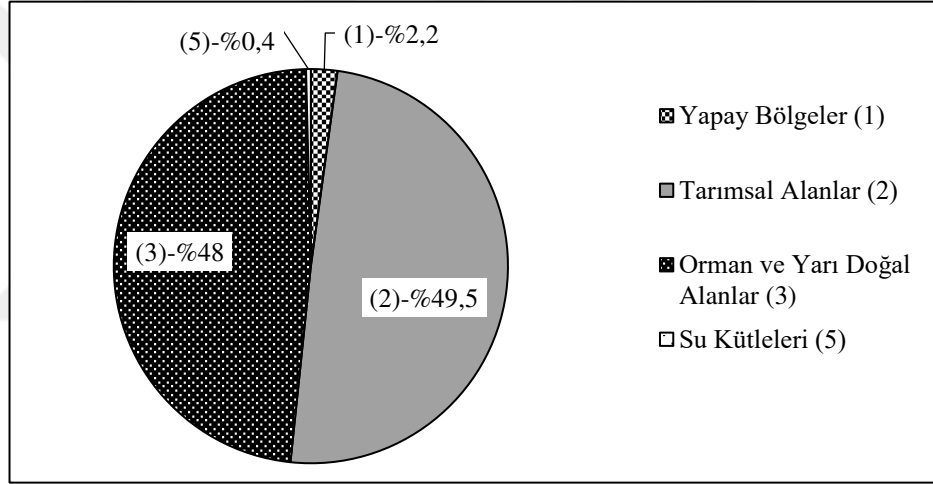
Katman	Alan (ha)		Yüzde (%)	
	2012	2018	2012	2018
Doğal Çayırılıklar	30.025,80	29.937,53	%25,01	%24,94
Sulanmayan Ekilebilir Alanlar	24.537,57	24.552,42	%20,44	%20,45
Doğal Bitki Örtüsü ile Karışık Tarım Alanları	22.125,20	22.125,20	%18,43	%18,43
Bitki Değişim Alanları	11.140,17	11.228,43	%9,28	%9,35
Sulanmayan Karışık Tarım Alanları	7.192,95	7.190,68	%5,99	%5,99
İğne Yapraklı Ormanlar	6.382,47	6.382,47	%5,32	%5,32
Seyrek Bitki Alanları	4.619,50	4.619,50	%3,85	%3,85
Sklerofil Bitki Örtüsü	3.388,78	3.388,78	%2,82	%2,82
Sulanan Karışık Tarım Alanları	3.211,53	3.211,53	%2,67	%2,67
Mera Alanları	2.358,45	2.329,64	%1,96	%1,94
Karışık Ormanlar	1.459,68	1.459,68	%1,22	%1,22
Sürekliliği Olmayan Yerleşim Alanları	810,20	839,18	%0,67	%0,7
Havaalanları	615,72	615,72	%0,51	%0,51
Sürekliliği Olmayan Kırsal Yerleşim Alanları	519,16	519,16	%0,43	%0,43
Su Kütleleri	467,70	467,70	%0,39	%0,39
Çıplak Kayalık	257,19	257,19	%0,21	%0,21
İnşaat Sahaları	202,30	173,31	%0,17	%0,14
Sahiller, Kumsallar, Kumluklar	168,90	156,32	%0,14	%0,13
Geniş Yapraklı Ormanlar	149,02	149,02	%0,12	%0,12
Maden Çıkarım Sahaları	135,47	140,30	%0,11	%0,12
Sürekli Şehir Yapısı	128,57	135,47	%0,11	%0,11
Endüstriyel ve Ticari Birimler	111,49	128,57	%0,09	%0,11
Spor ve Eğlence Alanları	50,47	50,47	%0,04	%0,04

Çubuk ilçesi bölgesel arazi kullanımı özet raporu incelendiğinde, 2018 verilerine göre tarımsal alanlar %49,48; orman ve yarı doğal alanlar ise %47,96 orana sahipken 2012-2018 yılları arasında tarımsal alanlar %49,50'den %49,48'e; orman ve yarı doğal

alanlar ise %47,97’den %47,96’ya gerilemiştir. Verilerden anlaşılacağı üzere tarım ve orman alanlarında az miktarda da olsa azalma olduğu gözlenmektedir. İlçede en az alanı su kütleleri (%0,39) kaplamaktadır (Tablo 3.2), (Şekil 3.5).

Tablo 3.2 Çubuk ilçesi bölgesel arazi kullanımı özet raporu (2012-2018) (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023b)

Corine 2012-2018 Ankara İli Çubuk İlçesi Bölgesel Arazi Kullanımı Özet Raporu				
Katman	Alan (ha)		Yüzde (%)	
	2012	2018	2012	2018
(1) Yapay Bölgeler	2.573,37	2.602,19	%2,14	%2,17
(2) Tarımsal Alanlar	59.425,69	59.409,46	%49,5	%49,48
(3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	57.591,51	57.578,93	%47,97	%47,96
(5) Su Kütleleri	467,7	467,7	%0,39	%0,39

Şekil 3.5 Çubuk ilçesi bölgesel arazi kullanımı (2012-2018)

3.2 Çubuk İlçesinin Tarihi Özellikleri

İç Anadolu Bölgesinin Yukarı Sakarya bölümünde yer alan Ankara ilinin bir ilçesi olan Çubuk, ova kenarına kurulmuş eski bir yerleşim alanıdır.

İlçenin “Çubuk” adını alması, Anadolu Türk tarihinde sıkça rastlanan “Çubuk” isimli bey veya topluluklar (cemaat, aşiret veya boy) ile bağlantılıdır. Anadolu’da Malazgirt zaferinden sonra “Çubuk Bey” isimli emirler, farklı bölgelerde yine bu isimle topluluklar yer almaktadır (Çınar ve Gümüşçü, 2002, s. 68-71).

3.2.1 İlk Yerleşmeler

İlçe toprakları oldukça eski zamanlardan beri yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Çubuk bölgesinde tarihteki ilk yerleşmelerin başlaması, Anadolu'nun genel olarak eski bir geçmişe sahip olmasının da etkisiyle tarihsel olarak oldukça geriye gitmektedir (Aydos, 2012).

Çubuk ilçe merkezinde veya yakın çevresinde Paleolitik döneme ait ortaya çıkmış bir yerleşme bulunmamaktadır. Ancak Ankara genelinde farklı yerlerde sayıları yirmiye yaklaşan Paleolitik dönem yerleşim alanlarının bulunması, yerleşmeye son derece müsait olan Çubuk ovasında da bu tür yerleşim alanların olmasının kuvvetle muhtemel olduğunu göstermektedir. Ancak söz konusu türden alanların ortaya çıkarılması için daha fazla bilimsel çalışma ve saha araştırması yapılmasına ihtiyaç vardır (Çınar, 2002).

Çubuk Ovası'nın güneyinde Etiyokuşu höyüğü olarak isimlendirilen bölgede yapılan kazılarda Paleolitik çağa ait olduğu değerlendirilen çakmaktaşıdan uçlar, kesiciler, kalemler, kazıyıcılar, çekirdekler ve el baltası gibi nesneler çıkarılmış olması bu bölgedeki yerleşmelerin geçmişi hakkında bilgi vermektedir (Çınar ve Kıvrım, 2016; URL-12, 2022). Tarihi Kral Yolu'nun da güzergahında yer alan Çubuk çevresinde, İlk çağ Anadolu medeniyetlerinden olan Hititler, Frigler, Romalılar ve Bizanslıların yönetiminden sonra Türkler egemenlik sürmüştür (Aydos, 2012). Bu bölgede daha önce hüküm sürmüş uygarlıklara ait Çatköy ve Camili köylerindeki kale kalıntıları, Güldarpi'daki mermer aslan heykeli ve Yakup Derviş mahallesindeki mezar kalıntıları Roma ve Bizans dönemlerini işaret etmektedir (Sarıdemir, 2010).

Çubuk çevresinde antik çağa ait pek çok tarihi mekân ve eser bulunmaktadır. Akkuzulu mahallesinde bulunan Akkuzulu Tümülüsü ve Karahöyük'te 1968 yılında yapılan kazılarda bulunan eserler Roma İmparatorluğu'na ait olduğu ve M.S. 1. ve 2. yüzyıllara ait olduğu sonucuna varılmıştır (Anlağan, 1968). Çubuk Yazlıca mahallesinde bulunan Manastır Höyük, mahallenin koru mevkiinde bulunmaktadır. Alanda yapılan araştırmalarda ele geçirilen nesneler M.S.100'lü yıllarda Roma döneminde bu alanların Romalılar döneminde yerleşim yeri olduğuna işaret etmektedir

(URL-5, 2022). Bunlardan başka Katatepe, Asartepe, Keçikale, Kak, Karataş ve Kekniz mağaraları gibi antik kalıntıların bulunduğu mekanlar da vardır (Sevgi, 2012).

İlkçağ uygarlıklarından sonra Anadolu, önce Roma İmparatorluğunun ve devamında Bizanslıların hakimiyetinde kalmıştır. Ankara ve çevresi dahil Anadolu Bizans hakimiyetinde iken bölgede Müslüman Arapların İstanbul’u fethetmek amacıyla yaptıkları akınlar görülmüştür. Bu akınlar sırasında kısa bir süre de olsa Ankara, Müslüman Arapların eline geçmiştir (Çınar ve Kıvrım, 2016).

3.2.2 Türklerin Anadolu’ya Gelişi

Anadolu’nun Türkleşmesi ve Müslümanlaşması Malazgirt Savaşı (1071) sonrasında başlayan bir süreç olup Oğuz boylarının akınları Anadolu’nun birçok bölgesinde olduğu gibi Çubuk bölgesinde de yerleşmeleri beraberinde getirmiştir (Sevgi, 2012).

Türklerin Çubuk bölgesindeki ilk yerleşmeleri sürecinde yeni yerleşim yerleri kurdukları görüldüğü gibi bazı eski Roma-Bizans kalıntıları üzerine de yerleştikleri görülmektedir. Çubuk’un çeşitli mahallelerinde Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntıların yer alması ayrıca 30’a yakın mahallenin “viran, höyük, çan, kilise” vb. Bizans yerleşmesi izlerini barındıran isimlerinin olması bu duruma işaret etmektedir (Çınar ve Gümüşçü, 2002).

Ancak Anadolu’nun Türklerin eline geçmesi ile Osmanlı hakimiyetinin başlaması arasında iki yüzyıldan fazla bir süre geçmiştir. Selçuklu komutanlarından Çubuk Bey’in bu bölgeyi ele geçirmesiyle ilçenin isminin de buradan geldiği ile ilgili fikirler ileri sürülmektedir (Çubuk Belediyesi, 2022a). Bu süre içinde Ankara ve Çubuk çevresinde birçok Oğuz Türk boyunun yerleşik hayata geçtiği refah içinde bir dönem yaşanmıştır. Çubuk’un Osmanlı tahrir defterlerindeki Eymür, Alayundlu, Çavundurlu, Kınık, İğdir, Peçenek ve Yazır köy adlarında da geçtiği üzere Oğuz boylarından bazı toplulukların buraları yurt olarak seçtiğini göstermektedir (Sevgi, 2012). Günümüzdeki Sele mahallesinde türbesi olan Seyyid Kalender Veli ve Çubuk merkezde türbesi bulunan Gül Baba gibi isimler bu süreçte Çubuk çevresine yerleşen dervişlerdendir (Çınar ve Gümüşçü, 2002).

Anadolu’da 1250’li yıllardan itibaren Moğolların etkisi görüldüğü için Ankara ve çevresinde de kısa süreler içinde farklı güçlerin hakimiyeti görülmüştür. Bu mücadeleler de bu yıllara ait elde edilen bilgilerin tutarlılığına gölge düşürmektedir. Fakat Ankara’nın tarihine damga vuran en önemli güçler arasında Ahiler hükümeti olduğunu belirtmek gerekmektedir. Çünkü Ankara’nın pek çok yerinde Ahilere ait farklı isim ve yapılar görmek mümkündür. Ancak nihayetinde Ankara ve çevresinin Osmanlı hakimiyetine geçişi 14. yüzyılın ikinci yarısına rastlamaktadır (Çınar ve Kıvrım, 2016).

3.2.3 Osmanlı Devleti Dönemi

Ankara ve beraberinde Çubuk ilk olarak 1354 senesinde Orhan Gazi’nin oğlu Süleyman Paşa tarafından Osmanlı Devleti’nin hakimiyeti altına girmiştir. Ancak kesin olarak I. Murad döneminde 1362 yılında Osmanlı devletine bağlanarak Anadolu eyaletinin merkezi haline gelmiştir (Kankal, 2016).

Osmanlı Devleti döneminde Çubuk’un isminin duyulmasını sağlayan en önemli olay, 1402 yılında Timur’un ordusu ile Yıldırım Bayezid komutasındaki Osmanlı ordusu arasında yapılan Ankara Savaşı’dır. Anadolu’nun siyasi birliğinin bozulduğu, Yıldırım Bayezid’in esir düştüğü bu savaş Ankara ve Çubuk için önemli etkiler ve izler bırakmıştır (Sevgi, 2012).

Savaş alanının merkezinde bulunan aralarında Kızılca, Güldarpy, Esenboğa, Dumlupınar, Melikşah gibi köylerin de bulunduğu yerleşimler; iki tarafın ordularının toplamda 250.000’i bulan sayısının etkisiyle yerle bir olmuştur (Çınar ve Gümüşçü, 2002).

Osmanlı devleti kayıtlarında Çubuk ile ilgili en eski isimlendirme “Ta’allukât-ı Çubuk” ve “Binari İli” adlarıyla bir idari birim olarak geçmektedir. Daha sonraki yıllarda ise “Çubukâbâd” kazası adıyla yer almaktadır. Bu idari birim “Çubukbazarı” adıyla geçen köy merkez olmak üzere çevresindeki köyleri içine almaktadır. Ancak, Çubukbazarı’ndan önce Balıkhisar köyünün merkez olarak kullanıldığı konusunda işaretler de vardır. Bu köyün de diğer birçok köy gibi, isminden ve merkezinde daha eski bir yerleşim kalıntısı bulunmamasından yola çıkılarak Türkler tarafından

kurulduğu anlaşılmaktadır (Çınar ve Demir, 2014). Bu durumu, Ankara sancağına ait 1463 tarihli ‘Maliyeden Müdevver Dokuz Numaralı Tahrir Defteri’ de desteklemektedir. Zira bu kaynakta geçtiği üzere Çubuk çevresindeki yer isimlerinin çok büyük çoğunluğunun isminin Türkçe olduğu görülmektedir (Çınar ve Kıvrım, 2016).

Osmanlı devletinde Çubuk ve çevresine ait bilinen ilk tahrir 1463 senesinde Sultan İkinci Mehmed (Fatih) döneminde ortaya konulmuştur. Osmanlı arşiv belgelerindeki, salnamelerdeki ve tahrir defterlerindeki verilere göre; 1463 yılında 174 köy 3.080 hane ve yaklaşık 15.400 kişi, 1523 yılında 184 köy 3.334 hane ve yaklaşık 16.715 kişi, 1571 yılında 193 köy 8.457 hane ve yaklaşık 42.285 kişi olduğu belirtilmektedir. Ancak burada verilen nüfus miktarının kesin olmadığı ve çeşitli yöntemlerle elde edilen tahminler olduğunu belirtmek gerekir (Kankal, 2016).

1571’e kadarki süreçte genel olarak yerleşik bir düzen bulunmakla birlikte Yörük Türklerin göçebeliliğe devam ettiği anlaşılmaktadır. Kullanılan köy isimlerinden; “Bayındır”, “Dodurga”, “Eymür”, “Kızık”, “Peçenek”, “Kınık” gibi isimler Oğuz boylarının Çubuktaki varlığına ve yerleşikliğine işaret etmektedir. Bunun yanında yaşama geçen “Akçakoyunlu”, “Karakeçili”, “Hacılar”, “Urunkuş”, “Akbörklü” gibi isimlerin önceleri göçebe olup daha sonra yerleşik yaşama geçen aşiretlere ait olduğu belirtilmektedir (Kankal, 2016).

Çubuk ilçesi, Osmanlı Devleti’ne ait çeşitli belgelere göre 15. yüzyıldan itibaren “Çubukâbâd” adıyla 1522-1902 yılları arasında “Kazâ” statüsünde olarak farklı yıllarda idari olarak “Anadolu eyaleti, Ankara eyâleti, Bozok eyâleti ve Ankara vilâyeti” ne bağlı bir “kazâ” statüsünde olduğu görülmektedir. 1904-1920 yılları arasında “nahiye” statüsüne düşürülen Çubuk, 1920’den sonra tekrar “kazâ” statüsüne kavuşmuştur. Kayıtlarda 1931’e kadar “Çubukâbâd” ismiyle, bu tarihten sonra ise “Çubuk” ismiyle geçmektedir (Sezen, 2017).

16. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı devletinde Ankara sancağının kazaları (Ankara Merkez, Çubukâbâd, Murtazaâbâd, Ayaş, Bâcı, Yabanâbâd) içinde Çubukâbâd’ın yayıldığı alan ve idari yapı olarak tahrir kayıtlarına da bakılarak en büyük kazası

durumunda olduğu gör÷lmektedir. İdari, askeri ve yargı birimlerinin bulunduğu kadı tarafından yönetilen ayrı bir kaza durumundadır. 16. yüzyılın ikinci yarısında Ankara sancağının kazalarına Ankara merkez, Çubukâbâd, Murtazaâbâd, Ayaş, Bâcı, Yabanâbâd kazalarının yanında Şorba, Çukurcak ve Yörük kazalarının eklendiğı gör÷lmektedir (Çınar, 2016).

17. yüzyıla gelindiğinde Çubukâbâd kaza olarak varlığını devam ettirmiştir. Evliya Çelebi'nin yazdığı Seyahatname'de Çubukâbâd'dan Çubukovası kazası olarak bahsetmekte, pazarından ve 150 akçelik geliri olduğunu belirtmektedir (Çınar, 2016).

18. ve 19. yüzyıllarda Çubukâbâd kazası önceki yüzyıllardaki gibi varlığını sürdürmüştür. Sultan II. Mahmud döneminde Osmanlı devletinde ÷lke genelinde yapılan nüfus sayımında Çubukâbâd'ın 5.385 erkek nüfusu olduğı ortaya konulmuştur. Kadın nüfus da hesaba katıldığında 10-11 bin nüfustan söz edilebilir (Çınar, 2016).

Tanzimat Döneminde (1839) Çubukâbâd'da vergi amaçlı tutulan temettüat ve nüfus-ceride defterlerinden elde edilen bilgilere göre Çubuk kazasında “Nefs-i Çubuk” adlı bir köy olduğı gör÷lmektedir. Kazanın toplam hane sayısı 2067 ve erkek nüfus 6128 kişidir. Önceki yüzyıllara göre hane ve nüfus sayısındaki belirgin azalma Kızılcahamam, Güvem ve çevresindeki birçok köyün “Şorba” adıyla yeni kurulan kazaya bağlanmasıyla açıklanabilir (Çınar, 2016).

Osmanlı Devleti'ne ait 1878 ile 1902 yılları arasını kapsayan yedi farklı “Ankara Vilayeti Salnamesi”ne göre nüfus miktarı en az 1882 yılında 6871 kişi, en fazla 1893 yılında 2.1530 kişi olarak yer almaktadır. Kazanın Ankara sancağındaki toplam nüfusa oranı yıllara göre %5,89 ile %7,04 arasında değişmektedir. Ayrıca her dönemde kaza nüfusunun tamamının Müslüman olduğı gör÷lmektedir (Koçak, 2013).

Çubukâbâd kazasında belediye teşkilatının ne zaman kurulduğı kesin olarak bilinmemekle birlikte Ankara sancağı salnameleri verilerine göre 1879-1882 yıllarında kurulduğı anlaşılmaktadır. Günümüzde Çubuk belediye başkanlığının kaynaklarında da kuruluş tarihi 1882 yılı olarak görünmektedir.

3.2.4 Cumhuriyet Döneminde Çubuk

Çubuk ile ilgili Osmanlı Devleti kaynaklarındaki son resmi veri olan 1902 yılı salnamesinde Çubuk kazasının Ankara Liva'sına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Yine Maliye Nezareti ile Duyun-u Umumiye İdaresi arasın geçen yazışmalarda Çubukâbâd'ın kaza statüsünden nahiye statüsüne düşürüldüğü ve köylerinin diğer kazalara bağlandığı belirtilmektedir (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 Mustafa Kemal Atatürk'ün Çubuk'a gelişi (Avcı vd., 1988)

Daha sonra Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal ve Heyet-i Vekile (bakanlar kurulu) kararıyla 4 Nisan 1921'de (18 yıl sonra) Çubuk'a kaza statüsüne verilmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Çubuk, Ankara'nın ilçesi durumunda olup 1928 yılında Çubuk merkezin yanında eski adı Ravlı olan Akyurt ve Sirkeli nahiyelerinin Çubuk'a bağlandığı görülmektedir. Daha sonra 1990 yılında Ravlı nahiyesi Akyurt adıyla ayrı bir ilçe olarak kurulmuştur. Sirkeli nahiyesi ise 2008 yılında Pursaklar ilçesine bağlanmıştır (Çınar ve Kıvrım, 2016).

3.3 Çubuk İlçesinin Nüfus Özellikleri

Nüfus, belirli bir zamanda belirli bir alanda yaşayan insan sayısı olarak tanımlanabilir. Ülkelerin gelişmesinde yer altı ve yer üstü zenginlikleri kadar nüfusu da önemlidir. Günümüzde en gelişmiş ülkelerin karşı karşıya kaldıkları önemli bir sorun da nüfusun

yaşlanması yani genç nüfusun azalmasıdır. Bu durum ülkelerde iş gücü kaybına yol açmaktadır. Öte yandan gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ise genç nüfus fazladır ancak bunların eğitimi, istihdamı ve ekonomiye katılması istenilen düzeyde sağlanamadığı için potansiyeli kullanmakta sorun yaşanmaktadır. Çalışma çağındaki nüfusun sayısından çok, niteliği yani meslek sahibi olup üretim ve istihdama katılma durumları nüfusun ekonomiye katkısı konusunda önem taşımaktadır.

Nüfus özellikleri içerisinde ilçe nüfusu, mahalle nüfusu, yaş gruplarına göre nüfus, cinsiyete göre nüfus, okuryazarlık durumu, hane halkı büyüklüğü, ortalama yaşam süresi gibi başlıklar incelenmeye çalışılacaktır.

TÜİK-tarafından yayınlanan 31 Aralık 2022 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre Çubuk'un nüfusu 95.449'dur. (Kadın nüfus 48.537, erkek nüfus 46.912). Yıldırım Beyazıt mahallesinde 19884 kişi, Cumhuriyet mahallesinde 18867 kişi, Yavuzselim mahallesinde 17284 kişi, Atatürk mahallesinde 9.060 kişi, Barbaros mahallesinde 6.935 kişi, Fatih Mahallesinde 576 kişi ve Muhsin Yazıcıoğlu mahallesinde 1.373 kişi olmak üzere toplam 73.979 kişi Çubuk'un merkez mahallelerinde, 21.462 kişi ise kırsal mahallelerinde yaşamaktadır. Nüfus miktarı bakımından Ankara'nın 25 ilçesi içinde 11. sıradadır.

Kent-kır sınıflamasına göre Çubuk'un Mahallelerinden; Atatürk, Barbaros, Cumhuriyet, Yavuzselim ve Yıldırım Beyazıt mahalleleri yoğun kent nüfusuna sahip iken Fatih ve Muhsin Yazıcıoğlu mahalleleri ise orta yoğun kent nüfusuna sahip olup kentsel mahalleler olarak değerlendirilmektedir. İlçenin bunlar dışındaki diğer mahalleleri ise kırsal mahallelerdir. Diğer bir ifadeyle Çubuk'un 84 mahallesinden 7 tanesi kentsel mahalleler iken 78 tanesi ise kırsal mahalleler olarak kabul edilmektedir. "Kent" ve "Kır" sınıflaması yapılırken 1 km²'lik alandaki nüfus yoğunluğu ve nüfusun %50'sinden fazlasının kent alanlarında yaşama durumlarına göre "yoğun kent nüfusu" olarak kabul edilmiştir (TÜİK-8, 2023).

İlçenin nüfus yoğunluğu 2021 yılında 77,62 kişi/km² ve 2022 yılında 79,67 kişi/km²'dir. Ankara ilinin nüfus yoğunluğu 2021 yılında 234 kişi/km² ve 2022 yılında 236 kişi/km²'dir. Türkiye geneli nüfus yoğunluğu ise 2021 yılında 110 kişi/km² ve

2022 yılında 111 kişi/km²'dir. Çubuk'un nüfus yoğunluğu verilen yıllarda artmış olmasına rağmen Ankara ve Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.

Nüfus artış hızı 'iki sayım tarihi arasında her 1.000 kişilik nüfus için yıllık artan nüfus' olarak tanımlanmaktadır (TÜİK-4, 2023). 2021 yılı TÜİK-verilerine göre Çubuk'ta nüfus artış hızı %2,42 iken bu oran Ankara'da %14,72; Türkiye'de ise %12,67 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre nüfus artış hızı hem il geneline göre hem de ülke geneline göre belirgin bir şekilde düşük kalmıştır. Ancak 2022 yılında nüfus artış hızı %43,75 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2008 ve sonraki yıllarda ilçede, il genelinde ve Türkiye genelinde gerçekleşen yıllık nüfus artış hızlarının açık ara üstündedir. Ayrıca Ankara'nın 25 ilçesi arasında nüfus artış hızı bakımından 2021 yılında 14 sırada iken 2022 yılında 3. sıraya yükselmiştir. Ankara'nın 25 ilçesinden 14'ünün nüfus artış hızı negatif değerlerde gerçekleşmiştir. Ayrıca 12 ilçenin nüfus sayısında 2022 yılına gelindiğinde azalma olmuştur. Nüfusun oransal olarak en çok azaldığı ilçe 2022 yılında 2.445 kişi azalış ile Bala ilçesi olmuştur. Nüfusun sayısal olarak en fazla azaldığı ilçe 2022 yılında 6.712 kişi azalış ile Çankaya ilçesi olmuştur. Ankara'nın nüfus artış hızı en yüksek olan ilçesi 2021 yılında %29,77 ve 2022 yılında %51,44 oran ile Akyurt ilçesi olurken nüfus artış hızı en düşük olan ilçesi 2021 yılında %-115,55 ve 2022 yılında %-112,57 ile Bâlâ ilçesi olmuştur.

2021 yılı TÜİK-verilerine göre 15-24 yaş arası genç nüfus Çubuk'ta 14.785 (%16,18) Ankara'da 846.595 (%14,73) Türkiye'de ise 12.971.289 (%15,32) olarak gerçekleşmiştir. Bu verilere göre Çubuk'ta genç nüfus oranı Ankara ve Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2022 yılında ise Çubuk'ta genç nüfus 17.960'a yükselmiştir. Toplam nüfus içindeki oranı %18,8'e yükselmiştir. 2022 yılında genç nüfusun Ankara ortalaması (%14,74) Çubuk ilçesine göre düşük kalmakla birlikte yükseliş göstermiştir. Ancak genç nüfusun Türkiye ortalaması (%15,18) azalış göstermiştir.

2021 yılı TÜİK-verilerine göre Çubuk'ta yaşlı (65 yaş üzeri) nüfusun oranı % 9,79 iken Ankara'da bu oran % 9,38; Türkiye'de ise % 9,74 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre Çubuk'ta yaşlı nüfusun oranı Ankara ve Türkiye ortalamasının üzerindedir. 2022

yılında 65 yaş üzeri toplam nüfus Çubuk'ta %9,64'e düşmüşken Ankara genelinde bu oran %9,60'a Türkiye'de %9,91'e yükselmiştir.

TÜİK-verilerine göre Çubuk'ta 25-64 yaş arası nüfusun oranı 2021 yılında %52,07 ve 2022 yılında %50,86 iken Ankara'da bu oran 2021 yılında %55,69 ve 2022 yılında %55,96'dır. 25-64 yaş arası nüfusun oranı Türkiye'de ise 2021 yılında %52,54 ve 2022 yılında %52,93 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre Çubuk'ta 25-64 yaş arası nüfusun oranı Ankara ve Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Çalışma çağındaki nüfusun büyük bir kısmına da karşılık gelen bu nüfus grubu (25-64) diğer yaş gruplarına göre Ankara ve Türkiye ortalamalarından düşüktür.

Çubuk'ta çocuk nüfusun (0-14 yaş) oranı TÜİK-verilerine göre 2021 yılında % 21,96 ve 2022 yılında % 20,67 iken Ankara'da bu oran 2021 yılında % 20,20 ve 2022 yılında % 19,68'dir. Türkiye'de ise çocuk nüfusun (0-14 yaş) oranı 2021 yılında % 22,41 ve 2022 yılında % 21,96 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre Çubuk'ta çocuk nüfusun (0-14 yaş) oranı Ankara'dan fazla ancak Türkiye'den azdır. Çocuk nüfusun oranı Türkiye ve Ankara'da olduğu gibi Çubuk ilçesinde de düşüş göstermektedir.

3.3.1 Cumhuriyet'in İlk Yıllarından Günümüze Çubuk İlçesinde Nüfusun Gelişimi

Çubuk'un, ülkemizin kuruluşundan itibaren nüfus durumları incelendiğinde 1990, 2008 ve 2018 dönemlerinde nüfusta önceki döneme göre azalma görülmüş bunun dışındaki yıllarda ve sayım dönemlerinde artış miktarı inişli çıkışlı da olsa nüfusun arttığı görülmektedir. 1927 yılında ülke genelinde yapılan ilk nüfus sayımında 25.973 olarak kaydedilen Çubuk ilçesinin nüfusu, 20 Ekim 1935 tarihli ikinci nüfus sayımında ise 4.576 kişi artarak 30.549 kişiye ulaşmıştır.

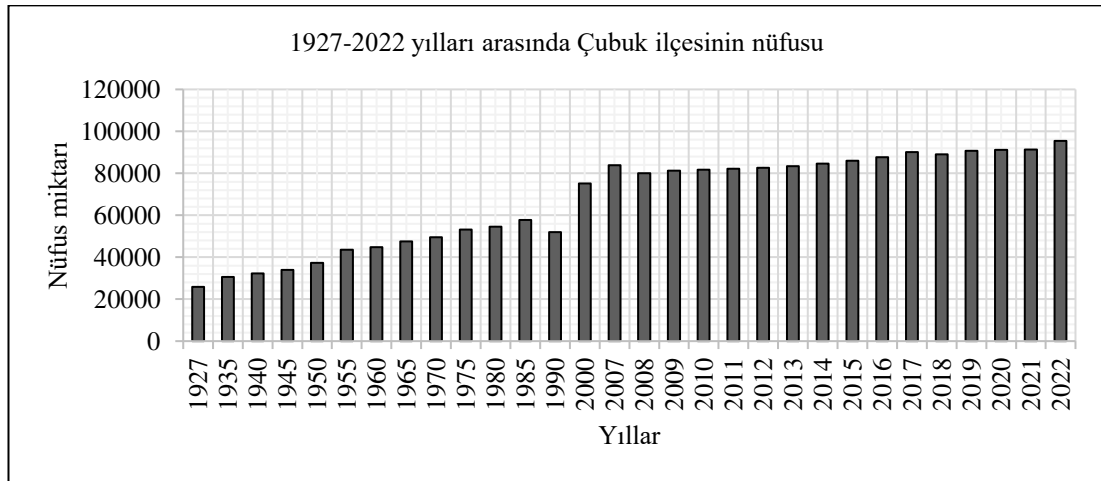
1940 yılında 32.318'e ulaşan nüfus 1945 yılında 1.667 kişi artarak 33.985 kişiye ulaşmıştır. Daha sonra 1950'de nüfus 3.390 kişi artışla 37.375'e 1955'te ise 6.254 kişi artışla 43.629'a ulaşmıştır. Ancak 1945, 1950 ve 1955'teki artış miktarları arasında ciddi farkların olması 1940-1945 döneminde İkinci Dünya savaşı tehlikesi ve askere almalar nedeniyle nüfus artışı düşük kalmışken 1950 ve sonraki dönemde nüfusun hızlı bir şekilde artması; savaşın sona ermesi, barış ve huzur ortamı, ülkemizin ve dünyanın

nispeten istikrarlı bir döneme girmesiyle açıklanabilir (TÜİK-5, 2023), (Tablo 3.3), (Şekil 3.7).

Tablo 3.3 Çubuk ilçesinin nüfusu (1927-2022) (TÜİK, 2022)

1927-2022 yılları Arasında Çubuk İlçesinin Nüfusu					
Yıl	Nüfus	Yıl	Nüfus	Yıl	Nüfus
1927	25.937	1980	54.616	2013	83.449
1935	30.549	1985	57.771	2014	84.636
1940	32.318	1990	51.964	2015	86.055
1945	33.985	2000	75.119	2016	87.603
1950	37.375	2007	83.826	2017	90.063
1955	43.629	2008	80.123	2018	89.046
1960	44.759	2009	81.270	2019	90.746
1965	47.601	2010	81.747	2020	91.142
1970	49.532	2011	82.156	2021	91.363
1975	53.114	2012	82.614	2022	95.449

Ülkemizde 1955'ten sonra tarımsal üretimde makinelerin kullanılmaya başlaması nedeniyle tarımsal iş gücünün köyden kente göç etmesi sonucunu doğurmuş ve ilçe nüfusunda dalgalanmalara sebep olmuştur. 1959'da Çubuk'a bağlı Orta kasabasının ilçe haline getirilerek Çankırı iline bağlanması Çubuk'un nüfusunun bir miktar azalmasına yol açsa da Çankırı'ya bağlı bazı köylerin Çubuk'a bağlanması sayesinde nüfus dengelenebilmiştir. 1965 ile 1985 yılları arası dönemlerde ortalama yıllık nüfus artış hızı %1 civarında seyretmiştir (Sarıdemir, 2010), (Şekil 3.7).

Şekil 3.7 Yıllara göre Çubuk ilçesinin nüfusu (1927-2022)

1985 yılından 1990 yılına gelindiğinde nüfus 5.807 kişi azalarak 51.964'e gerilemiştir. Nüfustaki bu düşüşün sebeplerinin başında ülkemizden dışarıya yapılan işçi göçleri gelmektedir (Sarıdemir, 2010). Ayrıca Çubuk'a bağlı bir kasaba olan Ravlı'nın ilçeden 15 köy ile birlikte ayrılarak Akyurt adıyla Ankara'nın yeni bir ilçesi haline gelmesinin de bu azalmada etkisi vardır (Çubuk Belediyesi, 2023).

1990'dan 2000 yılında gelindiğinde nüfus önceki yıllara göre daha büyük bir artış göstermiştir. 2000 yılında nüfus 1990'a göre 23.155 kişi artışla 75.119'a ulaşmıştır. Bu önemli artışta dışarıdan ilçe merkezine yapılan göçlerin etkisi büyüktür (Sarıdemir, 2010).

2007 yılından itibaren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) geçilmiş ve ülke, il, ilçe, köy ve mahalle nüfusları TÜİK-tarafından her yılın sonunda açıklanmaya başlanmıştır.

2009 ile 2017 yılları arasındaki dokuz yıllık süre içinde Çubuk'un nüfusu bir önceki yıla göre 409 ile 2.460 kişi arasında değişen rakamlarda ve % 0,50 ile % 2,80 arasında değişen oranlarda devamlı olarak artış göstermiştir. Bu yıllardaki ortalama artış miktarı 1.104 kişi ve ortalama artış oranı % 1,31 olarak gerçekleşmiştir.

Ancak 2018 yılında gelindiğinde nüfus bir önceki yıla göre 1.017 kişi azalarak (%-1,14) 89.046 kişiye düşmüştür. Daha sonraki yıllarda ise tekrar artmaya başlamakla birlikte artış miktarı ve oranında azalma yaşanmıştır. 2019'de 1.718 kişi, 2020'de 378 kişi, 2021'de ise 221 kişi olarak gerçekleşen artış miktarlarında yıldan yıla azalma olurken 2022 yılında 4.086 kişi artış göstermiştir. 2007 yılındaki % 11 oranındaki artıştan sonra gerçekleşen en yüksek artış oranı 2022 yılında % 4,5 oranındaki artış ile olmuştur (Tablo 3.4).

Tablo 3.4 Çubuk ilçesinin 2007-2022 yılları arasındaki nüfus durumu (TÜİK-ADNKS, 2022)

Çubuk ilçesinin 2007-2022 yılları arasındaki nüfus durumu					
	Erkek	Kadın	Toplam	Artış Miktarı	Artış Oranı
2007	42.424	41.402	83.826	8.707	%11,59
2008	40.051	40.072	80.123	-3.703	%-4,62
2009	40.860	40.410	81.270	1.147	%1,43
2010	40.997	40.750	81.747	477	%0,58
2011	41.174	40.982	82.156	409	%0,50
2012	41.478	41.136	82.614	458	%0,55
2013	41.948	41.501	83.449	835	%1,01
2014	42.541	42.095	84.636	1.187	%1,42
2015	43.485	42.570	86.055	1.419	%1,67
2016	44.043	43.560	87.603	1.548	%1,79
2017	45.700	44.363	90.063	2.460	%2,80
2018	44.498	44.548	89.046	-1.017	%-1,14
2019	45.467	45.297	90.764	1.718	%1,92
2020	45.675	45.467	91.142	378	%0,41
2021	45.626	45.737	91.363	221	%0,24
2022	4.6912	48.537	95.449	4.086	%4,47

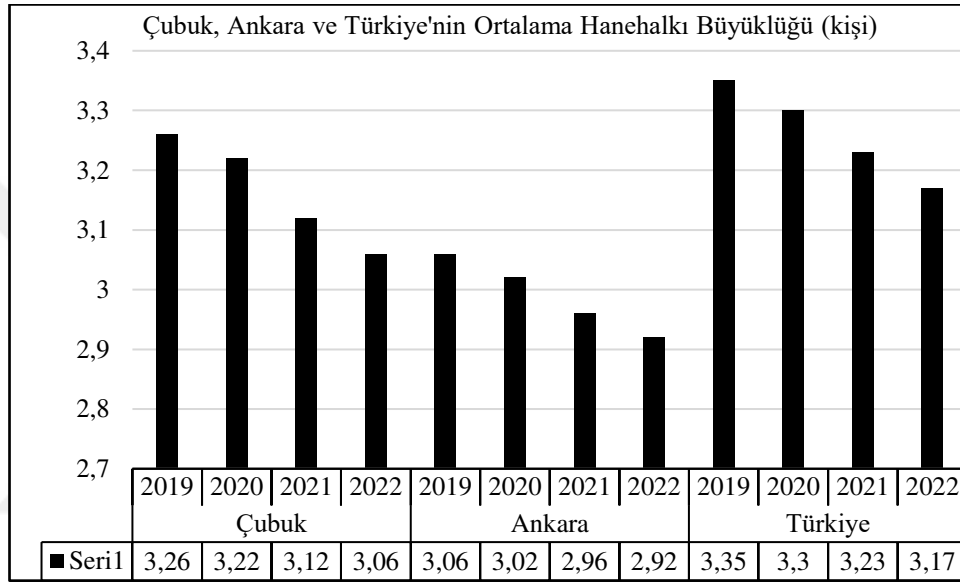
2007 yılında 2000 yılına göre 8.707 kişi artarak 83.826'ya ulaşan ilçe nüfusu 2008 yılında 3.703 kişi azalarak 80.123 kişiye gerilemiştir. 2008 yılındaki bu azalma, Pursaklar'ın ilçe olması ve Çubuk'a bağlı Sirkeli kasabası ve birkaç köyün Çubuk'tan ayrılarak Pursaklar ilçesine bağlanması nedeniyle olmuştur (Tablo 3.4), (Şekil 3.7).

2007 ile 2022 arasındaki 16 yıllık sayım verisi cinsiyete göre incelendiğinde ise ağırlıklı olarak erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olduğu görülmektedir. 2008, 2018, 2019, 2021 ve 2022 yıllarında kadın nüfus erkek nüfustan fazla iken diğer 11 yılda erkek nüfus kadın nüfustan fazladır.

3.3.2 Çubuk İlçesinin Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü ve Hanehalkı Sayıları (2019-2022)

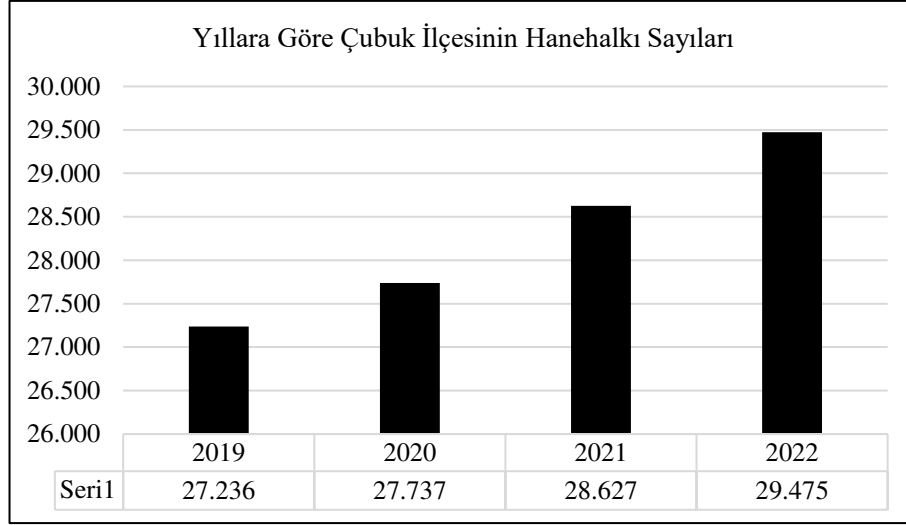
Hanehalkı, aynı adreste yani konutta yaşayan ve birden fazla kişiden oluşan topluluk olarak tanımlanmaktadır. Hanehalkının aralarında akrabalık bağı bulunmasına gerek yoktur. Bir konutun bir hanehalkını oluşturduğu kabul edilmektedir. Hanehalkı büyüklüğü, hanehalkını oluşturan kişilerin sayısıdır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü ise bir hanehalkını oluşturan kişilerin ortalama sayısıdır. Ortalama hanehalkı büyüklüğü toplam hanehalkı nüfusunun toplam hanehalkı sayısına bölünmesiyle bulunur (TÜİK, 2022).

İlçede hanehalkı büyüklükleri 2019 yılında 3,26 kişi, 2020 yılında 3,22 kişi, 2021 yılında 3,12 kişi ve 2022 yılında 3,06 kişi olduğu görülmektedir. Verilen yıllar içerisinde Türkiye, Ankara ve Çubuk'ta hanehalkı büyüklükleri devamlı olarak azalış göstermiştir. Çubuk ilçesinin hanehalkı büyüklükleri Ankara ortalamasının üzerinde ancak Türkiye ortalamasının altındadır. Çubuk'ta bir konutta yaşayan insan sayısı Türkiye geneline göre daha az iken Ankara geneline göre Çubuk'ta bir konutta daha fazla insan yaşamaktadır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8 Çubuk, Ankara ve Türkiye'nin ortalama hanehalkı büyüklüğü (2019-2022)

2019'da 3,26 olan ortalama hanehalkı sayısı 2020'de 3,22 kişiye, 2021'de 3,12 kişiye, 2022 yılında ise 3,06 kişiye gerilemiştir (Şekil 3.3). Ancak ilçedeki hanehalkı sayısı ise yıldan yıla artmaktadır. 2019 yılında 27.236 olan toplam hanehalkı sayısı %8,2 artarak 29.475'e yükselmiştir. Bu durum ilçedeki konut sayısının artmasıyla da ilişkilendirilebilir. Zira söz konusu yıllarda ilçenin hem toplam nüfusu hem de konut satış sayıları da devamlı olarak artış göstermiştir. Ayrıca aşağıda da inceleneceği üzere hanehalkı tipi oranlarındaki değişim de bu konuda etkilidir (Şekil 3.9).

Şekil 3.9 Yıllara göre Çubuk ilçesinin hanehalkı sayıları (2019-2022)

Tablo 3.5 incelendiğinde Çubuk'ta hanehalkı tipleri içinde en fazla “Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı” bulunduğu görülmektedir (Tek Çekirdek Aile: “Eşler ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile”, “Sadece Eşlerden Oluşan Çekirdek Aile” ve “Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile” olarak üç alt grupta verilmiştir. Çocuğun yaşı 18’den büyük olabilir.). “Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile”, “Anne ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile” ve “Baba ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile” olmak üzere iki alt grupta ayrıca verilmiştir.

“Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı” ayrıca “Eşler ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile”, “Sadece Eşlerden Oluşan Çekirdek Aile” ve “Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile” olmak üzere üç alt grupta verilmiştir.

“Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı” son üç yılda artış göstermiş ve 2019’da 19.499 iken bu sayı %6,3 artarak 2022’de 20.739’a yükselmiştir (Tablo 3.5).

Tablo 3.5 Çubuk ilçesinde yıllara ve hanehalkı tiplerine göre hanehalkı sayısı (2019-2022)
(TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesinde Yıllara ve Hanehalkı Tiplerine Göre Hanehalkı Sayısı				
	2019	2020	2021	2022
Tek Çekirdek Aileden Oluşan Hanehalkı*	19.499	19.738	20.179	20.730
*Eşler ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	12.740	12.824	12.862	12.967
*Sadece Eşlerden Oluşan Çekirdek Aile	4.654	4.581	4.830	5.112
*Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile**	2105	2.333	2.487	2.651
**Anne ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	1.676	1.842	1.953	2.095
**Baba ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile	429	491	534	556
Çekirdek Aile Bulunmayan Birden Fazla Kişiden Oluşan Hanehalkı	379	400	460	491
En Az Bir Çekirdek Aile ve Diğer Kişilerden Oluşan Hanehalkı	3.212	3.087	2.936	2.895
Tek Kişilik Hanehalkı	4.146	4.512	5.052	5.359
Toplam Hanehalkı Sayısı	27.236	27.737	28.627	29.475

Tablo 3.5'te görüldüğü üzere 'Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile' sayısında da artış gözlenmiştir. 2019'da 2.105 olan 'Tek Ebeveyn ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile' sayısı % 25,9 artarak 2022'de 2.651'ye yükselmiştir. Bu durumu parçalanmış ailelerin sayısında artış olarak yorumlamak da mümkündür. Ayrıca alt grupta 'Anne ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile' ile 'Baba ve Çocuklardan Oluşan Çekirdek Aile' verilerine bakıldığında 2022 yılında babalarının yanında yaşayan çocuklara göre çocukların büyük oranda annelerinin yanında yaşadıkları görülmektedir. Ancak buradaki çocuk kavramının on sekiz yaşından büyük evlatları da kapsadığı için hepsinin 0-17 yaş aralığındaki çocuklar olmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

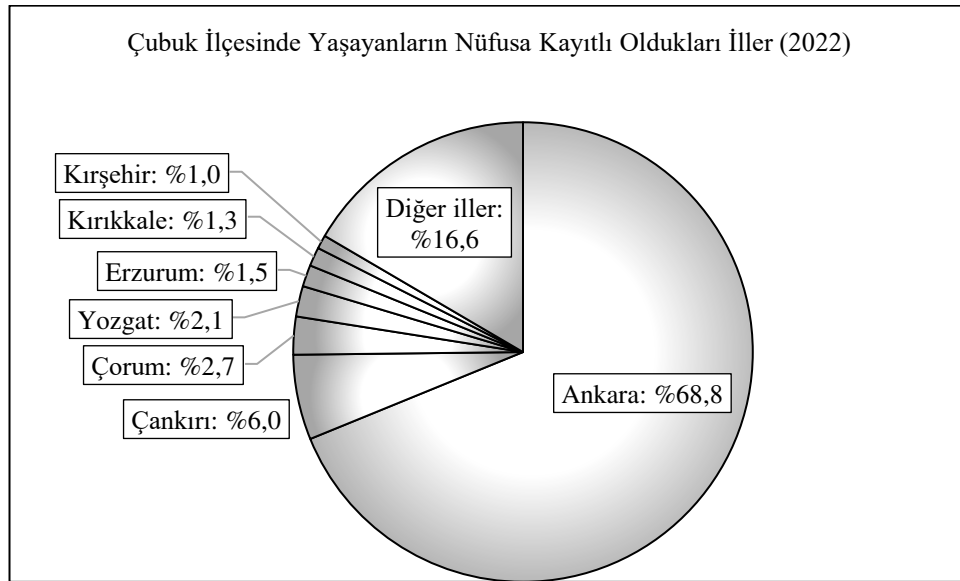
ADNKS sonuçlarına göre, 2014 yılında ülke genelinde %13,9 olan 'yalnız yaşayan fertlerden oluşan tek kişilik hanehalkı' oranının 2021 yılında %18,9'a yükseldiği görülmektedir. Buna benzer olarak Çubuk ilçesinde de 2019 yılında 4.146 olan tek kişilik hanehalkı 2020'de 4.512'ye, 2021'de 5.052'ye ve 2022'de 5.359'a yükselmiştir. Buradan anlaşıldığı üzere ilçede yalnız yaşayan insan sayısı yıldan yıla artmaktadır.

TÜİK'in açıkladığı hanehalkı verilerine göre aralarında eş, anne-çocuk veya baba-çocuk ilişkisi olmayan fertleri içeren; diğer bir ifadeyle çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hanehalklarının Türkiye geneli oranı 2014 yılında % 2,1 iken 2021 yılında % 3,2'ye yükselmiştir. Bu hanehalkı türünün Çubuk ilçesindeki

sayıları ise 2019 yılında 379'a, 2020'de 400'e, 2021'de 460'a ve 2022'de ise 491'e yükselmiştir. Öğrenci evleri, arkadaş veya uzak akraba olanların aynı evde kalması olarak yorumlanabilecek bu hanehalkı türünde Çubuk'ta yükseköğretim kurumlarının varlığına bağlı olarak farklı illerden gelen üniversite öğrencilerinin yaşamasının da etkisi olabilmektedir.

3.3.3 Çubuk İlçesinde Yaşayanların Nüfusa Kayıtlı Olduğu İller

2022 yılında Çubuk'ta yaşayanların % 69'u Ankara ili nüfusuna kayıtlıdır. Ankara genelinde ikamet edenlerin ise % 30'u Ankara ili nüfusuna kayıtlıdır. 2021 yılında Çubuk'ta yaşayanların % 71'i Ankara nüfusuna kayıtlı iken 2022'de bu oran azalmıştır. Yani bir önceki yıla göre Çubuk'un nüfusunun artmasında Çubuk'ta ikamet edip diğer illerin nüfusuna kayıtlı olanların katkısının olduğu ve Çubuk'un dışarıdan göç aldığı söylenebilir. Ankara il genelinde Ankara ili nüfusuna kayıtlı olanlardan sonra sırasıyla en çok Çorum (% 7,75), Yozgat (% 6,99) ve Çankırı (% 4,63) nüfusuna kayıtlı olanlar gelirken Çubuk ilçesinde ikamet edenlerden Ankara nüfusuna kayıtlı olanların haricinde (% 69) en çok Çankırı (% 6), Çorum (% 3) ve Yozgat (% 2) illeri nüfuslarına kayıtlı olanlar bulunmaktadır. Çubuk ilçesindeki bu dağılım 2021 yılında da benzer şekildedir (Şekil 3.10).

Şekil 3.10 Çubuk ilçesinde yaşayanların nüfusa kayıtlı olduğu iller (2022)

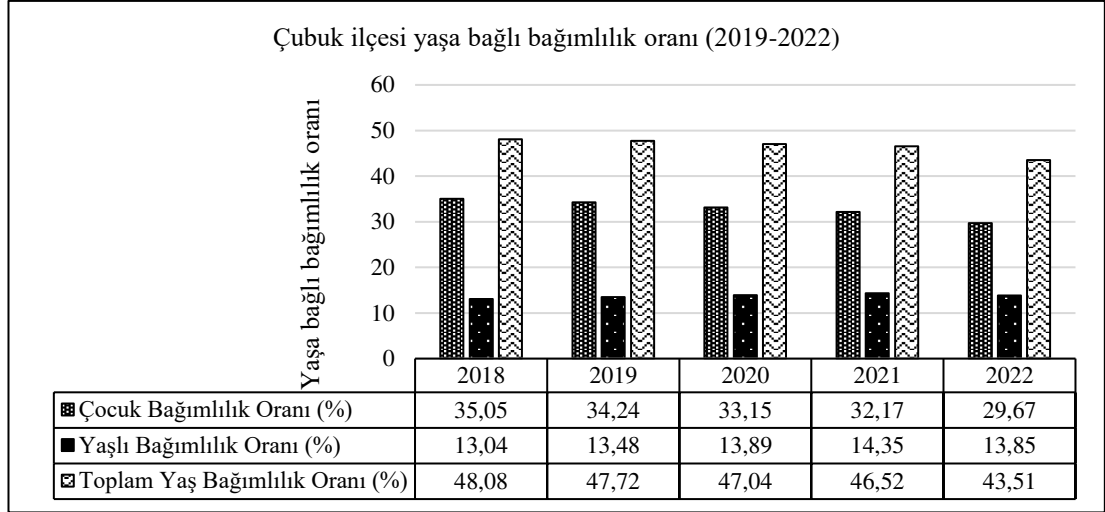
3.3.4 Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfus

Çocuk nüfus oranı dünya ortalaması, 2021 yılında % 30 olmuştur. Türkiye'deki çocuk nüfus oranının (0-17 yaş) % 26,9 ile dünya çocuk nüfus ortalamasının altında kaldığı görülmektedir (TÜİK-1, 2022). Ankara il genelinde toplam nüfusun % 24,24'ü, Çubuk ilçesinde toplam nüfusun % 25,55'i çocuk nüfustan oluşmaktadır. Oranlara bakıldığında Çubuk ilçesindeki çocuk nüfus oranının dünya ve Türkiye ortalamasının altında kalırken Ankara ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Çubuk ilçesinin son dört yıldaki nüfusunda yıldan yıla artış olmasına rağmen çocuk nüfus bir önceki yıla göre azalma göstermektedir. Bu azalma Ankara ve Türkiye'nin son üç yıldaki çocuk nüfuslarına bakıldığında da gözlenmektedir (Tablo 3.6).

Tablo 3.6 Çubuk ilçesinde yaş gruplarına göre çocuk nüfus (2019-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesinde Yaş Gruplarına Göre Çocuk Nüfus					
	0-4 yaş	5-9 yaş	10-14 yaş	15-17 yaş	Toplam
2019	6.451	6.922	7.664	4.440	25.477
2020	6.218	6.839	7.488	4.423	24.968
2021	5.925	6.870	7.267	4.467	24.529
2022	5.763	6.908	7.059	4.660	24.390

TÜİK'e göre yaşlı bağımlılık oranı "15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "65 ve daha yukarı" yaş grubundaki kişi sayısı olarak tanımlanmaktadır. Çocuk bağımlılık oranı ise "15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "0-14" yaş grubundaki kişi sayısı olarak tanımlanmaktadır. Çubuk ilçesi için 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait veriler (Şekil 3.11) incelendiğinde "Çocuk Bağımlılık Oranı", "Yaşlı Bağımlılık Oranı" ve "Toplam Yaş Bağımlılık Oranı" kategorilerinde birbirinden farklı eğilimler olduğu gözlemlenmektedir. Çocuk Bağımlılık Oranı son 4 yılda sürekli azalma göstermektedir. 2018 yılında %35,05 olan Çocuk Bağımlılık Oranı 2021 yılında %32,17'ye düşmüştür. Bu düşüş daha önce incelenmiş olan Tablo 3.6'daki çocuk nüfus verileriyle de uyumludur. Çünkü Tablo 3.6'da çocuk nüfus sayısında düşüş olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla çocuk bağımlılık oranı da düşüş göstermiştir. Ancak bu düşüşün aksine yaşlı bağımlılık oranı ise yıldan yıla artış göstermektedir fakat bu yükseliş çocuk bağımlılık oranı oranına göre daha yavaş bir yükseliştir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11 Çubuk ilçesinde yaşa bağlı bağımlılık oranı (2018-2022)

Çocuk ve yaşlı bağımlılık oranlarının toplamı olan toplam yaş bağımlılık oranı da çocuk bağımlılık oranı gibi düşüş göstermektedir. Bu oran 2018’de % 48,8 iken 2021’de % 46,52’ye düşmüştür. TÜİK’in 2022 yılında yayınladığı “Türkiye’deki Çocuklar 2021 İstatistiklere Bakış” adlı bülteninde önümüzdeki 20 yılın projeksiyonlarına göre, çocuk bağımlılık oranının yaşlı bağımlılık oranının gerisinde kalacağına değinilmiştir (TÜİK-7, 2022). Bu oranın Çubuk ilçesi için de benzer şekilde olabileceğini, ilçenin bağımlı nüfus verilerine bakarak yordayabilmek mümkündür.

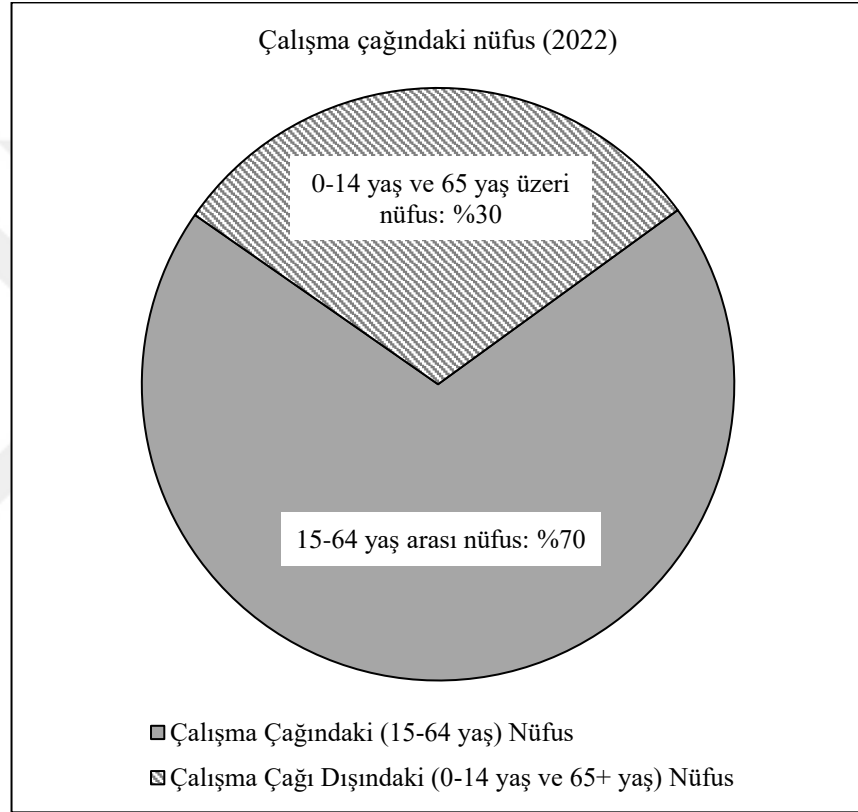
3.3.5 Çalışma Çağındaki Nüfus

Çalışma çağındaki nüfus 15 - 64 yaş arasındaki nüfusu kapsamaktadır. Tablo 3.5 incelendiğinde 2017 yılında 61.195 olan çalışma çağındaki nüfus 2018 yılında %1,73 azalarak 60.132’ye gerilemiştir. Ancak daha sonraki yıllarda artış göstermiş ve 2022 yılında, 2018’e göre %11 artarak, 66.509’a yükselmiştir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7 Çubuk ilçesinde çalışma çağındaki nüfus (2017-2022) (TÜİK, 2022)

Grup	Yıl	Grup nüfusu	Oran	Grup	Yıl	Grup nüfusu	Oran
Çalışma Çağındaki (15-64 yaş) Nüfus	2017	61.195	%68	Çalışma Çağı Dışındaki (0-14 yaş ve 65+ yaş) Nüfus	2017	28.868	%32
	2018	60.132	%68		2018	28.914	%32
	2019	61.442	%68		2019	29.322	%32
	2020	61.985	%68		2020	29.157	%32
	2021	62.354	%68		2021	29.009	%32
	2022	66.509	%70		2022	28.940	%30

Şekil 3.12 incelendiğinde ise 2022 yılındaki verilere göre Çubuk ilçesinde çalışma çağındaki nüfusun toplam nüfusa oranı %70'tir. Toplam nüfusun yaklaşık üçte ikisi çalışma çağındaki nüfusu oluşturmaktadır. Çalışma çağındaki nüfusun oranı 2019'dan 2022'ye kadar sürekli artarak 2018'de %68 iken 2022'de %70'e yükselmiştir. Çalışma çağındaki nüfusun artması geniş anlamda ülkemizde ve Çubuk ilçesi özelinde iş gücü kapasitesinin artması anlamında değerlendirilebileceği için olumlu bir durumdur (Şekil 3.12).

Şekil 3.12 Çalışma çağındaki nüfus (2022)

Daha önceki kısımlardaki değerlendirmelerden ve Tablo 3.7 ile Şekil 3.12'den de anlaşıldığı üzere 2022 yılında toplam nüfusun %70'i (66.509) 15 yaş ile 64 yaş aralığındadır. Yine toplam nüfusun %21'i (19.730 kişi) 0-14 yaş aralığında ve %9'u (9.210 kişi) ise 65 yaş ve üzeri aralıkta yer almaktadır. Çalışma çağı dışındaki nüfus bir önceki yıl %32 iken 2022 yılında %30'a düşmüştür. Çalışma çağındaki nüfusun oranı artış göstermiştir.

3.3.6 Yaş Gruplarına Göre Çubuk İlçesinde Kadın ve Erkek Nüfus

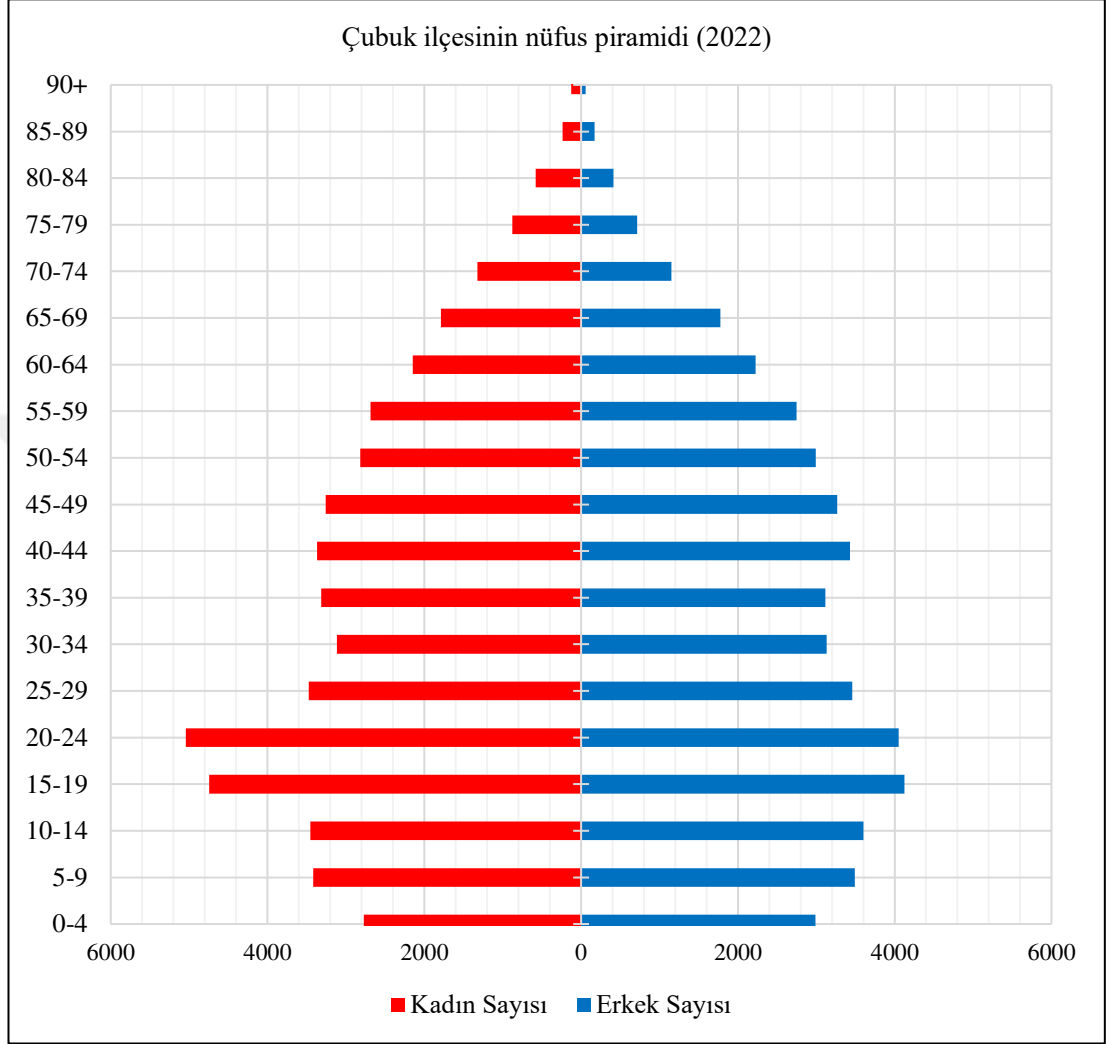
Tablo 3.8’de yaş gruplarına göre 0 yaştan itibaren 90 yaşına kadar dört yaş aralıklarla kadın ve erkek nüfus miktarları verilmiştir. Ayrıca her yaş grubunun kadın ve erkek toplamı ile bu toplamın ilçenin toplam nüfusuna oranı da ayrıca verilmiştir. Tablodaki sayısal verilerden anlaşılabileceği üzere Çubuk ilçesinin 2022 yılındaki toplam nüfusu içinde en fazla orana sahip olan yaş grubu %9,50 oran ile 20-24 yaş grubudur. En az orana sahip yaş grubu ise %0,20’lik oran ile 90+ yaş grubudur. Ayrıca 65 yaş üzeri erkek ve kadın nüfusu arasındaki fark kadın nüfus lehine fazladır (Tablo 3.8).

Tablo 3.8 Çubuk ilçesinde yaş gruplarına göre kadın ve erkek nüfus (2022) (TÜİK-2022)

Çubuk İlçesi Yaş Gruplarına Bağlı Kadın ve Erkek Nüfus Miktarları (2022)				
Yaş grupları	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı	Toplam	Oran
0-4	2.773	2.990	5.763	%6,00
05-09	3.416	3.492	6.908	%7,20
10-14	3.456	3.603	7.059	%7,40
15-19	4.744	4.125	8.869	%9,30
20-24	5.041	4.050	9.091	%9,50
25-29	3.475	3.459	6.934	%7,30
30-34	3.114	3.131	6.245	%6,50
35-39	3.317	3.116	6.433	%6,70
40-44	3.368	3.430	6.798	%7,10
45-49	3.259	3.265	6.524	%6,80
50-54	2.815	2.993	5.808	%6,10
55-59	2.687	2.749	5.436	%5,70
60-64	2.146	2.225	4.371	%4,60
65-69	1.788	1.777	3.565	%3,70
70-74	1.321	1.151	2.472	%2,60
75-79	877	715	1.592	%1,70
80-84	578	411	989	%1,00
85-89	236	171	407	%0,40
90+	126	59	185	%0,20

İlçede çocuk nüfus miktarının genç nüfusa göre daha düşük olduğu görülmektedir. İlçenin nüfus piramidinin görünümüne bakılarak doğurganlığın düştüğü ve çocuk nüfusun azaldığı çıkarımında bulunulabilir. Ayrıca Tablo 3.7’ye bakılarak geçmiş yıllara göre çalışma çağındaki nüfusun artmasının bağımlı nüfusun çalışan nüfus üzerindeki baskısını azaltacağı da söylenebilir. Ancak azalan çocuk nüfusun ileriki yıllarda da azalmaya devam etmesi halinde iş gücünde azalma ve nüfusun yaşlanması

olarak sonuç vereceği söylenebilir. Nüfus piramidi bu haliyle gelişmiş ülkelerin nüfus piramitlerine benzemektedir (Şekil 3.13).

Şekil 3.13 Çubuk ilçesinin nüfus piramidi (2022)

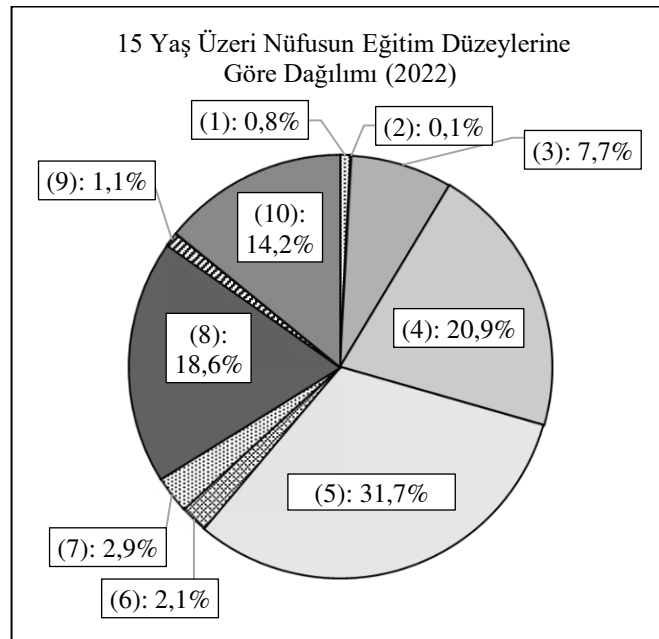
3.3.7 Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Durumu

Çubuk ilçesinde 15 yaş üzeri olan toplam nüfusun eğitim durumun incelendiği Tablo 3.9 ve Şekil 3.14 incelendiğinde 15 yaş üzeri toplam nüfusun %32'si (23.826 kişi) “lise ve dengi meslek okulu” mezunu olduğu görülmektedir. Bu oran tüm eğitim kademeleri içinde en fazla oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer bir ifadeyle Çubuk ilçesinde en fazla “lise ve dengi meslek okulu” mezunu nüfus bulunmaktadır. Bu oranı %21 ile “İlkokul”, %19 ile “ortaokul veya dengi meslek ortaokul” mezunları takip etmektedir (Tablo 3.9).

Tablo 3.9 15 yaş üzeri olan toplam nüfusun eğitim düzeyine göre dağılımları (2022) (TÜİK, 2022)

15 Yaş Üzeri Toplam Nüfusun Eğitim Düzeyine Göre Durumları (2022)		
Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Oranı
(1)-Durumu Bilinmeyen	568	%0,8
(2)-Doktora	85	%0,1
(3)-İlköğretim	5.803	%7,7
(4)-İlkokul	15.682	%20,9
(5)-Lise ve Dengi Meslek Okulu	23.826	%31,7
(6)-Okuma Yazma Bilen Fakat Bir Okul Bitirmeyen	1.609	%2,1
(7)-Okuma Yazma Bilmeyen	2.166	%2,9
(8)-Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	14.004	%18,6
(9)-Yüksek Lisans (5 veya 6 Yıllık Fakülteler Dahil)	810	%1,1
(10)-Yüksekokul veya Fakülte	10.648	%14,2

Bir önceki yıla göre ilkokul mezunlarının oranı azalırken lise mezunlarının oranı artmıştır. %0,72 olan “eğitim durumu bilinmeyen” nüfus haricinde en az orana sahip olan eğitim düzeylerinin %0,8 (85 kişi) ile “doktora” mezunu nüfus ve %1,1 ile “yüksek lisans” mezunu nüfus olduğu görülmektedir (Tablo 3.9), (Şekil 3.14). Ancak bu oranlar Ankara ve Türkiye geneli nüfusun oranlarında olduğu gibi geçmiş yıllara göre artış göstermektedir. Eğitim düzeylerinde “doktora”, “yüksek lisans” ve “yüksekokul veya fakülte” gurubu düzeylerin oranının artmasının il ve ülke düzeyinde olduğu gibi Çubuk ilçesinde de gelecek yıllarda artması beklenmektedir.

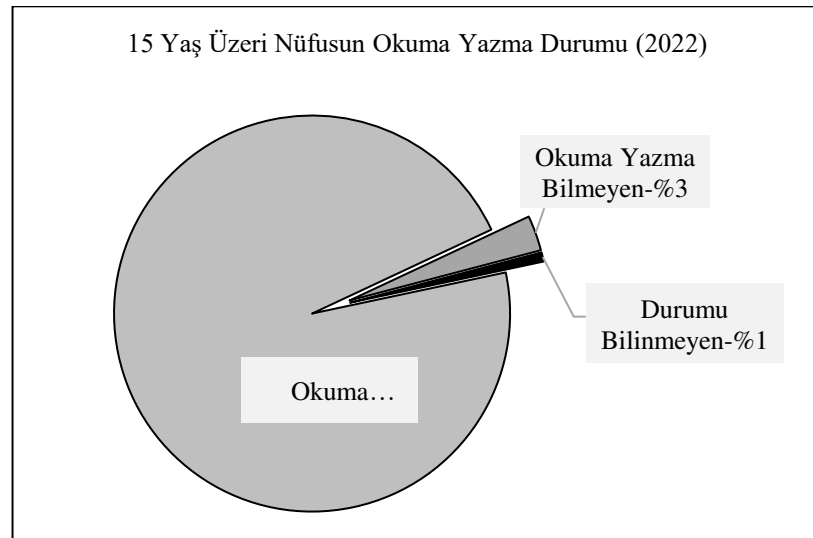
Şekil 3.14 Çubuk ilçesindeki 15 yaş üzeri nüfusun eğitim düzeylerine göre dağılımı (2022)

Nüfusun eğitim düzeylerine göre durumu incelendikten sonra buna ek olarak okuma yazma durumları Tablo 3.10 ve Şekil 3.15'te verilmiştir. Tablo 3.10'a göre okuma yazma bilenlerin toplamı 2017 yılında 65.057 kişi iken 2018 yılında 64.364'ye gerilemiştir. Ancak sonraki yıllarda yükselerek 2022 yılında 72.467'ye ulaşmıştır. Bu sayı 15 yaş üzeri toplam nüfusun %96,3'ünü oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen nüfus 2017-2022 yılları arasında sürekli azalma göstermiştir. 2017'de 2.944 olan okuma yazma bilmeyen sayısı 2022 yılında 2.166'ya düşmüştür (Tablo 3.10). Bu sayı 15 yaş üzeri toplam nüfusun %2,9'unu oluşturmaktadır

Tablo 3.10 Yıllara göre 15 yaş üzeri nüfusun okuma yazma durumu (2017-2022) (TÜİK verileri)

15 Yaş Üzeri Nüfusun Okuma Yazma Durumu (2017-2022)									
	Durumu Bilinmeyen			Okuma Yazma Bilen			Okuma Yazma Bilmeyen		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2017	241	207	448	31.008	34.049	65.057	2.497	447	2.944
2018	217	199	416	31.374	32.990	64.364	2.374	400	2.774
2019	217	209	426	32.240	33.931	66.171	2.247	361	2.608
2020	235	209	444	32.829	34.391	67.220	2.110	325	2.435
2021	275	239	514	33.308	34.623	67.931	2.014	287	2.301
2022	303	265	568	36.377	36.090	72.467	1.905	261	2.166

Yetişkinler içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı örgün eğitim ile okullarda yüz yüze eğitim alanların mezun olmalarıyla azaltıldığı gibi Halk Eğitim Merkezleri tarafından yetişkinlere yönelik olarak açılan okuma yazma kurslarında verilen eğitimler yoluyla da azaltılmaktadır (Tablo 3.10), Şekil 3.15).

Şekil 3.15 15 Yaş üzeri nüfusun okuma yazma durumu (2022)

3.3.8 Cinsiyete Göre Ayılmış Mahalle Nüfusları

Çubuk ilçesinin tüm mahallelerinin 2022 yılındaki kadın, erkek nüfusları ve toplam nüfusları Tablo 3.11’de verilmiştir. Tablodaki verilere bakıldığında toplam nüfus miktarı en fazla olan üç mahalle sırasıyla Yıldırım Beyazıt (19.884), Cumhuriyet (18.867) ve Yavuzselim (17.284) mahalleleridir. Erkek nüfus oranı en fazla olan mahalleler Sarıkoz (%67,4), Karaağaç (%62,5) ve Dalyasan (%61,2) mahalleleridir. Kadın nüfus oranı en fazla olan mahalleler Dumlupınar (69,1), Dağkalafat (%56) ve Kavaklı (54,8) mahalleleridir. Kadın nüfus oranının erkek nüfus oranından fazla olduğu mahalle sayısı 17 iken erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olduğu mahalle sayısı 64’tür. Ancak 2022 yılında ilçenin toplam nüfusunun %50,9’u kadın, %49,1’i erkektir. Kentsel mahallelerde (Yıldırım Beyazıt, Cumhuriyet, Yavuzselim, Atatürk, Barbaros, Muhsin Yazıcıoğlu ve Fatih) kadın nüfus erkek nüfustan 539 kişi daha fazla iken kırsal mahallelerde kadın nüfus erkek nüfustan 1.094 kişi daha fazladır. Buna göre kırsal mahallelerdeki kadın nüfusun oranı kentsel mahallelerdeki kadın nüfus oranından fazladır (Tablo 3.11).

Tablo 3.11 Cinsiyete göre ayılmış mahalle nüfusları (2022) (TÜİK-verileri)

Çubuk İlçesi 2022 Yılı Cinsiyete Göre Ayılmış Mahalle Nüfusları									
S. No	Mahalle Adı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus	S. No	Mahalle Adı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus
1	Ağıcık	173	189	362	43	Kuruçay	132	121	253
2	Akbayır	39	40	79	44	Kutuören	85	79	164
3	Akkuzulu	1.392	1.511	2.903	45	Kuyumcu	28	38	66
4	Aşağı- çavundur	737	752	1.489	46	Küçükali	37	41	78
5	Aşağıemirler	70	76	146	47	Mahmu- toğlu	56	60	116
6	Aşağıobruk	15	21	36	48	Melikşah	318	326	644
7	Atatürk	4.450	4.610	9.060	49	Meşeli	56	82	138
8	Avcıova	19	26	45	50	Muhsin Yazıcıoğlu	667	706	1.373
9	Barbaros	3.486	3.449	6.935	51	Mutlu	40	52	92
10	Camili	73	84	157	52	Nusratlar	39	34	73
11	Cumhuriyet	9.530	9.337	18.867	53	Okçular	24	28	52
12	Çatokcular	59	63	122	54	Ovacık	63	58	121
13	Çitköy	31	36	67	55	Oyumiğde	42	59	101
14	Dağkalafat	51	40	91	56	Ömercik	41	53	94
15	Dalyasan	19	30	49	57	Özlüce	27	34	61
16	Dedeler	25	37	62	58	Saraycık	20	21	41
17	Demirci	63	55	118	59	Sarıkoz	15	31	46
18	Dumlupınar	3.122	1.396	4.518	60	Sarısu	62	69	131
19	Durhasan	57	58	115	61	Sele	10	10	20

Tablo 3.11'in devamı

Çubuk İlçesi 2022 Yılı Cinsiyete Göre Ayrılmış Mahalle Nüfusları									
S. No	Mahalle Adı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus	S. No	Mahalle Adı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus
20	Eğriekin	39	39	78	62	Sığırlıhacı	46	62	108
21	Esenboğa Merkez	824	888	1.712	63	Susuz	99	111	210
22	Eskiçöte	47	65	112	64	Sünlü	242	290	532
23	Fatih	287	289	576	65	Tahtayazı	137	159	296
24	Gökçedere	90	101	191	66	Taşpınar	212	217	429
25	Güldarpi	321	326	647	67	Tuğla	24	32	56
26	Gümüşyayla	49	54	103	68	Uluağaç	33	34	67
27	Hacılar	38	43	81	69	Yakuphasan	49	51	100
28	İkipınar	85	90	175	70	Yavuzselim	8.695	8.589	17.284
29	İmam-hüseyin	32	37	69	71	Yaylak	19	17	36
30	Kapaklı	71	78	149	72	Yazır	107	125	232
31	Karaağaç	12	20	32	73	Yazlıca	7	7	14
32	Karaçam	17	18	35	74	Yenice	459	461	920
33	Karadana	59	64	123	75	Yeşilkent	41	37	78
34	Karaman	12	17	29	76	Yıldırım Beyazıt	10.144	9.740	19.884
35	Karataş	26	31	57	77	Yıldırımayadoğan	19	28	47
36	Kargın	97	87	184	78	Yıldırımayadoğan	82	69	151
37	Kavaklı	34	28	62	79	Yıldırımayadoğan	28	34	62
38	Kışlacık	90	86	176	80	Yılmazköy	47	58	105
39	Kızılca	179	189	368	81	Yığıtlı	35	38	73
40	Kızılören	26	29	55	82	Yukarı Çavundur	237	271	508
41	Kızılöz	23	27	50	83	Yukarı-emirler	53	59	112
42	Kösrelik	75	80	155	84	Yukarıobruk	16	17	33

Tablo 3.12'de Çubuk ilçesinin mahallelerinin 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki nüfus miktarları ve önceki yıla göre değişim yüzdelerini incelemek amaçlanmıştır. İlçenin son nüfus sayımındaki 2022 yılı verileri ve değişim oranları incelendiğinde bir önceki yıla göre nüfusunu en çok artıran mahalleler; Dumlupınar (%309,6), Oyumiğde (%17,4), Sarısu (%15,9), Meşeli (%15,0) mahalleleri olmuştur. Nüfusu en çok azalan mahalleler ise Eskiçöte (%-14,5), Kızılöz (%-16,7), Yıldırımayadoğan (%-17,5), Saraycık (%-19,6) mahalleleri olmuştur. İlçedeki 84 mahalleden 48'inde nüfus azalırken kalan 32 mahallede nüfus artışı görülmektedir. Karaman, Kutuören, Kuyumcu ve Yazlıca mahallelerinin nüfusu değişmemiştir. Nüfusu azalan mahallelerin, Muhsin Yazıcıoğlu mahallesi hariç kırsal mahalleler olduğu görülmektedir. Kırsal mahallelerin nüfusu azalırken kentsel mahallelerin nüfusunun artması durumunu kırdan kente göç olarak da değerlendirmek de

mümkündür. İlçenin mahallelerinden; Ağıcık, Akbayır, Gökçedere, Gümüşyayla, Kışlacık, Mahmutoğlan, Ömercik, Özlüce ve Sığırlıhacı mahallelerinin nüfusları son beş yıl içinde sürekli azalış göstermiştir. Nüfusu 2019 ve 2021’de azalış gösteren Dumlupınar mahallesinin 2021’de nüfusu %1,4 artmış sonrasında 2022 yılında ise büyük bir sıçrama yapmış ve %310 artışla 1103 kişiden 4518 kişiye yükselmiştir (Tablo 3.12). Bu artışın; mahallenin gelişmesi ve giderek bir şehir görünümüne bürünmesi, yapılaşmanın artması, vatandaşların şehre yakın ama şehir merkezi olmayan müstakil yerleşimleri özellikle Covid 19 salgını sonrasında çok fazla tercih etmesi gibi nedenlere dayandığı düşünülmektedir.

Tablo 3.12 Yıllara göre Çubuk ilçesinin mahalle nüfusları ve değişim oranları (2018-2022)
(TÜİK Verileri)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Mahalle Nüfusları ve Değişim Oranları										
No	Mahalle Adı	2018	2019	Değişim	2020	Değişim	2021	Değişim	2022	Değişim
1	Ağıcık	407	399	-%2,0	388	-%2,8	386	-%0,5	362	-%6,2
2	Akbayır	89	84	-%5,6	82	-%2,4	81	-%1,2	79	-%2,5
3	Akkuzulu	2.893	2.900	%0,2	2.887	-%0,4	2.879	-%0,3	2.903	%0,8
4	Aşağıçavundur	1.598	1.611	%0,8	1.583	-%1,7	1.502	-%5,1	1.489	-%0,9
5	Aşağıemirler	128	127	-%0,8	131	%3,1	155	%18,3	146	-%5,8
6	Aşağıobruk	41	41	%0,0	42	%2,4	38	-%9,5	36	-%5,3
7	Atatürk	9.452	9.419	-%0,3	9.238	-%1,9	9.052	-%2,0	9.060	%0,1
8	Avcıova	41	40	-%2,4	40	%0,0	51	%27,5	45	-%11,8
9	Barbaros	6.985	6.950	-%0,5	6.945	-%0,1	6.861	-%1,2	6.935	%1,1
10	Camili	172	207	%20,3	172	-%16,9	175	%1,7	157	-%10,3
11	Çatokcular	138	130	-%5,8	121	-%6,9	118	-%2,5	122	%3,4
12	Çitköy	64	66	%3,1	62	-%6,1	61	-%1,6	67	%9,8
13	Cumhuriyet	17.409	17.937	%3,0	1.8346	%2,3	18.662	%1,7	18.867	%1,1
14	Dağkalafat	106	94	-%11,3	97	%3,2	89	-%8,2	91	%2,2
15	Dalyasan	49	50	%2,0	44	-%12,0	47	%6,8	49	%4,3
16	Dedeler	64	63	-%1,6	62	-%1,6	57	-%8,1	62	%8,8
17	Demirci	114	113	-%0,9	115	%1,8	114	-%0,9	118	%3,5
18	Dumlupınar	1.121	1.104	-%1,5	1.088	-%1,4	1.103	%1,4	4.518	%309,6
19	Durhasan	136	138	%1,5	132	-%4,3	121	-%8,3	115	-%5,0
20	Eğrikin	81	76	-%6,2	81	%6,6	73	-%9,9	78	%6,8
21	Esenboğa Merkez	1.368	1.454	%6,3	1.548	%6,5	1.613	%4,2	1.712	%6,1
22	Eskiçöte	130	128	-%1,5	129	%0,8	131	%1,6	112	-%14,5
23	Fatih	561	562	%0,2	568	%1,1	553	-%2,6	576	%4,2
24	Gökçedere	248	229	-%7,7	215	-%6,1	210	-%2,3	191	-%9,0
25	Güldarpi	710	720	%1,4	691	-%4,0	702	%1,6	647	-%7,8
26	Gümüşyayla	126	122	-%3,2	113	-%7,4	104	-%8,0	103	-%1,0
27	Hacılar	85	84	-%1,2	82	-%2,4	84	%2,4	81	-%3,6
28	İkipınar	189	185	-%2,1	184	-%0,5	170	-%7,6	175	%2,9
29	İmamhüseyin	66	74	%12,1	75	%1,4	74	-%1,3	69	-%6,8
30	Kapaklı	180	172	-%4,4	154	-%10,5	148	-%3,9	149	%0,7
31	Karaağaç	43	40	-%7,0	35	-%12,5	29	-%17,1	32	%10,3
32	Karaçam	42	39	-%7,1	34	-%12,8	36	%5,9	35	-%2,8
33	Karadana	127	126	-%0,8	126	%0,0	119	-%5,6	123	%3,4
34	Karaman	30	28	-%6,7	29	%3,6	29	%0,0	29	%0,0
35	Karataş	69	69	%0,0	62	-%10,1	61	-%1,6	57	-%6,6
36	Kargın	197	188	-%4,6	185	-%1,6	187	%1,1	184	-%1,6
37	Kavaklı	74	69	-%6,8	65	-%5,8	65	%0,0	62	-%4,6
38	Kışlacık	213	200	-%6,1	194	-%3,0	180	-%7,2	176	-%2,2

Tablo 3.12'nin devamı

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Mahalle Nüfusları ve Değişim Oranları										
No	Mahalle Adı	2018	2019	Değişim	2020	Değişim	2021	Değişim	2022	Değişim
39	Kızılca	376	388	%3,2	380	-%2,1	381	%0,3	368	-%3,4
40	Kızılören	54	50	-%7,4	57	%14,0	56	-%1,8	55	-%1,8
41	Kızıldöz	51	66	%29,4	61	-%7,6	60	-%1,6	50	-%16,7
42	Kösrelilik	156	154	-%1,3	154	%0,0	171	%11,0	155	-%9,4
43	Küçükali	80	79	-%1,3	81	%2,5	79	-%2,5	78	-%1,3
44	Kuruçay	295	280	-%5,1	273	-%2,5	265	-%2,9	253	-%4,5
45	Kutuören	157	161	%2,5	162	%0,6	164	%1,2	164	%0,0
46	Kuyumcu	65	61	-%6,2	67	%9,8	66	-%1,5	66	%0,0
47	Mahmutoğlu	138	134	-%2,9	126	-%6,0	125	-%0,8	116	-%7,2
48	Melikşah	675	662	-%1,9	573	-%13,4	610	%6,5	644	%5,6
49	Meşeli	114	114	%0,0	108	-%5,3	120	%11,1	138	%15,0
50	Muhsin Yazıcıoğlu	1.410	1.380	-%2,1	1.399	%1,4	1.389	-%0,7	1.373	-%1,2
51	Mutlu	93	92	-%1,1	90	-%2,2	97	%7,8	92	-%5,2
52	Nusratlar	80	73	-%8,8	75	%2,7	74	-%1,3	73	-%1,4
53	Okçular	52	57	%9,6	49	-%14,0	49	%0,0	52	%6,1
54	Ömercik	79	94	%19,0	97	%3,2	104	%7,2	94	-%9,6
55	Ovacık	148	135	-%8,8	135	%0,0	135	%0,0	121	-%10,4
56	Oyumigde	127	90	-%29,1	88	-%2,2	86	-%2,3	101	%17,4
57	Özlüce	86	84	-%2,3	78	-%7,1	64	-%17,9	61	-%4,7
58	Saraycık	44	59	%34,1	62	%5,1	51	-%17,7	41	-%19,6
59	Sarıkoz	65	60	-%7,7	62	%3,3	52	-%16,1	46	-%11,5
60	Sarısü	113	113	%0,0	107	-%5,3	113	%5,6	131	%15,9
61	Sele	22	21	-%4,5	18	-%14,3	18	%0,0	20	%11,1
62	Siğirlihanı	158	132	-%16,5	124	-%6,1	114	-%8,1	108	-%5,3
63	Sünlü	560	561	%0,2	540	-%3,7	542	%0,4	532	-%1,8
64	Susuz	203	203	%0,0	208	%2,5	209	%0,5	210	%0,5
65	Tahtayazı	401	353	-%12,0	358	%1,4	311	-%13,1	296	-%4,8
66	Taşpınar	449	464	%3,3	466	%0,4	441	-%5,4	429	-%2,7
67	Tuğla	45	53	%17,8	69	%30,2	55	-%20,3	56	%1,8
68	Uluagaç	77	75	-%2,6	75	%0,0	73	-%2,7	67	-%8,2
69	Yakuphasan	103	106	%2,9	106	%0,0	103	-%2,8	100	-%2,9
70	Yavuzselim	15.984	16.595	%3,8	16.939	%2,1	1.7175	%1,4	1.7284	%0,6
71	Yaylak	44	42	-%4,5	39	-%7,1	33	-%15,4	36	%9,1
72	Yazır	263	266	%1,1	249	-%6,4	237	-%4,8	232	-%2,1
73	Yazlıca	20	20	%0,0	19	-%5,0	14	-%26,3	14	%0,0
74	Yenice	1.007	954	-%5,3	925	-%3,0	927	%0,2	920	-%0,8
75	Yeşilkent	99	96	-%3,0	79	-%17,7	84	%6,3	78	-%7,1
76	Yiğitli	86	85	-%1,2	88	%3,5	85	-%3,4	73	-%14,1
77	Yıldırımaydoğan	62	62	%0,0	64	%3,2	57	-%10,9	47	-%17,5
78	Yıldırım Beyazıt	18.420	1.9230	%4,4	19.354	%0,6	1.9481	%0,7	19.884	%2,1
79	Yıldırımölören	165	162	-%1,8	151	-%6,8	139	-%7,9	151	%8,6
80	Yıldırımevci	65	59	-%9,2	66	%11,9	61	-%7,6	62	%1,6
81	Yılmazköy	107	109	%1,9	105	-%3,7	113	%7,6	105	-%7,1
82	Yukarı Çavundur	536	528	-%1,5	512	-%3,0	500	-%2,3	508	%1,6
83	Yukarıemirler	131	126	-%3,8	119	-%5,6	121	%1,7	112	-%7,4
84	Yukarıobruk	35	38	%8,6	40	%5,3	36	-%10,0	33	-%8,3

3.4 Çubuk İlçesinin Ekonomik Özellikleri

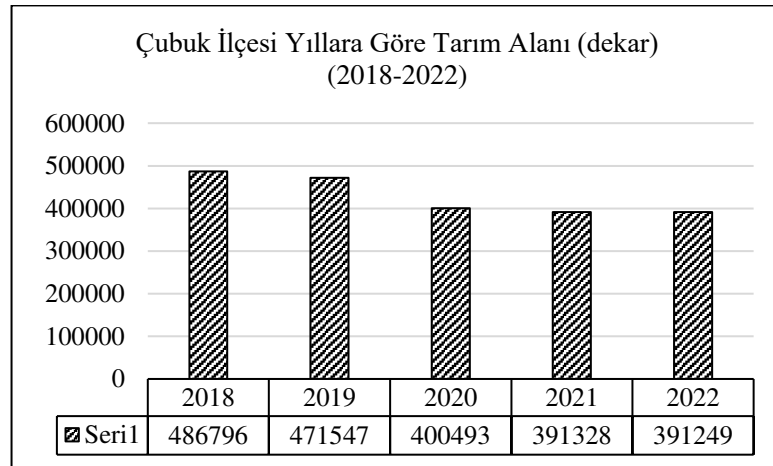
İlçelerin sosyal ve ekonomik yönden gelişimlerini eğitim, sağlık, demografi, finans, istihdam ve sosyal güvenlik, yenilikçilik ve yaşam kalitesi, rekabetçilik boyutlarında ölçme amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan İlçelerin Sosyal ve Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE-2022)

çalışması sonuçlarına göre ilçeler gelişmişlik açısından altı kademeye ayrılmış olup Çubuk ilçesi üçüncü kademe ilçeler arasında yer almıştır. Ayrıca ülkedeki tüm ilçelerin dahil olduğu genel sıralamada 261. sırada Ankara ili içinde ise 14. sırada yer almıştır. 6,959 ile -1,447 arasında değişen gelişmişlik skoru sonuçlarında ise 0,298 puana sahip olmuştur (STB, 2022).

3.4.1 Çubuk İlçesinde Tarım

İnsanlığın en eski üretim faaliyeti olan tarım, giderek artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla zaman içerisinde farklı teknik ve yöntemlerle üretimi ve verimi artırma çabasına zorunlu olarak yönelmektedir. Şehirlerin, ulaşım şebekesinin, sanayinin ve diğer birçok unsurun baskısı altındaki tarım alanlarında, mevcut alanları korumanın yanı sıra birim alandan alınan verimi artırmaya çalışarak artan talebin karşılanmasına çalışılmaktadır.

Araştırma sahamız olan Çubuk ilçesinin toplam tarım alanı 2022 yılında 391.249 dekarıdır. İlçenin tarım alanı miktarlarının yıllara göre değişimini gösteren Şekil 3.16'ya göre tarım alanı miktarında 5 yıllık süreç içerisinde devamlı olarak azalma olduğu görülmektedir.

Şekil 3.16 Çubuk ilçesi yıllara göre tarım alanı miktarları (2018-2022)

2018'den 2022'ye gelindiğinde ilçenin toplam tarım alanı miktarı 486.796 dekardan 391.249 dekara gerileyerek %19,62 azalış göstermiştir. Tarım alanı miktarındaki en belirgin düşüş 2019-2020 yılları arasında meydana gelmiştir (TÜİK-2, 2022). Tarımsal

üretim miktarlarında olduğu gibi tarım alanlarında da yıllar içerisinde değişiklikler olmaktadır. Şehir alanlarının artması, tarlaların arsaya dönüştürülerek imara açılması, sanayi alanlarının artması gibi etkenler tarım alanlarını azaltmaktadır. Bunların yanında tarım üreticilerinin akaryakıt maliyetleri, iş gücü eksikliği, pazarlama ve ekonomik getirilerdeki düşüşler gibi nedenlerle üretimi bırakmasının da bu azalışta etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Türlerine göre tarım alanı açısından en fazla alana sahip tarım ürünü türü tahıllar grubudur. Üç yıllık süreç içerisinde tahıl alanlarında önce azalış sonra artış meydana geldiği görülmektedir. Nadas alanlarında yıllar içinde devam eden bir azalmanın olması boş duran arazilerin işlenmesi ve tarımsal üretimin artması olarak düşünülebilir. Meyve alanlarında son yılda az da olsa bir artışın olduğu görülmektedir. Sebze alanında ise önemli bir değişiklik olmadığı söylenebilir (Tablo 3.13).

Tablo 3.13 Çubuk ilçesinin yıllara ve türlerine göre tarım alanı miktarı (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Yıllara ve Türlerine Göre Tarım Alanı Miktarı (Dekar)			
	2020	2021	2022
Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Alanı	284.636	280.013	286.395
Nadas Alanı	74.880	70.000	63.179
Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı	28.107	28.107	28.527
Sebze Alanı	12.860	13.198	13.138
Süs Bitkileri Alanı	10	10	10

3.4.2 Tarımsal Üretim Miktarları

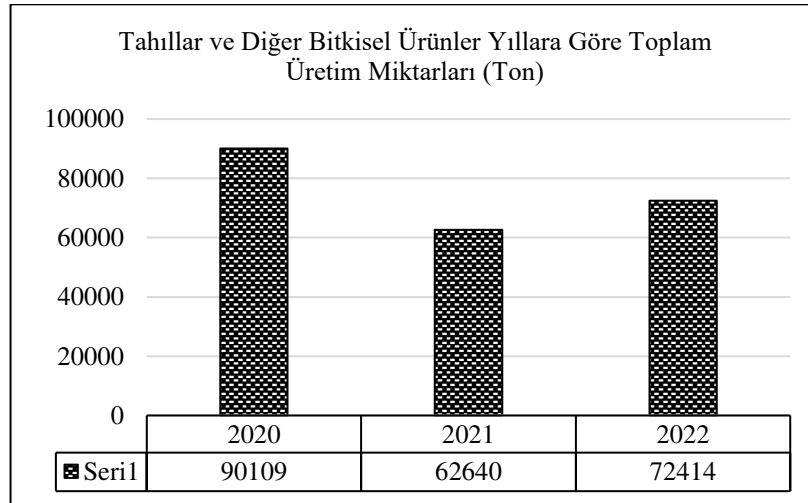
İlçedeki tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki ton bazında üretim miktarlarına göre 2022 yılında en fazla üretim miktarına sahip bitki yeşil ot olarak tüketilen ve yem bitkisi olan fiğdir. Bunu arpa ve buğday türleri izlemektedir. En az üretim miktarına sahip bitkiler ise yeşil mercimek, İtalyan çimi ve aspir tohumudur. Oransal olarak 2020 ile 2022 yılları arasındaki değişime bakıldığında en fazla artış %700 ile bir buğday-çavdar melezi olan tritikale bitkisinde olmuştur. Bunu %107 artış ile nohut ve %79 artış ile kırmızı mercimek izlemektedir. Azalış oranlarına bakıldığında ise en fazla aspir tohumu üretiminde %90 azalış, fiğ tohumu üretiminde %61 azalış ve fiğ otu üretiminde %40 azalış olduğu görülmektedir. Gıda ham

maddelerinden durum buğdayında %33 azalma yeşil mercimekte %26 azalma ve normal buğday üretiminde ise %15 azalma meydana gelmiştir (Tablo 3.14).

Tablo 3.14 Çubuk ilçesi tahıllar ve diğer bitkisel ürünler üretim miktarları (2020-2022)
(TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler Üretim Miktarı (Ton)							
Ürünler / Yıllar	2020	2021	2022	Ürünler / Yıllar	2020	2021	2022
Fiğ (Yeşil Ot)	22.500	16.800	16.800	Yulaf (Yeşilot)	266	455	455
Arpa (Diğer)	20.236	12.571	16.149	Mercimek (Kırmızı)	133	152	238
Durum Buğdayı	23.585	12.734	15.870	Triticale (melez)	23	32	184
Buğday (Diğer)	8.472	5.667	7.179	Bezelye (Yemlik)	140	140	135
Mısır (Slaj)	5.500	5.500	5.500	Fiğ (Macar) Tohumu	135	95	114
Nohut (Kuru)	2.286	2.169	4.732	Yulaf			112
Fiğ (Adi) (Yeşil Ot)	2.500	2.500	1.500	Fasulye (Kuru)	28	28	42
Yonca (Yeşilot)	750	1.050	1.050	Çavdar	34	36	36
Korunga (Yeşilot)	880	880	880	Mercimek (Yeşil)	39	33	29
Patates	708	736	710	İtalyan Çimi	36	36	23
Fiğ Tohumu	1.705	990	660	Aspir Tohumu	153	36	16

Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin toplam üretimi 2020’de 90.109 ton iken 2021’de 62.640 tona düşmüş, 2022 yılında ise 72.414 tona yükselmiştir. Ancak 2020 yılı ile 2022 yılı arasındaki toplam üretim miktarında %20 azalma meydana gelmiştir (Şekil 3.17). Üretimdeki bu değişimler coğrafi ve beşerî şartlardan etkilenmektedir. Yağışlardaki azalma ve olumsuz hava şartlarının yanında ürünlerin alıcı bulamaması, birim fiyatlarının düşmesi ve üretim maliyetlerinin yükselmesi tarımsal üretimi doğrudan etkilemektedir.

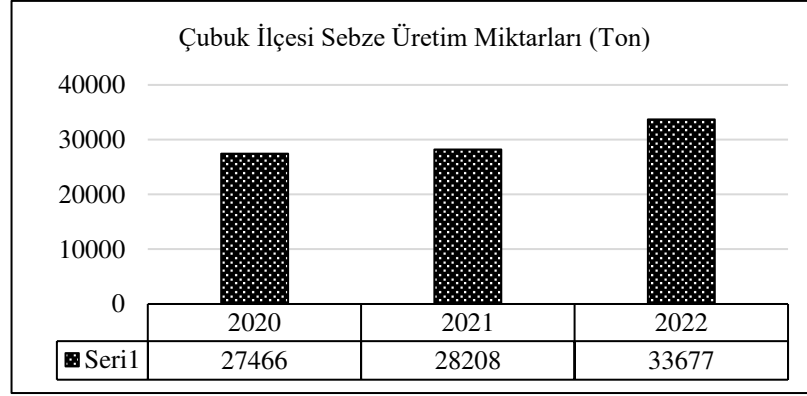
Şekil 3.17 Çubuk ilçesinde tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin toplam üretim miktarları (2020-2022)

İlçedeki sebze üretiminin 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki ton bazında üretim miktarları incelendiğinde en fazla sofralık domates, kültür mantarı ve turşuluk hıyar üretimi gerçekleştirildiği görülmektedir. En az üretim miktarlarına sahip sebzeler ise semizotu, bal kabağı, tere ve pırasadır. 2020 – 2022 yılları arasındaki oransal değişime bakıldığında; kültür mantarı üretiminde %600 artış, maydanoz üretiminde %140 artış ve roka üretiminde % 138 artış olduğu görülmektedir. Çubuk için önemli bir yeri olan turşu üretiminde kullanılan hıyar üretiminde ise %42’lik bir artış olmuştur. Üretiminde azalış olan ürünlere bakıldığında sofralık hıyar üretiminde %58 azalma, bal kabağı üretiminde %50 azalma ve kavun üretiminde %23 azalma olduğu görülmektedir (Tablo 3.15). Turşu üretiminde kullanılan hıyar üretiminin artmasında ilçede her yıl geleneksel olarak düzenlenen turşu festivalinin büyük etkisi vardır. Festivalde satılan tonlarca turşunun yanında yıl boyunca da ticari olarak turşu satışı devam etmektedir.

Tablo 3.15 Çubuk ilçesi sebze üretim miktarları (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Sebze Üretim Miktarları (Ton)							
Ürünler / Yıllar	2020	2021	2022	Ürünler / Yıllar	2020	2021	2022
Domates (Sofralık)	16.332	16.332	16.425	Patlıcan	73	73	73
Mantar (Kültür)	900	900	6.304	Biber (Kırmızı)	63	63	60
Hıyar (Turşuluk)	3.600	4.160	5.125	Ispanak	57	57	54
Biber (Sivri)	815	815	895	Roka	21	50	50
Fasulye (Taze)	870	870	870	Kabak (Çerezlik)	54	54	45
Hıyar (Sofralık)	1.935	1.618	819	Soğan (Taze)	38	38	38
Kavun	975	975	750	Dereotu	36	36	36
Maydanoz	263	630	630	Turp (Bayır)	28	28	28
Karpuz	630	630	630	Lahana (Kırmızı)	25	25	25
Marul (Kıvırcık)	258	258	264	Semizotu	18	18	18
Nane	113	213	213	Bal Kabağı	30	30	15
Marul (Göbekli)	100	100	100	Tere	8	11	11
Havuç	125	125	100	Pırasa	9	9	9
Lahana (Beyaz)	90	90	90				

İlçede yıllara göre toplam sebze üretim miktarlarına bakıldığında genel ve ardışık yıllara göre artış olduğu görülmektedir. 2020 yılında 27.466 ton olan toplam sebze üretimi 2021’de 28.208’e ve 2022’de 33.677 tona yükselmiştir. 2020 yılı ile 2022 yılı arasında üretimde %23’lük bir artış olmuştur (Şekil 3.18). Diğer gıdalarda olduğu gibi sebzede de kalabalık nüfusun olduğu yerlerde oluşan büyük talebi karşılamak üzere üretim artışına ihtiyaç duyulmaktadır.

Şekil 3.18 Yıllara göre toplam sebze üretim miktarları (2020-2022)

3.4.2.1 Çubuk ilçesinde örtüaltı tarım

Örtü altı tarım, diğer adıyla seracılık, sıcaklığın düşük seyrettiği sonbahar kış ve ilkbahar mevsimlerinde ışığın, ısıнын nemin ve havalandırmanın; plastik ve cam gibi örtüler yardımıyla kontrol altında tutulmaya çalışılarak ürün elde edilmeye çalışılmasıdır (Yüksel ve Yüksel, 2011). Çubuk'ta 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki örtüaltı tarım alanı 90 dekadır. Yıla göre bir değişim olmamıştır. İlçedeki örtüaltı sebze üretim miktarlarında ise yıllara göre önemli bir değişiklik olmadığı görülmektedir. En fazla sofralık domates üretildiği görülmektedir. Üretilen diğer sebzeler ise sofralık hıyar, sivri biber ve patlıcandır (Tablo 3.16).

Tablo 3.16 Örtüaltı sebze üretim miktarı (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Örtüaltı Sebze Üretim Miktarı (Ton)			
	2020	2021	2022
Domates (Sofralık)	372	372	372
Hıyar (Sofralık)	15	18	18
Biber (Sivri)	15	15	15
Patlıcan	3	3	3

Yıllara göre meyve üretim miktarları açısından Çubuk ilçesi sebze üretimine göre daha düşük kalmaktadır. İlçede açık ara en fazla üretimi yapılan meyve vişnedir. Çubuk vişnesi çevre ilçelerde ve Ankara merkezde oldukça tercih edilen bir meyve türü olup genelde evlerde kışlık konserve yapımında talep görmektedir. Coğrafi işaretli bir ürün olan Çubuk vişnesi ilçe belediyesi tarafından tescil ettirilmiştir. İlçede en çok üretimi yapılan diğer meyveler ceviz ve kirazdır. Ayva ve şeftali ise en az üretimi yapılan meyvelerdir. Elma, dut ve armut üretiminin yıllar içinde aynı kaldığı görülmektedir.

Üretim miktarı azalan meyveler ceviz, kayısı ve badem iken şeftali üretimi %125, sofralık çekirdekli üzüm üretimi %47 ve starking cinsi elma üretimi %30 artmıştır (Tablo 3.17).

Tablo 3.17 Meyve üretim miktarları (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Meyve Üretim Miktarları (Ton)							
	2020	2021	2022		2020	2021	2022
Vişne	6.714	6.714	6.733	Kayısı	125	125	113
Ceviz	743	743	652	Dut	84	84	84
Kiraz	590	590	621	Elma (Starking)	20	20	26
Armut	440	440	440	Erik	21	21	23
Elma (Golden)	382	382	412	Elma (Amasya)	20	20	20
Sofralık Üzüm,	233	314	343	Şeftali	4	4	9
Badem	140	140	134	Ayva	6	6	6

Toplam meyve üretimi ise 2020’de 9.522 ton, 2021’de 9.603 ton, 2022’de ise 9.616 ton olarak gerçekleşmiştir. Üretimde az miktarlarda da olsa sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Üretim miktarlarındaki genel artışın talepteki artış ve fiyatlarda üretici lehine yükselişle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

3.4.3 Tarım Aleti ve Makinalar

Tarımsal üretimde makinelerin kullanılması zaman ve iş gücü açısından tasarruf sağlamaktadır. Daha kısa zamanda daha geniş alanlarda toprağı işlemeyi, ürünleri toplamayı mümkün kıldığı için zaman geçtikçe tarım aleti ve makinelerin sayısı ve kullanım oranı artmaktadır. Nitekim ilçedeki toplam tarım aleti sayısı 2020 yılında 18.950 iken 2021 yılında 19.087’ye ve 2022 yılında ise 19.332’ye yükselmiştir. Ancak tüm tarım aleti sayılarında artış olmamıştır. 2020-2022 arasındaki toplam tarım aleti sayısındaki artış oranı %2’dir. Artış oranı en fazla olan tarım aletleri, pnömatrik ekim makinesi, ot silaj makinesi ve diskli tırmıktır (Tablo 3.18).

Tablo 3.18 Yıllara göre Çubuk ilçesindeki tarım aleti ve makine adetleri (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Tarım Aleti ve Makine Adetleri							
Tarım Aleti Adı	2020	2021	2022	Tarım Aleti Adı	2020	2021	2022
Pulluk	3.787	3.816	3.875	Çayır Biçme Makinesi	55	55	55
Traktör	3.570	3.592	3.642	Balya Makinesi	46	46	50
Römork	2.950	2.968	2.985	Biçerdöver	45	45	46
Pülverizatör	1.305	1.305	1.340	Motorlu Pülverizatör Tozlayıcı	30	30	32
Ot tırnığı	950	950	950	Saman Aktarma Makinesi	30	30	30
Elektropomp	795	795	805	Santrifüj Pompa	21	21	21
Krema makinesi	650	660	660	Mısır Silaj Makinesi	18	20	20
Merdane	545	545	550	Pnömatik Ekim Makinesi	15	18	20
Gübre dağıtma makinesi	515	515	520	Toprak Frezesi	18	18	18
Hububat ekim makinesi	495	504	515	Diskli Tırmık	15	17	17
Harman makinesi (batöz)	475	475	482	Motorlu Tırpan	15	15	15
Süt sağım makinesi	480	480	480	Yayık	15	15	15
Sırt pülverizatörü	435	451	455	Ot Silaj Makinesi	9	12	12
Atomizör	345	345	350	Selektör	12	12	12
Su tankeri	320	327	330	Biçer Bağlar Makinesi			10
Orak makinesi	190	190	190	Dip Kazan	10	10	10
Damla sulama tesisi	150	155	165	Süt Sağım Tesisi	7	7	7
Yem hazırlama makinesi	140	140	145	Çiftlik Gübresi Dağıtma Makinesi	4	4	4
Kepçe	135	135	135	Toprak Burgusu	4	4	4
Saman yapma makinesi	121	121	121	Patates Dikim Makinesi		3	3
Derin kuyu pompa	85	85	85	Patates Sökme Makinesi		3	3
Yağmurlama tesisi	80	85	85	Taş Toplama Makinesi	3	3	3
Ara çapa makinesi	60	60	60	Toplamlar	18.950	19.087	19.332

3.4.4 Çubuk İlçesinde Hayvancılık

İlçedeki canlı hayvan sayılarına bakıldığında en fazla sığır türünde hayvan bulunmaktadır. Sığır sayılarında yıllar içerisinde devam eden bir düşüş olduğu görülmektedir. 2020-2022 yılları arasındaki düşüş oranı %12'dir. Diğer bir hayvan türü olan koyun sayısında ise düzenli bir artış olduğu görülmektedir. 2020-2022 yılları arasında koyun sayısındaki artış oranı %19, artış miktarı 8.615'tir. Hayvan türleri arasında en fazla artış koyun sayısında olmuştur. Ancak oransal olarak en fazla artış attadır. At sayısındaki artış oranı %115'tir. %80 düşüş oranıyla en fazla düşüş olan hayvan türü ise eşektir. Günümüzde makineli tarımın giderek yaygınlaşmasına bağlı olarak eşek sayısı, kullanım alanı ve ihtiyacın azalması sonucu düşüş gösterdiği düşünülmektedir. Ancak merkeze yakın kırsal mahallelerde hobi ve turistik amaçlı at binme hizmeti veren çiftliklerin ve işletmelerin açılmasının at sayısındaki artışta rolünün olduğu düşünülmektedir. Toplam hayvan sayısı bir önceki yıla göre 2021 yılında azalmış 2022 yılında ise son iki yıla göre artış göstererek 126.720'ye yükselmiştir. 2020-2022 arasındaki artış oranı %1'dir (Tablo 3.19).

Tablo 3.19 Çubuk ilçesinde yıllara göre canlı hayvan sayıları (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Canlı Hayvan Sayıları			
	2020	2021	2022
Sığır Türleri	60.020	52.753	52.549
Koyun	45.915	48.881	54.530
Buzağı	10.878	14.800	11.873
Keçi	8.122	6.097	7.489
Manda	115	504	110
Manda Yavrusu	105	97	110
At	20	33	43
Eşek	81	25	16
Topamlar	125.256	123.190	126.720

İlçedeki süt üretimi ile ilgili TÜİK tarafından en son 2019 yılına ait veriler yayınlanmıştır. Buna göre incelenen yılların tümünde ilçede en fazla sığır sütü üretilmektedir. Sığır sütü üretimi yıllar içerisinde devamlı bir artış göstermiştir. 2017’de 32.118,876 ton olan süt üretimi 2019 yılında %34 artış ile 43.084,19 tona yükselmiştir. 2017-2019 yılları arasındaki sığır sayıları incelendiğinde sığır sayılarında da devamlı bir artış olduğu görülmektedir. Koyun sütü üretimi 2019 yılında 2017 yılına göre %52 artarak 1.899,273 tona yükselmiştir. Aynı şekilde koyun sayısı da ilgili yıllarda devamlı bir artış göstermiştir. Süt üretiminde 2017-2019 yılları arasında %54 artış ile en fazla oransal artış keçi sütü üretiminde olmuştur. Süt üretiminde tek azalma %3 oranıyla manda sütü üretiminde olduğu görülmektedir (Tablo 3.20). Süt üretiminde özellikle sığır sütü üretimindeki artışta Ankara merkezindeki ve çevre ilçelerdeki tüketicilerin ev yoğurdu tercihlerine yönelmeleri ayrıca zaman içerisinde sütün litre fiyatındaki artışların etkisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.20 Çubuk ilçesi yıllara göre süt üretimi (2017-2019) (TÜİK, 2019)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Süt Üretimi (Ton)			
	2017	2018	2019
Sığır	32.118,876	36.993,553	43.084,19
Manda	213,302	183,814	207,405
Koyun	1.247,446	1.718,442	1.899,273
Keçi	153,193	246,466	235,353

Hayvansal üretim miktarları genel olarak artış göstermiştir. Arı kovanı sayısı 2020 ve 2021 yıllarında hemen birbirinin aynı iken 2022 yılında %22 artış göstererek 17.685’e yükselmiştir. Bal üretiminde de düzenli bir artışın olduğu görülmektedir. Ayrıca arıcılık yapan işletme sayısı 2020 yılında 68 iken 2022 yılında 104’e yükselmiştir.

2020 ve 2021 yıllarında arı kovanı sayısı hemen birbirinin aynı iken bal üretimi yaklaşık %8 artış göstermiştir. Bu durum bal üretimindeki verimin arttığını göstermektedir. 2020-2022 yılları arasında bal üretimi %23 artış göstererek 115,565 tondan 141,573 tona yükselmiştir. Yine düzenli olarak artış gösteren bir diğer hayvansal ürün yapağı (koyun yünü)'dür. Yapağı üretiminde de %20 artış meydana gelmiştir. Hayvansal ürünlerin üretimi arasında tiftik üretiminde değişkenlik gözlenmektedir. Tiftik, Ankara keçisinin tüylerinden üretilen doğal elyaf türüdür. Tiftik üretimi 2020-2021 yılları arasında azalış, 2021-2022 yıllarında ise artış göstermiştir (Tablo 3.21).

Tablo 3.21 Çubuk ilçesi yıllara göre hayvansal üretim miktarları (2020-2022) (TÜİK, 2022)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Hayvansal Üretim Miktarları			
	2020	2021	2022
Arılar (Kovan)	14.457	14.455	17.685
Doğal Bal (Ton)	115,565	124,313	141,573
Yapağı (Ton)	95,406	101,242	114,905
Tiftik (Ton)	7,283	4,351	5,642
Keçi (Ton)	2,072	1,876	2,217

Kümes hayvancılığında incelenen yıllarda yumurta tavuğu hariç genel olarak düşüş olduğu görülmektedir. İlçede en fazla yumurta tavuğu yetiştirilmektedir. 2020-2022 yıllarında yetiştirilen hindi sayısında %79 azalış, kaz sayısında %36 azalış, ördek sayısında %29 azalış ve et tavuğu sayısında %14 azalış olmuştur. Ancak anılan kümes hayvanı sayıları et ve yumurta tavuğu sayılarına oranla çok düşük kalmakta ve azalış oranları da küçük sayıları ifade etmektedir. Ancak yumurta tavuğu sayısında 141.594 artış (%10) olmuştur. Toplam kümse hayvanı sayısı da 107.849 (%7) artış göstermiştir. Yumurta tavuğu sayısındaki artış, diğer kümse hayvanı sayılarında azalma meydana gelmesine rağmen toplam kümes hayvanı sayısını ileriye taşımıştır (Tablo 3.22).

Tablo 3.22 Çubuk ilçesi yıllara göre kümes hayvanı sayıları (2020-2022) (TÜİK-2022)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Kümes Hayvanı Sayıları			
	2020	2021	2022
Hindi	980	220	210
Kaz	865	560	550
Ördek	210	155	150
Et Tavuğu	225.000	250.000	192.400
Yumurta Tavuğu	1.413.215	1.579.114	1.554.809
Topamlar	1.640.270	1.830.049	1.748.119

3.4.5 Çubuk Ticaret Borsası

Ticaret borsaları, 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu ve ilgili yönetmelikler çerçevesinde borsaya dahil maddelerin alım satımı ve borsada oluşan fiyatlarının tespit, tescil ve ilânı işlemlerini yürüten kamu kurumlarıdır. Çubuk Ticaret Borsası 15 Mart 1984 tarihinde kurulmuştur.

Çubuk Ticaret Borsasında 2022 yılında 60'ın üzerinde ürün çeşidi işlem görmektedir. Bu işlemlerden otuz üç tanesinin işlem tutarı 1 milyon liranın üzerindedir. Borsada 2022 yılında farklı kilogram veya adetlerde toplam 2.230 işlem gerçekleştirilmiştir. 2021 yılında 1.919 işlem, 2020 yılında ise 1.851 işlem gerçekleştirilmiştir. 2020 yılından 2022 yılına gelindiğinde işlem sayısı %20 artmıştır. Toplam işlem tutarı 1.603.799.432₺'dir. 2021 yılında toplam 553.988.180₺ ve 2020 yılında toplam 408.220.449₺ tutarında işlem gerçekleştirilmiştir. 2020 yılından 2022 yılına gelindiğinde işlem tutarı %293 artış göstermiştir. 2020 ile 2022 yılları arasında işlem sayısındaki artış oranına göre (%20) işlem tutarındaki artış oranı (%293) çok farklıdır. Buna pandemi sonrası ülkemizde ve dünyadaki enflasyon artışları nedeniyle ürünlerin fiyatlarının yükselmesinin neden olduğu düşünülmektedir (Tablo 3.23).

Tablo 3.23 Çubuk Ticaret Borsasında işlem gören ürünler ve toplam tutarları (2022) (Çubuk Ticaret Borsası Verileri, 2023; URL-14, 2023)

Çubuk Ticaret Borsasında İşlem Gören Ürünler ve Toplam Tutarları					
Ürün Adı	Miktar (Kg/Adet)	Tutar (₺)	Ürün Adı	Miktar (Kg/Adet)	Tutar (₺)
Dana (Canlı)	24.438	534.088.288₺	Kültür-Yaprak Mantar	287.576	6.494.517₺
Nohut	15.561.725	263.139.715₺	Kırmızı Mercimek	495.710	6.143.674₺
Et (Karkas)	2.840.128,8	248.959.707₺	Kemik	2.056.760	5.909.890₺
Buğday	18.959.093	124.214.338₺	Kuzu (Canlı)	2.877	4.970.202₺
Mısır	14.946.480	84.830.861₺	Ham Dana Derisi (Yaş)	341.647	4.220.468₺
Kepek	17.307.850	73.296.028₺	Düve (Canlı)	191	3.526.841₺
Arpa	10.295.766	54.248.640₺	Biberiye	367.025,3	3.504.492₺
Sığır (Canlı)	1.846	28.782.627₺	Ham Yağ (Don Yağı)	413.000	3.132.500₺
Turşu	2.797.922,4	26.915.848₺	Şeftali	382.965	2.572.175₺
Pancar Posası	5.883.380	22.993.486₺	İnek (Canlı)	177	2.526.070₺
Fiğ	1.899.680	18.004.584₺	Mısır Gluteni (İthal)	501.200	1.786.897₺
Elma	6.626.732	15.140.511₺	Yonca, Saman	888.200	1.450.518₺
Küspe	2.199.800	13.473.998₺	Kestane	18.705	1.346.970₺
Vişne	1.090.509	12.604.115₺	Yaş Kayısı	272.261,9	1.161.607₺
Biber	987.366,44	9.155.165₺	Ham Sığır Derisi	89.853	1.146.675₺
Salatalık	1.129.058	7.816.968₺	Kabak Çekirdeği	40.640	1.026.782₺
İnek Sütü	934.370	7.358.482₺	*Diğer (1 milyon TL altı işlem toplamı)		7.855.790₺
GENEL TUTAR TOPLAMI (TL):			1.603.799.432₺		
GENEL İŞLEM SAYISI TOPLAMI			2230		

Tablo 3.23'ün devamı

GENEL TUTAR TOPLAMI (TL):	2020		408.220.449₺
	2021		553.988.180₺
	2022		1.603.799.432₺
EN ÇOK İŞLEM GÖREN İLK 3 ÜRÜN:	2020		Buğday, Arpa, Canlı Dana
	2021		Buğday, Arpa, Canlı Dana
	2022		Buğday, Canlı Dana, Nohut
EN YÜKSEK İŞLEM TUTARINA SAHİP İLK ÜÇ ÜRÜN	2020	Canlı Dana	145.306.399₺
		Et (Karkas)	77.044.060₺
		Nohut	47.655.502₺
	2021	Canlı Dana	186.758.998₺
		Buğday	58.436.596₺
		Nohut	57.557.346₺
	2022	Canlı Dana	534.088.288₺
		Nohut	263.139.715₺
		Et (Karkas)	248.959.707₺

(*Diğer: lahana, armut, ayva, koyun (canlı), domates, zeytin, süzme bal, ayçekirdeği, muhtelif fidan, kuzu eti, portakal, kiraz, arı yemi, arılı kovan, bal kabağı, kuru acur, kelek, havuç, kavun, incir, yeşil mercimek, kabak, çilek, koç (canlı), sakadat, kuru fasulye, karnabahar).

Çubuk Ticaret Borsasında en fazla işlem gören ürünler; 2020 ve 2021 yıllarında aynı olup buğday, arpa ve canlı dana iken 2022 yılında buğday, canlı dana ve nohut en fazla işlem gören ürünlerdir. 2020 yılında en yüksek işlem tutarına sahip ürünler; canlı dana 145.306.399₺, karkas et 77.044.060₺ ve nohut 47.655.502₺ olduğu görülmektedir. 2021 yılında en yüksek işlem tutarına sahip ürünler; canlı dana 186.758.998₺, buğday 58.436.596₺ ve nohut 57.557.346₺ olduğu görülmektedir. 2022 yılında en yüksek işlem tutarına sahip ürünler ise canlı dana 534.088.288₺, nohut 263.139.715₺ ve karkas et 248.959.707₺ olmuştur (Tablo 3.23).

2022 yılında Çubuk Ticaret Borsası'nda ithalat yoluyla işlem gören ürünler mısır, buğday kepeği, canlı dana ve pancar posasıdır. İthal edilen ürünlerin toplam tutarı 137.136.516,90₺'dir. En yüksek işlem sayısı ve işlem tutarına sahip ithalat ürünü canlı danadır.

3.4.6 İlçedeki Çiftçi Örgütleri (Kooperatifler)

Çubuk ilçesinde tarım önemli bir yere sahiptir. Tarımsal üretimi destekleme, sistemli ve organize bir hale getirmek için üretici birlikleri kurulmaktadır. İlçede; Tarım Kredi Kooperatifi, Pancar Ekicileri Kooperatifi, Yukarı Çavundur Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Hacılar Tarımsal Sulama Kooperatifi gibi kooperatifler bulunmaktadır. İlçedeki tarımsal işletme sayısı ise 2017 ilçe tarım müdürlüğü verilerine göre 1.505'tir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2017). Bunlardan başka faaliyet gösteren diğer

kooperatifler: Sınırlı Sorumlu Çubuk Tarımsal Kalkınma Kooperatifi turşu, bal ve pekmez üretimi ve satışı yapmaktadır (URL-6, 2022). Toplam üye ve istihdam edilen kişi sayısı 59'dur (URL-7, 2022). Çubuk Birlik Kadın Girişimi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi toplam üye ve istihdam edilen sayısı 23 olup (URL-7, 2022) turşu çeşitleri, bal ve propolis sabun gibi ürünlerin üretim ve satışını yapmaktadır (URL-13, 2022).

3.4.7 Çubuk İlçesinde Madencilik

Çubuk ilçesi maden varlığı bakımından yüksek bir potansiyel barındırmamaktadır. İlçe sınırları içinde altın ve perlit gibi madenler; mermer, agat taşı ve jeotermal kaynaklar bulunmaktadır.

Çubuk-Gıcık altın madeni alanında yaklaşık 3-10 gram/ton tenör saptanmıştır. Ancak üretimi ekonomik olmadığı için çıkarım yapılmamaktadır. Perlit madeni ise Çubuk ilçesinin Susuz, Emirler, Karadana ve Saraycık mahalleleri yakınlarında tespit edilmiştir. İyi kaliteli toplam 27 milyon ton görünür perlit rezervi tespit edilmiştir (URL-1, 2010). Perlit çoğunlukla inşaat sanayiinde kullanılmaktadır. Bunun yanında tarımda toprağın kalitesini artırıcı olarak, metal üretiminde, gıda, ilaç ve diğer kimyasallarda katkı olarak kullanılmaktadır (Sarıdemir, 2010). İlçenin Susuz ve Yuvaköy mahalleleri yakınlarında işletmeye uygun kaliteli mermer yatakları vardır ancak bir kısmı işletilmektedir. Ayrıca Çubuk belediyesi tarafından belgesi alınmış olan Çubuk Agat Taşı süs eşyası yapımında kullanılan agat taşı (akik) ilçenin kuzeyinde Çankırı sınırlarına yakın bölgelerde çıkarılmaktadır. Üretimi yeterli olmamakla birlikte bilinirliği yaygınlaşma ve gelişme aşamasındadır. Jeotermal kaynaklar açısından Çubuk – Melikşah mahallesi yakınlarında bir kaynak mevcuttur. Doğal çıkış sıcaklığı 31-34 oC ve 0,5 lt/sn debiye sahiptir. Seracılık, turistik tesisler ve süs balıkçılığında kullanılabilmektedir (URL-1, 2010).

3.4.8 Çubuk İlçesinde Sanayi

Şehirlerin gelişmesinde ekonomi önemli bir lokomotifir. Ekonomiye ileri taşıyan en büyük güçlerden biri de sanayidir. Sanayi hammaddeyi işleyip katma değerli mamul maddeler üreterek yüksek ekonomik kazanç elde etme potansiyeli barındırmaktadır.

Çubuk ilçesinde sanayi alanındaki en güçlü adım Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB) olan Çubuk Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'dir. Çubuk-Şabanözü karayolunun 8'inci kilometresinde 255 hektar alanda kurulan OSB'nin en önemli kuruluş amacı Esenboğa havaalanı çevresindeki dağınık halde bulunan besicileri bir araya toplamaktır. Çubuk Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin bulunduğu yer, hâkim rüzgâr yönü olarak havaalanına ve şehre koku gitmeyecek şekilde belirlenmiş durumdadır (URL-3, 2019).

Çubuk Hayvancılık İhtisas OSB alan olarak 2.550 dekar alana sahiptir. Bölgede toplam 101 adet parsel bulunmaktadır. Bu parsellerden 90'ı besi, 11'i ise sanayi parselidir. Mevcut durumda 42 adet parselin tahsisi yapılmıştır. Bunlardan 38 tanesi besi parseli, 2'si sanayi parseli ve 1 tanesi de gübre bertaraf biyogaz tesisi parselidir. Tahsis edilen parsellerden 11'inde besi işletmesinin inşaatı tamamlanmış ve ruhsatlarını alarak besicilik faaliyetine başlanmıştır. Bu işletmelerde toplamda 3.800 adet besi sığırı bulunmaktadır. Çubuk Hayvancılık İhtisas OSB'deki tüm parsellerin işletmeye geçmesiyle ülkedeki ve bölgedeki et arzına büyük katkı yapılacağı ve doğrudan 2.000 kişiye istihdam sağlanacağı belirtilmektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023).

Hayvancılığın ekonomide önemli bir yeri olan Çubuk ilçesinde hayvan sağlığı alanında toplam 7 adet veterinerlik muayenehanesi hizmet vermektedir (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2023a).

3.4.8.1 İlçede üretim yapan diğer sanayi kuruluşları

Çubuk Kapaklı mahallesinde bulunan Vestaş Madencilik, mermer ve kırma taş üretim faaliyetleri göstermektedir.

Güldarpi mahallesinde faaliyet gösteren ve medikal muayene eldiveni üretimi yapan Platin Gloves eldiven fabrikası, vinil pudrasız, nitril pudrasız ve lateks gibi çeşitli tiplerde eldiven üretimi yapmaktadır.

Güldarpi mahallesinde faaliyet gösteren bir diğer firma da Medplast-S Sağlık Araç Gereçleri Üretimi fabrikası, tek kullanımlık steril şırınga ve maske üretimi yapmaktadır.

Esenboğa mahallesi Çubuk yolunda bulunan Pimeks Fabrika ve Teknoloji Merkezi, toplamda 40.000 m² alanda alüminyum, PVC, çelik, paslanmaz çelik doğrama ve cephe sistemleri üretimi faaliyet göstermektedir.

Türk standartlarına uygun olarak karo parke, bahçe elemanları ve bordür taşı üretimi yapan Duranoğulları Beton Elemanları Fabrikası Fatih mahallesinde faaliyet göstermektedir.

Cumhuriyet mahallesinde faaliyet gösteren Sima Gıda Fabrikası 1990 yılında kurulmuş olup helal sertifikası ve kalite belgelerine göre pastacılık sektörü başta olmak üzere meyve konserve, şekerleme, jel ve marmelat gibi gıda maddelerinin üretimini yapmaktadır.

İlçede Sönlü mahallesinde Karaca un fabrikası, Kete un fabrikası ve Aydınır un sanayi isimlerinde üç farklı un fabrikası faaliyet göstermektedir.

Hayvancılık besi yemi alanında üretim yapan Ofis yem, Sönlü mahallesi Çubuk yolunda 1995 yılında üretime başlamıştır. Türkiye'nin farklı yerlerinde de şubeleri bulunan fabrika Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu arasına girmiştir.

Sönlü mahallesi Ahi Evran sanayi sitesinde faaliyet gösteren Orthomed sağlık hizmetleri sağlık alanında ameliyat ve tedaviyle ilgili çeşitli medikal ekipmanların üretimini ve çeşitli ülkelere ihracatını yapmaktadır.

Sönlü mahallesi Ahi Evran sanayi sitesinde faaliyet gösteren bir başka firma olan Kadioğlu medikal, hasta temizliği ve yara temizliği gibi yara bakım ürünleri üretimini yapmaktadır. Aynı bölgede faaliyet gösteren HeroFarma ilaç, dermokozmetik ürünler, cilt ve saç bakımı ve yara bakımı gibi ürünlerin üretimini yapmaktadır.

Güldarpi mahallesinde faaliyet gösteren Desaş Cam Sanayii, ihracata yönelik duş kabini ve banyo ekipmanları üretimi yapmaktadır.

Yazır mahallesinde faaliyet gösteren bir fabrika olan Güçsan Makina Sanayii; 150 personel, toplam 6.500 m² saha, 110 makine ile makina imalatı, otomotiv yan sanayi ürünleri, inşaat ve enerji sektörü için sac ürünlerin imalatı ile madencilik sektörüne parça üretimi yapmaktadır.

Sünlü mahallesi Ahi Evran sanayi sitesinde faaliyet gösteren NetBoya fabrikası su bazlı boya grubu yanında solvent bazlı ve endüstriyel bazlı boyalar, iç cephe boyaları, dış cephe boyaları ve mobilya boyaları üretimi yapmaktadır.

Cumhuriyet mahallesinde bulunan Girişim Entegre Et ve Gıda Sanayi entegre et kombinasyonu olarak kırmızı et sektöründe faaliyet göstermektedir. Günlük 300 büyük baş ve 200 küçük baş hayvan kesim kapasitesine sahiptir.

Esenboğa mahallesindeki fabrikasında faaliyet gösteren Drog-san ilaçları sanayii, tablet, şurup ve sprej türlerinde ihracata yönelik birçok ilaç üretimi yapmaktadır. Üretim tesisi, katı üretim bölümünde 19 milyon kutu, likit üretim bölümünde 18,4 milyon kutu üretim kapasitesine sahiptir.

Cumhuriyet mahallesi Çubuk sanayi sitesinde faaliyet gösteren Aiti Plastik polietilen sulama boruları, tarımsal sulama boruları damlama sulama boruları elektrik boruları ve temiz su boruları üreten bir firmadır.

Cumhuriyet mahallesi Çubuk sanayi sitesinde faaliyet gösteren üretici firmalardan bir diğeri olan Turkuaz şekerleme yurtiçi ve yurtdışına yönelik pancar şekeri bazlı lokum, helva, pişmaniye, jöle, akide şekeri ve susamlı şeker üretmekte ve satışa göre üretim yapmaktadır.

Yazır mahallesindeki fabrikada fiber kompozit parçaların üretimini gerçekleştiren Onur fiber, ülke içine ürün arz etmenin yanında Avusturya, Polonya ve Almanya'ya ihracat da gerçekleştirmektedir. 17.000 metrekare kapalı alana sahip tesiste, yaklaşık 200 personel ile otomotiv, iş makineleri ve raylı sistemler sektörlerinin temsilcileri

MAN, Mercedes, Hidromek ve CRRC gibi başlıca firmalara model, kalıp ve seri üretim hizmeti verilmektedir.

Yenice mahallesinde bulunan Sarıkayalar beton boru fabrikası şehir altyapılarında kullanılan betonarme boru ve elemanları üretimini yapmaktadır. Fabrika toplam 37.000 m² alan üzerinde faaliyetini yürütmektedir.

Yenice mahallesinde bulunan bir diğer üretim tesisi Karteks ambalaj 2000 m² alanda oluklu mukavva ve standart ambalaj ürünleri üretimi yapan bir fabrikadır.

Çubuk'un Yenice ve Muhsin Yazıcıoğlu mahallelerindeki tesislerinde günlük 2000 m³ hazır beton kapasitesine sahip olan Kocalar hazır beton toplamda 40 personeliyle ilçeye ve yakın çevre ilçelere çeşitli tür ve standartlarda hazır beton hizmeti vermektedir.

Yenice mahallesinde bulunan Camsan Cam fabrikası toplam 5.000 m² alanda yüksek üretim kapasitesiyle çeşitli özelliklerde cam ve ayna üretimi yapmaktadır.

3.4.9 Çubuk İlçesinin Coğrafi İşaretli Ürünleri

3.4.9.1 Coğrafi işaretli Çubuk turşusu

İlçenin ekonomisine katkı sağlayan üretim faaliyetlerinden biri de turşuculuktur. İlçenin tanıtımında önemli bir yeri olan Çubuk turşusu adeta ilçenin bir markası haline gelmiştir. Her yıl geleneksel olarak düzenlenen Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali ile turizm açısından da önemli bir faaliyet gerçekleştirilmektedir (Şekil 3.19).

Çubuk Belediyesi'nin 14.02.2006 tarihinde yaptığı başvuru sonucunda Türk Patent Enstitüsü tarafından 26.08.2008 tarih ve 99 tescil numarası ile Çubuk turşusu tescil edilmiştir. Üretim alanı Çubuk ilçesi ve köyleridir. Turşusu yapılan ürünler Çubuk platosunda yetiştirilen salatalık, domates, patlıcan, dolma kelek, fasulye, acur, havuç, sivri biber, biberiye ve lahanadır. Geleneksel özelliği ise defne yaprağı ve dereotu kullanılarak oldukça düşük oranda sirke ile yapılmasıdır. Tescil kurumuna Çubuk turşusunun üretim ve pazarlamasını yapan toplam 21 işletmeci ismi bildirilmiştir (Web

Sayfası URL, 2008). Zirve Turşuculuk, Ulus Turşuculuk, Fatihhan Turşuculuk, Benli Turşuculuk, Tadım Turşuculuk ve İlhan Taşkesti Turşuculuk turşu üreticilerinden bazılarıdır.

Şekil 3.19 Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali

8-11 Eylül 2022 tarihleri arasında düzenlenen 15.Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali’nde 5 tondan fazla turşu ikram edilmiş ve 500 ton turşu satılmıştır (Çubuk Belediyesi, 2022).

3.4.9.2 İlçenin coğrafi işaretli diğer ürünleri

Çubuk ilçesinde üretim anlamında markalaşma ve tanınmaya yönelik adımlar atılmaktadır. İlçenin en eski yöresel ürünlerinden olan ve ilk tescil ettirilen ürünü Çubuk turşusudur. Bunun sonrasında 2017 yılında tescil ettirilen “Çubuk Agat Taşı” mavi, sarı veya kahverengimsi kırmızı renkleriyle diğer agat taşı türlerinden ayrı olarak yapısında çubuk ve çizgiye benzer mineral desenlerinin oluşturduğu benzersiz görünümlere sahiptir (URL-19, 2017). Bir diğer coğrafi işaretli ürün olan Çubuk vişnesi ayırt edici özellik olarak ilçenin coğrafi sınırlarında yetişen ağaçlardan toplanması, geç olgunlaşması ve geç hasat edilmesidir. Temmuz ağustos aylarında başlayıp ekim ayı sonuna kadar hasadı sürebilmektedir (URL-20, 2021). İlçedeki meyve üretiminde yaklaşık 7 bin ton ile ilk sırada gelen vişne Çubuk ticaret borsasında da 12 milyon liranın üzerinde işlem hacmine sahiptir (URL-14, 2023). Coğrafi işaretli ürünlerden bir diğeri ise 2022 yılında tescil ettirilen “Çubuk Homaçası”dır. Çubuk

homaçası bir et yemeği türü olup dana etinin incik ve but bölümlerinden ilikli kemik kullanılarak 7-8 saat pişirildikten sonra servis edilir (URL-21, 2022).

3.4.10 Çubuk İlçesinde Konut Satışları

Ekonomik hareketliliklerden biri olan konut satışları gerek yeni inşa edilen konutların satılması veya var olan konutların el değiştirmesi şeklinde olabilmektedir. Şehirleşme, kent nüfusu ve toplam ilçe alanın içinde yerleşme alanlarının artması gibi durumlara ek olarak bir evde yaşayan insan sayısının azalmasına rağmen hane sayısının artması da konut sayılarına ve satışlarına etki etmektedir. İlçede 2020 yılında hanehalkı sayısı 27.737 iken bu sayı %3,2 artarak 2021’de 28.627’ye ve ardından %3 artarak 2022 yılında 29.475’e yükselmiştir (Tablo 3.24).

Tablo 3.24 Yıllara göre konut satış sayıları (2020-2022) (TÜİK-2022)

Çubuk İlçesinde Yıllara Göre Konut Satış Sayıları			
Aylar/Yıllar	2020	2021	2022
Ocak	140	112	131
Şubat	179	85	119
Mart	142	149	186
Nisan	55	80	129
Mayıs	77	89	209
Haziran	262	159	200
Temmuz	283	132	139
Ağustos	167	180	178
Eylül	139	161	171
Ekim	115	215	153
Kasım	148	225	217
Aralık	119	326	294
Toplam	1.826	1.913	2.126

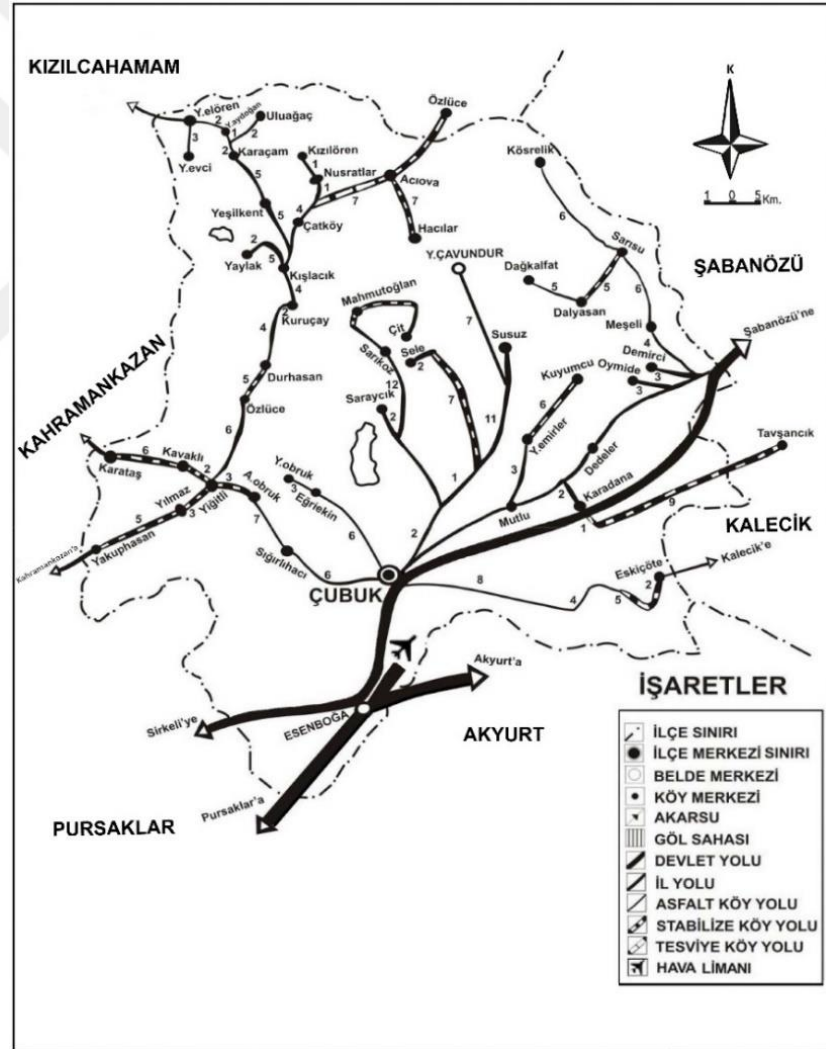
Hanehalkı sayılarındaki artışa benzer şekilde konut satış sayılarında da yıllık bazda artışlar olduğu görülmektedir. 2020 yılında 1.826 olan konut satış sayısı %4,8 artarak 2021 yılında 1.913’e ve 2022 yılında ise %11,1 artarak 2.126’ya ulaşmıştır. 2020 yılında en fazla konut haziran ve temmuz aylarında satılırken 2021 yılında en fazla konut ekim, kasım ve aralık aylarında satılmıştır. 2022 yılında ise en fazla konut kasım ve aralık aylarında satılmıştır. İlçenin toplam nüfusu yıldan yıla artmaktadır. İlçenin hanehalkı sayısı artmaktadır. Fakat bunların aksine hanehalkı büyüklüğü azalmaktadır.

Dolayısıyla konut ihtiyacının da artması beklenen bir durumdur. Konut satış sayılarındaki artış da bu durumu doğrulamaktadır.

3.4.11 Çubuk İlçesinin Ulaşım Özellikleri

İlçe, gelişmiş bir karayolu ulaşımına sahiptir. Esenboğa Havalimanı ilçenin sınırları içerisinde. İlçenin deniz ve demiryolu ulaşımı bulunmamaktadır.

Ankara ile Çubuk arasındaki uzaklık 40 km'dir. Yolun önemli bir kısmı aynı zamanda Uluslararası Esenboğa Havalimanı yolu olduğu için büyük öneme sahiptir (Şekil 3.20).

Şekil 3.20 Çubuk ilçesinde ulaşım (URL-4, 2020)

İlçe merkezinin yerleşim alanı düzlük bir arazi olması ve merkezin Ankara ile bağlantısının da havaalanı yoluna bağlanması sayesinde ulaşımında ciddi bir sıkıntı yaşanmamaktadır. İlçenin kuzeyinde kalan köyleri ise engebeli bir araziye sahiptir ancak ulaşımında yol kapanması veya mağduriyetler yaşanmamaktadır.

Çubuk ilçesinin diğer yerleşim birimlerine uzaklıkları; Çubuk ilçesinin Ankara il merkezine uzaklığı 40 km, Akyurt ilçesine uzaklığı 33 km, Kalecik ilçesine uzaklığı 66 km, Keçiören ilçesine uzaklığı 33 km, Pursaklar ilçesine uzaklığı 27 km, Kahramankazan ilçesine uzaklığı 76 km, Nallıhan ilçesine uzaklığı 197 km, Şereflikoçhisar ilçesine uzaklığı 201 km, Elmadağ ilçesine uzaklığı 67 km, Çankırı/Şabanözü ilçesine uzaklığı 43 km, Çankırı il merkezine uzaklığı 85 km, Kırıkkale il merkezine uzaklığı 99 km ve İstanbul il merkezine uzaklığı 482 km'dir.

İlçenin 84 mahallesinden 7 tanesi merkez mahalledir. Bunlar Atatürk, Barbaros, Cumhuriyet, Fatih, Muhsin Yazıcıoğlu, Yavuzselim ve Yıldırım Beyazıt mahalleleridir. Diğer 77 mahalle ise Tablo 3.25'te uzaklık sırasına göre verilmiştir. İlçe merkezine en uzak mahalle 39 km uzaklıktaki Yıldırımevci mahallesidir. Uluğağaç ve Yıldırımölören mahalleleri 37 km uzaklıkta, Köşrelilik ve Yıldırımaydoğan mahalleleri 35km uzaklıktadır. İlçeye en uzak mahalleler ilçenin kuzeyinde dağlık kesimde kalan mahallelerdir. Mahalleler ile ilçe arasındaki yollar asfalt olup kış mevsimindeki kısa süreli aksamalar haricinde önemli bir sorun yaşanmamaktadır. En uzak mahalleler arasında bulunan Yıldırımaydoğan 2022 yılında nüfusu oransal olarak en fazla azalan ikinci mahalledir. Ancak ilçe merkezine uzaklığın nüfusun azalması arasında doğrudan bir ilişki bulunduğu söylenemez (Tablo 3.12), (Tablo 3.25).

Tablo 3.25 İlçenin mahallelerinin ilçe merkezine olan uzaklıkları (Çubuk Kaymakamlığı, 2021).

Çubuk'un Mahallelerinin İlçe Merkezine Olan Uzaklıkları (km)							
Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km
Yıldırımevci	39	Kışlacık	24	Kutuören	16	Akkuzulu	9
Uluğağaç	37	Karataş	23	Saraycık	16	Aşağıobruk	9
Yıldırımölören	37	Hacılar	22	Yazlıca	16	Mutlu	9
Köşrelilik	35	Eskiçöte	21	Camili	15	Taşpınar	9
Yıldırımaydoğan	35	İkipınar	21	Mahmutoğlu	15	Güldarpi	8
Ağılcık	34	Kuyumcu	21	Sele	15	Karaman	8

Tablo 3.25'in devamı

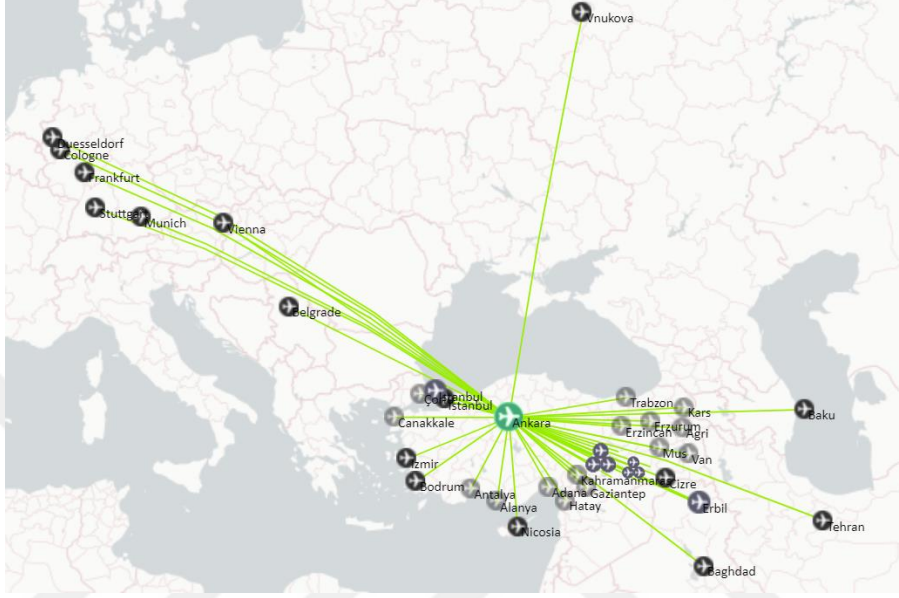
Çubuk'un Mahallelerinin İlçe Merkezine Olan Uzaklıkları (km)							
Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km	Mahalle Adı	Km
Karaçam	33	Dağkalafat	20	Susuz	15	Tahtayazı	8
Kızılören	31	Kuruçay	20	Esenboğa Merkez	14	Yukarıobruk	8
Sarısu	31	Küçükali	20	Karadana	14	Eğriekin	6
Nusratlar	30	Okçular	20	Yenice	14	Karaağaç	6
Avcıova	29	Kızılca	19	Yiğitli	14	Kızılöz	6
Meşeli	28	Özlüce	19	Akbayır	13	Ömercik	6
Demirci	27	Dumlupınar	18	Gümüşyayla	13	Sığırlıhacı	6
Yeşilkent	27	Durhasan	18	Kapaklı	13	Sünlü	6
Dalyasan	26	İmamhüseyin	18	Dedeler	12	Aşağıçavundur	3
Yakuphasan	26	Yukarı Çavundur	18	Sarıkoz	12	Gökçedere	3
Aşağıemirler	25	Kavaklı	17	Yukarıemirler	12	Kargın	3
Çatokcular	25	Melikşah	17	Ovacık	11		
Oyumiğde	25	Yılmazköy	17	Tuğla	11		
Yaylak	25	Çitköy	16	Yazır	10		

Çubuk ile Ankara il merkezi arasında toplu taşıma hizmeti ile ulaşım sağlanabilmektedir. 487 hat numarasıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi'ne ait otobüsler ve özel halk otobüsleri Çubuk-Ulus-Sıhhiye arasında sabah 06.15'ten gece 23.30 a kadar ortalama her yarım saatte bir sefer yaparak hizmet vermektedir (Çubuk Belediyesi, 2021b).

3.4.11.1 Ankara Esenboğa Havalimanı

Ankara'nın ülkeye ve dünyaya açılan kapısı konumunda olan Esenboğa havalimanı 1955 yılında hizmete girmiş olup zamanla artan ihtiyaca cevap veremediği için 2006 yılında yenilenmiştir. Terminal alanı 182.000 m² alana sahiptir. VIP ve CIP salonlarıyla yolculara özel hizmet sunabilmektedir. Kargo terminali, sağlık hizmetleri, banka hizmetleri, yabancı konuklar köşkü, 4.317 araçlık otoparkı bulunmaktadır. 3400m uzunluk 45 metre genişlik ve 3.750 metre uzunluk 60 metre genişlikte iki asfalt piste sahiptir. İç ve dış hat terminali 10.000.000 yolcu/yıl kapasitelidir (URL-15, 2023). 2022 yılında 67.000'in üzerinde uçuş trafiği gerçekleşmiş, 8 milyon 700 bin yolcu ağırlanmıştır. Artan uçuş ve yolcu kapasitesini karşılamak üzere yeni bir pistin yapımı gündemdedir.

İç hatlarda aralarında İstanbul, Antalya, İzmir, Trabzon ve Tekirdağ’ın da bulunduğu 35 farklı ilimize uçuş gerçekleştirilirken; dış hatlarda başta Almanya, Fransa, Rusya, Azerbaycan ve Suudi Arabistan olmak üzere 17 farklı ülkedeki 27 farklı şehre uçuş gerçekleştirilmektedir (URL-16, 2023), (Şekil 3.21).

Şekil 3.21 Esenboğa Havalimanından yapılan uçuşlar (URL-16, 2023)

3.4.12 Çubuk İlçesinde Sağlık

Sağlık alanında ülkede önemli bir konumda bulunan Ankara’da sağlık hizmetleri Çubuk ilesinde de ihtiyacı karşılayacak düzeydedir. İlçede “Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi” adıyla 1 devlet hastanesi, 1 dış hastanesi semt polikliniği, 1 özel tıp merkezi ve 1 diyaliz merkezi hizmet vermektedir. Bunun yanında özel muayenehaneler de hizmet vermektedir. İlçede hizmet veren eczane sayısı 25’tir.

3.4.12.1 Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi

İlçedeki en büyük kamu sağlık kuruluşu olan Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi 100 yatak kapasiteli olup dört masalı bir ameliyathaneye sahiptir. İç hastalıkları, genel cerrahi, kulak burun boğaz, çocuk sağlığı ve hastalıkları, nöroloji, ortopedi, üroloji, göğüs hastalıkları, göz hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, beyin ve sinir cerrahisi gibi temel poliklinikler başta olmak üzere toplam 25 poliklinik hizmet vermektedir. Bunun yanında bilgisayarlı tomografi, mamografi, ultrason, direk grafi

(röntgen), kemik dansimetre, biyokimya ve mikrobiyoloji laboratuvarları bulunmaktadır (Tablo 3.26).

Tablo 3.26 Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi (URL-8, 2022)

Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi	
Yatak kapasitesi: 100	
Hizmet Veren Poliklinikler	
Akupunktur	Kardiyoloji
Beyin ve Sinir Cerrahisi	Kulak Burun Boğaz
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	Nöroloji
Dermatoloji (Cildiye)	Ortopedi ve Travmatoloji
Enfeksiyon Hastalıkları (İntaniye)	Psikiyatri
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	Üroloji
Genel Cerrahi	Diyaliz
Göğüs Hastalıkları	Sigara Bırakma Polikliniği
Göz Hastalıkları	Engelli Polikliniği
İç Hastalıkları (Dahiliye)	Diyet Polikliniği
Kadın Hastalıkları ve Doğum	Hacamat Polikliniği
Evde Bakım Sağlık Hizmetleri	Palyatif Bakım Ünitesi
2. Basamak Yoğun Bakım,	
Laboratuvarlar	
Bilgisayarlı Tomografi	Mamografi
Ultrason	Direk grafi (röntgen)
Kemik Dansimetre	Biyokimya ve Mikrobiyoloji

Ankara Çubuk Halil Şıvgın Devlet hastanesinde hastane yönetimin de 1 başhekim, 1 başhekim yardımcısı, 1 sağlık bakım hizmetleri müdürü, 1 idari mali işler müdürü ve 2 idari mali işler müdür yardımcısı bulunmaktadır. Ayrıca 38 uzman hekim, 6 acil hekimi, 2 eczacı, 201 sağlık personeli (hemşire, ebe, sağlık memuru vb.), 125 idari personel (tekniker, şoför, idari vb.) bulunmaktadır. Bunun yanında 18 güvenlik personeli, 47 temizlik personeli, 35 veri girişi ve bilgi işlem personeli ile hastalara hizmet verilmektedir (Çubuk Kaymakamlığı, 2020).

4. ÇUBUK İLÇESİNİN EĞİTİM DURUMU

4.1 Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Eğitim, toplumun herhangi bir ferdinin yaşamında yine kendi isteğiyle, bir amaca yönelik olarak davranış değişiklikleri oluşturma süreci olarak ifade edilebilir (Gültekin, 2018). Bu süreç formal ortamlarda ve bir kılavuzla yapılabileceği gibi informal olarak yaşantılar ile de gerçekleşebilir. Ancak çalışmamız çerçevesinde eğitimin daha çok kontrollü ortamlarda okullarda belli bir program ve plan çerçevesinde ilerleyen hali çevresel olarak ele alınmaya çalışılacaktır.

Türk eğitiminin gelişimi incelenmek istendiğinde, Osmanlı devletinde eğitimin ilk aşamasının günümüzdeki ilköğretim düzeyine tekabül eden mektepler olduğu, sonraki aşamasının ise yüksek okul ve fakülte düzeyine karşılık gelen medreseler olduğu söylenebilir (Coşkun, 2010). İlk eğitimin okullar olan mahalle mekteplerine “sıbyan mektebi” de denilmektedir. Günümüzde anaokulu veya birinci sınıf yaşında olan çocuklar da bu okullara başladığı için böyle isim verilmiştir (Çınar ve Gümüşçü, 2002, s. 424). Bunların yanında “Şehzadegâh Mektebi”, “Bab-ı Âli Mektebi” ve askeri okullar gibi özel uzmanlık eğitimi veren okullar da bulunmaktaydı (Gültekin, 2019). Ancak tanzimat döneminde mekteplerin sıbyan, rüştiye ve idadi olarak bölümlendiği görülmektedir. Yine bu dönemlerden sonra eğitim veren kurumlardaki çeşitlilikte, eğitim alan öğrenci sayılarında, okul tür ve sayılarında hem ilköğretim düzeyinde hem de yükseköğretim düzeyinde artış gözlenmiştir.

Çubuk ilçesinde geçmişteki eğitim kurumları incelenmek istendiğinde eldeki en eski yazılı kaynak “Ankara Vilayeti Salnameleri”dir. Salnamelerle ilgili olarak yapılan inceleme ve çalışmalarda farklı veriler ortaya konulduğu görülmektedir. Bazı kaynaklara göre 1882 yılına ait Ankara Vilayeti Salnamesi’nde 30 adet mektep olduğu bu yılların dışındaki salnamelerde mekteplerle ilgili herhangi bir veriye rastlanmadığı belirtilmektedir (Koçak, 2013). Öte yandan salnamelerle ilgili bir başka araştırmada genel olarak mekteplerle ilgili verilen sayıların yıldan yıla inişli çıkışlı önemli sayıda farklılıklar içermesi nedeniyle verilenlerin tahmini rakamlar olduğu görüşüne yer verilmektedir. 1883 yılı salnamesinde camilerle sıbyan mekteplerinin iç içe

olduğundan, 60 caminin ve mektebin varlığından bahsedilmektedir. Yine devam eden yıllara ait salnamelerde 1889-1890 yılları ile 1893-1894 yıllarında 7 mektep, 1900-1901 yılları ile 1902-1903 yıllarında ise 45 mektebin olduğu belirtilerek rakamlarda aşırı sayısal farklılıkların olması nedeniyle tahmini veriler olabileceği düşünülmektedir (Çınar ve Gümüşçü, 2002, s. 242-243).

Mekteplerin devamı niteliğinde kurumlar olan ve Osmanlı devletinin son dönemlerinde ortaya çıkan iptidai mektepler, rüştiyeler ve idadilerin varlığı konusunda bir veriye ulaşılammıştır. Çubuk'taki medreselerin ise sayıca oldukça az olduğu görülmektedir. Tüm Ankara sancağı düşünüldüğünde ise bu sayının normal olduğu ifade edilebilir. Çubuk'un tarımsal olarak verimli alanlara sahip olması bölgenin farklı birçok makam tarafından vakıf arazisi olarak belirlenmesinde etkili olmuştur.

Yapılan bazı araştırmalarda Çubukta varlığı bilinen birden fazla medrese ismi geçmektedir. Ancak ismi geçen medreselerden Melike Hatun Medresesi, Burûciye Medresesi ve Yeşil Ahi Medresesi'nin kendisi bizzat Çubuk'ta olmayıp vakıflarının bu bölgede bulunduğu anlaşılmaktadır (Çınar ve Gümüşçü, 2002, s. 243-246).

Çubuk'taki medreselerden olan Kuruçay medresesi ilçeye yaklaşık 20 km uzaklıkta olan Kuruçay mahallesinde kurulmuştur. Ancak günümüzde tarihi bir varlığı kalmamış olup eskiden bulunduğu yere cami yapılmıştır. Medreseye ait olduğu belirtilen vakfiye benzeri bazı yazılı taşlar bulunmaktadır. Medrese Osmanlı devleti döneminde 1889-1890 yıllarında kurulmuştur. Vakfiyesinde yer alan bilgilere göre Hacı Ahmet Efendi tarafından kurulduğu ve vakıf arazisinin ise 12 yıl sonra tahsis edildiği anlaşılmaktadır. Bir dönem bu medresenin 40 dersliğe ve 300 talebe adedine ulaşacak kadar büyüdüğü anlatılmaktadır (Çınar ve Gümüşçü, 2002, s. 247).

Çubuk'ta 1902 yılında halk tarafından rüştiye (ortaokul) yapılmıştır. Bu binanın özel idareye devredilmesiyle 1929 yılına kadar ilkokul olarak kullanılmıştır. Cumhuriyet döneminde ilk yaptırılan okul Yıldırım Beyazıt ilkokuludur. Okul ismini 1402 yılında yapılan Ankara savaşından almıştır. 1928 yılında Çubuk ilçesinin ilk ve tek okulu olarak eğitim öğretime başlamış olup, 1967 yılına kadar ilçede tek okul olarak hizmet vermiştir.

Ortaöğretim kademesinde şu anda Çubuk lisesi olarak hizmet veren okul 1952’de ortaokul olarak hizmet vermeye başlamış daha sonra 1960’ta şu anki binaya taşınmıştır. 1977’den itibaren lise olarak eğitim öğretime devam etmiş; 2013-2014 eğitim öğretim yılından itibaren okulun ismi de Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi olarak değiştirilmiştir.

Günümüzde eğitimin ilçedeki ana koordinatörü ve yürütücüsü konumunda olan Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ilköğretim müdürlüğü olarak faaliyet gösterirken 1985’te önce İlçe Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü daha sonra da 1987’de İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü olarak faaliyet göstermeye başlamıştır

Ülkemizde 2012-2013 eğitim öğretim yılı başlangıcıyla birlikte zorunlu eğitim süresinin 4 yıldan 12 yıla çıkarılması yani liselerin de zorunlu eğitim kapsamına alınması ayrıca eğitim kademelerinin 4+4+4 şeklinde 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl da lise olacak şekilde belirlenmesi sonucu eğitim öğretimde uygulamada birçok değişiklik yaşanmıştır. Değişiklikler sonucunda resmi okul ve kurum sayıları ilkokul ve ortaokul şeklinde ayrılarak artış göstermiştir (MEB, 2023).

4.2 Çubuk İlçesinde Eğitimin Genel Durumu

Araştırma sahamız olan Çubuk ilçesinde 5 Anaokulu, 21 İlkokul, 21 Ortaokul ve 20 lise olmak üzere toplam 67 okul vardır. Buna ek olarak farklı okullar bünyesinde 18 adet anasınıfı bulunmaktadır. Ayrıca Bilim ve Sanat Merkezi ve Halk Eğitim Merkezi bulunmaktadır. İlçede 2021 yılı itibariyle okuma yazma bilenlerin oranı %97,19 iken okuma yazma bilmeyenlerin oranı ise %2,81’dir. Tablo 4.1’deki veriler incelendiğinde tüm eğitim kademelerindeki toplam öğrenci sayısı 19.638 iken ilçedeki toplam öğretmen sayısı ise 1.488 olduğu görülmektedir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı ilkokuldan liseye doğru azalma göstermektedir.

Tablo 4.1 Çubuk ilçesi genel eğitim verileri (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Okul Türü	Adet	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
Anaokulu	5	446	383	67	14
Anasınıfı	18	441	473	50	18
İlkokul	21	2.951	2.709	329	13
Ortaokul	21	2.823	2.663	418	10
Lise	20	3.465	3.284	624	9
Toplam	85	19.638		1.488	13

İlçe genelinde 18 öğrenci ile bir öğretmene düşen öğrenci sayısının en fazla anasınıflarında olduğu görülmektedir. Bir öğretmene ilkokulda 13, ortaokulda 10, lisede ise 9 öğrenci düşmektedir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısının düşük olmasının öğrenciye ayrılacak zamanı artırmaya yardımcı olması beklendiği için bu sayıyı aşağılara doğru çekmek eğitimdeki hedeflerden biri konumundadır. İl genelinde bir öğretmene düşen öğrenci sayıları Çubuk ilçesine göre daha fazladır. Anasınıfı hariç, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı il genelinde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının altındadır.

İlkokul, ortaokul ve liselerde erkek öğrenci sayılarının kız öğrencilerden fazla olduğu görülmekle birlikte sayılardaki farkın anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir. Ayrıca il geneli veriler incelendiğinde de genelinde de erkek çocukların sayısının kız çocukların sayısından fazla olduğu görülmektedir.

4.2.1 İlçenin İkili Eğitim ve Tekli Eğitim Durumları

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumlarında ayrı gruplarla sabah ve öğleden sonra yapılan eğitim “ikili eğitim” olarak tanımlanmaktadır. Tekli eğitim ise ilköğretim kademesindeki kurumlarda sabah ve öğleden sonrayı kapsayacak şekil ve sürede gerçekleştirilen eğitim olarak tanımlanmaktadır.

Çubuk ilçesinde genel olarak tekli eğitim verilmektedir. Celal Tarıman Anaokulu ve Nezahat Onbaşı Anaokulu ikili eğitim vermektedir. İlçe genelinde bu okullar haricindeki resmi ve özel tüm kurumlar tam gün (tekli) eğitim vermektedir.

4.3 Okul Öncesi Eğitim Kademesi

Bireyin sosyal, bilişsel vb. birçok yönden becerilerinin geliştiği bir sonraki eğitim kademesine ve yaşama hazırlandığı okul öncesi eğitim, ayırıcı ve belirleyici öneme sahip bir aşamadır. Okullarda programlı şekilde verilen eğitimin ilk aşaması olarak kabul edilen okul öncesi eğitimin başlangıç yaşı 3 yaş olarak kabul edilir (Polat, 2019).

Okul öncesi eğitimin bireylere sağladığı birçok avantaj bulunmaktadır. Akranlarıyla bir araya gelip sosyalleşmesi, eğitim ortamlarında yaşlılarıyla bir arada bulunarak birbirlerini kabullenmeyi, kendi haklarını korumayı ve diğerlerinin haklarına saygı göstermeyi öğrenirken diğer yandan eğitimin sağladığı zengin çevresel uyarıcılar bireyin zihinsel gelişimini akıl yürütme yetilerini geliştirir. Yaşadığı toplumun değerlerini öğrenmesine, kendini ifade anlatabilmesine yarar sağlarken eğer varsa bireyde yetersizlik ve problemlerin daha erken yaşta tespit edilmesine yardımcı olur. Bireyler okul öncesi eğitimleri sırasında özgür ve güvenli bir ortamda akranlarıyla bir arada olma imkânı kazanmış olur (Göde ve Susar, 1997).

Yapılan araştırmalarda okul öncesi eğitim alan bireylerin sosyal bireysel ve akademik vb. birçok bakımdan bu eğitimi almamış olan akranlarına göre daha önde oldukları vurgulanmaktadır (Yörük, 2010).

Avrupa birliği ülkelerinde 2017 verilerine göre zorunlu okul öncesi eğitim oranı İrlanda, Fransa ve İngiltere’de %100, Belçika ve Danimarka’da ise %98 civarındadır. Avrupa Birliği ortalaması ise %95’tir (URL-2, 2019). 2021 yılı Türkiye geneli net okullaşma oranı (3-5 yaş) %44 iken aynı yılın Ankara ili geneli oranı ise %45’tir.

Okul öncesi eğitim 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nun 6. maddesinin (b) bendinde ‘isteğe bağlı ilköğretim kurumları’ arasında anılmaktadır. Aynı kanunun 13. maddesinde, okul öncesi eğitim kurumlarında mecburi öğrenim çağına gelmemiş çocukların eğitileceği belirtilmiştir (Resmî Gazete, 1973). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde; “Anaokulu”, ilgili eğitim öğretim yılının eylül ayı sonu itibarıyla yaşları 36-68 ay arasında olan çocukların eğitimi amacıyla açılan okul olarak tanımlanırken “Ana sınıfı” ilgili eğitim öğretim yılının eylül ayı sonu itibarıyla yaşları 57-68 ay arasında olan çocukların eğitimi amacıyla örgün eğitim ve

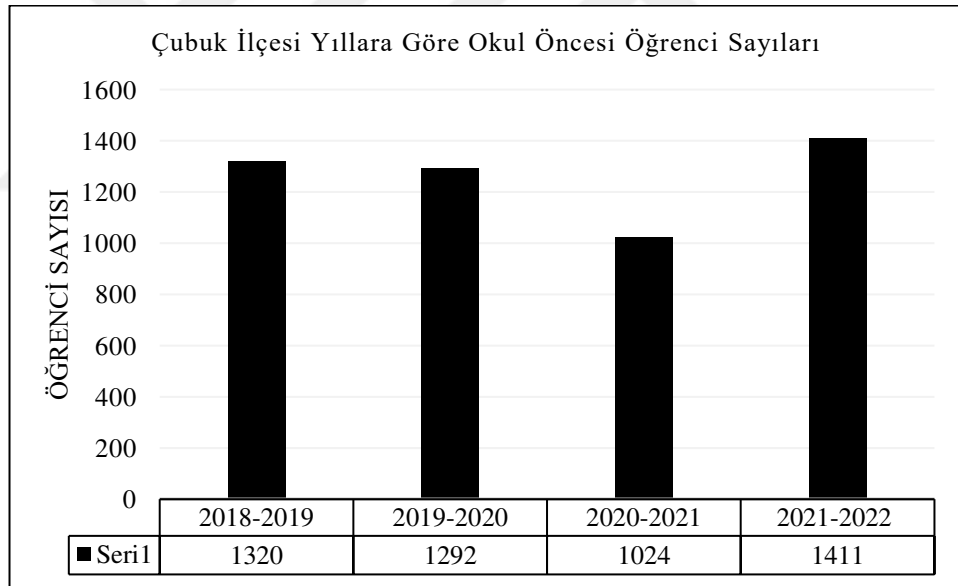
hayat boyu öğrenme kurumları bünyesinde açılan sınıf olarak tanımlanmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız olarak ayrı binalarda veya bölümlerde anaokulları olarak açılabilceğı, bunun yanında diğcr eğitim kurumları bünyesinde ana sınıfı olarak da açılabilceğı hükme bağlanmıştır. Diğcr yandan öğrenci sayısı yetersizliğı nedeniyle veya nüfusun yoğun olmasına rağmen eğitim verilecek fiziki ortamın yetersizliğı nedeniyle bu yerlerdeki çocukların okul öncesi eğitim almalarını sağlamak amacıyla gezici sınıf, gezici öğretmen vb. esnek eğitim modelleri uygulanabilceğı belirtilmiştir (MEB, 2023b). Uygulama sınıfı ortaöğretim kademesindeki eğitim kurumlarında bulunan çocuk gelişimi ve eğitimi alanında veya dalında, ilgili yılın eylül ayı sonu itibarıyla 36-68 ay arasındaki bireylerin eğitim verilen uygulama birimi olarak tanımlanmaktadır. Okul öncesi eğitimde yaş aralığının en düşük 36 ay, en yüksek 68 ay olduğı görölmektedir. Okul öncesi eğitimde, Anaokulu olarak bağımsız binalarda veya diğcr eğitim kurumlarının bünyesinde Anasınıfı olarak eğitim verilebilmektedir. Ayrıca esnek eğitim modeliyle gezici sınıf, öğretmen veya yaz okulu gibi yöntemlerle okul öncesi eğitime erişemeyen bireylerin sayının azaltılması hedeflenmektedir.

Hayati tecrübelerin bireyin yaşamında öne alınması onun eğitim, öğrenme ve kendisiyle ilgili algısını güçlendirip desteklemektedir. Türkiye’de okul öncesi eğitim ile çocukların çeşitli yönlerden gelişimini ve istendik davranışları edinmesine yardımcı olma, bir üst eğitime hazırlama, dezavantajlı koşullardan gelen bireylere ortak gelişim alanı sunma ve dilimizi güzel ve doğru kullanmalarını sağlama amaçlanmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitimde bazı ilkeler ortaya koymuştur. Bunlar arasında; bireyler arasındaki farklılıklara ve onların ihtiyaçlarına uygunluk, çocuğun farklı gelişim özelliklerini desteklemesi, özbakım deneyimiyle donatma, etkinliklerde okulun ve çevrenin imkanlarına göre çözümler üretme, yaparak yaşayarak öğrenme ve bilinenden bilinmeyene ilkesiyle hareket etme, eğitim süreçlerinde dilimize gereken özenin gösterilmesi, bireylerin hoşgörü, dayanışma ve paylaşma duygularını besleyecek ortamlar sağlama, bireylerin gelişim özelliklerinin de gerektirdiğı şekilde oyun temelli öğrenmeler yapılması, programların bireyin ailesi ve içinde yaşadığı toplumdan kopuk olmaması ve ailenin de eğitim sürecine dahil edilmesi, baskı ve

kısıtlamalara gidilmeden hayal güçlerinin ve düşünme becerilerindeki gelişimlerinin desteklenmesi gibi ilkeler yer almaktadır (MEB, 2013).

Çubuk ilçesinde yıllara göre okul öncesi öğrenci sayıları Şekil 4.1 de görüldüğü üzere 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 1.320, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında 1.292, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında 1.024, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ise 1.411'dir. Son dört yıllık dönem içinde bir önceki döneme göre en belirgin düşüşün olduğu yıl 2020-2021 dönemidir. Bu dönemde dünyada ve ülkemizde etkisini gösteren küresel Covid 19 pandemisi nedeniyle eğitimin diğer tüm kademelerinde olduğu gibi okul öncesi eğitimde de olumsuz etki göstermiş ve öğrenci sayısında düşüş yaşanmıştır. Ancak hemen sonraki dönem olan 2021-2022 döneminde belirgin bir sıçrama ile ilçenin okul öncesi geçmişindeki en yüksek öğrenci sayısına ulaşarak 1.411 olmuştur (Şekil 4.1).

Şekil 4.1 Yıllara göre okul öncesi öğrenci sayıları (2019-2022)

4.3.1 İlçedeki Resmi ve Özel Anaokulları

Çubuk ilçesinde toplam beş adet anaokulu bulunmaktadır. Nezahat Onbaşı Anaokulu ve Celal Tarıman Anaokulu devlet anaokulları olup bağımsız anaokulları içinde öğrenci sayısı en fazla olan iki okuldur. Bu iki devlet anaokulundan başka bağımsız devlet anaokulu bulunmamaktadır. Özel Gülveren Anaokulu, Özel Op. Dr. Özlem

Dikmetaş Anaokulu ve Özel Günışığı Anaokulu ilçedeki bağımsız özel anaokulları olarak hizmet vermektedir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2 Çubuk ilçesindeki anaokulları (Çubuk İlçe MEM verileri)

Çubuk İlçesindeki Anaokulları			
1	Nezahat Onbaşı Anaokulu	4	Özel Günışığı Anaokulu
2	Celal Tarıman Anaokulu	5	Özel Op. Dr. Özlem Dikmetaş Anaokulu
3	Özel Gülveren Anaokulu		

Okul öncesi bağımsız anaokullarındaki toplam öğrenci sayısı 445 iken diğer kurum bünyelerindeki anasınıflarında eğitim alan öğrencilerin toplam sayısı 966'dır. İlçe genelindeki okul öncesi öğrencilerinin %46'sı bağımsız anaokullarında, %54'ü ise diğer okulların bünyesindeki anasınıflarında eğitim almaktadır.

4.3.2 Bünyesinde Anasınıfı Bulunan Okullar

Bağımsız anaokullarının haricinde okul öncesi eğitim, diğer eğitim kurumlarının bünyesinde de anasınıfı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bünyesinde anasınıfı bulunan eğitim kurumu sayısı 18'dir. Bunlardan 11 tanesi devlet ilkokulu, 2 tanesi özel ilkokul, 4 tanesi devlet ortaokulu, 1 tanesi ise Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. Şehit Hayati Bilgin MTAL'de ilçedeki tek okul öncesi uygulama sınıfı bulunmaktadır (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Bünyesinde anasınıfı bulunan okullar (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Bünyesinde Anasınıfı Bulunan Okullar		
Barbaros İlkokulu	Ş. Emre Tunca İlkokulu	Atatürk Ortaokulu
Cumhuriyet İlkokulu	Akkuzulu İlkokulu	Bekir Yılmaz Ortaokulu
Sabiha Şaşmaz İlkokulu	Yavuz Selim İlkokulu	Hayri Aslan Ortaokulu
Ş. Selahattin Şişman İlkokulu	Süleyman Şah İlkokulu	Şehit Hayati Bilgin MTAL
Münevver Osmankaya İlkokulu	Yıldırım Beyazıt İlkokulu	Özel Aksoy İlkokulu
Türk Telekom İlkokulu	Dumlupınar İlkokulu	Özel Sebat İlkokulu

Bunların dışında okul öncesi eğitim kurumu kategorisine girmemesine rağmen benzer yaş grubu çocuklara hizmet veren “kreş ve gündüz bakım evi” ile müftülüğe bağlı Kur'an kurslarının okul öncesi sınıflarının da bulunduğu Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü verilerinden anlaşılmaktadır. Bunlardan ilçenin farklı yerlerinde hizmet

veren müftülüğe bağlı Kur'an kursu okul öncesi toplam 21 şubeden oluşmakta, 21 öğretmen ile toplam 320 öğrenciye eğitim verilmektedir. Özel Çiğ Tanem Kreş ve Gündüz Bakımevi ise 3 şube ve 5 öğretmen ile toplam 32 öğrenciye eğitim vermektedir. Özel Başak Pınar Kreş ve Gündüz Bakımevi de 3 şube ve 1 öğretmen ile toplam 36 öğrenciye eğitim vermektedir.

4.3.3 Okulöncesi İçin Okul Bazlı Veriler

İlçede bağımsız anaokulları içinde Celal Tarıman Anaokulu, Nezahat Onbaşı Anaokulu ve Özel Gülveren Anaokulu en fazla öğretmen, öğrenci ve şube sayısına sahip okullardır. Diğer yandan bünyesinde anasınıfı bulunan okullar içinde Şehit Emre Tunca İlkokulu Anasınıfı, Yavuz Selim İlkokulu Anasınıfı ve Özel Aksoy İlkokulu Anasınıfı en fazla öğrenci, öğretmen ve şubeye sahip anasınıflarıdır (Tablo 4.4), (Şekil 4.2).

Tablo 4.4 Okulöncesi eğitim kademesi için okul bazlı veriler (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Okulöncesi Eğitim Kademesi İçin Okul Bazlı Veriler (2022)					
Okul	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Celal Tarıman Anaokulu	208	11	10	19	21
Nezahat Onbaşı Anaokulu	140	11	8	13	18
Özel Aksoy İlkokulu Anasınıfı	140	4	8	35	18
Yavuz Selim İlkokulu Anasınıfı	139	6	6	23	23
Ş. Emre Tunca İlkokulu Anasınıfı	135	8	8	17	17
Hayri Aslan Ortaokulu Anasınıfı	74	4	4	19	19
Özel Gülveren Anaokulu	50	12	4	4	13
Cumhuriyet İlkokulu Anasınıfı	48	3	3	16	16
Yıldırım Beyazıt İlkokulu Anasınıfı	48	2	2	24	24
Atatürk Ortaokulu Anasınıfı	48	4	4	12	12
Bekir Yılmaz Ortaokulu Anasınıfı	43	5	3	9	14
Barbaros İlkokulu Anasınıfı	40	2	2	20	20
Türk Telekom İlkokulu Anasınıfı	35	2	3	18	12
Özel Op. Dr. Özlem Dikmetaş Anaokulu	31	5	3	6	10
Sabiha Şaşmaz İlkokulu Anasınıfı	27	2	2	14	14
Süleyman Şah İlkokulu Anasınıfı	24	2	2	12	12
Özel Sebat İlkokulu Anasınıfı	23	1	1	23	23
Şehit Hayati Bilgin MTAL Anasınıfı	21	1	1	21	21
Dumlupınar İlkokulu Anasınıfı	20	1	1	20	20
Akkuzulu İlkokulu Anasınıfı	19	1	1	19	19
Ş. Selahattin Şişman İlkokulu Anasınıfı	15	1	1	15	15
Münevver Osmankaya İlkokulu Anasınıfı	15	1	1	15	15
Özel Günışığı Anaokulu	12	1	1	12	12

Şekil 4.2 Nezahat Onbaşı Anaokulu

Kırsal mahallelerde okul öncesi eğitimde bağımsız anaokulu bulunamamakta, ilkokul bünyesinde açılan anasınıflarında eğitim verilmektedir. Esenboğa mahallesinde Sabiha Şaşmaz İlkokulu anasınıfı, Yenice mahallesinde Münevver Osmankaya İlkokulu anasınıfı, Dumlupınar mahallesinde Dumlupınar İlkokulu anasınıfı ve Akkuzulu mahallesinde Akkuzulu İlkokulu anasınıfı bulunmaktadır. Bu anasınıflarından Sabiha Şaşmaz İlkokulu anasınıfı iki şube olup diğerleri birer şubeden oluşmaktadır.

Devlete ait anaokullarında öğretmen sayısı 22, özel anaokullarında öğretmen sayısı 12'dir. Devlet okullarında anasınıfı öğretmen sayısı 45, özel anasınıflarında öğretmen sayısı 5'tir. İlçedeki ve il genelindeki okul öncesi öğretmenlerinden %2'si erkek, %98'i kadın iken Türkiye genelindeki okul öncesi öğretmenlerinden %6'sı erkek %94'ü kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. İlçedeki anaokullarında 1'i özel anaokulunda, 4'ü devlet anaokulunda olmak üzere toplam 5 yönetici görev yapmaktadır. Yöneticilerden 3'ünün branşı okul öncesi öğretmeni iken 2'sinin branşı rehberliktir. Anaokullarındaki toplam şube sayısı 26, anasınıflarındaki toplam şube sayısı 54'tür. İlçe genelinde, 5 anaokulu ve 18 anasınıfı olmak üzere toplam 23 okul öncesi birim, 80 şube, 84 öğretmen ve 1.411 öğrenci şeklinde olduğu görülmektedir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5 Okulöncesi eğitim kademesi için ilçe geneli ortalamalar (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Okulöncesi Eğitim Kademesi İçin İlçe Geneli Ortalamalar (2022)						
Tür	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Devlet Anaokulu	2	342	22	18	16	19
Özel Anaokulu	3	103	12	8	9	13
Anaokulu Toplam	5	445	34	26	13	17
Devlet Anasınıfı	16	805	45	44	18	18
Özel Anasınıfı	2	161	5	10	32	16
Anasınıfı Toplam	18	966	50	54	19	18
Genel Toplam	23	1.411	84	80	17	18

Çubuk ilçesinde okul öncesi okullaşma oranı 2019-2020 eğitim yılında %38'dir. Aynı dönemde Ankara'da bu oran %44, Türkiye geneli okullaşma oranı ise %42'dir. Çubuk ilçesinin okul öncesi okullaşma oranları açısından Ankara ve Türkiye ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Bu durumun nedenleri arasında ilçede okul öncesi eğitim kurumu sayısının yetersiz olması, mevcut olanların ise ihtiyacı karşılayamamasının olduğu düşünülmektedir. Ancak gelecek eğitim öğretim yılında (2022-2023) açılması planlanan bağımsız okul öncesi eğitim kurumu ve anasınıfları olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

4.3.4 Okul Öncesi Eğitimde Okul İçi Faaliyetler

Okul öncesi eğitimde okul içi faaliyetler öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmelerine yardımcı olmasının yanında güncel olaylarla ve belirli günlerle ilgili farkındalıklarını artırmalarını da sağlamaktadır. İlçede faaliyet gösteren başlıca bağımsız okul öncesi kurumları olan Nezahat Onbaşı Anaokulu, Celal Tarıman Anaokulu, Özel Günışığı Anaokulu, Özel Gülveren Anaokulu ve Özel Op. Dr. Özlem Dikmetaş Anaokulu genel olarak birbiriyle benzeşik şekilde belirli günler ve haftalar etkinlikleri, tiyatro gösterileri, kermesler, drama etkinlikleri, spor etkinlikleri ve fidan dikme gibi okul içi faaliyetlerde bulunmaktadır.

4.3.5 Okul Öncesi Eğitimde Okul Dışı Faaliyetler

Okul öncesi eğitimde okul dışı faaliyetler saha araştırmasında 5 farklı bağımsız okul öncesi kurumundan toplanan verilere göre değerlendirilecektir. Veri toplanan okullar; Nezahat Onbaşı Anaokulu, Celal Tarıman Anaokulu, Özel Günışığı Anaokulu, Özel Gülveren Anaokulu ve Özel Op. Dr. Özlem Dikmetaş Anaokulu'dur. Okul öncesi kademesinde 5 farklı eğitim kurumunda toplam 12 kez okul dışı faaliyet gerçekleştirilmiştir. En çok gerçekleştirilen faaliyet müze ziyaretleridir. Bunu alışveriş merkezi gezileri ve akvaryum gezileri takip etmektedir. Birden fazla kez gerçekleştirilen bu ziyaretlere toplamda 1.021 öğrenci katılmıştır (Aynı okulun gerçekleştirdiği farklı faaliyetlere aynı öğrencilerin katılması nedeniyle öğrenciler her bir faaliyet için ayrı ayrı sayıya dahil edilmiştir.). Okul öncesi öğrencilerinin yaş ve gelişimleri doğrultusunda yaptığı diğer faaliyetler, kardeş okul ziyareti, at binme etkinliği, piknik, yaşlı bakım evi ziyareti, kütüphane ziyareti, market alışveriş etkinliği olarak sıralanabilir.

4.3.6 İlçedeki Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Bina Durumları

Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliğine göre okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız anaokulu olarak açılabilmesi için en az 20 öğrencinin olması, ayrıca oyun ve etkinlik odasının bulunması, uygulama sınıfı ve anasınıfı açılabilmesi için en az 10 öğrenci, nüfusu az veya dağınık olan köy ve benzeri yerleşimlerde ise en az 5 öğrencinin olması durumunda ana sınıfı açılabileceği belirtilmiştir. İlçedeki resmi anaokullarındaki bina bölümleri arşiv, çok amaçlı salon, depo, mutfak, müdür odası, müdür yardımcısı odası, oyun odası, öğretmenler odası, rehberlik servisi odası, yemekhane, derslikler, bekleme salonu, danışma, engelli asansörü, mescit, lavabo olarak sıralanabilir. Ancak tüm kurumlardaki bina bölümleri büyük oranda birbirinin aynısı olsa da bire bir aynı değildir. Örneğin bazı kurumlarda engelli asansörü yerine engelli rampası bulunmakta ya da bekleme salonu ilçedeki tüm okul öncesi kurumlarında bulunmamaktadır (MEB, 2012a).

İlçedeki anaokullarından Celal Tarıman Anaokulu ve Nezahat Onbaşı Anaokulu'nda öğrenci sayısının fazla, derslik sayısının az olması nedeniyle ikili eğitim verilmekte,

öğrencilerin bir kısmı öğleye kadar bir kısmı da öğleden sonra eğitim almaktadır. Bu kurumlar haricindeki tüm anaokulları ve diğer kademelerdeki tüm eğitim kurumları tam gün eğitim vermektedir.

4.3.7 Okul Öncesi Eğitimde Öğrenci Hareketliliği

Öğrencilerin okullar arası nakilleri Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 12. maddesindeki hükümlere göre gerçekleştirilmektedir. Buna göre nakiller öğrenci velisinin başvurusu ile eylül ayı başından mayıs ayı sonuna kadar adres ve kontenjan durumları da göz önünde bulundurularak yapılabilir. Nakil sırasında öğrencinin beş güne kadar devamsızlığı sayılmaz. Şehit, gazi yakını olanlar, ailenin korunması kanunu, sosyal hizmetler kanunu ve çocuk koruma kanunu kapsamına giren nakillerde adres ve kontenjan şartları aranmayacağı hükmüne bağlanmıştır (MEB, 2023b). Çubuk ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumları arasında öğrenci hareketliliği ve nakilleri konusunda ilgili eğitim kurumlarından toplanan veriler incelendiğinde toplam 49 öğrenci naklinin gerçekleştiği, bu nakillerden 37'sinin gelen öğrenci nakilleri, 12'sinin ise giden öğrenci nakilleri olduğu görülmektedir. En çok nakil işlemi yapan okul öncesi kurumunun Celal Tarıman Anaokulu olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitime verilen önem, okullaşma oranları, okul ve öğrenci sayıları giderek artmaktadır. Eğitimin çevresel ve küresel şartlardan etkilenmesine bağlı olarak yıllar içinde öğrenci sayısında değişimler olduğu görülmektedir. Ankara il geneli okul öncesi toplam öğrenci sayıları 2020'de 82.692 iken 2021'de pandeminin etkisiyle ciddi bir düşüş göstererek 44.254' gerilemiştir. Ancak 2022'de okullarda tamamen yüz yüze eğitime geçilmesiyle öğrenci sayısı 85.054'yükselmıştır. Aynı zaman dilimlerinde Çubuk ilçesinde öğrenci sayılarında il genelindeki kadar büyük bir dalgalanma olmamıştır. Öğrenci sayısı 2020'de 1292, 2021'de 1.024 ve 2022'de 1.411 olmuştur. İlçenin okul öncesi öğrenci sayısı 2022 yılında Ankara ili genelindeki okul öncesi öğrencilerinin %2'sini oluşturmaktadır. İlçe okul öncesi öğrenci sayısı bakımından Ankara ilinin ilçeleri arasında 11. sırada yer almaktadır.

4.4 İlköğretim Kademesi

Okul öncesi eğitimden sonraki üst eğitim kurumu olan ilkokul ve devamındaki ortaokul günümüzde dörder yıllık eğitim sürelerine sahiptir. İlköğretim 6 yaşından 13 yaşı içine alan sekiz yıllık süreçte bireylerin temel beceriler edinmelerine yardımcı olurken beraberinde onları yaşama ve üst eğitim kademesine hazırlamaktadır (Sarıtaş, 1999). Bu kademedeki öğrenciler son çocukluk dönemi ve devamında ergenlik dönemi özelliklerini taşımaktadırlar. Özellikle birinci kademedede somut düşünme daha baskındır. Yaşıtlarıyla bir arada bulunarak sosyal yaşamı, rolleri ve sosyalleşmeyi geliştirir. Bununla birlikte aldığı okuma-yazma, hesaplama sanatsal ve fiziksel faaliyetler gibi temel eğitimlerle sonraki eğitim yaşantılarına hazırlanır. Ortaokul çağında, ergenlik dönemi içinde bulunmanın da etkisiyle bedenini ve duygularını tanıma, aileden kısmı bağımsızlık kazanma ahlaki gelişimini ilerletme ve mesleğe yönelik gelecek eğitime yönelme süreçlerini geçirmektedir. Bu süreçleri sağlıklı bir biçimde aşmaları için bireyleri hem eğitim süreçlerinde hem de çevresel ve ailevi yaşamlarında olumlu aktivitelere yönleltmek önem taşımaktadır (Yaylacı, 2012).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununa paralel olarak 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununda ilköğretim cinsiyet ayrımı gözetmeksizin ulusal amaçlar doğrultusunda fiziksel ahlaki ve zihinsel gelişimlerini amaçlayan temel eğitim olduğu açıklanırken devlet okullarının da parasız olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca ilkokulun ve ortaokulun dörder yıl süreli olduğu ve mecburi olduğu belirtilmektedir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961). Ancak bu kanunun geçici ikinci maddesi çerçevesinde okulların tüm ülkede planlı şekilde yaygınlaştırılmasına kadar ilköğretimin sadece ilkokul kısmının zorunlu olması kabul edildiği için sekiz yıllık zorunlu eğitim tam olarak uygulamaya geçememiştir. Daha sonraki yıllarda yapılan kanuni düzenlemelerle zorunlu eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla yatılı okullar ve taşınmalı eğitim gibi çözümlere de imkân tanınmıştır. TBMM’de 1997 yılında 4306 sayılı kanun kabul edilmesiyle birlikte 1997-1998 eğitim öğretim yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulaması fiilen gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Turan, 2016). İlkokul ve ortaokulun bağımsız binalarda ayrı olarak eğitim vermesi esas olmakla birlikte ilkokulun ortaokul ile veya ortaokulun ilkokul ile eğitim verebileceği belirtilirken bu okulların derslik, kat, koridor, bahçe veya diğer bölümlerinin

birbirinden bağımsız olarak düzenlenmesine dikkat çekilmektedir. Şehirlere ek olarak, nüfusun az veya seyrek olduğu yerlerde köylerde gezici okullar, birleştirilmiş sınıflarda eğitim, yatılı bölge okulları gibi çözümlerle zorunlu eğitim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmeleri sağlanacağı belirtilmektedir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1961). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, İlköğretim ve Eğitim Kanununda yapılan değişiklikler sonrası yayınlanan 2012/20 sayılı genelgeye göre zorunlu eğitimin 8 yıldan 12 yıla çıkarıldığı, 4 yıl ilkokul, 4 yıl ortaokul ve 4 yıl lise olarak isimlendirildiği belirtilmiştir. 12 yıllık zorunlu eğitim sonrasında ortaöğretim diploması verileceği, Yatılı ilköğretim bölge okullarının yatılı kısımlarında sadece ortaokul öğrencilerinin kalacağı ve ilkokul öğrencilerinin taşınmalı olarak gündüzlü eğitime devam edeceği belirtilmiştir. Her eğitim kademesinin bağımsız binalarda eğitim vermesinin esas olarak benimsendiği ancak şartlara göre ilkokullar ile ortaokulların veya ortaokullar ile liselerin, ortak kullanım alanları, bahçe ve giriş kapıları ayrı olmak koşuluyla aynı binada olabileceği belirtilmiştir (MEB, 2012).

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde İlköğretim kurumları olarak resmi ve özel ilkokulların, ortaokul ve imam hatip ortaokulları sayılmaktadır. İlkokula kayıt için çocuğun, içinde bulunulan yılın eylül ayı sonunda 69 ayını doldurmuş olması şarta bağlanırken bu süre velinin yazılı isteği olursa 66 aya kadar da düşürülebilmektedir. Bununla birlikte 71 aya kadar olan çocuklar da yazılı talebe bağlı olarak okul öncesi eğitime yönlendirilebilmektedir (MEB, 2023b).

Öğrencilerin yaş aralıkları öğretim kademelerine göre sınıflandırılırken öğrencilerin bitirdiği yaş temel alınmıştır. Teorik olarak, 3-5 yaş arası okul öncesi, 6-9 yaş arası ilkokul, 10-13 yaş arası ortaokul, 14-17 yaş arası ortaöğretim ve 18-22 yaş arası da yükseköğretim olarak kabul edilmektedir (MEB, 2022).

4.4.1 İlköğretimde Okullaşma Oranları

İlkokul için 2021-2022 eğitim öğretim yılında net okullaşma oranı Türkiye’de %93,16 iken Ankara’da %93,90’dır. Bütüt okullaşma oranı Türkiye’de %96,59 ve Ankara’da %96,87’dir. Ortaokul kademesinde net okullaşma oranı Türkiye’de %89,84 iken Ankara’da %91,56’dır. Bütüt okullaşma oranı Türkiye’de %96,22 ve Ankara’da

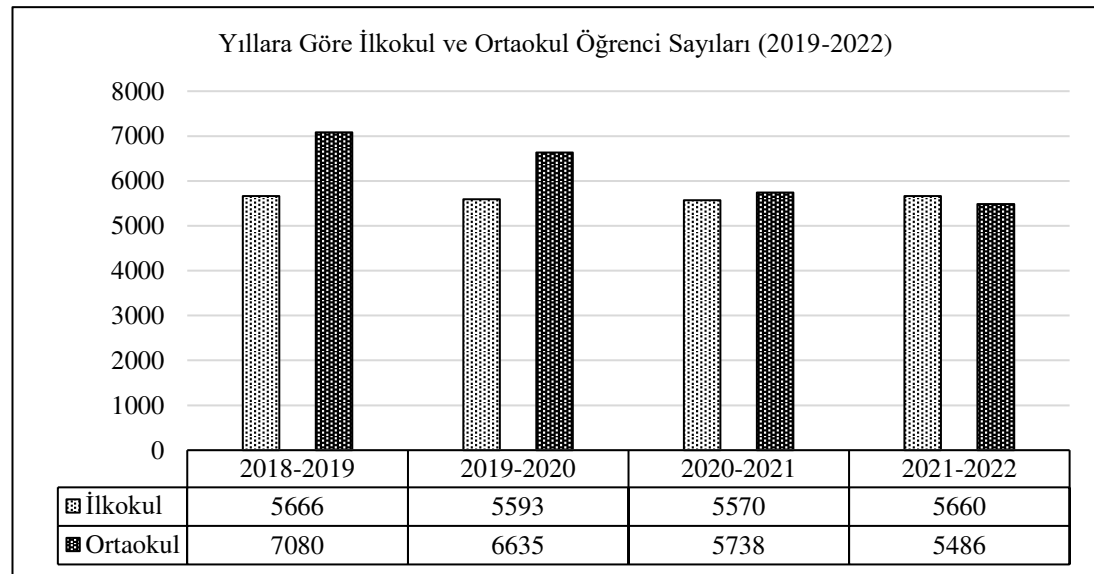
%95,61'dir. OECD ortalaması 6-14 yaş aralığı %98,4 iken aynı yaş aralığı için Türkiye ortalaması %100 dür.

4.4.2 Genel İlköğretim Verileri

İlköğretim öğrenci sayıları Tablo 4.6 ve Şekil 4.3'te ilkokul ve ortaokul olarak ayrı ayrı ele alınmıştır. İlçede ilkokul öğrenci sayısının 2019'da 5.666, 2020'de 5.593, 2021'de 5.570 ve 2022'de 5.660 olduğu görülmektedir. İncelenen yıllar içinde öğrenci sayısında üç yıl az miktarlarda azalma olurken son yıl artış olmuştur. 2021'de ilkokul öğrenci sayısında 23 kişilik bir azalma meydana gelmiş ancak sonraki yıl 90 kişilik artışla 5.560'a ulaşmıştır. Ortaokul öğrenci sayılarında ise yıldan yıla azalma olduğu görülmektedir. 2019'da 7.080 olan öğrenci sayısı 2020'de 6.635'e, 2021'de 5.735'e, 2022'de ise 5.486'ya düşmüştür (Tablo 4.6), (Şekil 4.3).

Tablo 4.6 Çubuk ilçesi yıllara göre ilköğretim verileri (2019-2022) (MEB, 2012a)

Çubuk İlçesi Yıllara Göre İlköğretim İstatistikleri								
Yıl	Kurum Sayısı		Şube Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul	İlkokul	Ortaokul
2018-2019	22	22	236	277	5.666	7.080	308	401
2019-2020	22	23	263	278	5.593	6.635	299	413
2020-2021	21	21	238	234	5.570	5.738	299	381
2021-2022	21	21	235	236	5.660	5.486	329	418

Şekil 4.3 Yıllara göre ilkokul ve ortaokul öğrenci sayıları (2019-2022)

Ortaokul öğrenci sayısında 2020 yılından 2022 yılına gelindiğinde %17,3 bir azalma meydana gelmiştir (Tablo 4.6, Şekil 4.3). Özellikle 2020-2021 eğitim öğretim yılında ortaokul öğrenci sayısındaki nispeten belirgin düşüşün altında yatan neden, zorunlu eğitimin 4+4+4 şeklinde 12 yıla çıkarıldığı 2012-2013 eğitim öğretim yılında ilkokula başlama yaşı 5 yaş olarak uygulanmışken yönetmelik değişikliği ile daha sonraki yıllarda 5 yaşındaki öğrencilerin okul öncesi eğitime yönlendirilmesidir (MEB, 2022).

4.4.3 İlkokulların Durumu

Çubuk ilçesinde toplam 21 adet ilkokul bulunmaktadır. Bu okullardan ikisi özel ilkokul, biri ise özel eğitim uygulama okuludur. İlkokullardan kırsal mahallelerde bulunan okullar, Aşağı Çavundur İlkokulu, TOKİ İlkokulu, Güldarpi İlkokulu, Dumlupınar İlkokulu, Akkuzulu İlkokulu, Sabiha Şaşmaz İlkokulu, Şehit Selahattin Şişman İlkokulu, Münevver Osmankaya İlkokulu ve Melikşah İlkokulu'dur (Tablo 4.7).

Tablo 4.7 Çubuk ilçesindeki ilkokullar (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Çubuk İlçesindeki İlkokullar			
1	Atatürk İlkokulu	12	Güldarpi İlkokulu
2	Aşağı Çavundur İlkokulu	13	Yıldırım Beyazıt İlkokulu
3	Barbaros İlkokulu	14	Dumlupınar İlkokulu
4	Türk Telekom İlkokulu	15	Ş. Piyade Üst. Muharrem Kaleli İlkokulu
5	Melikşah İlkokulu	16	Ş. Emre Tunca İlkokulu
6	TOKİ İlkokulu	17	Akkuzulu İlkokulu
7	Cumhuriyet İlkokulu	18	Yavuz Selim İlkokulu
8	Sabiha Şaşmaz İlkokulu	19	Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe
9	Ş. Selahattin Şişman İlkokulu	20	Özel Aksoy İlkokulu
10	Münevver Osmankaya İlkokulu	21	Özel Sebat İlkokulu
11	Süleyman Şah İlkokulu		

Çubuk ilçesinde birleştirilmiş sınıfta eğitim veren Melikşah ilkokulu ilçede bu türdeki tek okuldur. Ayrıca ilkokullar içinde ilçe merkezine en uzak olanıdır. Uzaklığı yaklaşık 15 km'dir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8 Çubuk ilçesi ilkokullar için okul bazlı veriler (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

İlkokullar İçin Okul Bazlı Veriler					
Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Ş. Emre Tunca İlkokulu	1.028	50	32	20,6	32,1
Yavuz Selim İlkokulu	904	38	24	23,8	37,7
Cumhuriyet İlkokulu	816	39	29	20,9	28,1
Yıldırım Beyazıt İlkokulu	624	31	24	20,1	26
Barbaros İlkokulu	337	21	16	16	21,1
Türk Telekom İlkokulu	321	20	18	16,1	17,8
Atatürk İlkokulu	298	16	12	18,6	24,8
Akkuzulu İlkokulu	236	11	8	21,5	29,5
Süleyman Şah İlkokulu	185	13	9	14,2	20,6
Ş. Piyade Üst. Muharrem Kaleli İlkokulu	154	10	8	15,4	19,3
Özel Aksoy İlkokulu	111	17	7	6,5	15,9
Sabiha Şaşmaz İlkokulu	97	8	4	12,1	24,3
Ş. Selahattin Şişman İlkokulu	92	6	9	15,3	10,2
Dumlupınar İlkokulu	89	6	4	14,8	22,3
TOKİ İlkokulu	82	6	4	13,7	20,5
Özel Sebat İlkokulu	77	17	6	4,5	12,8
Aşağı Çavundur İlkokulu	72	6	4	12	18
Münevver Osmankaya İlkokulu	59	5	4	11,8	14,8
Güldarpi İlkokulu	41	4	4	10,3	10,3
Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	25	4	5	6,3	5
Melikşah İlkokulu	12	1	4	12	3

İlçede bulunan toplam 21 ilkokul içinde öğrenci sayısı en fazla olan okul 1.028 öğrencisi ile Şehit Emre Tunca İlkokulu'dur. Bu okul aynı zamanda 50 öğretmen ve 32 şube ile ilçenin en fazla öğretmen ve şubesi bulunan ilkokuludur. İlçedeki iki özel ilkokul ve bir özel eğitim uygulama okulu dışında öğrenci sayısı ve öğretmen sayısı en az olanı 12 öğrenci ve 1 öğretmeni ile birleştirilmiş sınıflı olan Melikşah İlkokulu'dur. Aynı sınıflarda eğitim veren Güldarpi ilkokulu ise 41 öğrenci, 4 şube ve 4 öğretmen ile en az öğrencisi ve öğretmeni bulunan bir diğer okuldur. Devlet ilkokulları içinde bir şubeye düşen öğrenci sayısı en az olan okul 10,2 öğrenci ile Şehit Selahattin Şişman ilkokulu iken bir şubeye düşen öğrenci sayısının en fazla olduğu okul 37,7 öğrenci ile Yavuz Selim İlkokulu'dur. Sınıf mevcutlarının yüksek olmasının eğitime olumsuz etki ettiği bilinen bir gerçektir. Kalabalık sınıflarda, gürültü problemi,

temizlik problemi, öğrenciler arası disiplin problemi, ders araç gereçlerinin zarar görmesi, öğretmenin sınıf hakimiyeti gibi problemlerin yanında konuların tam olarak işlenememesi, eğitim teknolojilerinin verimli kullanılmasında ve ders içeriklerinin zenginleştirilmesinde de sorunlar yaşandığı savunulmaktadır (Yaman, 2006), (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 Şehit Emre Tunca İlkokulu

Nüfus miktarı sıralamasında Ankara'nın 11. ilçesi olan Çubuk, aynı zamanda ilkököl öğrenci ve öğretmen sayısı bakımından da il genelinde 11. sıradadır. İlçede 19'u devlet 2 tanesi de özel olmak üzere toplam 21 ilkököl bulunmaktadır. İlkokul sayısı bakımından il genelinde 12. sıradadır. İlçedeki toplam 5.660 ilkököl öğrencisinden 5.472'si (%97) devlet okullarında, 188'i (%3) ise özel okullarda öğrenim görmektedir. Ankara genelinde ilkököl öğrencilerinin %12'si Türkiye genelinde ise %6'sı özel okullarda öğrenim görmektedir. Çubuk ilçesinde özel ilköküllerin tercih edilme oranı Ankara ve Türkiye ortalamasının altındadır (Tablo 4.9).

Tablo 4.9 İlkokullar için ilçe geneli ortalamalar (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

İlkokullar İçin İlçe Geneli Ortalamalar						
Tür	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Devlet İlkokul	19	5.472	295	222	18,5	24,6
Özel İlkokul	2	188	34	13	5,5	14,5
Toplam	21	5.660	329	235	17,2	24,1

Toplam 329 ilkokul öğretmeninden 295'i devlet okullarında, 34'ü (%10.3) ise özel okullarda görev yapmaktadır. İlçedeki öğretmenlerin %34'ü erkek %66'sı kadın iken il genelindeki ilkokul öğretmenlerinin %20'si erkek %80'i kadındır. Türkiye genelindeki ilkokul öğretmenlerinin %35'i erkek, %65'i kadındır. İlçedeki ilkokul öğretmenlerinin cinsiyet oranı ülke genelindekiyle benzeşik olmakla birlikte ilçe, il ve ülke genelinde ilkokul öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun kadın öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. İlkokullarda yönetici sayısı 15 müdür 15 müdür yardımcısı olmak üzere toplam 30 olup, iki müdürün branşı din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği iken diğerlerinin branşı sınıf öğretmenliğidir. İleride değinileceği üzere bazı ilkokulların ortaokullar ile aynı binada hizmet vermesi nedeniyle bu okullarda yöneticiler hem ilkokula hem de ortaokula görevlendirilebilmektedir.

İlçedeki devlet ilkokullarında bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 18,5 iken özel ilkokullarda bu sayı 5,5'tir. İlçe geneli ilkokullarda bir öğretmene düşen öğrenci sayısı ise 17,2 iken Ankara il genelinde bu oran 17'dir. Çubuk ilçesinde bir öğretmene düşen öğrenci sayısı il ortalamasına yakındır. Bu alandaki OECD ortalaması ise 15'tir (OECD 3, 2023).

İlçenin ilkokul kademesindeki bir şubeye düşen öğrenci sayısı ise 24'tür. Devlet okullarında bu sayı 25 iken özel okullarda 15'tir. Ankara il genelinde ilkokullarda bir şubeye düşen öğrenci sayısı ise 23'tür. Çubuk ilçesinde bir şubeye düşen öğrenci sayısı il ortalamasının üzerindedir. Türkiye geneli bir şubeye düşen öğrenci sayısı 23, iken OECD ortalaması ise 21'dir (OECD 3, 2023).

2021-2022 eğitim öğretim yılında ilkokul kademesindeki Türkiye geneli brüt okullaşma oranı 96,59 iken net okullaşma oranı 93,16'dır. Aynı dönemde ilkokul kademesindeki Ankara geneli brüt okullaşma oranı 96,9 iken net okullaşma oranı 93,9'dır. Çubuk İlçe MEM tarafından en son yayınlanan 2020 şubat verilerine göre brüt okullaşma oranı 102,13 iken net okullaşma oranı 99,96'dır. Türkiye'de okullaşma oranı %99 olarak gerçekleşirken OECD tarafından 5-14 yaş aralığında ele alınan okullaşma oranı %98 olarak gerçekleşmiştir (MEB, 2023a). Türkiye'nin ilkokullardaki okullaşma oranının OECD ortalamasının üstüne çıktığı görülmektedir.

4.4.3.1 İlkokullarda okul içi faaliyetler

Eğitim sürecinde sınıf ortamında ders dinleme ve beraberindeki etkinlikler haricinde yine öğrenmeyi pekiştiren sınıf dışında ama okul içinde gerçekleştirilen etkinlikler de bulunmaktadır. Bu etkinlikler sayesinde derste öğrenilen konular desteklenirken bazen de belirli gün ve haftalar, güncel olaylarla ilgili farkındalıkların artırılması, eğitimin yan hedeflerine ulaşılması, bilgilendirme, bilinçlendirmenin yanı sıra eğlenme gibi amaçlar içerebilen etkinlikler yapılmaktadır. Eğitim kurumlarında yapılacak etkinlikler Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği doğrultusunda yapılmaktadır. Söz konusu yönetmelikte; “Madde 7– (1) Eğitim kurumlarında öğrencilerde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmek, öğrencileri şiddet ve zararlı alışkanlıklardan korumak, öğrencilere yeni ilgi alanları ve beceriler kazandırmak, öğrencilerin yeteneklerini sergilemesine imkân vermek, millî, manevi ve kültürel değerleri yaşatmak, yaygınlaştırmak ve bu değerlerin yeni nesillere aktarımını sağlamak, öğrencilerde gönüllülük bilincini özendirmek, engellilik, yaşlılık, insan ve çocuk hakları ile ilgili konularda farkındalık oluşturmak amacıyla bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda sosyal etkinlik çalışmaları yapılır.” denilerek hedefler açıklanmaktadır (MEB, 2017a). Eğitim kurumlarının imkanları ve çevresel şartlar ve eğitim öğretimin devamı da gözetilerek gerçekleştirilebilecek etkinliklerin sayısı, belirli gün ve haftalar kısmında verilen çizelgeye göre 70’dir.

İlçedeki ilkokullarda rutin olarak zamanında gerçekleştirilen “Cumhuriyet Bayramı” ve “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, yerli malı haftası” gibi belirli gün ve haftaları gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Bunlardan başka çeşitli amaçlarla yapılan kermesler; trafik, obezite ve sağlıklı beslenme, bağımlılıkla ve zorbalıkla mücadele, akran eğitimi gibi konulardaki çeşitli seminerler; mangala ve satranç gibi zekâ oyunları ile ilgili turnuvalar, spor müsabakaları, resim yarışmaları ve sergileri; ortaokullarla aynı binayı kullananlar TÜBİTAK bilim şenlikleri, masal anlatımı, e-twinning ve tiyatro gösteri gibi çok sayıda etkinliğin birden fazla kez yapıldığı saha araştırmalarından anlaşılmaktadır.

4.4.3.2 İlkokullarda okul dışı faaliyetler

Okul içi faaliyetler organizasyonu oldukça kolay olabilen ve nispeten kısa sürede başlayıp bitirilebilen bir yapıdadır. Ancak eğitim sürecinde ders ve kazanımlar çerçevesinde okul dışı faaliyetler olarak gezi ve ziyaretler düzenlenebilmektedir. Gerçekleştirilmesi planlanan okul dışı faaliyetin özel amaçlarının daha önce de değinilen Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinde sayılan hedeflere de uyumlu olacak şekilde gezi planı, öğrenci listesi, sorumlu öğretmenler, taşıyıcı firma ve şoför bilgileri, veli izin belgesi gibi birçok belgenin tamamlanmasının da bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır.

Saha araştırmalarında okul yöneticileriyle yapılan mülakatlardan ve Çubuk İlçe MEM'den elde edilen verilere dayanılarak ilçedeki 21 ilkokulun gerçekleştirdiği okul dışı faaliyetler ortaya konulmuştur. İlkokulların en fazla gerçekleştirdiği okul dışı faaliyetler; 18 kez çeşitli müze ziyaretleri, 11 kez Anıtkabir ziyareti, 8 kez bilim merkezi gezisi, 7 kez sinema etkinliği, 6 kez akvaryum gezisi ve 5 kez piknik organizasyonu şeklinde sıralanabilir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10 İlkokullar okul dışı faaliyetleri (2022) (Çubuk İlçe MEM ve okul müdürlükleri verileri)

Okul Dışı Faaliyetler	
Faaliyet Türü	Gerçekleştirilme miktarı
Müze ziyareti	18
Anıtkabir ziyareti	11
Bilim Merkezi ziyareti	8
Sinema etkinliği	7
Akvaryum gezisi	6
Piknik etkinliği	5
Altınpark gezisi	4
Baraj gezisi	3
AVM gezisi	3

Bunların dışında park ve baraj alanlarına geziler, alışveriş merkezi gezileri, evcil hayvanlar parkı gezisi, deprem simülasyon merkezi gezisi, fidan dikme etkinliği, yarışma ve münazara amaçlı faaliyetler, kardeş okul ziyareti, huzurevi ziyaretleri de etkinlikler arasındadır. Ziyaret edilen müzeler arasında Çubuk Şehir Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Maden Tetkik Arama Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, Hava Kuvvetleri Müzesi, I. ve II. TBMM Müzeleri, Altınköy Açık Hava Müzesi, Etnografya Müzesi, Kelime Müzesi, Oyuncak Müzesi, Evrensel Değerler Müzesi gibi

müzeler yer almaktadır. Faaliyetler il ve ilçe sınırları içinde gerçekleştirilmiş olup ilkokullarda il dışında gerçekleştirilen faaliyet olmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan faaliyetler çerçevesinde Ankara şehir merkezindeki yerler dışında Beypazarı, Kızılcahamam, Çamlıdere ve Karagöl'e de ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Okulların yaptığı gezilerde aynı öğrenciler farklı zamanlarda birden fazla geziye katılabilmektedir. Bu itibarla ilçedeki ilkokulların düzenledikleri gezilere toplamı 12.500 aşan öğrenci katılım göstermiştir

Geçekleştirilen faaliyetler öğrencilerin derste öğrendiklerinin pekiştirilmesinin yanı sıra çevresini, şehrini, ilini, tarihini ve çevresindeki doğal güzellikleri görme, tanıma, deneyimleme gibi faydalarla yaşantısal yolla öğretime olumlu yönde kalıcı katkılar sağlamaktadır. Sınıf ortamında gerçekleştirilen derslerde kazandırılmayan veya kazandırılmasında güçlükle karşılaşılan bilgi ve becerilerin birçoğunun okul dışı faaliyetlerle daha kalıcı şekilde kazanılmasının sağlanabileceği vurgulanmaktadır (Seyhan, 2020).

4.4.3.3 İlçedeki ilkokulların bina durumları

Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği'ne göre eğitim kurumlarında engelli öğrencilerin erişimine uygunluk, yüksek gerilim hatlarına, benzin istasyonlarına, baz istasyonlarına, alkollü içki satışı yapılan yerlere ve eğlence yerlerine uzaklık, doğal afet açısından yüksek risk taşımama; yol, su, kanalizasyon, elektrik, doğalgaz, telefon, internet gibi altyapı hizmetlerinin bulunması gibi şartlar arandığı görülmektedir. Ayrıca eğitim kurumunda müdür ve müdür yardımcısı odaları ile idari odalar, mescit, kantin, ısı merkezi, su deposu, sığınak, araç-gereç ve arşiv odası, tuvalet, lavabo; yeteri kadar derslik, öğretmenler odası, rehberlik servisi, laboratuvar, bilgisayar odası veya laboratuvarı, atölye, çok amaçlı salon, spor salonu, kütüphane veya z-kütüphane, okul aile birliği odası, zümre öğretmenler odası, tasarım-beceri atölyesi ve destek eğitim odası bulunması gerektiği belirtilmiştir. Burada belirtilen gereklilikler okulların türü, büyüklüğü, öğrenci sayısı vb. etkenlere göre değişiklik gösterebilmektedir. İlkokul açılabilmesi için birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılacak ilkokullarda en az 1 dersliğin ve dört sınıf düzeyinde toplam en az 10 öğrencinin bulunması gerektiği belirtilmişken daha sonra 2022 yılındaki değişiklikle

dağınık veya az nüfuslu köy benzeri yerleşimlerde öğrenci sayısına bakılmaksızın valilik teklifiyle ilkokul açılabilceğı belirtilmiştir. Bu durumların dışında normal açılacak ilkokullarda birinci sınıf için en az 10 öğrencinin bulunması gerektiğı, derslik sayısının en fazla 32 olabileceğı, okul bünyesinde görsel sanatlar atölyesi, müzik dersliğı, fen dersliğı, spor veya drama salonunun bulunması gerektiğı belirtilmiştir.

Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre, araştırma alanımız olan Çubuk ilçesinde 2021-2022 eğitim öğretim yılında resmi ve özel 21 ilkokulda toplam 388 derslik olduğu görölmektedir. Ayrıca bina bölümleri olarak 14 adet kütüphane, 4 adet z-kütüphane, 13 adet tasarım ve beceri atölyesi, 1 adet müzik atölyesi, 1 adet müzik odası, 4 adet drama atölyesi, 1 adet yaşam ve tasarım becerileri atölyesi, 1 adet FETEMM (fen, teknoloji, mühendislik ve matematik) tasarım beceri atölyesi, 1 adet yazılım ve tasarım beceri atölyesi, 14 adet arşiv odası, 2 adet bilişim teknolojileri sınıfı, 47 adet büro bilgisayar, 8 adet çok amaçlı salon ve konferans salonu, 19 adet depo, 6 adet destek eğitim odası, 94 adet eğitim amaçlı kullanılan bilgisayar, 112 adet etkileşimli tahta, 8 adet çok fonksiyonlu yazıcı, 4 adet fen bilgisi laboratuvarı, 13 adet mescit, 13 adet idari işler odası, 7 adet kantin, 347 adet lavabo, 258 adet WC, 2 adet mutfak, 17 adet müdür odası, 23 adet müdür yardımcısı odası, 18 adet öğretmenler odası, 8 adet rehberlik servisi odası, 2 adet resim odası, 1 adet revir, 1 adet yemekhanenin bulunduğu görölmektedir (MEB, 2012a). Eğitim kurumlarındaki birimlerin ilçedeki tüm ilkokullar için ortak olarak bulunması gerekmektedir. İlçedeki 21 ilkokuldan 11 tanesinde kantin bulunmamaktadır. Kantini bulunan okullar; Cumhuriyet İlkokulu, Türk Telekom İlkokulu, Yıldırım Beyazıt İlkokulu, Yavuz Selim İlkokulu, Şehit Emre Tunca İlkokulu, Şehit Selahattin Şişman İlkokulu, Çubuk Süleyman Şah İlkokulu, Aşağı Çavundur İlkokulu, Özel Aksoy İlkokulu ve Özel Çubuk Sebat İlkokulu'dur (Okul müdürlükleri verileri).

Çubuk ilçesindeki ilkokulların tamamı tekli (tam gün) eğitim vermektedir. Okullar arasında farklılıklar olmakla birlikte, ortalama sabah 09.00 da başlamakta öğlen yemek ve dinlenme arası verilmekte ve öğleden sonra 14.30 gibi sona ermektedir. İlçedeki 21 ilkokuldan 7 tanesi kendi müstakil binalarında eğitim öğretime devam etmektedir.

Bu okullar Atatürk İlkokulu, Cumhuriyet İlkokulu, Yıldırım Beyazıt İlkokulu, Şehit Piyade Üst. Muharrem Kaleli İlkokulu, Şehit Emre Tunca İlkokulu, Akkuzulu İlkokulu ve Yavuz Selim İlkokulu'dur. Geri kalan 14 ilkokul, ortaokullar ile aynı binada hizmet vermektedir (Tablo 4.11). Hizmet binasını ortak kullanan okullarda okul yöneticileri her iki okulu da yönetmektedir. Ayrıca Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe, II. kademe ve III. kademe ile aynı binada hizmet vermektedir.

Tablo 4.11 İlkokul ve Ortaokullarda hizmet binasını ortak kullanan kurumlar(Okul müdürlükleri verileri)

Hizmet Binasını Ortak Kullanan Kurumlar
Aşağı Çavundur İlkokulu - Aşağı Çavundur Ortaokulu
Barbaros İlkokulu - Barbaros Ortaokulu
Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe - Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe
Çubuk Süleyman Şah İlkokulu - Çubuk Süleyman Şah Ortaokulu
Dumlupınar İlkokulu - Dumlupınar Ortaokulu
Güldarpi İlkokulu - Güldarpi Ortaokulu
Hayri Aslan Ortaokulu - Çubuk İlçe MEM E-Sınav Merkezi
Melikşah İlkokulu - Melikşah Köy Yaşam Merkezi
Münevver Osmankaya İlkokulu - Münevver Osmankaya Ortaokulu
Özel Aksoy İlkokulu - Özel Aksoy Ortaokulu
Özel Çubuk Sebat İlkokulu - Özel Çubuk Sebat Ortaokulu
Sabiha Şaşmaz İlkokulu - Sabiha Şaşmaz Ortaokulu
Şehit Selahattin Şişman İlkokulu - Şehit Selahattin Şişman Ortaokulu
TOKİ İlkokulu - TOKİ Ortaokulu
Türk Telekom İlkokulu - Türk Telekom Ortaokulu

4.4.3.4 İlkokullar arasındaki öğrenci hareketliliği

Öğrenim süreci içinde bir öğrencinin kaydı aynı ilçedeki başka bir okuldan, Ankara'nın başka bir ilçesindeki bir okuldan veya Türkiye'nin farklı bir ilindeki bir okuldan, dönem içerisinde veya tatil aralarında ilçedeki bir okula nakil alınabilmekte veya nakil gönderilebilmektedir. Nakiller aynı sınıf seviyeleri arasında gerçekleştirilebilirken okul türleri ve programları nedeniyle uyumsuzluk olması durumunda fark oluşan derslerden yapılacak sınavda başarılı olmaları şartı aranmaktadır (MEB, 2023b). Kayıtların aktarımı Millî Eğitim Bakanlığı'nın e-okul sistemi üzerinde gerçekleştirilmektedir. Bu konuyu hükme bağlayan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ile ilgili daha önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

İlçedeki ilkokullar arasındaki öğrenci hareketliliği ile ilgili olarak okullarla yapılan mülakatlarda okul müdürlüklerinden alınan verilere göre toplamda 518 öğrenci nakil işlemi gerçekleştirilmiştir. Bunlardan 268’ giden öğrenci nakiller, 262’si ise gelen öğrenci nakillerinden oluşmaktadır. 110 nakil işlemi ile Cumhuriyet ilkokulu ve 59 nakil işlemi ile Şehit Emre Tunca ilkokulu en çok nakil işleminin yapıldığı okulların başında gelmektedir. Öğrencilerin kaydının bir okuldan başka bir okula nakledilmesinde ailevi nedenler (anne veya babanın iş değişikliği, taşınma), sağlık (tedavi nedeniyle sağlık kuruluşlarına daha yakın olma), güvenlik, ulaşım, sınavlar sonucu başka bir okulu kazanma vb. birçok farklı neden etkili olabilmektedir.

4.4.3.5 İlkokullarda sürekli devamsızlık ve sınıf tekrarı

Eğitimin bir düzen ve disiplin işi olduğu gerçeği göz önünde bulduğunda okula düzenli olarak devam etmek önemli bir konudur. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde “devam, devamsızlığın izlenmesi ve izin verme” başlıklı Madde-18’in 3 fıkrasında öğrencinin okula devam etmesi zorunlu tutulmaktadır. Öğrencinin okula devamının sağlanmasında öğrenci velisinin yanında eğitimin her kademedeki yöneticileri de sorumlu tutulmaktadır. Öğrenciye mazereti ve veli başvurusu üzerine okul yönetimi tarafından 15 güne kadar izin verilebileceği belirtilmektedir. Öğrencinin yaptığı devamsızlıkların belli aralıklarla öğrenci velisine yazılı olarak iletilmesi gerektiği belirtilirken, Madde 31’de ilkokullarda öğrencilere sınıf tekrarı yaptırılmamasının esas olduğu ancak, öğrenci velisinin yazılı talebiyle bir defaya mahsus sınıf tekrarı yaptırılabilmesi; okula hiç devam etmeyen, hiçbir dersten ders puanı girilmeyen veya mazeretsiz olarak en az bir dönem devam etmeyen öğrenciye sınıf tekrarı yaptırılacağı belirtilmektedir (MEB, 2023b).

Saha araştırmalarında okul müdürlüklerinden alınan bilgilere göre 2021-2022 eğitim öğretim yılında ilçedeki 21 ilkokuldan 8’inde toplam 38 sürekli devamsız öğrencinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ilçedeki 21 ilkokuldan 9’unda toplam 42 öğrencinin sınıf tekrarına kaldığı görülmektedir.

Devamsızlık, ülkemizin birçok bölgesinde farklı oranlarda kendini gösteren eğitimsel problemlerden biridir. Daha önce bahsedildiği üzere kanunlar devamsızlığın

önlenmesi amacıyla mülki idari amirlere eğitim yöneticilerine ve öğrenci velilerine birtakım sorumluluklar yüklediği bilinmektedir. Ülkemizin daha ilerilere taşınmasında eğitimin üzerine düşen görevi yerine getirebilmesi için öğrencilerin okula devamlarına azami ölçüde dikkat edilmesi, devamsızlık durumlarının mikro düzeyde titizlikle takip edilmesi önem arz etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın talimatlarının rehberliğinde günlük olarak öğrencilerin devamsızlıkları öğrenci velilerine mesaj yoluyla iletildiği bilinmekte olup bu uygulamanın yaygınlaştırılması ve etkin kullanılması gerekmektedir.

4.4.4 Çubuk İlçesinde Ortaokulların Durumu

Çubuk ilçesindeki ortaokulların sayısı ilkokul sayısı ile aynı olup 21'dir. Bu okullardan 17 tanesi devlet ortaokuludur. Özel Hedefim Ortaokulu, Özel Sebat Ortaokulu ve Özel Aksoy Ortaokulu ilçedeki başlıca özel ortaokullardır. Ayrıca ilçede bir tane de özel eğitim uygulama okulu (II. kademe) bulunmaktadır (Tablo 4.12).

Tablo 4.12 Çubuk ilçesindeki ortaokullar (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Çubuk İlçesindeki Ortaokullar			
1	Sabiha Şaşmaz Ortaokulu	12	Barbaros Ortaokulu
2	Güldarpı Ortaokulu	13	Muammer Kandemir İmam Hatip Ortaokulu
3	Dumlupınar Ortaokulu	14	Çubuk Ortaokulu
4	Aşağı Çavundur Ortaokulu	15	Hayri Aslan Ortaokulu
5	Süleyman Şah Ortaokulu	16	Türk Telekom Ortaokulu
6	Ş. Selahattin Şişman Ortaokulu	17	Yavuz Selim Ortaokulu
7	TOKİ Ortaokulu	18	Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe
8	Münevver Osmankaya Ortaokulu	19	Özel Aksoy Ortaokulu
9	Akkuzulu Ortaokulu	20	Özel Sebat Ortaokulu
10	Atatürk Ortaokulu	21	Özel Hedefim Ortaokulu
11	Bekir Yılmaz Ortaokulu		

Ortaokulların yarıdan fazlası şehir merkezinde bulunmaktadır. Ancak önemli sayıda okul şehir merkezinin dışında veya kırsal mahallelerde bulunmaktadır. Aşağı Çavundur Ortaokulu, TOKİ Ortaokulu, Güldarpı Ortaokulu, Dumlupınar Ortaokulu, Akkuzulu Ortaokulu, Sabiha Şaşmaz Ortaokulu, Şehit Selahattin Şişman Ortaokulu, Münevver Osmankaya Ortaokulu ilçe merkezi dışında kırsal mahallelerde yer almaktadır. İlçe merkezine en uzak ortaokul Akkuzulu Ortaokulu olup uzaklığı 10 km'dir.

Ortaokullar için okul bazlı veriler tablosunda yer aldığı üzere ilçedeki 21 ortaokul içerisinde en fazla öğrenci sayısına sahip üç okuldan Çubuk Ortaokulu'nda 880 öğrenci, Yavuz Selim Ortaokulu'nda 877 öğrenci ve Bekir Yılmaz Ortaokulu'nda 839 öğrenci öğrenim görmektedir (Tablo 4.13).

Tablo 4.13 Çubuk ilçesi ortaokullar için okul bazlı veriler (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Ortaokullar İçin Okul Bazlı Veriler (2022)					
Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Çubuk Ortaokulu	880	43	24	20,5	36,7
Yavuz Selim Ortaokulu	877	48	27	18,3	32,5
Bekir Yılmaz Ortaokulu	839	59	32	14,2	26,2
Hayri Aslan Ortaokulu	445	33	19	13,5	23,4
Muammer Kandemir İmam Hatip Ortaokulu	421	34	20	12,4	21,1
Barbaros Ortaokulu	403	24	15	16,8	26,9
Türk Telekom Ortaokulu	281	27	20	10,4	14,1
Atatürk Ortaokulu	259	29	13	8,9	19,9
Akkuzulu Ortaokulu	198	11	8	18	24,8
Süleyman Şah Ortaokulu	143	11	8	13	17,9
Özel Hedefim Ortaokulu	98	15	6	6,5	16,3
Dumlupınar Ortaokulu	96	10	5	9,6	19,2
Sabiha Şaşmaz Ortaokulu	91	6	4	15,2	22,8
Aşağı Çavundur Ortaokulu	79	8	4	9,9	19,8
Ş. Selahattin Şişman Ortaokulu	74	9	5	8,2	14,8
Özel Sebat Ortaokulu	71	12	5	5,9	14,2
Toki Ortaokulu	64	6	4	10,7	16
Münevver Osmerkaya Ortaokulu	56	8	4	7	14
Özel Aksoy Ortaokulu	55	10	4	5,5	13,8
Güldarpı Ortaokulu	35	9	4	3,9	8,8
Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	21	6	5	3,5	4,2

Bu okullardaki şube ve öğretmen sayıları ile bir şubeye ve bir öğretmene düşen öğrenci sayıları ise şöyledir: Çubuk Ortaokulu'nda öğretmen sayısı 43, şube sayısı 24'tür. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 21, bir şubeye düşen öğrenci sayısı ise 37'dir. Yavuz Selim Ortaokulu'nda öğretmen sayısı 48, şube sayısı 27'tür. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı 19, bir şubeye düşen öğrenci sayısı ise 33'tür. Bekir Yılmaz Ortaokulu'nda öğretmen sayısı 59, şube sayısı 32'dir. Bir öğretmene düşen öğrenci

sayısı 14, bir şubeye düşen öğrenci sayısı ise 26'dır. Görüldüğü üzere ilçenin en büyük üç okulu özelinde öğrenci sayısı en fazla olan Çubuk Ortaokulu'nun öğretmen ve şube sayısı diğer iki okuldan azdır. Buna bağlı olarak bir öğretmen ve bir şubeye düşen öğrenci sayıları en yüksek okul Çubuk Ortaokulu'dur. Yine bu üç okul özelinde 839 öğrenci ile en az öğrenciye sahip okul olan Bekir Yılmaz Ortaokulu'nun öğretmen ve şube sayıları diğer iki okuldan, hatta ilçedeki tüm ortaokullardan daha fazladır. Bunun sonucu olarak bu okulda bir öğretmene ve bir şubeye düşen öğrenci sayıları diğer iki okuldan daha fazladır. Öğrenci sayısı en az olan ortaokul 35 öğrenci ile Güldarpi Ortaokulu ve 21 öğrenci ile Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe'dir. Bir öğretmene ve bir şubeye düşen öğrenci sayısı en az olan okullar da yine bir öğretmene 4, bir şubeye 9 öğrenci ile Güldarpi Ortaokulu ve bir öğretmen ve bir şubeye 4 öğrenci ile Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe'dir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Çubuk Ortaokulu

Çubuk ilçesinin nüfusu TÜİK-tarafından 2022 yılı ocak ayında yayınlanan verilere göre 91.363 olup Ankara'nın 25 ilçesi arasında 11. sıradadır. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre il geneli öğrenci sayısı, öğretmen sayısı, kurum sayısı ve şube sayısı sıralamalarında da yine 11. sıradadır. İlçedeki ortaokul öğrencilerinin 5286'sı (%96) devlet okullarında, 224'ü (%4) özel okullarda öğrenim görmektedir (Tablo 4.14).

Tablo 4.14 Ortaokullar için ilçe geneli ortalamalar (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Ortaokullar İçin İlçe Geneli Ortalamalar (2022)						
Tür	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Resmi Ortaokul	18	5.262	381	221	13,8	23,8
Özel Ortaokul	3	224	37	15	6,1	14,9
Toplam	21	5.486	418	236	13,1	23,2

Ankara genelinde ortaokul öğrencilerinin %13'ü; Türkiye genelinde ise %7'si özel okullarda öğrenim görmektedir. Çubuk ilçesinde özel ortaokulların tercih edilme oranı Ankara ve Türkiye ortalamasından düşüktür. Bu durumun nedenleri arasında özel okul ücretlerinin yüksek olması, velilerin ve öğrencilerin devlet okullarını tercih etmesi, devlet okullarında sınıf mevcutlarının il ortalamasının altında olması, okul başarıları gibi nedenler olduğu düşünülmektedir.

İlçedeki tüm ortaokullarda görevli öğretmen sayısının toplamı 418'dir. Bu sayı ilkokullarda 329'dur. İlçedeki ortaokul öğretmenlerinin %62'si kadın %38'i erkektir. İldeki ortaokul öğretmenlerinin 73'ü kadın 27'si erkek; Türkiye genelinde ise %59'u kadın %41'i erkektir. İlçedeki ortaokullarda erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere oranı il ortalamasından yüksek, ülke ortalamasından düşüktür. İlkokullarda olduğu gibi ortaokullarda da ilçe, il ve ülke düzeyinde kadın öğretmenlerin oranı erkek öğretmenlerin oranından yüksektir.

Ortaokullarda yönetici sayısı toplam 29 olup bu sayının 11'i müdür, 18'i müdür yardımcısıdır. Ortaokul yöneticilerinin branşları; Türkçe Öğretmenliği 7, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 6, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği 4, Fen Bilimleri Öğretmenliği 4, İlköğretim Matematik Öğretmenliği 2, Teknoloji ve Tasarım Öğretmenliği 2, Beden Eğitimi Öğretmenliği 1, Bilişim Teknolojileri Öğretmenliği 1 ve Görsel Sanatlar Öğretmenliği 1 olarak sıralanabilir. Daha önce de değinildiği üzere bazı ilkokulların ortaokullar ile aynı binada hizmet vermesi nedeniyle bu okullarda yöneticiler hem ilkokula hem de ortaokula görevlendirilebilmektedir.

İlçedeki ortaokullarda toplam şube sayısı 236 olup ilkokullardaki şube sayısından bir fazladır. İlkokullarda bir şubeye düşen öğrenci sayısı ile ortaokullarda bir şubeye düşen öğrenci sayısı birbirine çok yakın olup ilkokullarda 24, ortaokullarda ise 23'tür.

Ortaokullarda bir şubeye düşen öğrenci sayısı il ve ülke genelinde de ilçe ortalamasıyla aynıdır. Ortaokullardaki OECD ortalaması ise yine ülkemizde olduğu gibi 23'tür (OECD 3, 2023). Bir şubeye düşen öğrenci sayısı ülkemizde, ilimizde ve ilçemizde OECD ortalamasına eşittir.

Bir öğretmene düşen öğrenci sayısında ilkokullar ile ortaokullar arasındaki fark bir şube başına düşen öğrenci sayısından fazladır. Ortaokullarda bir öğretmene düşen öğrenci sayısı ilkokullardan 4 öğrenci daha az olup 13'tür. İl ortalaması da 14, OECD ortalaması ise 15'tir. Bir öğretmenin ilgilenmesi gereken öğrenci sayısındaki düşüşün; eğitim öğretimde sınıf içi etkinlikler, öğretim sırasında kullanılabilecek teknikler ve öğrenci davranışları gibi pek çok değişken üzerinde olumlu etki yapacağı savunulmaktadır (Çalık, Tabak ve Yavuz Tabak, 2019). Genel anlamda geçmiş yıllara göre öğrenci, öğretmen ve derslik sayılarında artış olduğu gözlemlenmektedir. İlkokul ve ortaokulda derslik başına düşen öğrenci sayısı 2009'da 38 iken 2022'de bu sayı 21'e düşmüş, derslik sayıları ise %54 oranında artış göstermiştir. 2009'da eğitim öğretim hizmetine devam eden ilköğretim kurumu sayısı 24 iken 2021-2022 eğitim öğretim yılında sadece ortaokul sayısı 21'dir (Sarıdemir, 2010). İlköğretim kurumları 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren ilkokul ve ortaokul olarak ayrıldığı için karşılaştırma yaparken bu husus göz önünde bulundurulmaktadır. 2009 yılında eğitim öğretime açık olmasına rağmen aradan geçen yıllar içerisinde; Ağılıçık, İkipınar, Kışlacık, Kuruçay, Tahtayazı, Taşpınar, Yıldırımölören, Yiğitli, köylerindeki okulların kapandığı anlaşılmaktadır (Sarıdemir, 2010). İlköğretim öğrenci sayısı 2009'da 13.124 iken 2022'de ilkokul ve ortaokul öğrenci toplamı 11.146'ya gerilemiştir. Bu gerilemeye kırdan kente göç ve genç nüfusun oranının azalmasının neden olduğu düşünülmektedir. Nitekim 2009 yılında Ankara'da 0-17 yaş nüfusun oranı %27,1 iken 2022'de bu oran %23,8'e gerilemiş olması öğrenci sayısındaki azalmayı doğrular niteliktedir. Aynı şekilde 2009'da Çubuk ilçesinin nüfusu 81270 ve 0-17 yaş aralığındaki nüfus oranı %34 iken 2021'de ilçenin nüfusu 91.363'e yükselmesine rağmen 0-17 yaş nüfusun oranı %27'ye düşmüştür.

Çubuk ilçe MEM tarafından en son yayınlanan veri olan 2020 şubat verilerine göre ortaokullarda brüt okullaşma oranı %108,58 iken net okullaşma oranı %106,43'tür. 2021-2022 Eğitim öğretim yılında Türkiye'de ortaokullardaki brüt okullaşma oranı

%96,22 net okullaşma oranı ise %89,89'dur. Ankara'da brüt 95,61, net 91,56'dır. OECD'nin 5-14 yaş aralığında ele aldığı okullaşma oranı %98 olarak gerçekleşmiştir (OECD 2, 2022). Türkiye'nin okullaşma oranı OECD ortalamasının üstündedir.

4.4.4.1 Ortaokullarda okul içi faaliyetler

Bireyleri hayata hazırlama gayesi de bulunan eğitimin müfredat çerçevesinde belirli kazanım ve planları bulunmaktadır. Bununla birlikte dersin birincil kazanımlarında yer almayıp eğitimin genel ve uzak hedefleri arasında bulunan amaçları da vardır. Hem dersin kazanımlarını hem de eğitimin genel hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla sınıf içi eğitim öğretim faaliyetlerinin dışında gerçekleştirilen etkinlikler yürütülmektedir. Önceki kısımlarda da değinildiği üzere sosyal etkinlikler yönetmeliği bu türden etkinliklerin çerçevesini belirlemekte ve sayısı 61'i bulan bir listede açıklanmaktadır.

Çubuk ilçesindeki ortaokullarda okul içi etkinlikler okullara yapılan ziyaretlerde toplanan verilere göre ele alınacaktır. İlçedeki devlet ve özel ortaokulların gerçekleştirdiği okul içi faaliyetlerin başında belirli gün ve haftalar etkinlikleri gelmektedir. Yine 5. sınıftan 12. sınıfa kadar öğrencilerin bilimsel araştırma yöntemlerini ve bilim etiğini öğretme, yaşam becerileri kazandırma ve bilimsel çalışmalara teşvik etme gibi hedeflerle yapılan TÜBİTAK 4006 Bilim Fuarları Destekleme Programı ortaokullarda en sık yapılan etkinliklerden olup ilçedeki 21 okuldan 12'sinde bu faaliyet gerçekleştirilmiştir (URL-11, 2022). Genel amacı yardımlaşma olan kermesler; akran eğitimi, obezite, trafik, bağımlılıkla mücadele seminerleri; görsel sanatlar, teknoloji ve tasarım, maket ve yıl sonu sergileri, iftar programı, bilgi ve kitap okuma yarışmaları, geri dönüşüm ve sıfır atık projesi, e-twinning projesi, doğal yaşam projesi, değerler eğitimi projesi, tiyatro gösterileri, satranç ve mangala gibi akıl ve zekâ oyunları turnuvaları; masa tenisi, yakan top, voleybol ve futbol turnuvaları, mezuniyet töreni etkinlikleri ortaokullarda gerçekleştirilen başlıca etkinliklerden olup ilçedeki farklı okullarda birçok kez yapıldığı belirtilmiştir.

4.4.4.2 Ortaokullarda okul dışı faaliyetler

Eğitimsel aktivitelerin sınıfın dışında da sürdürmenin kazanımların etkililiğini artırdığı bilinen bir gerçektir. Okul içi faaliyetlerden farklı olarak okul dışı faaliyetlerin daha kapsamlı organizasyon planlama gerektirdiğine daha önce değinilmişti. Eğitim öğretimde öğrencilerin yaşı büyüdükçe kendini kontrol ve topluluk olarak hareket edebilme becerisinin de gelişmesi sayesinde ilkokullara nispetle daha kolay yönetilebilir bir süreçten söz etmek mümkün olabilmektedir.

Tüm okulları kapsamamakla birlikte, okul dışı faaliyetlerin eğitim kurumlarında dosyalanması ve düzgün bir veri halinde saklanması konusunda birçok okulda bazı eksikliklerin olduğu görülmektedir. İlgili faaliyetlerin neler olduğu konusunda bilgi edinilmek istendiğinde bu konudaki bilgileri içeren derli toplu halde dosyaların tutulmadığı görülmekte ve yöneticilerden çoğunlukla hatırladıkları kadar veri elde edilebilmektedir. Bu durum ilkokul ortaokul ve liselerin birçoğunda geçerlidir

Okullardan ve İlçe MEM'den alınan bilgiler değerlendirildiğinde ortaokullar arasında en sık yapılan okul dışı etkinliğin müze ziyaretleri olduğu görülmektedir. İçinde bulunulan eğitim öğretim yılında ortaokullarda yapılan müze ziyaretlerinin sayısı 27, Anıtkabir ziyaretlerinin sayısı 11, Feza Gürsey Bilim Merkezi ziyaretlerinin sayısı 8, AVM ve tanıtım gezileri ile pikniklerin sayısı 6, sinema etkinliği ve fuar ziyaretlerinin sayısı 5 ve akvaryum gezisi sayısı 4 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4.15).

Tablo 4.15 Ortaokullarda okul dışı faaliyetler (2022) (Çubuk ilçe MEM ve okul müdürlükleri verileri 2022)

Ortaokullarda Okul Dışı Faaliyetler	
Faaliyet Türü	Gerçekleştirilme miktarı
Müze ziyareti	27
Anıtkabir ziyareti	9
Bilim Merkezi ziyareti	7
AVM gezisi	6
Tanıtım gezisi	6
Piknik etkinliği	6
Sinema etkinliği	5
Fuar gezisi	5
Akvaryum gezisi	4

En çok gerçekleştirilen etkinlik olan müze ziyaretleri; Anadolu Medeniyetleri Müzesi, I. TBMM (Kurtuluş Savaşı) Müzesi, II. TBMM (Cumhuriyet) Müzesi, Maden Tetkik

Arama Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, THK Açık Hava Müzesi, Rahmi Koç Müzesi, Atatürk Eğitim Müzesi, Türk Tarihi Müzesi, Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Altıncıy Açık Hava Müzesi, Türk-İslam Eserleri Müzesi, Kelime Müzesi gibi müzelere gerçekleştirilmiştir. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, bir üst öğrenim kurumu olan liseleri tanımaları ve tercihlerinde fikir edinmeleri amacıyla okul tanıtım gezileri de yapılmaktadır. İlkokullardan farklı olarak ortaokullarda il dışı geziler de düzenlendiği görülmektedir. İstanbul, Bartın, Safranbolu, Amasra, Konya, Çanakkale, Sakarya, Bursa ve Şanlıurfa il dışı gezilerde gidilen şehirlerdir. Bunların dışında fidan dikme etkinliği, tiyatro gösterimi etkinliği, Çubuk Karagöl, park ve baraj gezileri, kitap fuarı ziyaretleri, uçurtma şenliği, Devlet Hava Meydanları İşletmesi gezisi, spor müsabakaları etkinlikleri, münazara, sanat merkezi gezisi, evcil hayvanlar parkı gezisi, ODTÜ gezisi, Millet Kütüphanesi ve Millet Camii gezisi gibi farklı tür ve amaçlarda geziler de gerçekleştirilmiştir. Ortaokullarda; ilçedeki toplam 21 ortaokulun düzenledikleri, tekrarlarıyla birlikte sayısı 78'i bulan farklı gezilere toplamda 8.714 öğrenci katılmıştır. İl dışı gezilere ise ilçedeki 7 farklı ortaokuldan toplam 500 öğrenci katılmıştır.

4.4.4.3 İlçedeki ortaokulların bina durumları

Okulların güvenliği ve eğitimin sıhhati açısından gerekli olan ve ilgili kanun ve yönetmeliklerle belirlenen şartlar doğrultusunda eğitim öğretim ortamları düzenlenmektedir. Yine eğitim kurumu açılmasıyla ilgili adı geçen yönetmeliğin 6. maddesinin 4. fıkrasında ortaokul ve imam hatip ortaokullarının açılması için 5. sınıfta en az 15 öğrenci veya toplamda 30 öğrencinin bulunması, en fazla 32 dersliğinin olması, görsel sanatlar müzik, tasarım atölyesi, fen dersliği ve spor veya drama salonunun olması gerektiği belirtilmektedir. Ancak her kurumun bünyesinde bulunması gereken alanların tümünü tam olarak bulunduramadığı durumlar olmaktadır. Kurumlar bina bölümlerinin olmazsa olmaz denilebilecek olan kısımları haricindekileri zamanla tamamlamak üzere erteleyebildikleri görülmektedir.

Bina bilgileriyle ilgili il milli eğitim müdürlüğü tarafından yayınlanan okul bazı istatistikler incelenmiş ve ortaokullar düzeyinde Çubuk ilçesinde bina bölümü türleri ve miktarları belirlenmiştir. Ortaokullarda; toplam derslik sayısı 242, tasarım beceri

atölyeleri (ahşap ve metal, salon sporları, açık hava sporları, drama/eleştirel düşünme, akıl ve zekâ oyunları, FETEMM, yazılım ve tasarım beceri atölyeleri) sayısı 17, kütüphane ve z-kütüphane sayısı 11, arşiv sayısı 11, atelye sayısı 5, bekleme salonu sayısı 3, bilişim teknolojileri sınıfı sayısı 7, büroda kullanılan bilgisayar sayısı 43 ve 10 farklı okuldaki toplam güvenlik kamerası sayısı 164'tür. Bunlara ek olarak 7 farklı okulda toplam 9 depo, 8 farklı okulda toplam 10 destek eğitim odası, 9 farklı okulda toplam 122 eğitim amaçlı kullanılan bilgisayar, 2 okulda 2 adet danışma ve eğitim araçları odası, 7 okulda toplam 153 etkileşimli tahta, 6 okulda toplam 7 çok fonksiyonlu yazıcı, 8 okulda toplam fen bilimleri laboratuvarı, 9 okulda ibadet amaçlı kullanılan toplam 12 oda, 7 okulda toplam 16 idari işler odası, 2 okulda birer adet jeneratör, 8 okulda kantin, 2 okulda çok amaçlı salon, 11 okulda toplam 258 lavabo, 210 wc, 11 okulda müdür odası, 9 okulda toplam 13 müdür yardımcısı odası, 2 okulda müzik odası, 10'ar adet öğretmenler odası ve rehberlik servisi odası, 1'er adet hizmet aracı, toplantı salonu, oyun odası, mutfak, yemekhane ilçedeki ortaokullarda bulunan bina bölümleri arasında yer almaktadır.

Ortaokullar da ilkokullar gibi tekli (tam gün) eğitim yapmaktadır. Eğitim öğretim okuldan okula farklılık gösterebilmekle birlikte sabah 09.00 civarında başlamaktadır. Ortaokullarda ilkokullara göre günlük ders saati sayısı daha fazla olduğundan okulun bitiş saati 15.30'u bulabilmektedir. Ortaokullardan Aşağı Çavundur Ortaokulu, Barbaros Ortaokulu, Çubuk Süleyman Şah Ortaokulu, Dumlupınar Ortaokulu, Güldarpi Ortaokulu, Münevver Osmankaya Ortaokulu, Özel Aksoy Ortaokulu, Sabiha Şaşmaz Ortaokulu, Şehit Selahattin Şişman Ortaokulu, TOKİ Ortaokulu ve Türk Telekom Ortaokulu hizmet binasını ilkokullar ile ortak kullanmaktadır. Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe ilçedeki tek özel eğitim okulu olduğu için I. kademe III. kademe ve Özel Eğitim Meslek okulu da aynı binada hizmet vermektedir. Hayri Aslan Ortaokulu bünyesinde Çubuk İlçe MEM E-Sınav Merkezi bulunmaktadır. Özel Çubuk Hedefim Ortaokulu ve Özel Çubuk Hedefim Anadolu Lisesi aynı binada hizmet vermektedir. Özel Çubuk Sebat Ortaokulu, İlkokul, Fen ve Anadolu liseleri ile aynı binada hizmet vermektedir.

4.4.4.4 Ortaokullar arasındaki öğrenci hareketliliği

Öğrencilerin halihazırda eğitim gördüğü okuldan farklı nedenlerle o okulun dengi başka okullara kaydını aldırabilmesiyle ilgili hususları düzenleyen Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin “Nakil” konulu 12. maddesi hakkında önceki bölümlerde bilgi verilmiştir. İlçedeki ortaokulların ülke il veya ilçedeki diğer okullardan aldığı nakillerle ve kendi kurumlarından nakil giden öğrenci sayılarıyla ilgili, okul müdürlüklerinden bilgi edinilmeye çalışılmıştır. İlçedeki ortaokullarda toplam 633 öğrenci nakil işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemlerden 362’si gelen öğrenci nakil işlemi 271’i giden öğrenci nakil işlemidir. Ortaokullar arasında en fazla nakil işlemi gerçekleştiren okul 120 işlem ile Bekir Yılmaz ortaokulu iken 65 nakil işlemi ile Yavuz Selim ortaokulu ve 61 nakil işlemi ile Çubuk ortaokulu diğer okullardır.

4.4.4.5 Ortaokullarda sürekli devamsızlık ve sınıf tekrarı

Çalışmada daha önce ilkokullarda sürekli devamsızlık bölümünde devamsızlık ile ilgili açıklamalara ek olarak ortaokullarla ilgili Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinde Madde 31-2/b’de özürsüz olarak 20 gün devamsızlık yapanların, Türkçe dersi yıl sonu notu 70’in altında olanların veya 50’nin altında notu olan öğrencilerin, şube öğretmenler kurulu tarafından sınıf tekrarına karar verilebileceği belirtilmektedir. İlçedeki 21 ortaokuldan 7 tanesinde sürekli devamsız öğrencinin bulunduğu bildirilmiştir. Sürekli devamsız öğrenci bilgileri toplandığında ilçede 71 sürekli devamsız durumda olan ortaokul öğrencisinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu öğrencileri içinden, üç farklı okuldaki 10 ortaokul öğrencisinin ise sınıf tekrarına kaldığı anlaşılmıştır. Ortaokullarda sürekli devamsız öğrenci sayısının ilkokullardan fazla olduğu görülmektedir. Ancak ders başarısızlığına bağlı sınıf tekrarının ilkokullardan daha az olduğu görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin ilkokul öğrencilerine göre devamsızlık yapmaya daha meyilli oldukları, okul dışı ortamlarda kendi başlarına bulunabilme ve bağımsız hareket etmeye daha müsait olmaları gibi nedenlerle bu sayıların yükseldiği düşünülmektedir. Öğrencilerin okula devamının sağlanması konusunda eğitimin paydaşlarının daha titiz davranması gerekmektedir.

4.4.4.6 Ortaokul mezunlarının üst öğrenim kurumlarına yerleşme durumları

İlkokul dördüncü sınıfı bitiren öğrenciler 12 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim kapsamında adres bölgelerine göre veya özel durumlarına göre ortaokullara sınavsız olarak kayıt yaptırabilirken ortaokul sekizinci sınıfı bitiren öğrenciler ortaöğretim kurumlarına farklı yollarla yerleştirilmekte ve kayıt yaptırmaktadırlar. Ortaöğretim kurumlarına kayıt yaptırabilmek için ve 18 yaşını doldurmamış olmak, ortaokuldan veya imam-hatip ortaokulundan mezun olmak gerekmektedir. Bir ortaöğretim kurumuna kayıt yaptırmanın; merkezi sınav puanıyla, adres bölgesindeki ortaöğretim kurumlarına tercihe bağlı olarak, adres bölgesi dışında kalan ortaöğretim kurumlarının pansiyonlu olanlarına tercihe bağlı olarak, merkezi sınav ve yetenek sınavı puanıyla veya sadece yetenek sınav puanıyla geçiş ve kayıt yaptırma gibi yolları vardır. Merkezi sınav puanıyla öğrenci alan veya hem merkezi sınav puanı hem de yetenek sınavı puanıyla öğrenci alan veya sadece yetenek sınavı puanıyla öğrenci alan okullara puan üstünlüğüne göre okulun kontenjanı kadar kayıt yapılabilir. Sınavsız öğrenci alan okullara ise adres kayıt bölgesi ve okulun kontenjanı kadar kayıt yaptırılabilir.

Ortaokulu bitirip liseye kayıt yaptıracak öğrencilerin, zorunlu olmamakla birlikte büyük çoğunluğunun girdiği “Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav” genellikle mayıs ayının son haftası veya haziran ayının ilk haftası yapılmaktadır. Sınav sözel (Türkçe, din kültürü ve ahlâk bilgisi, T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük ve yabancı dil dersleri) ve sayısal (matematik ve fen bilimleri dersleri) bölümden oluşur ve ardışık iki oturum halinde aynı gün uygulanır. Öğrencilerin bu sınavdan alacağı puanlara göre; merkezi sınav puanıyla öğrenci alan okullara (fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, proje uygulayan eğitim kurumları ile mesleki ve teknik Anadolu liselerinin Anadolu teknik programlarına) puan üstünlüğüne göre kayıt yaptırabilmektedirler (MEB, 2018a).

İlçenin 2021-2022 eğitim öğretim yılında ortaokulu bitiren toplam öğrenci sayısı 1.324’tür. Sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına kayıt yaptıran toplam öğrenci sayısı 264 olup ortaokulu bitiren tüm öğrencilerin %20’sini oluşturmaktadır. Ortaokulu bitiren öğrenci sayısı en fazla okul olan Yavuz Selim Ortaokulu’nun sınavla öğrenci yerleştirme oranı %25’tir. Sınavla öğrenci yerleştirme oranı %50’nin üzerinde

olan iki ortaokul vardır. Devlet okulları arasında Muammer Kandemir İmam Hatip Ortaokulu ve Münevver Osmankaya Ortaokulu %31 sınavla öğrenci yerleştirme oranına sahiptir (Tablo 4.16).

Tablo 4.16 Ortaokulu bitiren öğrencilerin sınavla öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına kayıt durumları (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Kurum Adı	Mezun Sayısı	Sınavla yerleşen toplam öğrenci sayısı	Mezunların sınavla yerleşme yüzdesi
Yavuz Selim Ortaokulu	212	53	%25
Çubuk Ortaokulu	191	50	%26
Bekir Yılmaz Ortaokulu	181	37	%20
Hayri Aslan Ortaokulu	111	14	%13
Muammer Kandemir İmam Hatip Ortaokulu	107	33	%31
Atatürk Ortaokulu	57	7	%12
Özel Çubuk Hedefim Ortaokulu	33	14	%42
Aşağı Çavundur Ortaokulu	28	4	%14
Çubuk Süleyman Şah Ortaokulu	28	7	%25
Dumlupınar Ortaokulu	23	5	%22
Şehit Selahattin Şişman Ortaokulu	21	3	%14
Özel Çubuk Sebat Ortaokulu	20	11	%55
Münevver Osmankaya Ortaokulu	13	4	%31
Özel Aksoy Ortaokulu	12	6	%50
*Diğer ortaokullar	287	16	%6
Toplam	1.324	264	%20

Merkezi sınav sonucuna göre fen liselerine yerleşen toplam öğrenci sayısı 104'tür. Merkezi sınav sonucu haricinde, yerel yerleştirme ile adres bölgesine göre ortaöğretim kurumlarına kayıt yaptıran öğrenci sayısı 924, özel liselere kayıt yaptıran öğrenci sayısı 16 ve açık öğretim lisesine kayıt yaptıran öğrenci sayısı 38'dir. Ancak sınavla öğrenci alacan ortaöğretim kurumlarında kayıt yaptırma işlemleri yerleştirme sonuçlarının açıklandığı haftadan itibaren haftada bir kez boş kalan veya yeni açılan kontenjanlara ek yerleştirmelerle devam edebildiği için sayılar değişebilmektedir.

Son üç yılda Çubuk ilçesinde ortaöğretime geçiş ile ilgili verileri içeren Tablo 4.17 incelendiğinde fen liselerine yerleşme oranının 2022 yılında önemli bir artış gösterdiği görülmektedir. Yine son iki yılda merkezi sınav puanıyla proje okullarına yerleşen öğrenci oranının yükselmiş olduğu görülmektedir. Açık öğretim lisesine kayıt oranı

%7,61 ile en fazla 2021 yılındadır (Tablo 4.17). Yerel yerleştirme ise ortalama olarak aynı seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 4.17 Ortaokullarda yıllara göre ortaöğretime yerleşme oranları (2020-2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Ortaokullarda Yıllara Göre Ortaöğretime Yerleşme Oranları			
	2020	2021	2022
Sınav Puanıyla Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Oranı	4,73	4,23	7,85
Sınav Puanıyla Proje Okullarına Yerleşen Öğrenci Oranı	7,76	13,07	12,08
Yerel Yerleştirmeye Yerleşen Öğrenci Oranı	77,52	74,33	75,98
Açık Liseye Yerleşen Öğrenci Oranı	3,26	7,61	2,87
Özel Okullara Yerleşen Öğrenci Oranı	6,47	0,92	1,21

4.5 Ortaöğretim ve Çevre İlişkisi

Nitelikli insan yetiştirmede temel güç olan eğitimin ortaokuldan sonraki aşaması lise (ortaöğretim) eğitimidir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ortaöğretimle ilgili olarak; ilköğretime dayalı olduğu yani ortaöğretime girme hakkını elde etmek için ilköğretimin tamamlanmış olması gerektiği ve ortaöğretimin zorunlu olduğu, eğitiminin örgün ve yaygın öğretim olarak verilebildiği, genel ve mesleki türlerde eğitim verdiği ve bitirildiğinde diploma verildiği belirtilmektedir. Ortaöğretimin amaçları arasında, bireye ortak genel kültür kazandırma, ülke sorunlarının çözümüne ve ülke kalkınmasına katkıda bulunma bilinci kazandırma; ülkenin ihtiyaçları, bireyin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleğe, yükseköğretime, hayata ve iş alanına hazırlamak yer almaktadır (Resmî Gazete, 1973).

Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde ise ortaöğretim kurumlarının ortaokul eğitiminin üzerine eğitim alınan, süresi dört yıl olan; fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, Anadolu liseleri, güzel sanatlar liseleri, spor liseleri, Anadolu imam hatip liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri, çok programlı Anadolu liseleri, özel eğitim meslek liseleri ile mesleki eğitim merkezlerinden oluşan kurumlar olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2013a).

Ortaöğretimde teorik olarak öğrencilerin yaş aralığı 14-17 yaş olarak kabul edilirken yükseköğretimde 18-22 yaş olarak kabul edilmektedir (MEB, 2022). Ülke kanunları ve bunlara bağlı yönetmeliklerle çizilen çerçevede kendine yer bulan ortaöğretim,

öğrencilerin yaşı itibarıyla ergenlik döneminde olmalarıyla bağlantılı olarak okullarda bireyler arası ilişkilerin önem kazandığı bir ortam vardır. Bu durum bazen öğrencilerin gruplaşma veya olumsuz davranış sergilemelerine yol açabilir. Bununla ilgili olarak okullarda sosyal etkinlikler, bilinçlendirme çalışmaları da düzenlenmektedir (Gedik ve Cömert, 2018).

4.5.1 Ortaöğretimde Okullaşma Oranları

Türkiye’de ortaöğretim okullaşma oranları 2021-2022 eğitim öğretim yılında; brüt %116 iken net okullaşma oranı %89,67’dir. Ortaöğretim, genel ortaöğretim ile mesleki ve teknik ortaöğretim olarak ayrı ayrı incelenirse genel ortaöğretimde brüt okullaşma oranı %70,72 ve net okullaşma oranı %53,55’tir. Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde brüt okullaşma oranı %45,38, net okullaşma oranı %36,12’dir. Ankara’da ortaöğretim toplamı brüt 122,3, net 96,17; genel ortaöğretim brüt 82,83, net 64,06, mesleki ve teknik ortaöğretim brüt 39,46, net 32,11’dir (Tablo 4.18).

Tablo 4.18 Ankara ve Türkiye’de ortaöğretim okullaşma oranları (2022) (MEB, 2022a)

Ankara ve Türkiye’de Ortaöğretim Okullaşma Oranları (2022)						
	Ortaöğretim Toplam		Genel Ortaöğretim		Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	
	Ankara	Türkiye	Ankara	Türkiye	Ankara	Türkiye
Brüt	122,3	116	82,83	70,72	39,46	45,38
Net	96,17	89,67	64,06	53,55	32,11	36,12

Ortaöğretimde okullaşma oranları konusunda OECD ortalamalarına bakıldığında; ortaöğretim toplam: %59, genel ortaöğretim %37, mesleki ve teknik ortaöğretim %23 olduğu görülmüştür (OECD 1, 2022).

4.5.2 Ortaöğretime Genel Bakış

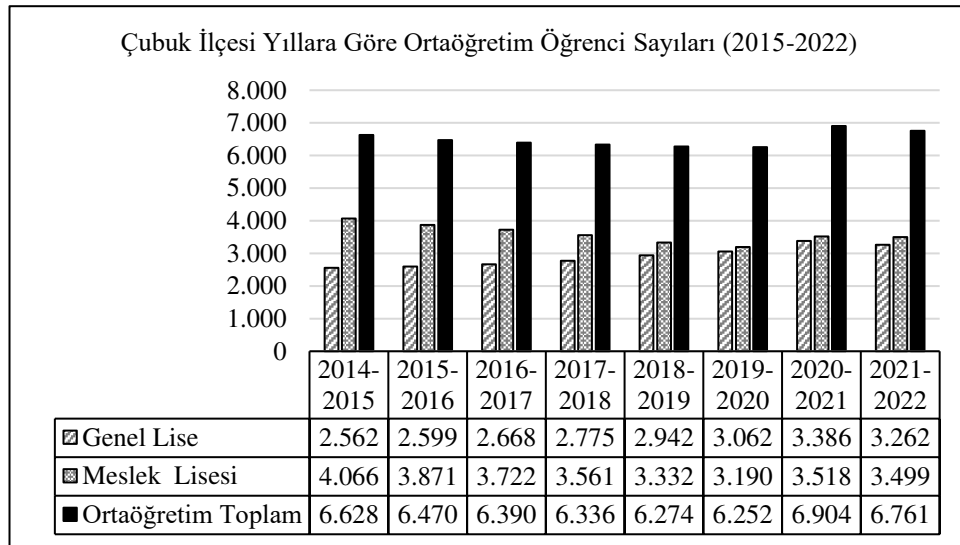
Çubuk ilçesinde ortaöğretim öğrenci sayıları Tablo 4.19 ve Şekil 4.6’da sekiz yıllık süreç halinde incelenmiştir. İlçenin ortaöğretim kurum sayısı toplamı 20 olup bu sayıda son üç yılda herhangi bir değişimin olmadığı görülmektedir. Genel liselerin sayısı 9, meslek liselerinin sayısı 11’dir. Toplam ortaöğretim kurum sayısında 2014 ile

2022 yılları arasında %70 artış olduğu görülmektedir. Bu artış mesleki ve teknik eğitime göre genel ortaöğretimde daha fazla olmuştur.

Ortaöğretimdeki şube sayıları genel liselerde 130, meslek liselerinde ise 164 olmak üzere toplam 294'tür. Meslek liselerindeki şube sayısı daha fazladır. Kurum sayılarından farklı olarak 2014'ten 2022'ye gelindiğinde şube sayılarında %5'lik bir azalış meydana gelmiştir. Ancak 2014'te derslik sayısı 185 iken %76 artış ile 2022'de 325'e yükselmiştir (Tablo 4.19; Şekil 4.6).

Tablo 4.19 Çubuk ilçesi yıllara göre ortaöğretim istatistikleri (2015-2022) (MEB, 2012a).

Çubuk İlçesi Yıllara Göre Ortaöğretim İstatistikleri (2015-2022)									
	Yıllar / Okul Türü	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Kurum Sayısı	Genel Lise	5	9	9	9	11	9	9	9
	Meslek Lisesi	9	9	10	11	11	11	11	11
	Ortaöğretim Toplam	14	18	19	20	22	20	20	20
Şube Sayısı	Genel Lise	98	124	114	170	135	131	132	130
	Meslek Lisesi	212	215	239	273	168	157	160	164
	Ortaöğretim Toplam	310	339	353	443	303	288	292	294
Öğrenci Sayısı	Genel Lise	2.562	2.599	2.668	2.775	2.942	3.062	3.386	3.262
	Meslek Lisesi	4.066	3.871	3.722	3.561	3.332	3.190	3.518	3.499
	Ortaöğretim Toplam	6.628	6.470	6.390	6.336	6.274	6.252	6.904	6.761
Öğretmen Sayısı	Genel Lise	166	228	261	268	282	292	276	295
	Meslek Lisesi	286	316	315	326	297	311	290	320
	Ortaöğretim Toplam	452	544	576	594	579	603	566	615

Şekil 4.6 Çubuk ilçesi yıllara göre ortaöğretim öğrenci sayıları (2015-2022)

Ortaöğretim öğrenci sayıları incelendiğinde ise 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çubuk ilçesindeki toplam ortaöğretim öğrenci sayısının 6.761 olduğu görülmektedir. 3.499 öğrenci ile meslek liseleri genel liselerden daha fazla öğrenciye sahiptir. 2014 ile 2022 arasındaki tüm yıllarda da meslek liselerinin öğrenci sayısının genel liselerden fazla olduğu görülmektedir. Ortaöğretim toplam öğrenci sayısında yıllar içinde ciddi bir değişim veya dalgalanma olmamıştır.

İlçedeki toplam ortaöğretim öğretmen sayısında, gözlenen ilk yıl olan 2014 yılı ile 2022 yılları arasında %36'lık bir artış olduğu görülse de bu artış düzenli değildir. 2019 ve 2021 yıllarında öğretmen sayısında azalma olmuştur. Ayrıca öğrenci sayısında olduğu gibi öğretmen sayısında da meslek liseleri genel liselerden önde olmuştur. Meslek liselerinde program, alan ve dal gibi çeşitlilikler öğretmen sayısına etki edebilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından mesleki eğitime yönelik son yıllarda özel bir önem gösterilmektedir. Geçmiş yıllarda üniversiteye geçişte meslek liseleri dezavantajlı durumdayken artık bu durum ortadan kalkmıştır. Meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin işletmelere staja gittiklerinde ücret almalarına ve sosyal güvencelerinin yapılmasına yönelik çalışmalar da meslek liselerinin cazip hale gelmesine katkıda bulunmuştur.

4.5.3 Çubuk İlçesinde Ortaöğretim Kurumlarının (Liseler) Durumu

İlçede bulunan ortaöğretim kurumlarının sayısı 20'dir. Devlet liselerinin sayısı 15, özel liselerin sayısı ise 5'tir. Ahi Evran MTAL, Çubuk MTAL, Fatih Sultan Mehmet MTAL, Gevher Nesibe MTAL, Şehit Hayati Bilgin MTAL ilçedeki meslek liseleri olup özel meslek lisesi bulunmamaktadır. Şehit Ömer Takdemir Anadolu İHL, Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İHL, Çubuk Anadolu İHL ilçedeki imam hatip liseleridir. Çubuk Mesleki Eğitim Merkezi, Çubuk Özel Eğitim Meslek Okulu ve Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademe, ilçede mesleki eğitim veren diğer ortaöğretim kurumlarıdır. Çubuk Anadolu Lisesi, Yunus Emre Anadolu Lisesi, Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi genel ortaöğretim kurumlarıdır. (Tablo 4.20) Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi, Özel Çubuk Yükselen Fen Lisesi ve Özel Çubuk Sebat Fen Lisesi ilçedeki fen liseleridir (Tablo 4.20).

Tablo 4.20 Çubuk ilçesindeki ortaöğretim kurumları (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Çubuk İlçesindeki Ortaöğretim Kurumları (Liseler)			
1	Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	11	Şehit Ömer Takdemir Anadolu İmam Hatip Lisesi
2	Çubuk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	12	Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi
3	Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	13	Çubuk Mesleki Eğitim Merkezi
4	Gevher Nesibe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	14	Çubuk Özel Eğitim Meslek Okulu
5	Şehit Hayati Bilgin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	15	Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe
6	Çubuk Anadolu Lisesi	16	Özel Çubuk Hedefim Anadolu Lisesi
7	Yunus Emre Anadolu Lisesi	17	Özel Çubuk Sebat Anadolu Lisesi
8	Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	18	Özel Çubuk Sebat Fen Lisesi
9	Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	19	Özel Çubuk Yükselen Anadolu Lisesi
10	Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi	20	Özel Çubuk Yükselen Fen Lisesi

Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen lisesi, Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi, Çubuk Gevher Nesibe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi, Şehit Ömer Takdemir Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Özel Çubuk Yükselen Fen Lisesi pansiyonu olan ilçedeki başlıca liselerdir.

Ortaöğretim kurumlarından Şehit Hayati Bilgin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi sadece kız öğrencilere; Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ise sadece erkek öğrencilere eğitim veren okullardır.

İlçedeki 6.761 ortaöğretim öğrencisinden 672'si, yaklaşık %10'u, özel ortaöğretim kurumlarında eğitim almaktadır. Bu oran okulöncesi, ilkökul ve ortaokul kademelerindeki özel okul öğrenci oranlarının belirgin bir şekilde üzerindedir. Diğer bir ifadeyle ilçede diğer eğitim kademelerine göre ortaöğretimde özel okulların tercih edilme oranı daha yüksektir (Tablo 4.21).

Tablo 4.21 Liseler için ilçe geneli ortalamalar (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Liseler İçin İlçe Geneli Ortalamalar						
Tür	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Resmi Lise	15	6.089	463	267	13,1	22,8
Özel Lise	5	672	161	48	4,2	14
Toplam	20	6.761	624	315	10,8	21,4

Ortaöğretim kurumlarının okul bazlı verilerini içeren Tablo 4.22'ye göre ilçedeki ortaöğretim öğrenci sayısı 6749'dur. En fazla öğrencisi olan lise 979 öğrenci (%15) ile Fatih Sultan Mehmet MTAL'dir. Bunu 726 öğrenci (%11) ile Çubuk Anadolu Lisesi ve 703 öğrenci (%10) ile Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi izlemektedir. Bu üç lisenin öğrenci sayıları toplamı ilçedeki tüm ortaöğretim öğrencilerinin %36'sını oluşturmaktadır (Tablo 4.22).

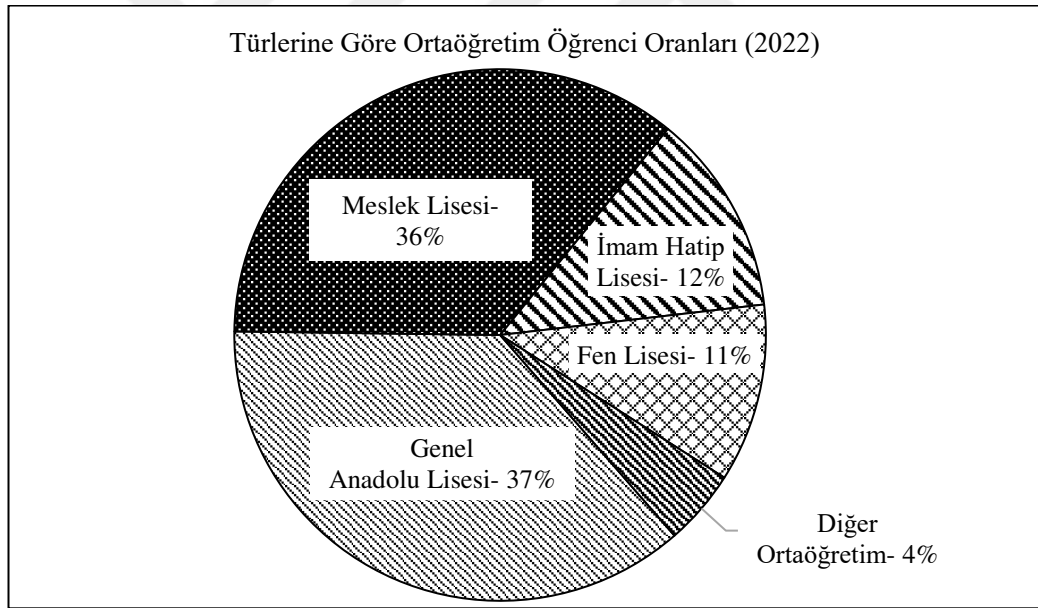
Tablo 4.22 Çubuk ilçesindeki liseler için okul bazlı veriler (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Liseler İçin Okul Bazlı Veriler (2022)					
Okul Adı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Şube Sayısı	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci	Bir Şubeye Düşen Öğrenci
Fatih Sultan Mehmet MTAL	979	74	40	13,2	24,5
Çubuk Anadolu Lisesi	726	36	21	20,2	34,6
Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	703	31	22	22,7	32
Yunus Emre Anadolu Lisesi	644	39	20	16,5	32,2
Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi	495	34	20	14,6	24,8
Gevher Nesibe MTAL	463	40	18	11,6	25,7
Şehit Hayati Bilgin MTAL	445	45	27	9,9	16,5
Şehit Ömer Takdemir Anadolu İHL	332	27	16	12,3	20,8
Çubuk MTAL	299	35	16	8,5	18,7
Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İHL	284	29	28	9,8	10,1
Mesleki Eğitim Merkezi	267	14	8	19,1	33,4
Özel Çubuk Yükselen Fen Lisesi	230	50	15	4,6	15,3
Çubuk Anadolu İHL	205	28	12	7,3	17,1
Ahi Evran MTAL	197	20	9	9,9	21,9
Özel Çubuk Hedefim Anadolu Lisesi	177	26	13	6,8	13,6
Özel Çubuk Yükselen Anadolu Lisesi	156	49	10	3,2	15,6
Özel Çubuk Sebat Fen Lisesi	67	18	5	3,7	13,4
Özel Çubuk Sebat Anadolu Lisesi	40	18	5	2,2	8
Özel Eğitim Meslek Okulu	20	5	5	4	4
Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	20	6	5	3,3	4

İlçedeki ortaöğretim kurumlarının toplam şube sayısı 315'tir. En fazla şube sayısına sahip okul 40 şube ile Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. İlçede ortaöğretimde bir şubeye düşen öğrenci sayısı 21'dir. Bu sayının en yüksek olduğu okul 35 öğrenci ile Çubuk Anadolu Lisesi'dir. Özel liseler ve özel eğitim okulları dışında bir şubeye düşen öğrenci sayısının en az olduğu devlet okulu ise 10

öğrenci ile Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi'dir. Ortaöğretimde bir şubeye düşen öğrenci sayısının Ankara ortalaması 23 iken Türkiye ortalaması 25'tir. İlçedeki ortaöğretim kurumlarında şubelerdeki öğrenci sayıları Ankara ve Türkiye ortalamasının altındadır. Bu durumun ilçe ortaöğretim kalitesi açısından yararlı bir durum olduğu söylenebilir.

Diğer yandan Ankara geneli özel ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin oranı %17 iken Türkiye geneli özel ortaöğretim öğrenci oranı %9'dur. İlçedeki özel ortaöğretim öğrenci oranı Ankara il ortalamasının altında ancak Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ortaöğretim öğrencilerinin lise türlerine göre dağılımlarında en fazla öğrenci genel Anadolu liselerindedir (%37). Genel liseler meslek liseleri, fen liseleri ve imam hatip liselerinin dışında kalan liselerdir. Genel Anadolu liselerinden sonra en fazla öğrenci %36 oran ile meslek liselerindedir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 Çubuk ilçesi kurum türlerine göre ortaöğretim öğrenci oranları (2022)

Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ilçedeki en fazla öğrenci sayısına sahip lise olduğu gibi aynı zamanda öğretmen ve şube sayısı bakımından da ilk sırada gelmektedir. Özel eğitim ve mesleki eğitim merkezi haricinde devlet liseleri arasında Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ile Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi en az öğrenciye sahip ortaöğretim kurumlarıdır.

Toplam 624 lise öğretmeninin bulunduğu ilçede 74 öğretmen sayısı ile en fazla öğretmen Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde bulunmaktadır. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısında ilçe ortalaması 11 iken özel liseler bu sayının altındadır. Devlet liselerinde ise; Şehit Hayati Bilgin MTAL, Çubuk MTAL, Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İHL, Çubuk Anadolu İHL, Ahi Evran MTAL bir öğretmene düşen öğrenci sayısında ilçe ortalamasının altındadır. Devlet okulları arasında bir öğretmene düşen öğrenci sayısı en yüksek olan okul 23 öğrenci ile Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu lisesidir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısı en düşük olan okullar ise 7 öğrenci ile Çubuk Anadolu İHL ve 3 öğrenci ile Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu III. kademedir. Bir öğretmene düşen öğrenci sayısının Ankara ortalaması 10, Türkiye ortalaması 13, OECD ortalaması ise 13'tür. Çubuk'ta bir öğretmene Türkiye ve OECD ortalamalarından daha az öğrenci düşmektedir. Bu anlamda eğitim sürecinde öğretmenlerin bir öğrenciye ayırabileceği sürenin daha fazla olduğu düşünülebilir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi

Eğitimin diğer kademelerinde olduğu gibi ortaöğretimde de geçmiş yıllara göre bazı artışlar olduğu görülmektedir. 2009 yılında ortaöğretim öğrenci sayısı 5.946 iken 2022 yılında 6.761'e yükseldiği; 2009 yılında 10 olan ortaöğretim kurumu sayısının 20'ye;

153 olan toplam derslik sayısının 324'e yükseldiği anlaşılmaktadır (Sarıdemir, 2010). Ortaöğretimdeki artışın ilköğretime göre daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Okul türü ve sayısı, öğrenci sayısı, derslik sayısı gibi yönlerden artış olması ilçede ortaöğretimdeki birçok yönden artışı ve yükselişi göstermektedir.

İlçedeki ortaöğretim okullaşma oranları 2020 şubat verilerine göre net %98,35, brüt %103,44'tür. Ankara il geneli 2021-2022 okullaşma oranı brüt %122,30, net %96,17 iken Türkiye geneli ortaöğretim okullaşma oranı brüt %116,10, net %89,67'dir. 15-19 yaş aralığında okullaşma oranının OECD ortalaması %84'tür (OECD 3, 2023). Okullaşma oranları bakımından Çubuk ilçesi ortalamasının üzerinde yer almaktadır.

4.5.4 Ortaöğretim Kurumlarında Okul İçi Faaliyetler

Eğitim sürecinde sınıf içinde yürütülen ve bir yıllık plan çerçevesinde uygulanan faaliyetlerin yanında dersin dışına taşan, okul genelinde veya okulun bölümlerinden birinde, bir veya daha fazla sınıfın veya tüm okulun katılımıyla gerçekleştirilen farklı uzunlukta sürelerle devam edebilen etkiler de yapılmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde öğrenci kulübü, sosyal sorumluluk çalışmaları, tören, bilimsel sportif ve sanatsal etkinliklerin; öğretmen, öğrenci ve velilerin katılımıyla okul yönetiminin belirleyeceği uygun bir mekânda yapılabileceği belirtilmektedir. (MEB, 2013a).

Ortaöğretim kurumlarının yaptıkları okul içi faaliyetleri okul mülakatlarında toplanan veriler doğrultusunda incelenecektir. İlçedeki liselerin genel olarak ilgili yönetmelikler doğrultusunda 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı başta olmak üzere belirli gün ve haftalar etkinliklerini rutin olarak gerçekleştirdikleri görülmektedir. Okullardan yedi farklı okulda TÜBİTAK 4006 Bilim Fuarı düzenlenmiştir. 6 okulda çeşitli konferans ve seminerler gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında; trafik eğitimi, sağlıklı beslenme, diyabet, ergen iletişimi, ufka yolculuk, kariyer planlama ve tanıtımı gibi seminer ve konferanslar yer almaktadır. Yine 6 okulda çeşitli amaçlarla kermes etkinliği, 6 okulda rölyef, grafik tasarım çocuk gelişimi, resim, tarih kültür, yıl sonu sergileri gibi birçok sergi; spor müsabakaları, robotik kodlama kulüp faaliyetleri, konser, tiyatro ve sinema gösterileri, sıfır atık ve geri dönüşüm faaliyetleri, söyleşi ve

imza günü etkinliği, hobi bahçesi, duvar boyama, çeşitli yarışmalar, iftar ve mukabele programları gibi birçok farklı etkinlik gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

4.5.5 Ortaöğretim Kurumlarında Okul Dışı Faaliyetler

Formal ve örgün eğitim öncelikle sınıf ortamında yürütülmesinin yanında farklı mekanları içerecek şekilde genişletilebilmektedir. Derslerin birçoğunda kazanımların gezi gözlem yapmayı gerektirdiği ve öğrenilmesi gerekenlerin okul dışı faaliyetler aracılığıyla kalıcılığının artırılıp pekiştirildiği savunulmaktadır (Gök ve Girgin, 2011). Dersin etkililiğini artırmak amacıyla yapılabilecek farklı uygulamaların ve okul dışı faaliyetlerin eğitimin amacına ulaşmasına olumlu katkılar sağlayacağı bir gerçektir. Faaliyet için gerekli planlamalar, tamamlanması gereken evraklar ve yazışmaların sağlanması da konunun bir diğer yönüdür. Sahadan edinilen bilgilere göre liselerde en sık gerçekleştirilen okul dışı faaliyetlerin başında müze ziyaretleri gelmektedir. Eğitim öğretim yılı boyunca ortaöğretim kurumlarının gerçekleştirdikleri müze ziyaretlerinin toplamının 17, fuar gezilerinin sayısının 8, tanıtım etkinliklerinin sayısının 7, tiyatro etkinliklerinin sayısı 6, alışveriş merkezi gezilerinin sayısının 5, sinema etkinliği sayısının 5, Anıtkabir ziyareti sayısının 4, park veya mesire alanı gezilerinin sayısının 4, piknik etkinliklerinin sayısının ise 3 olduğu görülmektedir (Tablo 4.23).

Tablo 4.23 Liselerde okul dışı faaliyetler (2022) (Çubuk ilçe MEM ve okul müdürlükleri verileri 2022)

Liselerde Okul Dışı Faaliyetler	
Faaliyet Türü	Gerçekleştirilme miktarı
Müze ziyareti	17
Fuar gezisi	8
Tanıtım etkinliği	7
Tiyatro etkinliği	6
AVM gezisi	5
Sinema etkinliği	5
Anıtkabir ziyareti	4
Park gezisi	4
Piknik etkinliği	3

En sık gerçekleştirilen etkinliklerin başında gelen müze ziyaretlerinde; 15 Temmuz Demokrasi Müzesi, Maden Tetkik Arama Şehit Cuma Dağ Tabiat Tarihi Müzesi, Türk Tarih Müzesi, Çubuk Şehir Müzesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Mehmet Akif Ersoy Evi Müzesi, Ulucanlar Cezaevi Müzesi, Satranç Müzesi, Türk Hava Kuvvetleri Müzesi ziyaret edilmiştir. Fuar ziyaretlerinde; mesleki tanıtım fuarı, kitap fuarı, iklim

fuarı ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bunların dışında üniversite tanıtım gezileri, ODTÜ ve Yıldırım Beyazıt Üniversitesi gezisi, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi gezisi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası gezisi, Devlet Opera ve Balesi Opera Sahnesi gösterisi, fidan dikme etkinlikleri, Kur'an-ı Kerim okuma yarışması, iftar programı, Cebeci Şehitliği ziyareti, Millet Kütüphanesi ziyareti, Teknofest ziyareti, piknikler, motor fabrikası gezisi, mezuniyet programları, tiyatro ve sinema etkinlikleri, okullar arası spor müsabakaları, belediye gençlik şöleni, 12 Mart İstiklal Marşı programı, Tacettin Dergahı gezisi, şiir dinletisi, Ankara Kalesi gezisi, Çubuk Karagöl ve Kızılcahamam millî parkı, Beypazarı gezisi gibi etkinlikler farklı okullar tarafından ve farklı sayılarda öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Bunların dışında farklı illere ve ülke dışına ziyaretler de gerçekleştirilmiştir. İl dışına Şanlıurfa'da gerçekleştirilen robot yarışmasına, Konya'ya, İstanbul'a, Antalya'ya ve Kapadokya'ya geziler düzenlenmiştir. Erasmus kapsamında Estonya'ya ve işbaşımda gözlem gezisi olarak Hollanda'ya gidilmiştir.

İlçedeki toplam 20 lisenin öğrencileri arasından gezilere toplamda 7.803 öğrenci katılmıştır. İl dışı gezilere toplamda 592 öğrenci katılmıştır. 4 okul il dışı gezi, 1 okul (Fatih Sultan Mehmet MTAL) yurt dışı gezi gerçekleştirmiştir.

4.5.6 İlçedeki Ortaöğretim Kurumlarının Bina Durumları

Ortaöğretim kurumları hizmet verdiği öğrencilerin yaş grubu ve gelişim özellikleri açısından öncesindeki eğitim kurumlarına göre farklılıklar içermektedir. Benzer şekilde bu kurumların açılması daha alt kademelerdeki eğitim kurumlarının açılmasına göre daha farklı şartlar içermektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği'ne göre Anadolu lisesi ve Anadolu imam hatip lisesinin açılabilmesi için yerleşim yeri merkez nüfusu en az 5.000 olması, 9 sınıfa kaydedilebilecek en az 2 şube öğrencinin bulunması, kurum olarak açılacak binada en az 8 dersliğin; görsel sanatlar atölyesi ve müzik dersliğinin, imam hatip liseleri için uygulama mescidinin bulunması gerektiği belirtilmektedir. Fen lisesi ve sosyal bilimler lisesi açılabilmesi için ilçe nüfusunun 50 binin üzerinde olması gerektiği; okul binasında en az 20 dersliğin, görsel sanatlar atölyesinin ve müzik dersliğinin,

laboratuvarın, z-kütüphanenin, spor salonunun, 200 öğrenci kapasiteli pansiyonun bulunmasının gerektiği belirtilmektedir. Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin açılmasında ise okulda açılacak her alan için en az 4'er dersliğin, atölye ve laboratuvarların bulunması gerektiği belirtilmektedir. Özel eğitim uygulama okulunda en az 8 derslik, bireysel eğitim odası, görsel sanatlar atölyesi, müzik dersliği, en az 2 atölye, uygulama evi, uygulama bahçesi ve aile eğitim odası ve özel eğitim meslek okullarında ise bunlardan farklı olarak en az 4 dersliğin bulunması gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2017). Yine Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine göre okul binalarında; derslik, atölye, laboratuvar, yönetim odası, öğretmenler odası, rehberlik servisi, araç-gereç odası, görsel sanatlar sınıfı, müzik sınıfı, destek eğitim odaları, konferans salonu, kütüphane ve benzeri yerlerle imam-hatip liselerinde uygulama mescidi bulunması gerektiği belirtilmiştir. Okul binalarının, tesislerin ve bahçesinin engelli bireylerin ulaşımına uygun olarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2013a).

İlçedeki 20 ortaöğretim kurumunun bina kullanım alanları hakkında Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 2021-2022 eğitim öğretim yılı için yayınlanan istatistiklere göre ilçedeki tüm ortaöğretim kurumlarındaki toplam derslik sayısı 325'tir. Öğretmenler odası sayısı 25, kütüphane ve z-kütüphane sayısı 19, tasarım beceri atölyesi sayısı 4, spor salonu sayısı 6, arşiv odası sayısı 18, depo sayısı 36, atelye sayısı 26, banyo sayısı 105, lavabo sayısı 658, wc sayısı 464, bekleme salonu sayısı 9, bilgisayar laboratuvarı sayısı 18, büroda kullanılan bilgisayar sayısı 97, eğitim amaçlı kullanılan bilgisayar sayısı 451, biyoloji laboratuvarı sayısı 7, kimya laboratuvarı sayısı 5, mesleki uygulama laboratuvarı sayısı 20, ortak kullanılan laboratuvar sayısı 5, çalışma odası sayısı 27, çok amaçlı salon sayısı 25, danışma sayısı 7, destek eğitim odası sayısı 6, eğitim araçları odası sayısı 3, engelli lifti sayısı 1, etkileşimli tahta sayısı 276, çok fonksiyonlu yazıcı sayısı 10, tablet bilgisayar sayısı 134, fen bilimleri laboratuvarı sayısı 2, fizik laboratuvarı sayısı 6, güvenlik kamerası sayısı 589, hizmet aracı sayısı 3, ibadet amaçlı kullanılan oda sayısı 30, idari işler odası sayısı 33, jeneratör sayısı 8, kantin sayısı 19, konferans salonu sayısı 13, mutfak sayısı 11, müdür odası sayısı 11, müdür yardımcısı odası sayısı 48, müzik odası sayısı 10, oyun odası sayısı 3, rehberlik servisi odası sayısı 21, resim odası sayısı 3, revir sayısı 8, toplantı

salonu sayısı 3, yatakhane sayısı 132, yatak sayısı 370, yemekhane sayısı 12 olarak belirtilmiştir.

İlçedeki ortaöğretim kurumları tekli eğitim (tam gün) yapmaktadır. Genel olarak kurumlar binalarını başka kurumlar ile paylaşmamakla birlikte devlet liselerinden Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesinde Halk eğitim merkezi tarafından kurs verilen derslikler bulunduğu belirtilmiştir. Şehit Hayati Bilgin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde uygulama anasınıfı bulunmaktadır. Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu I. II. ve III. kademeler aynı binada eğitim vermektedir. Ayrıca özel liselerin fen liseleri ile Anadolu liseleri ve Anadolu liseleri ile ortaokulları aynı binalarda farklı bölümlerde eğitim vermektedir.

4.5.7 Ortaöğretim Kurumları Arasındaki Öğrenci Hareketliliği

Ortaöğretim kurumlarında öğrenci nakilleri ilkokul ve ortaokula göre daha çeşitli şekillerde olabilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde bu konuya detaylı olarak değinilmiştir. Söz konusu belgede nakil; aynı tür program, alan veya dalda öğrenim gören öğrencilerin ortaöğretim kurumları arasında yer değişikliği olarak tanımlanmaktadır. Açık Öğretim Lisesi, Mesleki Açık Öğretim Lisesi veya Açık Öğretim İmam Hatip Lisesinden örgün öğretim kurumlarına nakil ve geçişleri yapılabilir. Mesleki eğitim merkezinde kaydı bulunan öğrenciler aynı zamanda Açık Öğretim Lisesi, Mesleki Açık Öğretim Lisesi veya Açık Öğretim İmam Hatip Lisesine de kayıt yaptırabilirler. Nakiller milli eğitim müdürlükleri bünyesinde kurulan öğrenci yerleştirme ve nakil komisyonu, kayıt kabul ve nakil işlemlerini yürütmektedir. Ayrıca farklı eğitim bölgesinden, farklı bir ilden gelen öğrenciler de geldikleri okullardaki alan bölüm ve dallarına uyan alanlara kaydı alınabilir. Fen liseleri, sosyal bilimler liseleri, merkezi sınav puanıyla öğrenci alan Anadolu liseleri ile Anadolu liseleri Anadolu imam hatip liseleri, mesleki ve teknik Anadolu liseleri kendi türündeki diğer kurumlarının aynı sınıfları arasında öğrenci nakillerinin yapılabileceği ve diğer birçok husus ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (MEB, 2013a).

İlçedeki ortaöğretim kurumlarında öğrenci nakilleri konusunda edinilmeye çalışılan veriler ışığında liselerin toplam nakil işlemi sayısı ortaya konulacaktır. Ancak nakiller

konusunda okul yöneticilerinin verilere sağlıklı olarak ulaşmadıkları, yapılan işlemlere ait sayısal verileri sağlıklı olarak sunmada yeterince iş birliği yapamadıkları görülmüştür. İlçedeki 20 ortaöğretim kurumunun gerçekleştirdiği toplam nakil işlemi sayısı 895'tir. Okullar bu işlemlerden 357'sini gelen nakil kabul işlemi olarak, 538'ini ise giden nakil gönderme işlemi olarak gerçekleştirmişlerdir. En fazla nakil işlemi gerçekleştiren okul ise 92 kabul 112 gönderme işlemi toplamda 204 işlemle Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi gerçekleştirmiştir.

4.5.8 Ortaöğretimde Sürekli Devamsızlık ve Sınıf Tekrarı

Eğitimin niteliğinin artırılması öğretmen, materyal, ortam gibi farklı değişkenlerin yanında öğrenciye ve öğrencinin okula düzenli şekilde devam etmesine de bağlıdır. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde okula devamin zorunlu olduğu ve bunun başta öğrenci velisi olmak üzere okul yönetimi ve mülki amirlerce sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca öğrencinin devamsızlık süresinin özürsüz 10 günü ve toplamda 30 günü aşması halinde ders başarısına bakılmaksızın sınıf tekrarı yaptırılacağı belirtilmektedir. Diğer bir bölümde ise öğrencinin ders başarısının olması gereken düzeyin altında olması veya devamsızlık sınırını aşmış olması gibi nedenlerle sınıf tekrarı yapacağı, sınıf tekrarının hazırlık sınıfı hariç en fazla bir defa yapılabileceği, ikinci kez sınıf tekrarına kalan öğrencinin okulla ilişkisi kesilerek açık öğretim liselerine yönlendirileceği belirtilmektedir.

Ortaöğretim kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerden edinilen verilere göre 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çubuk ilçesindeki 20 lisedeki 6.761 öğrenci içerisinde toplamda 137 öğrencinin sürekli devamsız durumda olduğu anlaşılmaktadır. Bu öğrenciler daha sonrasında sınıf tekrarına da kalmaktadır. Sınıf tekrarı konusunda ise ilçedeki tüm ortaöğretim kurumlarındaki toplamda 375 öğrencinin sınıf tekrarına kaldığı anlaşılmaktadır. Ortaöğretimde devamsızlık ve sınıf tekrarı sayıları ilköğretimden daha fazladır. Devamsızlık ve sınıf tekrarı konusunda ilgili kuralların daha detaylı ve açık olduğu, takibinin daha düzenli olarak ve titizlikle yapıldığı düşünülmektedir. Ancak ortaöğretimde öğrencilerin okula karşı ilgilerini kaybetme, eğitime karşı isteksiz tutum sergileme, farklı alanlara ilgi duyma vb. etkilerle devamsızlık yapmaya daha fazla eğilimli oldukları anlaşılmaktadır.

4.5.9 Lise Mezunlarının Üniversiteye Yerleşme Durumları

Lise öğrenimi süresi dört yıldır. Bazı bölümlerin hazırlık sınıfları vardır. Hazırlık sınıfı ile lise öğrenim süresi 5 yılı bulabilmektedir. Öğrenimini başarıyla tamamlayan öğrenciler isteğe bağlı olarak üniversite eğitimi alabilmektedirler. Geçmiş yıllarda lise mezunlarının bazı ön lisans bölümlerine sınavsız geçiş hakkı bulunmaktaydı ancak bu uygulama 2017'den itibaren kaldırılmıştır. Mevcut durumda lise mezunlarının üniversite eğitimi alabilmek için; Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından gerçekleştirilen Yükseköğretim Kurumları Sınavı'na (YKS) girmeleri, kontenjan ve puan üstünlüğüne göre tercihleri doğrultusunda bir programa yerleştirilmeleri gerekmektedir. Ancak YKS'ye girme ve üniversite eğitimi alma zorunluluğu bulunmamaktadır. Üniversite eğitimi, öğrencilerin eğitim ücretlerini kendilerinin karşıladığı tamamen isteğe bağlı bir eğitimidir.

2021-2022 eğitim öğretim yılı sonunda Çubuk ilçesindeki liselerden mezun olan öğrencilerin lisans veya ön lisans programlarına yerleşme sayıları okullar bazında incelenirken ilgili okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerden edinilen bilgilere kullanılmıştır.

Okul müdürlüklerinden alınan verilere göre ilçedeki devlet liselerinden lisans ve ön lisans programlarına yerleşen toplam öğrenci sayısı 255'tir. 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çubuk Anadolu Lisesi'nden 52 öğrenci, Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi'nden 36 öğrenci ve Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi'nden 31 öğrenci üniversiteye yerleşmiştir. Lise son sınıf öğrenci sayısı 1.378, mezun sayısı 1.149'dur (Tablo 4.24). Bazı ortaöğretim kurumlarının üst öğrenim kurumlarına yerleştirdikleri öğrencilerle ilgili sayısal veriye ulaşılammıştır.

Tablo 4.24 Devlet okullarında yükseköğretim kurumlarına yerleşen öğrenci sayıları (2022)
(Okul müdürlükleri verileri, 2022)

Okul Müdürlükleri Verilerine Göre Devlet Okullarında Yükseköğretim Kurumlarına Yerleşen Öğrenci Sayıları (2022)	
Çubuk Anadolu Lisesi	52
Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi	36
Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	31
Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	28
Gevher Nesibe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	28
Şehit Ömer Takdemir Anadolu İmam Hatip Lisesi	27
Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	25
Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi	12
Şehit Hayati Bilgin Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	9
Çubuk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	5
Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	2

Üniversite sınavı sonucunda en fazla öğrenci çeşitli meslek yüksekokullarına yerleşmiştir. Ön lisans programları olan meslek yüksekokullarına yerleşen 126 öğrenci vardır. Fakülteler arasında en çok öğrencinin yerleştiği fakülte mühendislik fakülteleridir. İktisadi ve idari bilimler fakültelerine toplam 26 öğrenci, tıp fakültelerine 17 öğrenci yerleşirken açık ve uzaktan öğretim fakültelerine ise 15 öğrenci yerleşmiştir. Ayrıca; elektrik-elektronik mühendisliği 17, hukuk fakültesi 8, diş hekimliği fakültesi 7, eczacılık fakültesi ise 6 öğrenci tarafından tercih edilmiştir (Tablo 4.25).

Tablo 4.25 Fakülte ve MYO yerleşen toplam öğrenci sayıları (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Fakülte/Meslek Yüksek Okulu	Yerleşen Öğrenci Sayısı	Fakülte/Meslek Yüksek Okulu	Yerleşen Öğrenci Sayısı
Meslek Yüksekokulları	126	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	10
Mühendislik Fakültesi	49	Hukuk Fakültesi	8
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	26	Diş Hekimliği Fakültesi	7
Tıp Fakültesi	17	İslami İlimler Fakültesi	6
Fen-Edebiyat Fakültesi	16	Eczacılık Fakültesi	5
Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi	15	İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	5
Sağlık Bilimleri Fakültesi	14	Siyasal Bilgiler Fakültesi	5
Eğitim Fakültesi	11	Diğer*	23

(* Diğer: İletişim, Edebiyat, Uygulamalı Bilimler, Veteriner, Güzel Sanatlar ve Mimarlık, Hemşirelik, Havacılık ve Uzun Bilimleri, İlahiyat, Teknoloji, Turizm, Beşerî Bilimler ve Elektrik-Elektronik Fakülteleri)

Son üç yılın yerleştirme oranları incelendiğinde mezun öğrenci sayısının 2020’de 967, 2021’de 1.282 ve 2022’de 1.149 olduğu görülmektedir. Sınava giren öğrenci sayısı ve üniversiteye yerleşen öğrenci sayılarındaki değişimin mezun öğrenci sayılarındaki değişime benzer olduğu görülmektedir. Ancak sınava giren öğrenci oranı ve üniversiteye yerleşen öğrenci oranındaki değişim dikkat çekicidir. Yıllar içerisinde üniversite sınavına giren öğrenci oranı ve bir yükseköğretim programına yerleşen öğrenci oranı azalmıştır. Daha önce verilen “yıllara göre ortaöğretim öğrenci sayıları” tablo ve grafiğine göre meslek lisesi öğrenci sayıları genel liseler karşısında her yıl yüksektir (Tablo 4.26).

Tablo 4.26 Ortaöğretim öğrencilerinin üniversiteye yerleşme oranları (2020-2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Ortaöğretim Öğrencilerinin Yıllara Göre Üniversiteye Yerleşme Oranları (2022)					
Yıllar	Mezun Öğrenci Sayısı	Sınava Giren Öğrenci Sayısı	Üniversiteye Yerleşen Öğrenci Sayısı	Sınava Giren Öğrenci Oranı (%)	Üniversiteye Yerleşen Öğrenci Oranı (%)
2020	967	951	349	98	36
2021	1282	1.165	418	91	33
2022	1.149	988	358	86	27

Özellikle son yıllarda bu sayılar genel liseler karşısında artış göstermiştir. İlçe meslek lisesini tercih eden öğrencilerin sayısının artması öğrencilerin yükseköğrenime devam etmeden mesleğe yönelmeleri olarak değerlendirilebilir. Ancak bu azalış durumunun takip eden yıllarda da devam etmesi halinde incelenmesi ve nedenlerinin ortaya konması yararlı olacaktır.

4.6 Yaygın Eğitim

4.6.1 Çubuk Halk Eğitim Merkezi

Halk eğitim merkezleri, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı eğitim kurumlarından ilkokullar, ortaokullar veya liseler gibi örgün eğitim kurumları arasında yer almayan, genellikle zorunlu öğrenim çağı dışına çıkmış bireylere olmak üzere her yaş ve eğitim düzeyindeki kişilere kurslar ile eğitici faaliyetlerin düzenleyerek eğitim hizmeti sunan hayat boyu öğrenme kurumlarıdır (MEB, 2018).

Çubuk ilçesinde yalnızca bir adet halk eğitim merkezi bulunmaktadır. Kurumda yönetici olarak 1 müdür ve 2 müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Kurumda 5 kadın 5 erkek olmak üzere toplam 10 öğretmen görevli olup branşları coğrafya, din kültürü ve ahlâk bilgisi, el sanatları teknolojisi (nakış), giyim üretim teknolojisi (moda tasarım teknolojileri), İngilizce, müzik, sınıf öğretmenliği ve tarihtir.

Çubuk Halk Eğitim Merkezi'nde 2021-2022 eğitim öğretim yılında toplam 670 adet kurs açılmıştır. Bu kurslara katılan toplam kursiyer sayısı 14.158'dir. Bu kursiyerlerden 5.268'i kadın, 8.890'ı erkektir. Sertifika alan 11.921 kursiyerin 7.285'i kadın, 4.636'sı erkektir.

Halk Eğitim Merkezi tarafından toplamda 17 farklı türde ve birden fazla kez çeşitli kurslar düzenlenmiştir. Farklı alanlarda ve farklı mesleklere veya meslek gruplarına yönelik düzenlenen bu kurslarla yaklaşık 12 bin kişiye sertifika verilmiştir (Tablo 4.27).

Tablo 4.27 Çubuk Halk Eğitim Merkezi tarafından açılan kurslar (2022) (Çubuk Halk Eğitim Merkezi verileri 2022)

Halk Eğitim Merkezi Tarafından Açılan Kurslar		
Kur'an-ı Kerim	Hijyen eğitimi	İlk yardım eğitimi
İşaret dili	F klavye	Sürü yönetimi (arıcılık)
Emlakçılık	Yabancı dil kursları	Bilgisayar Kursları
Kurban kesimi	Giyim üretim teknolojileri kursları	Ramazan davulculuğu kursu
Aşçı yardımcılığı ve servis elemanlığı		Aile Eğitimleri (bağımlılıkla mücadele, trafik vb.)
Okul servis araç sürücülerini eğitimi ve servis elemanı kursları		
Spor Kursları (yüzme, futbol, basketbol, atletizm, teakwando, wushu, judo)		
El sanatları kursları (takı tasarım, keçe ile aksesuar yapımı, kâğıt rölyef, sepet örücülüğü, ipek kozası ile aksesuar yapımı, geleneksel el sanatları)		

Eğitim öğretim yılı içerisinde birçok etkinlik de gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler; Hayat Boyu Öğrenme Haftası Sergisi, Yıl Sonu Sergisi (2 kez), Alışveriş Fuarı, Erasmus+ Projesi Çalışmaları ve Personel Hareketliliği (6 adet seminer, internet sayfası), Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü İş Birliği ile 2021 Yurt Dışı Yetişkin Hareketliliği Akreditasyonu, Motorlu Taşıt Sürücüleri Direksiyon Eğitimi Öğreticiliği Kursu, Dezavantajlı Durumdaki Kadınlar İçin Sinema ve Kitap Okuma Etkinliği olarak sıralanabilir.

4.7 Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Bursluluk Durumları

Bursluluk, belirli şartları taşıyan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Bursluluk Sınavında başarılı olan öğrencilerin ortaokul ve liselerde karşılıksız para yardımı yapılarak eğitimlerine destek verilmesi olarak tanımlanmaktadır. Burslu okumak için öğrencinin maddi imkanlarının yetersiz ancak derslerinde başarılı olması esas alınmaktadır. Bursluluğun süresi öğrencinin bursluluğu başladığı tarihten itibaren ortaöğrenimini tamamlayana kadar devam edeceği belirtilmektedir (İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun, 1982). Burslu öğrencilerden; ortaöğretim öğrenimini bitirenlerin, bir defadan fazla sınıf tekrarı yapanların, taksirli suçlar haricinde hüküm giyenlerin, örgün eğitimden açık öğretim okullarına geçiş yapanların, yönetmelikte belirtilen özel şartları taşıyanlar haricinde özel bir okula nakil veya kayıt yaptıranların ve kendi istekleri ile burs almaktan vaz geçenlerin bursluluğu sona erdirileceği hükme bağlanmıştır.

Çubuk ilçesinde devlet tarafından burslu okutulan öğrenci sayıları ilçe milli eğitim müdürlüğü verilerine göre Tablo 4.28 verilmiştir İlçedeki tüm okulların tamamında burslu öğrenci bulunmamaktadır. Ayrıca burslu öğrenci sayılarında okullar arasında sayıca farklılıklar vardır. İlçedeki ortaokullardan 14 tanesinde burslu öğrenci bulunmakta ve toplam 185 ortaokul öğrencisi burs almaktadır. En fazla burslu öğrencinin bulunduğu ortaokul 64 öğrenci ile Çubuk Ortaokuludur. Liselerde ise 12 farklı kurumda toplam 486 burslu öğrenci bulunmaktadır İlçede en fazla burslu öğrenci 248 öğrenci ile Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesinde bulunmaktadır (Tablo 4.28).

Tablo 4.28 Okullara göre burslu öğrenci sayıları (2022) (Çubuk ilçe MEM verileri 2022)

Burslu Öğrenci Sayıları (2022)			
Ortaokullar		Liseler	
Çubuk Ortaokulu	64	Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi	248
Yavuz Selim Ortaokulu	37	Şehit Ömer Takdemir Anadolu İHL	108
Bekir Yılmaz Ortaokulu	25	Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	58
Muammer Kandemir İHO	25	Çubuk Anadolu Lisesi	53
Barbaros Ortaokulu	8	Yunus Emre Anadolu Lisesi	4
Hayri Aslan Ortaokulu	8	Çubuk Gevher Nesibe MTAL	3
Atatürk Ortaokulu	7	Çubuk MTAL	3
Güldarpi Ortaokulu	3	Özel Yükselen Anadolu Lisesi	3
Türk Telekom Ortaokulu	3	Özel Çubuk Sebat Fen Lisesi	2
Akkuzulu Ortaokulu	1	Şehit Hayati Bilgin MTAL	2
Özel Çubuk Hedefim Ortaokulu	1	Çubuk Özel Eğitim Meslek Okulu	1
Özel Çubuk Sebat Ortaokulu	1	Özel Çubuk Hedefim Anadolu Lisesi	1
Sabiha Şaşmaz Ortaokulu	1		
TOKİ Ortaokulu	1		

İlçede ortaokul ve liselerde öğrenim göre toplam burslu öğrenci sayısı 671'dir. Liselerde burslu öğrenci sayısı ortaokullarda oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun temel sebepleri arasında bursluluğun ortaokulda başlayıp lisede de devam etmesi nedeniyle sayıların liselerde birikmesinin olduğu düşünülmektedir. Toplam burslu öğrenci sayısının 396'sı (%59) kız öğrencilerden, 275'i (%41) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Burs alan kız öğrenci sayısının erkek öğrenci sayısından fazla olduğu anlaşılmaktadır.

4.8 Çubuk İlçesinde Taşınalı Eğitim

Eğitimin anayasal bir hak olması, aynı zamanda zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz olmasına bağlı olarak bireylerin eğitime erişimlerini sağlamak bir gereklilik olmaktadır. Bu gerekliliğin yerine getirilmesi amacıyla, kendi imkanlarıyla eğitime erişim imkanları yetersiz olup eğitim hakkından yararlanamama ihtimali olan öğrencilerin resmi okul ve kurumlara taşınarak eğitimlerini devam ettirmelerini sağlamak amacıyla çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bir yerleşim birimindeki öğrencilerin taşıma kapsamına alınmasında; toplu taşıma hizmetinin bulunmaması, nüfusunun dağınık veya az olması, öğrenci sayısının yetersiz olması, öğrencinin

yaşadığı yerde eğitimine devam edebileceği seviyesine uygun eğitim kurumunun bulunmaması, doğal afet veya salgın hastalık gibi hayati tehlike oluşturan koşulların olması gibi durumların varlığına bakılmaktadır. Taşıma kapsamına alınacak öğrencilerin eğitim alacakları resmi kurum olarak tanımlanan taşıma merkezinin, öğrencinin ikamet ettiği yere uzaklığının en az 2 kilometre en fazla 50 kilometre olması gerekmektedir. İlkel olarak farklı kademelerde eğitim gören öğrencilerin aynı okul servisinde taşınmaması benimsenmiş olmakla birlikte zorunlu hallerde özel eğitim öğrencileri hariç öğrenciler aynı araçta taşınabilmektedir. Ayrıca taşınan öğrenciler için öğle yemeği hizmeti de yine bu kapsamda sağlanmaktadır (MEB, 2014a).

Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan verilere göre ilçedeki taşınmalı öğrenci sayısı ve taşıma merkezi okullar Tablo 4.33'te gösterilmiştir. İlçede taşınmalı öğrencisi bulunan okul sayısı 34'tür. Bu okullardan 9'u ilkokul, 9'u ortaokul, 12'si ise lisedir. Ayrıca özel eğitim okulları da öğrencisi taşınan kurumlar arasındadır. İlçede taşınan toplam öğrenci sayısı 628'dir. Taşınan toplam ilkokul öğrencisi 170, ortaokul öğrencisi 203, lise öğrencisi 169 ve özel eğitim öğrencisi 86 kişidir (Tablo 4.29).

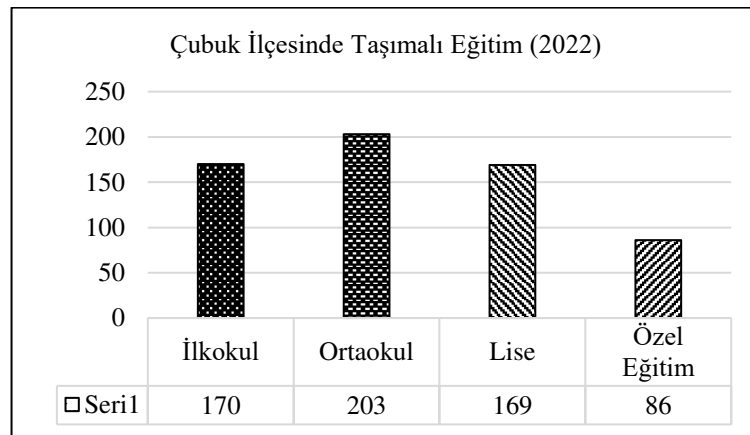
Tablo 4.29 Çubuk ilçesinde taşınmalı eğitim (2022) (Çubuk İlçe MEM verileri)

Çubuk İlçesi 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Taşınmalı Eğitim Bilgileri			
Kurum Adı	Taşınan Öğrenci Sayısı	Kurum Adı	Taşınan Öğrenci Sayısı
Şehit Ömer Takdemir Anadolu İmam Hatip Lisesi	1	Çubuk Gevher Nesibe MTAL	17
Meliha Hasanali Bostan Çubuk Fen Lisesi	2	Dumlupınar İlkokulu (Taşıma Merkezi)	17
Güldarpar İlkokulu (Taşıma Merkezi)	2	Aşağı Çavundur İlkokulu (Taşıma Merkezi)	19
Çubuk Ahi Evran MTAL	3	Akkuzulu İlkokulu (Taşıma Merkezi)	19
Yıldırım Beyazıt İlkokulu	3	Akkuzulu Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	19
Muammer Kandemir İmam Hatip Ortaokulu	5	Türk Telekom İlkokulu	24
Güldarpar Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	6	Dumlupınar Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	29
Çubuk Anadolu İmam Hatip Lisesi	8	Aşağı Çavundur Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	34
Şehit Selahattin Şişman İlkokulu	10	TOKİ Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	35

Tablo 4.29'un devamı

Çubuk İlçesi 2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Taşınalı Eğitim Bilgileri			
Kurum Adı	Taşınan Öğrenci Sayısı	Kurum Adı	Taşınan Öğrenci Sayısı
Şehit Selahattin Şişman Ortaokulu	10	Çubuk Süleyman Şah İlkokulu (Taşıma Merkezi)	36
Çubuk MTAL	11	TOKİ İlkokulu (Taşıma Merkezi)	40
Çubuk Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi	11	Çubuk Süleyman Şah Ortaokulu (Taşıma Merkezi)	50
Çubuk Anadolu Lisesi	14	Fatih Sultan Mehmet MTAL	54
Yunus Emre Anadolu Lisesi	15	Çubuk Özel Eğitim Meslek Okulu	86
Türk Telekom Ortaokulu	15	Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe	
Çubuk İbrahim Yılmaz Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	16	Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe	
Şehit Hayati Bilgin MTAL	17	Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe	

Taşınalı öğrencisi olan okullar içinde en çok taşınalı öğrencisi bulunan okullar 50 öğrenciyle Çubuk Süleyman Şah Ortaokulu ve 54 öğrenciyle Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. İlçede toplam 12 tane taşıma merkezi okul vardır. Taşıma merkezi olan okullar; Güldarpı İlkokulu, Güldarpı Ortaokulu, Dumlupınar İlkokulu, Dumlupınar Ortaokulu, Aşağı Çavundur İlkokulu, Aşağı Çavundur Ortaokulu, Akkuzulu İlkokulu, Akkuzulu Ortaokulu, TOKİ İlkokulu, TOKİ Ortaokulu, Süleyman Şah İlkokulu, Süleyman Şah Ortaokulu'dur. Bu okulların büyük çoğunluğu kırsal mahallelerde yer almaktadır (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 Çubuk ilçesinde taşınalı eğitim (2022)

Çubuk Özel Eğitim Meslek Okulu, Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademe, Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu II. Kademe ve Çubuk Özel Eğitim Uygulama Okulu III. Kademe okulları aynı yerde olup öğrencilerinin tamamı taşımali eğitimden yararlanmaktadır.

4.9 İlçedeki Okul Yöneticisi ve Öğretmenleri Durumu

4.9.1 İlçedeki Öğretmenlerin Dağılımı

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağı eğitim kurumlarında eğitim ve yönetim hizmetleri müdür, müdür yardımcısı ve öğretmenler eliyle yürütölmektedir. Hangi kurumda ne kadar yönetici ve öğretmenin bulunması gerektiğı, Millî Eğitim Bakanlığına Bağı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik ile belirlenmektedir. Söz konusu yönetmeliğe göre her eğitim kurumunu ve aynı bahçede farklı binalarda faaliyet gösteren farklı eğitim kurumlarından her birinin ayrı müdürü bulunması gerektiğı; aynı binada faaliyet gösteren farklı türdeki eğitim kurumlarından sadece öğrenci sayısı en fazla olan kurum için müdür görevlendirileceğı belirtilmektedir. Müdür başyardımcısı ise müdür yardımcısı sayısı 6 ve üzeri olan kurumlara bulunur. Müdür yardımcısı, öğrenci sayısı 500'e kadar olan kurumlarda 1 müdür yardımcısı, 500-1.000 arasında öğrencisi bulunan kurumlarda 2 müdür yardımcısı olmak üzere her 500 öğrenci artışında ilave 1 müdür yardımcısı verildiğı görölmektedir. Özel eğitim kurumları ve mesleki eğitim merkezi gibi kurumlarda müdür yardımcısı sayıları farklılık gösterebilmektedir.

Çubuk ilçesindeki her kademedeki eğitim kurumlarında toplam 45 kurum müdürü, 4 müdür başyardımcısı ve 69 müdür yardımcısı görev yapmaktadır. Toplam müdür yardımcısı sayısının %36'sı ortaöğretim kurumlarında, %26'ı ortaokullarda görev yapmaktadır. İlçede sadece ortaöğretim kurumlarında müdür başyardımcısı bulunmaktadır (Tablo 4.30).

Tablo 4.30 Çubuk ilçesindeki yönetici sayıları (MEB, 2012a)

Çubuk İlçesi Devlet Okulları Yönetici Sayıları	
Müdür	45
Müdür Başyardımcısı	4
Müdür Yardımcısı	69

Çubuk ilçesinde branşlara göre öğretmen sayıları incelendiğinde en fazla 250 öğretmen ile sınıf öğretmenliği branşı bulunmaktadır. İngilizce öğretmeni sayısı 108, ortaöğretim matematik öğretmeni sayısı 95 ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni sayısı 80 olarak devam etmektedir. Sınıf öğretmeni, İngilizce öğretmeni ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni sayılarında kadın öğretmenlerin sayısı erkek öğretmenlerin sayısından daha fazladır. Genel anlamda ilçedeki tüm öğretmenlerin %60'ı kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. 21 farklı alandan oluşan meslek lisesi alan öğretmenlerinin sayısı 37 kadın, 56 erkek öğretmen olmak üzere toplam 93'tür (Tablo 4.31).

Tablo 4.31 Çubuk ilçesi branşlara göre öğretmen sayıları (2022) (MEB, 2012a).

2021-2022 Eğitim Öğretim Yılı Çubuk İlçesi Branşlara Göre Öğretmen Sayıları							
Branş	Topla m	Kadı n	Erke k	Branş	Topla m	Kadı n	Erke k
Sınıf Öğretmenliği	250	151	99	Bilişim Teknolojileri	28	9	19
İngilizce	108	88	20	Kimya	27	19	8
Matematik	95	44	51	Coğrafya	25	14	11
Türk Dili ve Edebiyatı	80	44	36	Özel Eğitim	24	12	12
Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi	71	40	31	Sağlık	24	20	4
Okul Öncesi	71	71	0	Görsel Sanatlar	23	18	5
Türkçe	70	35	35	Müzik	23	8	15
İlköğretim Matematik	60	46	14	Teknoloji ve Tasarım	21	10	11
Fen Bilimleri	58	41	17	Felsefe	20	15	5
Rehberlik	55	37	18	İ.H.L. Meslek Dersleri	19	9	10
Beden Eğitimi	52	14	38	Arapça	7	5	2
Sosyal Bilgiler	36	10	26	Almanca	5	4	1
Tarih	33	16	17	Sağlık Bilgisi	3	3	0
Biyoloji	30	23	7	Meslek Lisesi Alan Öğretmenleri(*)	93	37	56
Fizik	29	18	11				

(*Meslek Lisesi Alan Öğretmenleri: Elektrik-Elektronik Tek./Elektrik, Giyim Üretim Teknolojisi / Moda Tasarım Teknolojileri, Metal Teknolojisi, Motorlu Araçlar Teknolojisi, Mobilya ve İç Mekân Tasarımı, Elektrik-Elektronik Tek./Elektronik, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Muhasebe ve Finansman, Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme, Aile ve Tüketici Hizmetleri, İnşaat Tek./Yapı Tasarımı, Adalet, Grafik ve Fotoğraf/Grafik, Büro Yönetimi / Büro Yönetimi ve Yönetici Asistanlığı, El San.Tek./El Sanatları, Yiyecek İçecek Hizmetleri, El San.Tek./Nakış, Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri / Güzellik Hizmetleri, Metalurji Teknolojisi, Radyo-Televizyon, Tarım Tek./Tarım/Bahçe ve Tarla Bitkileri)

Eğitim kurumlarında görev alacak öğretmen sayıları; öğrenci sayısı ve şube sayısına bağlı olmakla birlikte farklı kademelerdeki kurumlarda ölçütler değişebilmektedir. Anaokullarında 10 ile 20 arasında öğrenciye 1 öğretmen verilirken özel eğitim

sınıflarında her sınıfa engel durumlarına göre 1 veya 2 öğretmen görevlendirilmektedir. Genel bilgi ve meslek derslerinde haftalık 6-31 saat arasındaki ders yüküne 1 öğretmen, 31-42 saat arasındaki ders yüküne 2 öğretmen, 42 saatten fazla olan ders yükünün her 21 saatine bir öğretmen görevlendirileceği belirtilmektedir (MEB, 2014).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1 Sonuç

Ankara ilinin kuzeydoğusunda yer alan Çubuk ilçesi köklü bir geçmişe sahiptir. İlçede tarihin farklı dönemlerine ait izler görmek mümkündür. Çubuk'un güneyinde yapılan kazılarda çıkarılan tarihi nesnelerin Paleolitik çağa ait olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Hititler ve Frigler gibi ilk çağ uygarlıklarından kalan ve ilçenin çeşitli kırsal mahallelerinde bulunan kale kalıntıları, mermer aslan heykeli ve mezar kalıntıları varlıklarını devam ettirmektedir. Akkuzulu ve Yazlıca mahallelerinde bulunan höyüklerdeki kazılarda ortaya çıkarılan eserler Roma İmparatorluğu'nun çeşitli dönemlerinde yerleşim yeri olduğunu göstermektedir.

Daha sonraki yüzyıllarda bölgenin hakimiyetinde değişiklikler görülmeye devam etmiştir. Malazgirt savaşı sonrasında Anadolu'nun Türk hakimiyetine girmesi sürecinde Ankara ve Çubuk bölgesine de Türk yerleşmeleri başlamıştır. Bu yerleşmeler bazen eski kalıntıların üzerine yapılırken birçok yeni yerleşmeler de oluşmuştur. İlçenin adının da bölgeye hakimiyet kuran Çubuk Bey isimli Selçuklu komutanından geldiği hakkında görüşler bulunmaktadır. Türk komutan ve boy isimleri bugün de ilçenin birçok kırsal mahallesinde kullanılmaktadır.

Bölgenin Osmanlı Devleti'nin hakimiyetine girmesi I. Murad dönemine rastlamaktadır. 1402 yılında meydana gelen Ankara Savaşı Çubuk ovasında cereyan etmesi nedeniyle ilçenin adının duyulmasında önemli bir etkiye de sahiptir. Osmanlı Devleti kayıtlarında farklı yüzyıllarda Çubuk'a ait birçok bilgiye rastlamak mümkündür. Bu kayıtlarda Çubuk'un çok sayıda köyü kendine bağlaması ve belli bir yıllık gelire sahip önemli bir kaza olduğu, nüfusunun ise farklı yüzyıllarda 10 bin ile 25 bin arasında değiştiği görülebilmektedir.

Coğrafi olarak ilçenin güneyi ovalık düz bir araziye sahipken kuzeyi dağlık ve nispeten ormanlık bir yapıdadır. Kuzeyde Çankırı ili Şabanözü ilçesi ve Orta ilçesi, doğusunda Kalecik ve Akyurt ilçeleri, güneyinde Akyurt ve Pursaklar, batısında ise Kızılcahamam ve Kahramankazan ilçeleri bulunmaktadır. Yaklaşık 1.200 km² alana

sahip ilçenin ortalama yüksekliği 1.000 metrenin üzerindedir. Gelişmiş bir karayolu ve uluslararası statüye sahip havaalanına sahip Çubuk ilçesinin çevresinde en yüksekđi 2.050 metre olan farklı yükseltiler yer almaktadır. İklimi karasal iklim ile Karadeniz iklimi arasında geçiş niteliğinde olup yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve kar yağışlıdır. Yıllık 400 mm üzerinde yağışın düştüğü ilçede en yağışlı mevsim kış, en kurak mevsim ise yaz mevsimidir. İlçede hâkim toprak yapısı kahverengi topraklardır. Bunun yanında kireçsiz kahverengi topraklar ile dere ve çay alanlarında alüvyon topraklar da görölmektedir.

İlçede arazi kullanımında ilk sırada tarımsal alanlar (%49) gelirken bunu ormanlar ve yarı doğal alanlar (%48) izlemektedir. Yıllar içinde arazi kullanımında ciddi bir değişim olmadığı görölmektedir.

İlçenin en temel ekonomik faaliyeti tarım ve hayvancılıktır. Bunun yanında sanayi üretimi ve hizmet sektörü de önemli bir yere sahiptir. İlçede tarım alanları içinde en fazla pay tahıllar ve diğer bitkisel ürünlere aittir. Nadas alanları azalış göstermektedir. Meyve üretim alanları ve sonrasında gelen sebze üretim alanları da artış eğilimi göstermektedir. Buğday, nohut, patates, kırmızı mercimek, kuru fasulye gibi temel gıda maddelerinin üretiminde yıllara göre artış olduğu görölmektedir. Sebze grubu üretiminde yıllar içinde sürekli bir artış gözlemlenmektedir. Sofralık domates, kültür mantarı ve turşuluk hıyar en fazla üretilen sebzelerdendir. Coğrafi işaretli Çubuk turşusu üretiminde kullanılmasının da etkisiyle hıyar üretimi önemli bir düzeyde gerçekleşmektedir. Meyve üretiminde açık ara en fazla üretilen meyve ilçenin bir diğer coğrafi işaretli ürünü olan Çubuk vişnesidir. Ceviz, kiraz, armut, elma, üzüm ve badem gibi meyveler de önemli üretim miktarlarına sahiptir.

Hayvancılık da ilçede oldukça önemli bir ekonomik faaliyettir. İlçede Tarıma Dayalı İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (TDİOSB) türünde olan ve toplam 2.550 dekar alanı bulunan Çubuk Hayvancılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi faaliyete başlamıştır. Ancak bölgede faaliyete başlayan işletme sayısının yeterli olmadığı ve artırılması gerektiği düşünülmektedir. Hayvancılığa dayalı sanayi paralelinde ilçedeki canlı hayvan sayılarında en fazla sığır, koyun ve keçi olduğu görölmektedir. Hayvansal gıdalar içerisinde süt üretimi önemli bir faaliyettir. Toplam süt üretimi yıllar içerisinde

artış göstermiştir. Özellikle en fazla üretim miktarına ve yıllar içerisinde üretimdeki artış miktarına sahip olan ürün sığır sütüdür. Arıcılık ve bal üretimi ile koyun yünü üretiminde de artış görülmektedir. Kümes hayvancılığında özellikle tavuk üretimi oldukça yüksek rakamlara ulaşmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ilçenin eğitim durumu çeşitli yönlerden incelenmiştir. İlçenin eğitiminin tarihteki durumu hakkında ayrıntılı ve net bilgilere ulaşılammakla birlikte eğitimin başlangıcının sıbyan mektepleri olduğu anlaşılmaktadır. Ancak sayıca oldukça az olsa da medreselerin de olduğu görülmektedir. Hakkında en fazla bilgiye sahip olunan Kuruçay Medresesi günümüzde ilçeye 20 km uzaklıkta bulunan Kuruçay mahallesinde bulunduğu belirtilmektedir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bir de rüştiye açıldığı görülmektedir. Bu okul Cumhuriyet'in ilk yıllarında ilkokul olarak varlığını devam ettirmiştir.

Çubuk ilçesinde resmi ve özel toplam 67 eğitim kurumu bulunmaktadır. 5 anaokulu, 21 ilkokul, 21 ortaokul ve 20 lise ayrıca Bilim Sanat Merkezi ve Halk Eğitim Merkezi hizmet vermektedir. Erkek öğrenci sayısının daha fazla olduğu ilçede toplam 19.638 öğrenci bulunurken 1488 öğretmen görev yapmaktadır. İlkokullarda bir öğretmene 13 öğrenci, ortaokullarda 10 ve liselerde 9 öğrenci düşmektedir. İl genelinde bir öğretmene düşen öğrenci sayılarına göre Çubuk ilçesinde bir öğretmene daha az öğrenci düşmektedir. Eğitim faaliyetlerinin aynı okulda sabah ve öğleden sonra farklı öğrencilerin eğitim görmesi şeklinde ikili eğitim olarak yürütülmesi istenen bir durum değildir ve giderek ikili eğitim yapan kurum sayısı azalmaktadır. Bu açıdan Çubuk ilçesinde anaokulları hariç tüm eğitim kurumlarında tekli eğitim (tam gün eğitim) yapılmaktadır.

Okul öncesi eğitim devlet politikası olarak zorunlu hale gelme süreci içerisinde okul, öğrenci ve öğretmen sayılarında artış olmaktadır. Ancak pandemi koşulları nedeniyle okul öncesi öğrenci sayılarında il genelinde önemli dalgalanma yaşanırken Çubuk ilçesindeki bu dalgalanma daha az olmuştur. Öğrenci sayılarındaki genel artış okulların öğrencilerle birlikte düzenledikleri faaliyetlerine de yansımaktadır. Yaşları itibarı ile genellikle okul içinde etkinlik gerçekleştiren okul öncesi öğrencileri okul dışında sayıları diğer kademelere göre az olsa da kardeş okul ziyareti, huzur evi

ziyareti, ata binme etkinliği vb. faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu tür faaliyetler okul öncesi öğrencilerinin gelişimlerini destekleyici niteliktedir.

İlkokul ve ortaokuldan oluşan ilköğretim kademesinde 6 yaşından 13 yaşına kadar olan bireyler eğitim almaktadır. Kesintisiz zorunlu eğitimin ilk aşamasını oluşturan ilköğretimde son dört yıllık sürede kurum sayısında ciddi bir değışiklik olmamıştır. Öğretmen sayısında küçük dalgalanmalar olmakla birlikte genel anlamda artış olmuştur. Öğrenci sayısında ilkokulda önemli bir değışiklik yaşanmamışken ortaokulda son dört yılda düşüş gözlemlenmektedir. İlçede bir şubeye düşen öğrenci sayısı ortalaması ilkokullarda 24,1'dir. İlçedeki yedi ilkokul bu ortalamanın üzerinde sınıf mevcutlarına sahiptir. Ayrıca ilkokullarda söz konusu oran ortaokul ve liselerden daha yüksektir. Benzer şekilde ilçedeki ilkokullarda bir şubeye düşen öğrenci sayısı il ortalamasının, ülke ortalamasının ve OECD ortalamasının da üzerindedir.

İlçedeki eğitim kurumlarından birçoğu eğitim hizmetini ortak binalarda sürdürmektedir. Özellikle ilkokul ve ortaokullarda bu durum daha fazla görölmektedir. İlçedeki resmi ve özel 14 ilkokul, ortaokullar ile aynı binada eğitim öğretime devam etmektedir. Eğitim gören öğrencilerin gelişim özelliklerindeki farklılıklar dikkate alındığında bu durumun oluşturabileceği birtakım olumsuzlukların olabileceği bilinmektedir. Eğitim kurumları bu durumlara karşı eğitim binalarının bölümlerini ve bahçelerini ayırarak ilkokul öğrencileri ile ortaokul öğrencilerinin birbirleriyle iç içe olmalarını önleme amacıyla oldukları görölmektedir. Ancak bölümlerin ayrılmasında bazen basit bir tel çit ile yetinilmesi ayrıca okula giriş ve çıkışlarda öğrencilerin aynı alanları kullanmalarının önüne tam olarak geçilememesi gibi durumlar oluşabilmektedir.

Eğitimin asli faaliyetlerinden olmamakla birlikte okulların eğitim seviyesi ve biçimine göre üretim faaliyetlerinde bulunabilme potansiyeli bulunmaktadır. Bu anlamda ilçede en belirgin şekilde üretim ve satış yapan okul Fatih Sultan Mehmet Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. Okulun, bünyesinde bulunan alan ve dallar ile sahip olduğu donanımlar sayesinde oldukça ciddi miktarlarda eğitimsel araç gereç üretim ve satışı yaparak çok yönlü fayda sağlamış olduğu anlaşılmaktadır.

Eğitimin süreklilik gerektiren düzenli bir faaliyet olması nedeniyle okullarda takip edilen konulardan biri de öğrencilerin okula devam durumlarıdır. İlçedeki ilkokullarda 38, ortaokullarda 71 ve liselerde 137 sürekli devamsız öğrencinin bulunduğu görülmektedir.

Öğrencilerin eğitimlerini sadece sınıfta teorik ortamda almaları yerine kalıcılığı ve dikkati yükseltecek şekilde okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılması sıkça başvurulan bir yöntemdir. İlçedeki farklı kademelerdeki eğitim kurumlarındaki öğrencilerin yakın ve uzak çevreleriyle, belli bir plan dahilinde daha fazla etkileşimde bulunabilmeleri için çok sayıda etkinlik gerçekleştirilmektedir. Müze ziyaretleri, Anıtkabir ziyaretleri, lise ve üniversite tanıtım gezileri, en sık gerçekleştirilen ve en fazla öğrencinin katıldığı faaliyetler olarak görülmektedir. Bunların dışında daha pek çok okul dışı faaliyet de yapılmıştır.

İlçedeki okullarda eğitim gören öğrencilerden bir kısmı eğitimlerine taşıma yoluyla erişim sağlamaktadır. Taşınalı öğrencisi bulunan toplam okul sayısı 34, taşınan toplam öğrenci sayısı 628'dir. Bu hizmetlerin sunumu için ayrılan mali kaynak üç milyon liranın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin eğitime erişimlerini en yüksek düzeyde sağlama amacıyla taşınalı eğitim bir çözüm olarak görülmektedir. Ancak bireyin yaşadığı yerden uzak bir mesafeye eğitim için her gün gitmesi, kendi evine yakın bir yerde eğitim almasına göre yorgunluk, güvenlik, motivasyon düşüklüğü, ekonomik olmama vb. birçok yönden olumsuzluklar da barındırabilmektedir.

Eğitim kurumlarının tümünün zorunlu ihtiyaçlarının düzenli olarak karşılanamadığı görülmektedir. Bazı kurumların dışardan da görülebilen bakımsızlık durumları mevcuttur. Açıkça görülebilen veya daha detaylı bakıldığında ortaya çıkabilen bu tür sorunların en aza indirgenebilmesi için aktarılan kaynakların daha etkin ve adil bir şekilde kullanılmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Araştırma sürecinde verilere ulaşılmaya çalışılırken özellikle eğitim kurumlarında istatistiksel bilgilerin düzenli olarak tutulmadığı, kolayca erişilebilir durumda

olmadığı görülmüştür. Ayrıca çeşitli kamu kuruluşlarının brifing ve yıllık rapor gibi verilerini düzenli olarak yayınlamadıkları ve güncel tutmadıkları görülmüştür.

5.2 Öneriler

Çalışma mevcut durumun analizi ve verilerin incelenmesine dayandığı için veri temininde bazı eksikliklerle karşılaşmıştır. Bu nedenle kurumların yaptıkları çalışma ve faaliyetleriyle ilgili belge ve raporlarını düzenli olarak tutmaları ve saklamaları önem arz etmektedir. Ayrıca araştırmacılara izinler doğrultusunda ve kurallar çerçevesinde olabildiği kadar destekleyici ve yardımcı bir tutum içinde olmaları beklenmektedir.

Devlet anaokulu sayısı az olduğu ve ikili eğitim yaptıkları için daha fazla anaokulu açılarak bu eğitim kademesinde de tekli eğitime geçilmesi gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimde öğrenci sayısında artış olmakla birlikte okullaşma oranının düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle hem okul sayısının artırılması hem de eğitime ulaşılabilirlik durumunun kolaylaştırılarak okullaşma oranlarının yükseltilmesi amacıyla çalışmalar yapılmalıdır.

Son dört yılda ortaokul öğrenci sayısında ilkokul öğrenci sayısında göre düşüş olduğu gözlemlenmiştir. Bu düşüş dikkate alınarak eğer öğrenciler ilkokuldan ortaokula geçtiklerinde ilçe dışına gidiyorlarsa bu duruma sebep olan etmenlerin analiz edilmesi ve gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kalabalık sınıflarda verilen eğitimde öğretmenin ve öğrenci açısından ortaya çıkan olumsuzluklar dikkate alınarak sınıf mevcutlarının takip edilip kontrol altında tutulması gerekmektedir.

Farklı eğitim kurumlarından aynı binada hizmet verenlerin öncelikle tamamen bağımsız binalarda olacak şekilde ayrılmasının sağlanması gerekmektedir. Eğer bu mümkün değilse bina girişlerinin ve bahçelerinin, öğrencilerin birbirilerinden etkilenmeyecek şekilde ayrı olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Barındırdıkları potansiyel sayesinde üretim ve satış yapabilen meslek liselerinin bu yöndeki çabaların desteklenmesi ve artırılması olumlu bir adım olacaktır.

Çeşitli nedenlerle okula devam etmeyen, bunun sonucunda da sınıf tekrarına da kalabilen bu öğrencilerin eğitimde birer kayıp olarak görülmesi ve sıkı bir şekilde takip edilerek sayılarının en aza indirilmesi gerekmektedir.

Yapılan okul dışı faaliyetlerin büyük çoğunluğunun ilçe ve il içiyle sınırlı kalması nedeniyle bunu aşabilmek için öğrencilerin ülkemizin farklı yerlerini hatta dünyanın farklı yerlerini görüp tanımaları amacıyla eğitim yöneticileri tarafından daha fazla inisiyatif alınması ve daha çok destekleyici olunması beklenmektedir.

Eğitime erişimde taşınalı eğitim modelinin sıkça tercih edilmemesi, bu yolun en kolay yol olarak görülmemesi, bunun yerine eğitim hizmetini bireylerin yaşadıkları yere götürme çabasıdan vazgeçilmemesi gerekmektedir.

Eğitim kurumlarının binalarında dıştan görülebilen veya içeriden detaylı bakıldığında görülebilen bakımsızlık ve yıpranmalara karşı önlem alınması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Anlağan, Ç. (1968). Akkuzulu Tümülüsü kazısı. *Anadolu Dergisi*, (12), 1-7. DOI: 10.1501/andl_00000000104
- Artut, K. (2007). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. (3. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Avcı, Y., Onay, M., Kayan, M. (1988). *Bütün yönleriyle yeşil Çubuk*. Ankara: Çubuk Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Köylere Hizmet Götürme Birliği
- Aydos, S. (2012). *Ankara Çubuk ilçesi mutfak kültürünün dönüşüm süreçlerinin halk bilimi açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2), 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299
- Coşkun, F. (2010). *Sivaslı ilçesinde eğitim ve çevre ilişkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi
- Çalık, T., Tabak, H., & Yavuz Tabak, B. (2019). Eğitim sisteminde sınıf büyüklüğünün planlama açısından değerlendirmesi: Ankara örneği. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1581-1599.
- Çelikkıran, A. (1995). İnsan, çevre, eğitim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4 (4), 569-572.
- Çevre ve Şehircilik. (2013). *Ankara ili 2013 yılı çevre durum raporu*. T.C. Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Ankara. 2014 [Çevrim-ici: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/Ankara_icdr2013.pdf] Erişim Tarihi: 13.10.2023
- Çevre ve Şehircilik. (2019). *Ankara ili 2019 yılı çevre durum raporu*. T.C. Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Ankara. 2020 [Çevrim-ici: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/ankara_2019_cevre_durum_raporu-20200814085714.pdf] Erişim Tarihi: 13.10.2023
- Çevre ve Şehircilik. (2022). *Ankara ili 2022 yılı çevre durum raporu*. T.C. Ankara Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Ankara. 2023 [Çevrim-ici: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/ankara_-cdr2022-20231006154850.pdf] Erişim Tarihi: 13.10.2023
- Çınar, H. & Demir, A. (2014). Ankara Savaşından Önce ve Sonra Çubuk Kazasında Yerleşim Yerleri. *1402 Ankara Savaşı Uluslararası Kongresi* (Yıldırım-

Timur) Bildiri Kitabı. (Editör Doç. Dr. Mustafa Alkan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları VIII. Dizi – Sayı:11.

Çınar, H. & Kıvrım, İ. (2016). *1842 Tarihli Çubuk kazası nüfus defteri*. Ankara: Çubuk Belediyesi Yayınları

Çınar, H. (2016). Osmanlı'dan Günümüze Çubuk Kazası'nın İdarî Yapısı. *Bütün Yönleriyle Çubuk ve Çevresi Uluslararası Sempozyumu* (9-10 Ekim 2015). Ankara: Çubuk Belediyesi Yayınları.

Çınar, H., & Gümüşçü, O. (2002) *Osmanlıdan Cumhuriyete Çubuk kazası*. Çubuk Belediyesi Yayınları

Çubuk Belediyesi. (2022). *Çubuk Belediyesi* [Çevrim-içi: <https://www.cubuk.bel.tr/>] Erişim Tarihi: 25.12.2022.

Çubuk Belediyesi. (2022a). *Tarihçe, Çubuk* [Çevrim-içi: <https://www.cubuk.bel.tr/kent-rehberi/tarihce/>] Erişim Tarihi: 21.11.2022.

Çubuk Belediyesi. (2022b). *Çubuk-Ankara Otobüs Seferleri*, Çubuk Belediyesi [Çevrim-içi: <https://www.cubuk.bel.tr/cubuk-ankara-seferleri/>] Erişim Tarihi: 15.10.2023

Çubuk Belediyesi. (2023). *Coğrafi durum, Çubuk Belediyesi* [Çevrim-içi: <https://www.cubuk.bel.tr/kent-rehberi/cografi-durum/>] Erişim Tarihi: 15.04.2023

Çubuk Kaymakamlığı. (2020). *Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi Çubuk Kaymakamlığı* [Çevrim-içi: <https://cubuk.gov.tr/halil-sivgin-cubuk-devlet-hastanesi/>] Erişim Tarihi: 14.11.2023

Çubuk Kaymakamlığı. (2021). *Muhtarlıklar, Çubuk Kaymakamlığı* [Çevrim-içi: <http://cubuk.gov.tr/kurumlar/cubuk.gov.tr/Muhtarlar/>] Erişim Tarihi: 26.12.2022

Çubuk Kaymakamlığı. (2022a). *Çubuk Kaymakamlığı* [Çevrim-içi: <https://www.cubuk.gov.tr/>] Erişim Tarihi: 26.12.2022

Çubuk Kaymakamlığı. (2022b). *Genel Coğrafya ve Yeryüzü Şekilleri Çubuk Kaymakamlığı* [Çevrim-içi: <https://cubuk.gov.tr/genel-cografya-ve-yeryuzu-sekilleri/>] Erişim Tarihi: 12.12.2022

Çubuk Kaymakamlığı. (2022c). *Karagöl Çubuk Kaymakamlığı* [Çevrim-içi: <http://www.cubuk.gov.tr/karagol/>] Erişim Tarihi: 19.12.2022

- Gedik, A., ve Cömert, M. (2018). Ortaöğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 989-1006.
- Göde, O. ve Susar, F. (1997). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ile Bu Eğitimde Oyunun ve Bedensel Etkinliklerin Rolü. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2
- Gök, Y., ve Girgin, M. (2011). Ortaöğretim Coğrafya Programında Deney ve Gezi-Gözlemin Önemi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 7(6).
- Gültekin, M. (ed.). (2018). *Eğitim bilimine giriş*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (Kanun No.222). Resmî Gazete 10705 (12 Ocak 1961). Erişim: 20.12.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=222&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>
- İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (Kanun No. 2684) Resmî Gazete 17729 (19 Haziran 1982) Erişim: 15.06.2023 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2684&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Kankal, A. (2016). 15.-16. Yüzyıllarda Çubuk ve çevresinde yerleşme ve nüfus. *Bütün Yönleriyle Çubuk ve Çevresi Uluslararası Sempozyumu* (9-10 Ekim 2015). Ankara: Çubuk Belediyesi Yayınları
- Karaca, A. ve Karakuş, U. (2020). Türkiye’de uygulanan nüfus politikalarının coğrafya dersindeki nüfus konularının öğretimine yansması. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24 (3) ,641-655.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Koçak, A. (2013). *Salnamelere göre Ankara Vilayeti (1871-1907)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- MEB (2012). *12 yıllık zorunlu eğitime yönelik uygulamalar genelgesi*, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. [Çevrim-içi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1567.pdf>] Erişim Tarihi: 24.12.2023
- MEB (2018a). *Ortaöğretime Geçiş Yönergesi*. Millî Eğitim Bakanlığı, (26 Mart 2023). [Çevrim-içi: <https://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1950.pdf>] Erişim Tarihi: 01.10.2023
- MEB (2022a). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022* [Çevrim-içi: <https://sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-istatistikleri-orgun-egitim-20212022/icerik/460>] Erişim Tarihi: 01.10.2023

- MEB. (2012a). *Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim İstatistikleri* [Çevrim-içi: <https://ankara.meb.gov.tr/www/egitim-istatistikleri/icerik/24>] Erişim Tarihi: 01.08.2022
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. [Çevrim-içi: https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195712275243-okuloncesi_egitimprogrami.pdf] Erişim: 18.04.2023
- MEB. (2013a). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği*. Resmî Gazete 28758 (7 Eylül 2013). Erişim: 15.03.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2014). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik*. Resmî Gazete 29034 (18 Haziran 2014). Erişim: 01.07.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20146459&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2014a). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği*. Resmî Gazete 29116 (11 Eylül 2014). Erişim: 18.08.2023) <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2017). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliği*. Resmî Gazete 30106 (24.06.2017) Erişim: 18.03.2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23698&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2017a) *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*. Resmî Gazete 30090 (8 Haziran 2017). Erişim: 25.12.2023 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23639&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2018). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği*. Resmî Gazete 30388 (01 Nisan 2018) Erişim: 14.06.2023). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24507&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB. (2022). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022* [Çevrim-içi: https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=460] Erişim Tarihi: 01.10.2023
- MEB. (2023). *Tarihçe Çubuk İlçe MEM* [Çevrim-içi: <https://cubuk.meb.gov.tr/www/tarihce/icerik/1323>] Erişim Tarihi: 08.11.2023

- MEB. (2023a). *Türkiye'de 5-14 Yaş Aralığındaki Okullaşma* [Çevrim-içi: <https://www.meb.gov.tr/turkiyede-5-14-yas-araligindaki-okullasma-orani-yuzde-99a-ulasti/haber/29875/tr>] Erişim Tarihi: 25.12.2023
- MEB. (2023b). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. Resmî Gazete 32339 (14 Ekim 2023). Erişim: 12 Aralık 2023 <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19942&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeliği&mevzuatTertip=5>
- MERRİAM, S.B. (1988). *Case Study Research in Education a Qualitative Approach*, USA: Jossey-Bass Publishers,).
- OECD 1. (2022). *Enrolment rates of 15-19 year-olds and 20-24 year-olds, by level of education (2021)* [Çevrim-içi: <https://stat.link/k5o9m7>,] Erişim Tarihi: 01.12.2023
- OECD 2. (2022). *OECD Education at a Glance-Enrolment rates by age group (2010, 2015 and 2021)* [Çevrim-içi: <https://stat.link/xreg7m>] Erişim Tarihi: 25.12.2023
- OECD 3. (2023). *OECD Stat* [Çevrim-içi: <https://stats.oecd.org/index.aspx?lang=en#>] Erişim Tarihi: 25.12.2023
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1),323-343.
- Özür, N. ve Ataol, M. (2018). Türkiye’de CORINE verilerinin kullanılmasına dair değerlendirme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (2), 110-130.
- Polat, Ö. (2019). *Türkiye’de okul öncesi eğitimin genel durumu*. Testfen Eğitim Yayınları
- Sarıdemir, H. (2010). *Çubuk (Ankara) İlçesi’nin beşerî ve ekonomik coğrafyası*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Sarıtaş, E. (1999). İlköğretim I. devrede işbirlikli öğrenme yöntemi ile geleneksel. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(6), 97-104
- Sevgi, S. (2012). *Ankara örneğinde kırsal mimarinin belgelenmesi kapsamında Çubuk ilçesi Gedikoğlu konağı restorasyon önerisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi
- Seyhan, A. (2020). Öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenmenin etkililiği. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7(3), 27-51.

- Sezen, T. (2017). *Osmanlı yer adları*. T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları
- Soydan, A. (2019). *Tarımsal sit olarak belirlenen Çubuk Ovası'nın arazi kullanım deseninin irdelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi
- STB. (2022). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması Çalışma Raporu SEGE-2022*, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Yayını Sayı: 35, Ankara. 2022
- Şişman, M. (ed.). (2019). *Eğitim tarihi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2017). *Çubuk İlçe tarım müdürlüğü brifing* [Çevrim-içi: <https://ankara.tarimorman.gov.tr/Belgeler/%C3%87ubuk%20Brifing%202017.docx>] Erişim Tarihi: 19.12.2022
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023). *Ankara Çubuk hayvancılık ihtisas OSB* [Çevrim-içi: <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Haber/742/Ankara-Cubuk-Hayvancilik-Ihtisas-Osbde-Inceleme-Yapildi>] Erişim Tarihi: 05.10.2023
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023a). *Hayvan sağlığı klinikleri* [Çevrim-içi: https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Belgeler/DB_Hayvan_Sagligi/ruhsatli_ozel_klinikler.pdf] Erişim Tarihi: 05.10.2023
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023b). *Tarım ve Orman Bakanlığı CORİNE Projesi İstatistik* [Çevrim-içi: <https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>] Erişim Tarihi: 19.09.2023
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023c). *Tarım ve Orman Bakanlığı CORİNE Arazi Örtüsü İstatistikleri* [Çevrim-içi: <https://corine.tarimorman.gov.tr/corineportal/files/metaveri.pdf>] Erişim Tarihi: 16.11.2023
- Turan, F. (2016). Türkiye'nin zorunlu eğitim politikaları -tarihsel perspektif 1. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-10.
- TÜİK 1. (2022). *Dünya Nüfus Günü, 2022* [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2022-45552>] Erişim Tarihi: 31.12.2022
- TÜİK 2. (2022). *Tarım alanı* [Çevrim-içi: <https://cip.tuik.gov.tr/>] Erişim Tarihi: 01.10.2023
- TÜİK 3. (2022). *Örtü altı tarım alanı* [Çevrim-içi: <https://cip.tuik.gov.tr/>] Erişim Tarihi: 12.12.2022

- TÜİK 4. (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022* [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685>] Erişim Tarihi: 10.02.2023
- TÜİK 5. (2023). *Genel Nüfus Sayımı*, [Çevrim-içi: <https://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0015557.pdf>] Erişim Tarihi: 01.01.2023
- TÜİK 6. (2023). *Merkezi Dağıtım Sistemi* [Çevrim-içi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>] Erişim Tarihi: 15.01.2023
- TÜİK 7. (2022). *İstatistiklerle Çocuk, 2021* [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2021-45633#>] Erişim Tarihi: 22.01.2023
- TÜİK 8. (2023). *Kent-Kır Nüfus İstatistikleri, 2022* [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755>] Erişim Tarihi: 22.06.2023
- Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK. (2022) *İstatistiklerle Aile, 2021* [Çevrim-içi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Aile-2021-45632>] Erişim Tarihi: 07.01.2023
- Tylor, S. E. B. (2016). Kültür bilimi. *ViraVerita E-Dergi*, (4), 91-110.
- URL 1. (2010). *İl Maden Potansiyelleri* [Çevrim-içi: https://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Ankara_Madenler.pdf] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 2. (2019). *Euro News Zorunlu okul öncesi eğitim oranı* [Çevrim-içi: <https://tr.euronews.com/2019/11/21/zorunlu-okul-oncesi-egitim-oran-ab-de-yuzde-95-turkiye-de-yuzde-55>] Erişim Tarihi: 26.11.2023
- URL 3. (2019). *Türkiye'nin tarımsal üretim üsleri OSB'ler* [Çevrim-içi: <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/331/turkiyenin-tarimsal-uretim-usleri-osbler>] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 4. (2020) *Ankara İli, Çubuk İlçesi, Köşrelik Mahallesi, 124 Ada 3 Parsele İlişkin İmar Planı Değişikliği*. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü [Çevrim-içi: <https://ankara.csb.gov.tr/ilimiz-cubuk-ilcesi-kosrelik-mahallesi-124-ada-3-parsele-iliskin-imar-plani-degisikligi-duyuru-411632>] Erişim Tarihi: 15.11.2023
- URL 5 (2022). *Manastır Höyük Ankara Galatia Çubuk Yazlıca* [Çevrim-içi: <http://arkeodenemeler.blogspot.com/2015/01/manastr-hoyuk-ankara-galatia-cubuk.html>] Erişim Tarihi: 25.11.2022

- URL 6. (2022). *Çubuk ilçesi merkez ve mahalleleri tarımsal kalkınma kooperatifi* [Çevrim-içi: <https://cubukkoop.com.tr/>] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 7. (2022). *Kooperatifler-üretici birlikler* [Çevrim-içi: <https://ankarahalkekmek.com.tr/kooperatifler-uretici-birlikler/>] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 8. (2022). *Halil Şıvgın Çubuk Devlet Hastanesi tıbbi birimler* [Çevrim-içi: <https://cubukdh.saglik.gov.tr/TR-586000/tibbi-birimler.html>] Erişim Tarihi: 05.02.2023
- URL 9. (2022). *MSB Harita Genel Müdürlüğü indirilebilir il haritaları* [Çevrim-içi: <https://www.harita.gov.tr/urun/ankara-fiziki-il-haritasi/458>] Erişim Tarihi: 10.06.2023
- URL 10. (2022). *ASKİ Su Kaynaklarımız Çubuk II Barajı* [Çevrim-içi: <https://aski.gov.tr/TR/ICERIKDETAY/Cubuk-II-Baraji/32/13>] Erişim Tarihi: 19.12.2022
- URL 11. (2022). *4006-TÜBİTAK bilim fuarları destekleme programı hakkında* [Çevrim-içi: <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/bilim-ve-toplum/ulusal-destek-programlari/4006/icerik-program-hakkinda-0>] Erişim Tarihi: 01.10.2023
- URL 12. (2022). *Türkiye arkeolojik yerleşmeleri Etiyokuşu-Çubuksuyu* [Çevrim-içi: [http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=962&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=962&html=ages_detail_t.html&layout=web)] Erişim Tarihi: 22.11.2022
- URL 13. (2022). *Çubuk birlik kadın girişimi tarımsal kalkınma kooperatifi* [Çevrim-içi: <https://kadinbirlikcubuk.com/index.php>] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 14. (2023). *Çubuk ticaret borsası yıllık fiyat bülteni* [Çevrim-içi: <https://www.cubuktb.org.tr/bultenler>] Erişim Tarihi: 04.10.2023
- URL 15. (2023). *DHMI Esenboğa Havalimanı* [Çevrim-içi: <https://www.dhmi.gov.tr/Sayfalar/Havalimani/Esenboga/IcHatlarTerminali.aspx>] Erişim Tarihi: 15.10.2023
- URL 16. (2023). *Esenboğa Havalimanı Uçuş Noktaları* [Çevrim-içi: <https://esenbogaaairport.com/>] Erişim Tarihi: 15.10.2023
- URL 17. (2021). *Kavşakkaya Barajı*. Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü [Çevrim-içi: https://www.aski.gov.tr/Yukle/Resim/icerikgaleri/kavsakkaya_baraji_01.jpg] Erişim Tarihi: 15.12.2023

- URL 18. (2020). *Türkiye İl Haritaları* [Çevrim-içi: http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari2.html] Erişim Tarihi: 01.11.2023
- URL 19. (2017). *Çubuk Agat Taşı* [Çevrim-içi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/38265>] Erişim Tarihi: 15.11.2023
- URL 20. (2021). *Çubuk Vişnesi* [Çevrim-içi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/4383>] Erişim Tarihi: 15.11.2023
- URL 21. (2022). *Çubuk Homaçası* [Çevrim-içi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/4463>] Erişim Tarihi: 15.11.2023
- URL 22. (2022). *Atlas Ulusal Haritacılık Kurumu* [Çevrim-içi: <https://atlas.harita.gov.tr/>] Erişim tarihi: 12.08.2022
- URL 23. (2008). *Çubuk Turşusu* [Çevrim-içi: <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografi-isaretler/detay/37966>] Erişim Tarihi: 08.10.2023
- Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 261-274.
- Yastı, M.A. (2008). *Çubuk Ovası Kuzeydoğusunun (Ankara) hidrojeoloji incelemesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi
- Yaylacı, F. (2012). İlköğretim okullarında “Nasıl bir beden eğitimi dersi istiyorum?”. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(195), 194-210.
- Yıldırım, B. (2019). *Çubuk İlçesi (Ankara) rekreasyon alanlarının değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi
- Yörük, Ş. (2010). *Kemalpaşa ilçesinde eğitim çevre ilişkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi
- Yüksel, E. ve Yüksel, A. (2011). Tekirdağ'da örtüaltı yetiştiriciliğinin belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 153-159.